Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավաասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

5166-5167

1954

059
ბ-84

2001
2010

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՏԱՐԵՑՈՅՑ

ԹՈՒԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

1895

ԵՒ

ԲՈՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ

4387 — 4388

ԵՒ

ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԱԶԳԻՍ

ՌՅԽԳ — ՌՅԽԴ 1343 — 1344

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

معارف نظارت جلیله‌سنك سنه ۳۱۰ مارت ۱۷ تاریخلو
و ۱ نومرولی رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

1894

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԹԷՅԻ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ ԱՄԻՆ 1880

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ — Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ — Կ. ՊՈԼԻՍ

ՊԱՀՃԷ ԳԱՊՈՒ ՃԷԼԱԼՊԷՅ ԽԱՆ — ՊԱՀՃԷ ԳԱՊՈՒ ՃԷԼԱԼՊԷՅ ԽԱՆ

Թիւ 10 — Թիւ 10

MARQUE DEPOSÉE

Մասնաճիւղ կը գտնուին Օսմանեան ամէն գլխաւոր քաղաքաց մէջ

Թէյի գործածութեան ընդհանրանալովն, թէյի ճաշակն եւս նրբացած է, որով թէյի առեւտուրն վաճառականութենէ աւելի արուեստ մըն է, որ միայն երկարատեւ եւ ճոխ փորձառութեամբ կ'ստացուի:

Մեր տունն, որ արդէն հանրածանօթ էր բազմամեայ ընդարձակ գործառնութեամբը, այս տարի եւս իր մասնաւոր գործակալաց ձեռամբ գնած է բազմազան եւ խիստ մեծաքանակ ընտիր թէյեր Չինաստանի, Ճավայի, Սէյլանի եւ Հնդկաստանի գլխաւոր արտադրիչներէ, եւ արդէն հասած են մեզ եւ հետզհետէ պիտի ստանանք թէյեր, որք գերընտիր հոտաւէտութեամբ ամէն ճաշակի յարմար ըլլալով հանդերձ, գներու անհամեմատ աժանութեամբ մեզ մատուցած առաւելութիւնք, մեր տան դէմ մրցումն անկարելի կ'ընեն:

Մեր բազմաթիւ յաճախորդաց պահանջմանց լաւ եւս գոհացում տալու համար ընդարձակած ենք մեր մթերանոցն, ու ամէն տեսակ ընտիր թէյեր՝ թէ՛ սնտուկներու եւ թէ՛ այլ եւ այլ մեծութեամբ տուփերու մէջ մեծաքանակ միշտ պատրաստ կը գտնուին:

Թէ՛ Կ. Պոլսոյ եւ թէ՛ գաւառաց եւ թէ օտար երկրաց մէջ մեր տան ցուցուցած վստահութիւնն կը քաջալերէ մեզ առաւել եւս յարիլ մեր սկզբունքին, որ է [illegible]:

Մեր թէյերու առաւելութեանց ապացոյցներէն մին եւս, անոնց բազում կեղծերն հրապարակին վրայ գտնուիլն է, որոց դէմ զգուշանալու համար կը խնդրենք որ միշտ փնտռէք ՄԵՐ ՅԱՏՈՒԿ ՆՇԱՆՆ ու մեր տան հասցէն,

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ, Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ Ճէլալ Պէյ խան Թիւ 10, Պահճէ Գաբու

Գիր Տարւոյն է	Լ
Եօթներեակն	Ե
Վերադիրն	ԺԴ
Իններեակն տասներեակն	13
Տանուտէրն	ԿՃԻԽ

Բուն ծայրքն ոյ. բյ. գյ. դյ. ձախակողմեան դասուն են սկսեալ ի Բուն Բարեկենդանէ :

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՏՕՆՔ ԵՒ ՄԻՋՈՑՔ ՆՈՅԻՆ

Օր Ծննդեան	Յունվար	6 ուրբաթ
Միջոց ուտիք աւուրք		17
Առաջաւորաց Բարեկենդան	»	22
Սուրբ Սարգիս	»	28
Բուն Բարեկենդան	փետրվար	12
Օր Տեառնընդառաջի	»	14 Երեքշբ.
Զատիկ	Ապրիլ	2
Օր Աւետման	»	7 Ուրբաթ
Երեւման խաչ	»	30
Համբարձումն	Մայիս	11
Հոգեգալուստ	»	21
Բարեկենդան Լուսաւորչի	Յունիս	11
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ [գիւտ]	»	17
Բարեկենդան Վարդավառի	Յուլիս	2
Վարդավառ	»	9
Միջոց եօթնեակք պահօք		հինգ
Բարեկենդան Սուրբ Աստուածածնի	Օգոստ.	6
Վերափոխումն Ս. »	»	13
Միջոց եօթնեակք պահօք		հինգ
Բարեկենդան Սուրբ Խաչի	Սեպտեմ.	10
Խաչվերաց	»	17
Բարեկ. Վարագայ Ս. Խաչի	»	24
Վարագայ Սուրբ Խաչ	Հոկտեմբ.	1
Միջոց ուտիք եօթնեակք		եօթն
Գիւտ Խաչ	»	29
Հրեշտակապետ	Նոյեմբ.	11
Յիսնակաց բարեկենդան	»	19
Սուրբ Յակոբայ բարեկենդան	Դեկտ.	10
Սուրբ Յակոբ	»	16
Միջոց ուտիք աւուրք		ԺԴ
Օր Բարեկենդանի Ծննդեան		Հինգշաբթի

ԸՍՏ ԼԱՏԻՆԱՑՒՈՅ

Շրջանն Լուսնի, որ է Ոսկեթիւն	15
Շրջանն արեգակնային փոքր	28
Վերադիրն	4
Ինդիկտիոնն Հռովմէական	8
Կիրակագիրն	Զ

Իսկ Զատիկ նոցա ընդ մեզ է.

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՏՕՆՔ ԼԱՏԻՆԱՑՒՈՑ

Եօթանասներորդ կիւրակէ	Փետրվար	10
Զատիկ	Ապրիլ	14
Համբարձում	Մայիս	23
Հոգեգալուստ	Յունիս	2
Ամենասուրբ Երրորդութիւն	»	9
Տօն խորհրդոյ Ս. Հաղորդութեան	»	13
Ա. Կիւրակէ Գալստեան	Դեկտեմբեր	1

ԱՄՍԱՄՈՒՏՔ ՏԱՃԿԱՑ

Շապան	Յունվար	15
Րամազան	Փետրվար	13
Շեվվալ	Մարտ	15
Զիլգատէ	Ապրիլ	14
Զիլհիճճէ	Մայիս	13
Մուհարրէմ ١٣١٣	Յունիս	12
Սէֆէր	Յուլիս	11
Րէպիւլ էվվէլ	Օգոստոս	9
Րէպիւլ ախըր	Սեպտեմբեր	8
Ճէմազիւլ էվվէլ	Հոկտեմբեր	7
Ճէմազիւլ ախըր	Նոյեմբեր	6
Րէճէպ. իւչ այլար	Դեկտեմբեր	5

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԱՒՈՒՐՔ ՏԱՃԿԱՑ

Միրաճ կէճէսի	Րէճէպ ٢٧	Յունվար	11
Պէրաթ կէճէսի	Շապան ١٥	»	29
Գատըր կէճէսի	Րամազան ٢٧	Մարտ	11
Րամազան պայրամը	Շէվվալ ١	»	15
Գուրպան պայրամը	Զիլհիճճէ ١٠	Մայիս	22
Աշուրէ կիւնիւ	Մուհարրէմ ١٠	Յունիս	21
Մէվլուտ	Րէպ. էվվէլ ١٢	Օգոստոս	20
Գանտիլ կէճէսի	Րէճէպ ١	Դեկտեմբեր	8
Միրաճ կէճէսի	» ٢٧	»	31

ՉՈՐՍ ԵՂԱՆԱԿՔ

Գարնանամուտ եւ Հասարակած	ի Մարտի	9
Ամառնամուտ եւ արեւադարձ	ի Յունիսի	9
Աշնանամուտ եւ հասարակած	ի Սեպտեմբ.	11
Ձմեռնամուտ եւ արեւադարձ	ի Դեկտեմբ.	10

ՏԱՐԵՄՈՒՏՔ

Քրիստոսական Թուականին	1895	ի Յունվարի	1
Տաճկաց ելմտական Թուականին	١٣١١	ի Մարտի	1
Փոքր Թուոյն Ազարիայի	280	»	21
Տաճկաց հիճրէյէ Թուականին	١٣١٣	ի Յունիսի	12
Տօմարական Թուականին Հայոց	1344	յՕգոստոսի	10
Բուն » »	4388	»	11
Հրէից Թուականին	5656	ի Սեպտեմբ.	7
Լատինացւոց Նահանջ Թուակ.	1896	ի Դեկտեմբ.	20

Ծագ. Ար. ?,25   1   Կէս Օր 7,21

Եր. ցեր. 9,26   Յունվար [Ա] Ձեան ամսի   Եր. գիշ. 14,34

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Րեճեպ	Գամուզ
13	31	✻ Կիր. բկ. Զ. Յիս. Գ. օր պահոց Ծննդեան և ԿԱՂԱՆԴ: Տարեմուտ 1895 Թուականին Քրիստոսի: Յն* Տն Անուանակոչութեան Տեառն և յիշատակ Բարսեղի Հայրապետին: Լտ: Յունվարի 13: Տօմ. Քաղցի ԻԵ. Յայսմ. Քաղցի ԻԻ: Ա. Աւուր ԺԷ. Տճ. Րեճեպի ١٧ և Գամուզի ٦٨: Հր. Թեբեթի 17:	١٧	٦٨

ՏԱՆ ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ

Տան մաքրութեան համար ուղղակի պատասխանատուն՝ տանտիկինը, ընտանիքի մայրն է. մաքրութիւնը առողջութեան, հանգստութեան և խնայողութեան համար գրաւական մ'է:

Մաքրութիւնը՝ ո՛չ թէ մասնական ու վերիվերոյ, այլ ընդհանուր, իրական, յարատև ըլլալու է. տան ամեն մէկ անկիւնը, ամենէն քիչ գործածւող առարկաներն, ամենէն անկարեւոր կարասիներն, ամենէն հեռաւոր մասերն իսկ մաքուր պէտք է ըլլան:

Փոշին, աղտը աղբիւները կատարեալ բոյներ են նեխական ու փոխանցիկ հիւանդութեանց սերմերու համար, կրնանք ըսել՝ ատոնք մեր անհոգութիւնը պատժելու համար միշտ պատրաստ լրտեսներ են որ՝ համաճարակ հիւանդութիւն մը երեւան ելածին պէս՝ տան դռները անմիջապէս կը բանան:

Մեծապէս յանցաւոր է այն կինը որ՝ ծուլութեամբը, անհոգութիւնովը կամ հպարտութիւնովը՝ տան մէջ կը թողու օդի այս թոյները: Այդպիսի կին մը ինքզինքը արդարացնելու համար չիկրնար պատրուակ բռնել ո՛չ աշխատութեան չատութիւնը, ո՛չ նիւթական վիճակն և ո՛չ ալ ընտանիքի բազմամարդութիւնը:

Աշխատութի՞ւնը. — Բայց ամենէն պիտանին ու էականն անտես ըրեր է:

Աղքատութի՞ւնը. — Սակայն մաքրութիւնը աղքատին մէկ հարստութիւնն, միակ պերճանքն է. մաքրութեան համար պէտք եղած բաներն են օդ, ջուր, աւել մը, լաթի կտորներ ու երկու բազուկ, որք քանի

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Րէճէպ	Գասըմ
14	31	Բշ. գձ. Դ օր պահոց Ծննդեան։ — Կ. Պոլսոյ Արե-ելք լրագրի սկզբնաւորութիւնը։ 1884 — Պատուելի Թէոդորոս Ջօրայեան վախճանի։ 1892 — Երանի անոր՝ որ կրնայ իւր ծնողաց հատուցանել այն խնամքներն, զորս ի մանկութեան ընդունած է անոնցմէ։	ԺԸ	ԿԹ

մը ոսկի վճարելով ծախու առնուելու պէտք չունին։

Հպարտութիւնը. — Ուրիշ առթի և պարագայներու մէջ ցցունելու է, հոս անտեղի է, որովհետև տան մաքրութիւնը տան տիկնոջ փառքն ու պարծանքն է, և ամեն կին, հարուստ թէ՛ աղքատ, զաւկի տէր թէ՛ անզաւակ, պէտք է իրեն պզտիկութիւն չի սեպել տան մաքրութեան համար աշխատիլը, որուն հսկողութիւնը և ո՛չ մէկուն պէտք է վստահի։

Մաքրութիւնը ժամանակի խնայողութիւն է. որովհետև ամեն բան միշտ իր տեղն է. ստակի խնայողութիւն է՝ որովհետև կարասիներն, անօթներն, ճերմակեղէններն ու հագուստները լաւ կը պահուին, ամենուն առողջութիւնն ու հանգստութիւնն է։ Օրուան աշխատութենէ տուն դարձող գործաւորի, դաշտէն դարձող գիւղացիի, մտաւոր ինչպէս նաև մարմնական աշխատութեամբ զբաղող անձի համար։

Մաքրութիւնը՝ աշխատողի աչքը կը գոհացնէ, ամենէն համեստ սեղանի զարդն է, ամենէն պարզ կերակուրի համ կուտայ, և կիրակի ու տօն օրերը այրը տունը կը պահէ, որովհետև տան մէջ մնալով՝ փիլիքապէս ու բարոյապէս գոհունակութիւն կ'ունենայ։

ՀԱՐԲՈՒԽ

Երբ հարբուխը կ'սկսի երևան ելնել, բռնգտալով, գլխու ցաւով, և այլն, մոլոշի (էպէմ կիւմէճի) ծաղիկ, եղեսպակ (ատա չայը), եզնալեզու (լիսանի սէրվի) միասին եփելու է, մինչև որ ջուրը սկսի եռալ. այն ատեն եռացած ջուրին մէջ մեծկակ սպունգ մը թաթխելով՝ կամաց մը սեղմել և կարելի եղածին չափ տաք տաք անով քիթն ու բերանը գոցելով՝ շոգին ներս քաշել։ Սպունգը՝ որչափ տաք մնայ, այսպէս պահելու է, և սոյն գործողութիւնը երկու կամ երեք անգամ կրկնելու է՝ քանի անգամ որ սպունգը պաղի։

Օդը, սպունգի ծակոտիքներու մէջ մտնելով՝ հոն գտնուած շոգիին կը խառնուի ու դուրս կ'ելլէ ու այդպէս կակղեցուցիչ տարրերքի մը հետ խառնուած կը մտնէ շնչառական խողովակներուն մէջ։

Արդիւնքը անմիջական է. Առողջարար ջերմութիւն մը, կակղեցուցիչ շոգի մը կը մտնէ հիւանդ գործարանին մինչև խորը և առաջը կ'առնէ գրգռութեան, որ ինքնիրենը ձգուելով՝ շուտով պիտի իջնէր կոկորդի և ցնցուղներու մէջ։

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Րէճէպ	Գասըմ
15	31	Գշ. գկ. Ե. օր պահոց Ծննդեան։ Ագահին ու առատին Ծախսերը մէկ է՛ սիրելի. Կարծեմ թէ ծ.. խօն ագահին Մէկէն մէ՛կ այլ է աւելի։	ԺԹ	Հ

ՏԱՐՄԱՀԱՒ

Եթէ բան մը սորվիլը տարմահաւի (սրղըրճրգ գուշու) օգտակար կրնայ ըլլալ, որչա՜փ աւելի մարդու մը։ Եթէ չէք հաւատար, մտիկ ըրէք Իւսկիւտարի տարմահաւի պատմութիւնը։

Իւսկիւտար սափրիչ մը կար՝ որ տարմահաւ մը ունէր. իր տիրոջ ձեռքով ածիլուած շատ մը գլուխ գըլուխներու մերձաւորութեամբ՝ այդ տարմահաւն ալ շատ գիտուն եղած էր։ Պէտք է ըսել նաև թէ՝ սափրիչն անոր բառեր կամ խօսքեր ալ կը սորվեցնէր, և տարմահաւը զանոնք կը կրկնէր յաճախ այնպիսի պարագաներու մէջ՝ որ դիպուածով շատ լաւ կը յարմարէր, և ներկայ եղողներն ալ շատ կը խնդային. Շա-

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Րէճէպ	Գասըմ
16	31	Դշ. դձ. Ջ. օր պահոց Ծննդեան ։ — Կ. Պոլսոյ Սէր լրագրի սկզբնաւորութիւնը՝ Անտոն Ճէվահիրճեանի ձեռքով ։ 1863 ։ — Ծնողաց սիրտը պէտք է միշտ զոհողութեան պատրաստ ըլլալ ։	٢٠	٧١

տախտս կենդանին քանի մը խօսքերը՝ միւսներէն աւելի յաճախակի կ'արտասանէր. օրինակի համար՝ «Ազնիւ ընկերներով»․ «Իսկիւտարի սափրիչն եմ»․ «Օրհնեալ ըլլայ Աստուծոյ կամքը»։

Մեր տարմահաւ եղբայրը, որչափ որ ալ լաւ վիճակ մը ունէր սափրիչին քով, սակայն օր մը երբ քիչ մը աւելի ազատութիւն գտաւ, երբ պատուհանը բաց էր և արեգակը կանաչ տերեւներուն վրայ կը ճառագայթէր՝ իմաստասէր թռչունը ինքնիրեն ըսաւ․ «Ա՛լ աշխարհի մէջ մնալու համար բաւական բան գիտեմ,» և թը՛ը՛ռ, թռաւ։ Առաջին թռիչը զինքը դաշտի մը մէջ, ուրիշ թռչուններու խմբի մը մէջտեղ առաջնորդեց։ Երբ ասոնք թռան, ինքն ալ անոնց հետ թռաւ. որովհետեւ իմաստութեամբ կը մտածէր թէ՝ «Անոնք ինձմէ աղէկ գիտեն թէ ի՞նչ ընելու է այս տեղեր։» Դժբաղդաբար, հակառակ իրենց փորձառութեան, գացին որոգայթի մը մէջ ինկան և ամենքն ալ բռնուեցան․ մեր եղբայր տարմահաւն ալ մէկտեղ, որ աղաղակեց․ «Օրհնեալ ըլլայ Աստուծոյ կամքը։» Որսորդը եկաւ, և երբ տեսաւ իր առատ որսը,» թռչունները մի առ մի որոգայթէն դուրս քաշելով՝ սկըսաւ զանոնք մեծ վանդակի մը մէջ դնել. ձեռքը տարմահաւին վրայ դրած պահուն՝ սա պոռաց․ «Իսկիւտարի սափրիչն եմ։» Կարծես գիտեր թէ՝ այս խօսքը զինքը պիտի ազատեր։ Որսորդը, նախ զերընական բան մը կարծելով՝ վախցաւ ու շուարեցաւ, բայց յետոյ խնդաց ու պատասխանեց․

— Շիտակը, Յովհաննէս աղբա՛ր, չէի յուսար որ հոս ըլլաս, ի՞նչպէս եկար ու այս որոգայթն ինկար ։

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Րէճէպ	Գասըմ
17	31	Եշ. դկ. Ճրագալոյց Ծննդեան և Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Նաւակատիք յերեկոյին։ Յն. Ճրագալոյց Յայտնութեան։ Լր Անտօնի աբբային։ — Դուռդ լաւ եւ ամուր փակէ, և դրացիդ գող մի բաներ.	٢١	٧٢

— Ազնիւ ընկերներով, պատասխանեց թռչունը։

Կարճ կապենք. Իսկիւտարի սափրիչ տարմահաւը՝ որուն համբաւը շատ հեռուները տարածուած էր՝ այս կերպով ինքզինքը ճանչցուց։ Որսորդն անմիջապէս տիրոջը տարաւ և քիչատենէն այս դէպքն ամենուն բերանն էր և ամէն մարդ տեսնել ու լսել կ'ուզէր այս գիտուն տարմահաւը, — որ միւս թռչուններուն պէս պիտի ծախուէր՝ եթէ տգէտ ըլլար։

ՓՈՂԱՏԱՊ (Գուշ պօղան)

Սահման. — Հիւանդութեան ծանրութիւնը. — Ախտանիշք. — Դարմանում։

Փողատապը, խռչափողի (խըրթլաք) բորբոքում պատճառող հիւանդութիւն մ'է որ մասնաւոր նիւթ մը յառաջ կը բերէ․ սպիտակ մորթ մը ռամկին համար, իսկ բժշկին համար կեղծ թաղանթ մը․ գորշ, սպիտակ, փայլուն, կարծր, որ թքնելով կամ ուրիշ կերպով մը եթէ ջնջուի՝ նորէն կը կազմուի։

Այս կեղծ թաղանթը երկու վնասակար արդիւնքներ ունի։ Նախ՝ իր գտնուած տեղին վրայ ազդելով՝ կը խցէ խռչափողը՝ իբրեւ օտար մարմին մը, օդին թոքերու մէջ մտնելը կ'արգիլէ և հիւանդը ճնշա հեղձութենէ մը կ'սպաննէ․ Երկրորդ, ամբողջ կազմութեան վրայ ազդելով՝ արիւնը կ'ապականէ, կը թունաւորէ հիւանդը՝ որ կը մեռնի, դեռ շնչահեղձութեան և մինչեւ իսկ դժուարաշնչութեան նշանները երեւան չելած ։

18 31 ✠ Ուր. ահ. Տօն ԾՆՆԴԵԱՆ և ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. Ուտիք է մաղ ուխն օր անմ. ջոց. Ց.* Մկրտութեան Տեառն մերոյ :
☾ Վ.Ք. լուս. ժ. 10. ր. 55. Հողմնոտ և անձրեւոտ.
— Թիֆլիզի մէջ Ջրօրհնէնքի պահուն Կուր գետի վրայի կամուրջը կը փլի և բազմաթիւ Հայեր կը խեղդուին : 1893.

Լտ. Ցունվար | Օր տարւոյ | Ֆն. Ընթեկ | Գամակ

Այս հիւանդութիւն, տղոց համար ամենավտանգաւորներէն մին է. ընթացքը արագ, իսկ սկզբնաւորութիւնը դանդաղ, նենգաւոր, ծածուկ և յաճախ աննշմարելի իսկ կ'ըլլայ: Տղան կը բռնուի, սակայն գանգատ մը չի յայտնէր, և երբ ծնողքը կը նշմարեն, արդէն ժամանակն անցած է. Ասոր համար բժիշկը խորին վշտով մը համակուած կ'երթայ այս սոսկալի ախտէն բռնուող փոքրիկ հիւանդին քով, քանզի փորձառութեամբ գիտէ թէ՝ երբ զինքը կը կանչեն, հիւանդութիւնը անբժշկելի է :

Փողատապը երեք ժամանակամիջոց կը ներկայացնէ

1. Սկզբնաւորութեան ժամանակամիջոց, ըստ երեւոյթին թեթեւ ախտանիշերով:

2. Դժուարաշնչութեան ժամանակամիջոց :

3. Շնչահեղձութեան ժամանակամիջոց :

Ի ստորեւ կը դնենք անոնց մասնաւոր նշաններն և ինչ որ այդ մասին գիտնալն կարեւոր է :

ԱԽՏԱՆԻՇՔ

Առաջին ժամանակամիջոց. — Տղան հազիւ թէ հոգնութիւն մը կը ցուցնէ. — քիչ մը ջերմ, թեթեւ անհանգստութիւններ, քիչ կամ բնաւ ուժաթափութիւն: Սակայն փորձառու ձեռք մը, ստորին ծնօտին երկու կողմերը ցաւող ուռէցքներ կը գտնէ. Հիւանդը քիչ մը կը հազայ, զուարթութիւնը հազիւ թէ նուազած է, ըստ սովորականին կը խաղայ. կ'ուտէ ու կը քնանայ. մօտալուտ և սոսկալի տռամը ընտանիքին յառաջուընէ յայնող նշան մը չի կայ :

19 31 ✠ Շբ. ահ. Բ. օր Ծննդ. Յիշատակ մեռելոց. Տօն Արոց [30 օր]. Ց.* Յովհաննու Կարապետին :
— Մէրսին-Ատանայի երկաթուղւոյն սկիզբը. 1884.
— Ծոյլ հողագործին ցանած սերմերը մուկերը կը փճացունեն միշտ.

Լտ. Ցունվար | Օր տարւոյ | Ֆն. Ընթեկ | Գամակ

Այս պահուս, բերանի և անոր ետեւի կողման վրայ պարզ քննութեամբ մը ամէն բան երեւան պիտի ելլէ, որովհետեւ պիտի տեսնուին որ գեղձերը ուռած ու ծածկուած են վերոյիշեալ սպիտակ նիւթով.

Պէտք է որ մայրերը սովորութիւն ընէին այս քննութիւնն ընելու և տղաքն ալ ատոր վարժեցնէին ; Անուշի դգալով կամ պարզապէս մատով լեզուին վրայ կոխելով կրնայ քննուիլ:

Երկրորդ ժամանակամիջոց. — Հիւանդութեան ծանրութիւնը երկրորդ ժամանակամիջոցին աչքի կը զարնէ. ՓՈՂԱՏԱՊ է, կը պոռան և շուտով բժիշկ կը կանչեն. բայց ջերմը կ'աւելնայ և ախտանիշերը աչքառելի արագութեամբ մը կը ծանրանան. — տղան հազիւ կրնայ թուքը կլնել, ձեռքերը շարունակ ի նշան ցաւի, վիզը կը տանի. 'ի սկզբան չոր ու յաճախակի հազը կոկորդային կը դառնայ. — խուլ, գոց, մարած ձայնը հազիւ կը լսուի շրթունքներու ծայրով և ամենամեծ ճիգերով կը խօսի. — օդը կուրծքին մէջ մտած ատեն մասնաւոր սուլում մը կը լսուի, որ մարդուն սիրտը կը յօշոտէ. — խեղճ պզտիկին ամբողջ դէմքը տառապանք մը կը ցուցնէ :

Ամենէն աւելի աչքի զարնող ու չի մոռցուող ախտանիշերն են՝ հազի ձայնը, որ փոքր աքաղաղի կամ փոքր շան հաչումին կը նմանի, Շնչառութեան ատեն լսուած սուլումը, նոյնպէս ձայնի գրեթէ կատարելապէս մարիլը :

Երրորդ ժամանակամիջոց. — Վերոյիշեալ երեւոյթները աւելի ծանր հանգամանք մը կ'առնան. — հիւանդը ալ չիկրնար խօսիլ, սուլումը յարատեւ է, հի-

Եր. ցեր 9,38 **Յունվար [Ց] Քեան. սանի** Եր. գիշ. 14,22

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Րէճէպ	Գասըմ
20	31	※ Կիր. բժ. գ. օր Ծննդ. Յայսմ Արտյ [30 օր]. ◉ Ի Ջրհոսն ժմ 15. ր. 3 Տճ. Պարմի թելէ. — Կ. Պոլսոյ Թուրքէ հանդէսի սկզբնաւորութիւնը Գրիգոր Ալէաթճեանի [այժմեպիսկ.] ձեռքով. 1863 — Վարպետ մարդը երբէք չի պարծենար.	٢٤	٧٥

Թուքը մանիշակագոյն կը դառնայ, աչքերը կը վառին և կարծես թէ ակնակապիճներէն դուրս պիտի ելնան, կարմիր ու առատ քրտինքով ծածկուած է, դէմքը ծայրայեղ չարչարանք մը կ'արտայայտէ, տղուն շարժումները մեծ տակնուվրայութիւն մը կը ցուցնեն. — Ճնշահեղձութիւնը մօտալուտ է:

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ

Այս այն տեսակ հիւանդութիւններէն է, որոնց դարմանումի պատասխանատուութիւնը բժշկին պէտք է թողուլ: Փողատապի վրայ խօսելով՝ նպատակնիս ո'չ թէ անոր ինչպէս բժշկուիլն յայտնել է, այլ որպէս զի ո'ր աստիճանի խարերայ ու նենգաւոր սկզբնաւորութիւն մը ունենալուն, ժամանակին իմացուելով՝ յանցապարտ ու աղետաբեր անհոգութեան մէջ չի գտնուիք.

Այսու հանդերձ՝ օգտակար է գիտնալ թէ՝ միակ ստիպողականն է, երբ դեռ բժիշկը չէ եկած, տղուն ժամ առաջ և առատ փսխել տալ: Ասոր համար ալ փսխեցուցիչ դեղ մը, ոսկիտակ (իփէգագուանայ) *կուտաք և կամ պզտիկ լեզուն կը խտխտացնէք:*

ՓՈՂԱՏԱՊԻ ՓՈԽԱՆՑԻԿՈՒԹԻՒՆ

Նախահոգ առողջաբանութիւն. — 1. *Օդը, ջուրը, արեւու լոյսը լաւագոյն հականեխիչներն են, պէտք է որ դպրոցներն և այն ամեն տեղերն ու սենեակներն ուր տղայք կը հաւաքուին՝ ազատ օդ առնեն, յաճախակի մաքրուին և արեգական ճառագայթներու համար դիւրամատչելի ըլլան:*

Եր. ցեր. 9,40 **Յունվար [Թ] Քեանն սանի** Եր. գիշ. 14.20

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Րէճէպ	Գասըմ
21	31	Բշ. բժ. Դ. օր Ծննդեան. Լտ. Աքնեսի խառն. — Առաջին անգամ ըլլալով մետրական դրութիւնը կ'ընդունուի ի Թուրքիա. 1870: — Արտիդ հողը բարեբեր ըլլալու համար՝ պէտք է ճակտիդ քրտինքովը ջրես.	٢٥	٧٦

2. — *Ամեն մէկ տղու վարդարանքի առարկաները (սանտր, խոզանակ, երեսի սրբիչ, ևայլն) ինչպէս նաև աշխատութեան գրքերը զատ ըլլալու են, մի միայն իրեն գործածութեան յատկացեալ:*

3. — *Տղոց իրարու գաւաթէ ջուր խմելն, նոյն պատառն ուտելն և իրարու մատները բերան տանիլն աղտեղի փոխանցման պատճառ մըն է.*

4. — *Միշտ, այլ մանաւանդ համաճարակի ատեն, փողացաւի առաջքն անմիջապէս առնելու աշխատիլ ու ցուրտէ և խոնաւութենէ զգուշանալ:*

5. — *Տաքութիւն, վզի ցաւ, հազ ունեցող կամ հունչը հոտեցող տղան ժամանակի մը համար պէտք է դպրոց չ'ընդունուի և ծնողաց իմաց տրուի:*

6. — *Փողատապէ վարակեալ տուներէ՝ պէտք է տղաքները հեռացնել, առանց ո'և է բան մը խլղճ ընելու.*

7. — *Հիւանդներու քով միայն անոնք գտնուելու են՝ որոնք անհրաժեշտ են զանոնք խնամելու համար և սենեակին մէջ ալ իրենց բացարձակապէս անհրաժեշտ եղող կարասիները միայն գտնուելու են.*

8. — *Հիւանդին գործածած բաներէն պէտք է ըզգուշանալ. գլխաւորապար անոնք՝ որոնք քրտինքով, մաղասով* (պալղամ) *ու աղտեղութիւններով թրջած են. օրինակի համար, դգալ, գաւաթ,* պիպըռօն, *հագուստ, անկողին, ևայլն.*

9. — *Ամէն զգուշութիւն ձեռք առնելու է որ այդ աղտեղութիւնք դէմքի, կամ մորթը սկրթուած և կամ ո'և է կերպով կտրուած տեղի մը չի քսուին:*

10. — *Հիւանդին սենեակի օդը պէտք է յաճա-*

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Ըէճէպ	Քանուն
22	31	Դշ. գձ. Ե. օր Ծննդեան: — Արքունի սեղանաւոր Յակոբ Կէօչէեան վախճանի ի Կ. Պոլիս 1893: — Իմաստունները գիտութիւն կը գանձեն՝ իսկ յիմարները ունայնութիւն.	ԻԶ	ԿԷ

խակի փոխել, և մահէ կամ բժշկութենէ յետոյ, սենեակը, ինչպէս նաև հիւանդին գործածած իրեղէնները հականեխել, ջերմութեամբ, ծծումբով, ասիտ ֆէնիքով ևայլն: Այդ սենեակին ու իրեղէնները եթէ չի հականեխուին, ամիսներ անցնելէն յետոյ իսկ կրնան փողատապի ճարակման պատճառ ըլլալ:

11. — Հիւանդը նայողն իր անձին համար ամէնամեծ հոգ տանելու է, թէ՛ մաքրութեան և թէ՛ սննդառութեան տեսակէտով: Պէտք չէ ուրիշ տղաք գրկէ, համբուրէ, և մինչև իսկ անոնց ձեռք դպցունէ. հիւանդին հետ յարատեւ յարաբերութեան մէջ ըլլալով՝ պէտք է որ ինքզինքը նկատէ փոխանցումի միջոց մը:

Ի վերջ բանի, կը դնենք աստ՝ փոքր տղոց համար տրուելիք փսխեցուցիչ դեղի մը չափն, զոր ամէն դեղարանի մէջ կրնայ պատրաստուիլ.

Ոսկիտակի օշարակ (իփէգագուանա)	100 կրամ
Ոսկիտակի փոշի	0,50 սանթիկրմ.

Իրար խառնեցէք: Մերթ ընդ մերթ մէկ մէկ դգալ տուէք, մինչև որ ազդեցութիւն ընէ: — Ետ գալը դիւրացնելու համար գաղջ (ılık) ջուր տալու է:

Սոյն յօդուածը վերջացնելէ առաջ հետեւեալ առողջապահիկ խրատն ևս աստ դնել օգտակար կը համարինք:

Բարիզի բժշկական Ֆաքիւլթէին հաղորդուած զեկուցման մը համաձայն, պէտք խնձոր ուտելէ առաջ զայն լաւ մը սրբել, նոյն իսկ սոկելէ ետքը. որովհետեւ խնձորը կրնայ փողատապ պատճառել:

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ		Տճ. Ըէճէպ	Քանուն
23	31	Դշ. գկ. Զ. օր Ծննդեան: Լտ. Տօն պապին Սեբաստ. Յովհէկայ: Տճ. Միրաճ կէճէսի: Խաղաղորդըն սիրած կաշին Գտանէ գետին զարնում է. Խելօք հայրն՝ սիրած որդին Թէ խեռ է՝ լաւ թակում է.	ԻԷ	ԿԸ

Երկար և համբերատար հետազօտութիւններէ ետքը Ֆիլատէլֆիայէն նշանաւոր բժիշկ մը հաստատած է թէ այդ ահռելի հիւանդութեան պատճառն է տեսակ մը միքրոպ՝ զոր գտած է մէկ քանի պտուղներու մաշկին երեսը. մանաւանդ խնձորին վրայ. այդ միքրոպը հոն կը կազմէ զանազան գոյներով պզտիկ բիծեր: Բժիշկը կը յիշէ ընտանիք մը որուն հինգ անդամները փողատապէ բռնուեցան՝ պարտէզի մը մէջ ինկած խնձորները ուտելէ ետքը:

ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ

Բարեպաշտօն քահանայ մը աղքատներու համար ողորմութիւն կը հաւաքէր. Հարուստ ագահ մը, անոր թախանձանքներէն նեղանալով՝ ապտակ մը կը զարնէ: — Պարո՛ն, կ՚ըսէ ճշմարիտ քահանան անխռովութեամբ. այդ ինծի համար էր, հիմա կ՚աղաչեմ որ աղքատներուս ողորմիք: »

ՋՕՐԱՒՈՐ ԿԱՄՔ

Անգղիոյ վախճանեալ առաջին պաշտօնեայն, Լորտ Պիքընսֆիլտ, հետեւեալ խրատը տուաւ մի քանի երիտասարդաց:

« Մարդ կրնայ ըլլալ ինչ որ կ՚ուզէ, ձենէ իւրաքանչիւր ոք կրնայ ըլլալ ճիշդ ինչ որ մտադիր է ըլլալ. Ես որոշած եմ այս ինչ պաշտօնի հասնիլ և պիտի հասնիմ եթէ ողջ մնամ. Աշխարհի վրայ երկու կարգ

Լտ. Յունվար	Օր տարւոյ		Տճ. Րէճէպ	[illegible]
24	31	Եշ. գձ. Է. օր Ծննդեան։ — Բուռն և սոսկալի փոթորիկ ի Մերսին և գետնաշարժ՝ որ բաւական առեն տեւեց. շատ շէնքեր կործանեցան ։ 1893 ։ — Հարմնիք ընելը դիւրին՝ բայց տունն հոգալն է դժուար։	٢٨	٧٩

մարդիկ միայն կան, անոնք՝ որ ուրիշներու կ'առաջնորդեն, և անոնք որ ուրիշներէ կ'առաջնորդուին ։ Ամեն մարդ, այր թէ կին, կա՛մ պարագայները իրեն կը յարմարցնէ և կամ ինք պարագայներու կը յարմարի ։ Ընդհանրապէս այն մարդը որ ունի կամք և զօրութիւն յաջողելու, կը հասնի ուր որ կը բաղձայ հասնիլ։ Այն որ տկար է կամ երերուն, անխելք կամ ծոյլ, հարկաւ կ'իյնայ և չի յաջողիր ։ Ըստ օրինի յառաջ երթալու համար պէտք է որ մարդ ճանչնայ իւր կարողութիւնը կամ ձիրքը ։ Երեւելի քարոզիչ մը սովոր էր ըսել. « Ուղղէ՛ աղեղդ արեգական, աւելի բարձր կ'երթայ նետդ, քան թէ թփոյ մը ուղղէիր աղեղդ ։ » Բաղձալ միայն բաւական չէ, պէտք է ունենալ նաեւ կամք, հնարագիտութիւն, իմաստութիւն և ողջմտութիւն ։ »

ՉԻՆԱՑՒՈՑ ԿԵՐԱԿՈՒՐԸ

Չինացիք՝ Եւրոպացւոց նման ձի, էշ, գոմէշ, խոզ, շուն, կատու և ուրիշ անասուններ ընտանեցուցած են ։ Սակայն զարմանալի ու տարօրինակ յատկութիւններով օժտեալ այդ ժողովուրդն անխտիր կ'ուտէ ամէն տեսակ անասուն՝ զոր ձեռք կ'անցունէ ։ Բէքինի վաճառանոցներուն մէջ շուներ, կատուներ, բուեր և արծիւներ առհասարակ կը ծախուին ։ Սովի ժամանակ օձերը, մուկերն և խլուրդները սիրով կը ճաշակուին ։ Կերակրոյ հետ ի միասին կը գործածեն ցեցը, մլուկն և ուրիշ միջատներ. շան միսը չափազանց յարգի է եւ Չինացիք Աստուծոյ կերակուրը կը նկատեն զայն. փա-

Լտ. Յունվար	Օր տարւոյ		Տճ. Րէճէպ	[illegible]
25	31	✠ Ուր. դկ. Ը. օր Ծննդեան և տօն Անուանակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ — Փիլիպպոս Աղբակեցի կաթուղիկոս օծուեցաւ Ս. Էջմիածնայ մէջ. 1633 ։ — Ընդհանրապէս հին հաշիւներն են որ կռիւ կը յարուցանեն։	٢٩	٨٠

փուկ և պարարտ շան լակոտ մը սուղ գնով կը ծախուի ։ Առանց բացառութեան, ամեն ժամանակ շան միս կը գտնուի կայսեր ու իշխանաց սեղանին վրայ. կ'երեւի թէ համեղ է այդ միսը, որովհետեւ այն Անգլիացիք, որք ի Չինաստան շան միս ուտելու դժբաղդութիւնն ունեցած են, կը խոստովանին թէ՝ յոյժ ախորժահամ է ։

ՍՈՒՐՃԻՆ ԱՆՈՅՇ ՀՈՏՆ ՈՒ ՀԱՄԸ ՊԱՀԵԼ

Երբ սուրճը ուզուած աստիճան խորոված է, վրան փոշի շաքար ցանելով՝ բերանը նորէն գոցել և վայրկեան մը թոթուելու է ։ Այս գործողութիւնը սուրճին ընդլայնումը կ'արգիլէ և պաղիլը փութացնելով համն ու հոտը մէջը կը պահէ ։

ԷԲԻՆՈՇ ԿՈՉՈՒԱԾ ՁԿԱՆ ԲՈՅՆԸ

Բոյն շինող ձկանց մէջէն ամէնէն նշանաւորն է Էբինօշը, որ առաջին կարգը կը գրաւէ ։ Երբ բոյնը լաւ եղանակով պատրաստած է, հոն կը տանի իւր ընկերն, որ իր կարգին կը զետեղէ ա՛յնքան շնորհալի կերպիւ պատրաստուած բոյնին մէջ հաւկիթներն, և կ'սկսի իր մայրենի պաշտօնը կատարել արուին խնամոց ներքև ։ Արդ՝ ոսկեգոյն, ծիրանեգոյն և փայլուն մարմնով հայրն ալ կ'աջակցի իւր ընկերոջ՝ անոր ամէն մէկ գործերուն մէջ ։ Այնքան խնամքով և ջանքով պաշտպան կը կենայ այդ գանձին՝ որուն վրայ մարդ հիանալէ երբե՛ք չի դադրիր ։ Եւ ահա ձագերը կը ծնին ։ Հայրն այժմ

26	31	Շբ. ա.ձ Տօն Ծննդեան Յովհաննու կարապետին։ Հր. Սեբաստ [30 օր]։ ☻ Ծն. լ. ժմ. 6 ր. 7։ Խաւարեալ օր։ — Ամէն բանի սկսելով կիսկատար ձգող մարդն՝ երբեք հարուստ չի կրնար ըլլալ։	Ր.	ԺԱ
Լռ. Յունվար	Օր ամսոյ			

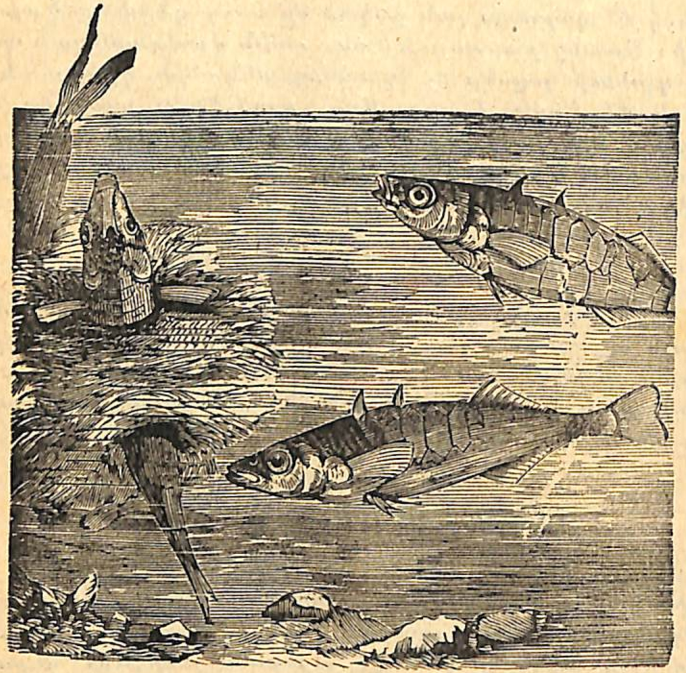

անոնց շարժումներուն վրայ կը հսկէ, անոնց շուրջը կը լողայ և վայրկեան մը չի հեռանար անոնց քովէն։

Մեծ մայրաքաղաքաց կենդանաբանական պարտէզներուն մէջ խնամուած էրինոշ ձուկերուն վրայ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ եղած են և անոր ամեն մէկ շարժումները երբեք չ՚են վրիպած դիտող բը-

27	31	✠ Կիր. ակ. Ա. զկնի Ծննդեան։ Ա. Ոսկան [30 օր]։ Հորոմէ. Լր. Յովհաննու Ոսկեբերանին։ Տճ. Շողան [29 օր]։ — Պետրոս քահանայ Պատկանեան հայր բրօֆէսէօր Քէրովբէի՝ վախճանի ի Ստավրօբօլ 1879։	Ա	ԺԲ
Լռ. Յունվար	Օր ամսոյ			

նապատումին աչքերէն։ Իր բոյնին երկու կողմէն մի և նոյն գծին վրայ երկու բացուածքներ կը թողու, ինչպէս կը տեսնուի պատկերին մէջ, որոնցմէ դիւրաւ կրնայ ներս մտնել և միանգամայն դուրս ելնել ամենամեծ դիւրութեամբ։ Բոյնը շինելէն յետոյ, կ՚սպասէ անոր քով երբ կը տեսնէ արուն՝ որ էգը կ՚անցնի իր հաւկիթներով բեռնաւորած, կը ցուցնէ անոր բոյնն, եւ կը ջանայ զայն իրեն հետ ընդ քարշ ածել. կը մեծցընէ բացուածքն և էգն այսպէս կը մտնէ իրեն համար մասնաւորաբար պատրաստուած սենեկին մէջ, քանի մը վայրկենի մէջ կ՚ածէ հաւկիթներն՝ որ դեղընկէկ գոյն մը ունին, այն ատեն հակառակ կողմին ճնշում կուտայ բոյնին և կ՚ելնէ դուրս։ Բոյնը կ՚ունենայ երկու ծակ, որուն մէջէն ջրին հոսանքները անարգել կ՚անցնին։ Արուն կը պարտաւորի պզտիկ նորոգութիւններ ընել բոյնին և յետոյ վերստին կ՚սկսի իւր առջի պաշտօնին, սպասելով էգերուն, որպէս զի ներս մտնելով՝ հաւկիթները շատցնեն, և ուղղաձիգ կերպով՝ ինչպէս կը տեսնուի պատկերին մէջ, անշարժ կեցած, միայն լողակները կ՚երերցնէ կանոնաւորապէս՝ շոգենաւի մը անիւներուն պէս, որպէս զի կարենայ հաւկիթներու ծագման նպաստող հոսանքներ կազմել։ Ամէն բան զարմանալի է, բայց ամենէն հիանալին այն է՝ որ ամիս մը շարունակ այս դիրքին մէջ կը մնայ առանց յոգնելու գիշերը, ցերեկը, առտու, երեկոյ միշտ հաւատարմաբար իւր պաշտօնին գլուխն է։ Հաւանական է թէ՝ միջատներ, աւազի հատիկներ և այլ ծովային բոյսերու հոսանքներ կրնային վնաս պատճառել հաւկիթներուն, եթէ արուն իւր լողակնե-

Եր. ցեր. 9,53 **Յունվար [16] Բեան սանի** Եր. գիշ. 14, 7

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ			
28	31	Բշ. բծ. Սրբոյն Պետրոսի հայրապետին, Վլասայ եպիսկոպոսին և Աբիսողոմայ սարկաւագին։ — Շամախի քաղաքի մէջ սոսկալի երկրաշարժ կը պատահի և կը կործանի շատ շէնքեր։ 1872։ — Մաքրութիւնն առողջութեան առաջնորդն է։	Բ	ԽԲ

րուն շարժումովը ջրին մէջ հոսանքներ յառաջ չի բերեր։ Բայց այս չէ՛ ամենն. երբ ձագերը ծնին, քանի որ շարունակ խնամող հայրն զանոնք կը խնամէ, կ՚արգիլէ զանոնք բոյնէն դուրս ելնել. կ՚երթայ անոնց կերակուրը բնտռել. ինք կը պատրաստէ և ամենուն կը բաժնէ. այսպէս իւր վրայ հիացնելով զմեզ և ձուկերուն մէջ ինքը միայն տալով մայրենի սիրոյ հրաշալի օրինակներէն մին։

Գարգմ. Մ. Գ. ՄՕՉԵԱՆ

Օ՛Դ, Օ՛Դ,

Գիտուն մը յետագայ փորձն ըրած է։

Երեք հաւեր զատ զատ դրած է՝ կատարելապէս ողորկ մակերեւոյթի մը վրայ նստող՝ ապակեայ մէկ մէկ զանգակի ներքեւ։

Այդ ապակիներէ միոյն մէջ կը դնէ կտոր մը չի մարած կիր, երկրորդին մէջ՝ ածուխի կտորուանք, իսկ երրորդին մէջ կենդանին առանձին կը դնէ։

Կէս ժամ վերջը յետագայ երեւոյթներն յառաջ կուգան։

Առաջին ապակիի (այն որ կիր կը պարունակէր) մէջ գտնուող հաւը մահուան տագնապներու մէջ էր։

Երկրորդ ապակիի (այն որ ածուխ կը պարունակէր) մէջ գտնուող հաւը աշխոյժը քիչ մը կորուսած էր, սակայն չարչարանքի նշան մը չէր տար։

Վերջապէս երրորդ ապակիի (որուն մէջ բնաւ բան մը չէր դրած) մէջ գտնուող հաւն ինկած մեռած էր։

Ի՞նչ տեղի ունեցաւ։

Եր. ցեր. 9,55 **Յունվար [17] Բեան սանի** Եր. գիշ. 14, 5

Լտ. Յունվար	Օր ամսոյ			
29	31	Գշ. բկ. Սրբոյն Անտոնի, Տրիփոնի, Պարսամայ եւ Ոնոփրիոսի ճգնաւորացն. Յն* Անտոնէ անապատական. Տն. Աբգար թագաւորին. վերջ տօնական շաբաթ տաքնոյ մտին ծնեալն։ — Ստեփաննոս եպիսկոպոս Ագոնց՝ աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեանց վախճանի. 1824	Գ	ԽԳ

Առաջին հաւը, որ իր մօտ կիր ունէր, ծանր հիւանդ էր, որովհետեւ կիրը՝ ածխային թթուն ծծելով՝ մահ պատճառող տարրերէն մին վերցուցած էր։

Երկրորդ հաւը, որ իր մօտ ածուխի կտորուանք ունէր, անհանգստութեան թեթեւ նշաններ կուտար, որովհետեւ ածուխը, հաւի թոքային արտաշնչութենէն գոյացած բոլոր վնասակար տարրերը ծծած էր 'ի նպաստ կենդանւոյն։

Որով սա բնական հետեւութեան կը հասնինք թէ՝ արտաշնչեալ ապականած տարրերը աւելի շուտ մահ կը պատճառեն, քան թթուածնին չգոյութիւնը։

Բայց այս փորձերն — որքան ալ հետաքրքրական ըլլան — մեծ շահեկանութիւն մը չի պիտի ունենային եթէ կարելի չ՚ըլլար անորմէ մեր առօրեայ կենաց համար գործնական դաս մը հանել։

Եզրակացութիւնք։

Հիւանդի մը սենեկի օդը միշտ մաքրելու է, հոն ամանով մը չի մարած կիր կամ փայտի ածուխ դնելով։

Այս կերպով՝ ընչառութեամբ օդի մէջ մէկ կողմէ թափուած ապականութիւնք՝ միւս կողմէ կը ծծուին, և հիւանդը իւր արտաշնչութեամբ թունաւորուելէ, — ինչ որ, աւա՜ղ, այնքան յաճախադէպ է — զերծ կը մնայ։ Բայց ամենէ էականն սա է՝ որ ձեր սենեակները վերոյիշեալ զանգակներուն պէտք չ՚է նմանի; այսինքն պէտք է որ օդը դիւրաւ բանի և ոչ թէ չորս կողմէ գոց ըլլայ։

Սենեակներու և տան ուրիշ զանազան մասերու օդը նորոգեցէք, ապականութիւնք ու ընչառութեան արտադրութիւնք ինքնին կը վտարուին։ Մաքուր օդը

30 31 Դշ. գձ. պահք։ Յն*. Աթանասի և Կիւրղի հայրապետացն Աղեքսանդրիոյ. Տն. [illegible] [illegible] երկրորդի մեծին [illegible] : — Քու պարտականութիւնդ կատարէ և ուրիշ բանի վրայ մի՛ մտածեր ։ Հ ԼԸ

Լտ. Ցունվար | Օր ամսոյ | Տն. Շաբաթ | Գ.ամար

հականեխիչներու ամենէն գերազանցն է. լիաթոք ծծեցէք և ձեր առողջութեան շատ աւելի պիտի նըպաստէ քան կիրն ու ածուխը ։

Բոլոր ըսուածներէ ելնելիք եզրակացութիւնն է՝ վերջացնել խօսքերնիս՝ ուսկից որ սկսանք. Օ՛դ, օ՛դ ։

ՃԱՎԱՑԻ ՀՆԴԻԿ ՈՐՍՈՐԴ ՄԸ

կը պատմէ թէ ի՞նչպէս գողցած է յովազի կորիւն մը

Այդ կենդանին գտնելու համար, վեց օրեր թափառեցայ Ճիտատալի անտառին մէջ՝ ուր ամենէ յանդուգն որսորդն իսկ առանց դողալու չի մտներ, ուր՝ անցած ատենդ հագուստիդ կառչած մէն մի մացառ, գլխուդ վերեւ տարածուող մէն մի տունկ, ոտքերուդ ներքեւ գտնուած մէն մի չոր տերեւ, անտառի թանձր մթութեան մէջ ընդ աղօտ երեւցած ծառի մէն մի բուն, կրնայ վրադ սլացող, սողոսկող կամ խոյացող բան մը ըլլալ. բան մը՝ որ քեզի կ'ոռնայ, կը սուլէ կամ կը մռնչէ, բան մը որ հազարաւոր անուններ ունի, և որ մինաւոր որսորդի համար, որպէս էի ես, միայն մէկ անուն ունի. — մա՛հ ։ Գիտէ՞ք թէ՝ սկսելով այն վայրկեանէ՝ յորում Ռավէնալա իր բաժակները կը բանայ ծարաւի ուղեւորին՝ մինչեւ այն վայրկեանն յորում զայնս վերստին կը գոցէ ։ Ճիւղի մը վրայ կծկուած մնացի, պարզապէս ծառի մը բունին ետին պահուըտած սպասելով որ մայրը վայրկեան մը որջէն հեռանայ թէ այդ մահաբոյր վեց ժամերու միջոցին սոսկալի գազանին ձեռքն էի. թէ՝ եթէ միայն հովի ուղղութիւնն

31 31 Եշ. գկ. Սրբոցն Թէոդոսի Թագաւորին և մանկանցն Եփեսոսի. Լո. Աթանասեայ եւ Նոդոտեայ վկայիցն. — Հարուստ մեռնելու համար՝ աղքատ կեանք վարելը մեծ ապշութիւն է։ Օ ԼԴ

Լտ. Ցունվար | Օր ամսոյ | Տն. Շաբաթ | Գ.ամար

փոխուելով՝ շնչառութիւնս դէպի գազանին որջը տանէր, ո՛չ իմ դաշոյնս, և ոչ քաջութիւնս կրնային զիս մահուանէ ազատել։ Երբ մայրն հեռանալով՝ ես որջը մտայ, ամէն քայլափոխիս ոտիցս ներքեւ ոսկորներ կը շառաչէին, երբ երեք պզտիկ յովազները վերարկուիս ծալքերէ միոյն մէջ դնելով՝ գողի մը նման խոյս տալ սկսայ. հազիւ թէ կէս ժամ յառաջացեր էի, երբ ետեւէս ահռելի ձայն մը լսեցի. Որսը բնտռող առիւծի մռնչիւնի չէր նմաներ այն, և ոչ ալ տարփանացը մէջ ընդհատուող վագրի խոր գոչումի. այդ հեռաւոր որոտումը տակաւ աւելի ահաւոր և ահռելի կը դառնար, անոր գոռումի արձագանքը կը կրկնէին Ճիտատալի դալարեաց կամարները։ Որդեկորոյս մօր մը ամեհի ողբը, վայրագ լացը, և մահահոտ բարկութիւնն էր ձայն մը որ՝ արձագանքներու կը պոռար. «վա՜յ անոր որ ձագերս առաւ»։ Ահռելի արհաւիրք մը գրաւեր էր անտառի բովանդակ կենդանի արարածները։ Այծեամն, եղնորդն, վիթերը, մինչեւ իսկ արջերը ցատկելով կ'անցնէին քովէս և դողահար խոյս կուտային. օձերը մամուռներու ետեւէն կը սահէին. թռչուններն իսկ, կը պահուըտէին ծառերու տերեւներու ներքեւ, կարծես անոնք ալ սարսափահար կը դողային։ Ահարեկ ու շնչասպառ դեռ կը փախչէի։ Ընդհուպ անտառի բոլոր բնակիչները աներեւոյթ եղան. առանձինն էի և մռնչիւնը հետզհետէ կը մօտենար։ Ա՛հ, այնչափ լաւ կը յիշեմ որ կարծես թէ երեկ տեղի ունեցած է և երբ կը մտածեմ անոր վրայ, դեռ կը զգամ որ մազերս կը ցցուին ու կը դողամ, ետիս ճիւղերը կը շառաչէին ու կը կոտրտէին, կարծես թէ վայրի ցուլերու ջոկ մը կը

Լտ. Փետրուար	Օր ամսոյ		Տճ. Շաւալ	Գասըմ
1	31	Ուր. գձ. պահք ։ Յն* Եւթիմէոսի ճգնաւորին . Լտ. Փե-տրոսի ։ — Պրուսայի մէջ սաստիկ ձիւն և 30 ի չափ շէնքեր փլան 1893։ — Զարութիւն ընելը յիմարին զբօսանքն է, իսկ խոհեմ մարդունը՝ իմաստութիւն։	٦	٨٧

մռնէր թաւուտներու մէջ. արշալոյսէն երակացս մէջ սառեր էր արիւնս, սոսկումը գրաւեր էր ամբողջ էութիւնս, թուէր ինձ թէ՝ կարմիր ամպ մը կը քօղարկէր տեսութիւնս, արբեալի մը նման երերուն ու մոլորուն կ'երթայի. կարծես վզիս վրայ կ'զգայի գիշախանձ գազանին հրաբուղխ շունչը։ Բնազդմամբ դաշոյնս պատեանէն քաշեցի, և ապա, առանց վրիժառութեան մեռնիլ չուզելով՝ առի կորիւններէն մին, և ուղեղը ամենէն մօտաւոր ծառին դէմ փշրելու կը պատրաստուէի, պզտի կենդանին վշտի տկար ու ողբագին աղաղակ մը արձակեց՝ որոյ մայրը պատասխանեց մռնչիւնով մը՝ որ մարմնոյս բոլոր դնդերները թրթռացուց, որպէս Պէտաւեայի (կոյս) մը ձեռքէն գտնուած կիթառի լարերն. մատներս թուլցան ու փոքրը յովազը խոտերուն մէջ ինկաւ։ Օրմուզտ իր զաւակներէն մին մահուանէ ազատեր էր. օրհնեա՛լ ըլլայ իր անունը, որովհետեւ յովազը փոխանակ իմ վրայ սրանալու՝ կորիւնը առաւ, և իր կատաղութեան մէջն ալ մայր՝ միւս երկուքն իրենց առեւանգիչին ձեռքէ խլելէ յառաջ. ուզեց զայն ապահով տեղ մը տանիլ։ Անտառին մէջ նետուեցայ և յիմարի պէս ճամբաս շարունակեցի. բայց կենդանւոյն սուր տեսութիւնը զինքը աւելի ստուգութեամբ հետքերուս կ'առաջնորդէր, քան որչափ կարող չէ հետեւիլ որսորդի թափանցիչ աչքն՝ ի փախուստ խուճապող եղնիկին։ Ընդհուպ վերստին սկսաւ իր հալածանքը. անգամ մ'ալ ստիպուեցայ ձագերուն երկրորդն ալ զոհել, և եթէ Ժիլխվան գետը ճամբուս վրայ չի գտնուէր, եթէ ջրոյ մէջ նետուելով՝ չի կարենայի մոլորեցնել մօր կորովա-

Լտ. Փետրուար	Օր ամսոյ		Տճ. Շաւալ	Գասըմ
2	31	Շբ. գկ. Սրբոց Հայրապետացն Աթանասի և Կիւրղի ։ Լտ. Տեառնընդառաջ ։ — Երբ մէկը իւր ծառային արժանաւոր ըլլալը կ'ուզէ . պէտք է ինքն ալ արժանաւոր ըլլայ ազնուութեամբ .	٧	٨٨

մրտութիւնը, թերեւս ես ալ, իր ձագերու վերջինն թողլով՝ անոր կատաղի ու վրէժխնդիր բարկութենէն չը պիտի ազատէի։ Եւ այժմ, կը կարծէ՞ք թէ միքանի կտոր ոսկւով՝ կրած վտանգներս ու դժուարութիւններս փոխարինուած են, և թէ չ'ունի՞մ իրաւունք ըսելու. «Մի՛ սպաննէք այդ կենդանին՝ զոր ձեռք ձըգելու համար գրեթէ կեանքս տուի»։

Ա. ՏԻՄԱ Ղ. ԱՏՐՈՒՆԻ

ԱՆԳՂԻԱՑԻԻ ՄԸ ԱՆՀԵԹԵԹՈՒԹԻՒՆԸ

Կարապետ էֆ. Նիկողոսեան, Բերայ սրճարանի մը մէջ նստած լրագիր կը կարդար։ Անգղիացի մը՝ որ իրեն դիմացը նստած էր՝ պաղ արիւնով մը սրճարանի սպասաւոր մը կը կանչէ ։

— Սա դիմացի վառարանին քովի սիկառ ծխող եւ լրագիր կարդացող պարոնին անունը ի՞նչ է ։

— Չեմ գիտեր, միլորտ։

— Օէ՛հ...

Անգղիացին ոտքի կ'ելնէ, և հաշուէսեղանին առջեւ նստողին մօտենալով՝

— Պարո՛ն, վառարանին քով սիկառ ծխող և լրագիր կարգացող պարոնին անունն ի՞նչ է.

— Մեր սովորական յաճախորդներէն չէ, և չեմ ճանչնար։

— Շատ աղէկ։ Սրճարանին տէրը ո՞ւր է։

Մօտենալով. — Հոս եմ, պարո՛ն։

— Բարի լոյս, վարպե՛տ, վառարանին քով սիկառ ծխող ու լրագիր կարդացող պարոնին անունը գիտէ՞ք։

3 (Լու. Փետրվար)	31 (Օր ամսոյ)	✠ Կիր. ամ. Բ. զկնի Ծննդեան ։ Բարեկենդան պահոց Առաջաւորաց։ Լտ. Վլասայ եպիսկոպոսին ։ ☽ Ա. քառ. ժմ. 3 ր. 16։ Հողմային օր ։ — Հիւսիսայգ երեւցաւ ի Կ. Պոլիս 1872։ — Երախտագէտ մարդուն առանց ուզելու տո՛ւր ։	Ձ (Տն. Շաբաթն)	ՁԹ

— Ո՛չ, առաջին անգամն է որ զինքը կը տեսնեմ։
— Օէ՛հ...։

Անգլիացին, ճարահատ, վերջապէս անծանօթին կը մօտենայ, ու խօսքն անոր ուղղելով՝

— Ներեցէ՛ք պարոն, դուք որ վառարանին քով նստած սիկառ կը ծխէք ու լրագիր կը կարդաք, անուննիդ ի՞նչ է ։

— Անունս, Կարապետ Նիկողոսեան է ։

— Շնորհակալ եմ, պարոն Կարապետ Նիկողոսեան.... ձեր բալթօն կ՚այրի կոր։

Ա՛լ ըսելու ժամանակն էր. հանդերձին վրայ արդէն ծակ մը բացուեր էր։

ԱՌԱՆՑ ՃԱԽԲԻ ԽՈՇՈՐԱՑՈՅՑ

Կապարի նուրբ և բարակ թերթ մը առէք ու խոշոր ասեղով մը վրան ծակ մը բաց, յետոյ այս բացած ծակիդ մէջ խիստ մաքուր ջրոյ կաթիլ մը կաթեցուցէք, բայց ուշադրութիւն ըրէք որ ջրին կաթիլը ճիշդ ծակին մէջ ըլլայ։ Այլ ևս ապահով եղիք թէ 150 անգամ մեծցնող մանրադէտ մը ունիք ձեռքերնիդ ։

ԳԻՆԻ ՈՒ ՋՈՒՐ ԼԵՑՆԵԼ ԱՌԱՆՑ ԻՐԱՐ ԽԱՌՆՈՒԵԼՈՒ

Առէք գաւաթ մը, մինչեւ կէսը ջուր լեցուցէք, երեսը ընկուզի մեծութեամբ հացի միջուկ դրէք և սկըսեցէք գինին լեցնել։ Գինին առանց ջուրին խառնուելու երեսը պիտի մնայ։

---

4 (Լու. Փետրվար)	31 (Օր ամսոյ)	Բշ. առ. Ա. օր պահոց Առաջաւորաց։ Յն. Լուծման գանձոյ յայտ Էօթնէկն ։ — Հանդարտ ու խաղաղ սիրտ ունենալու համար մաքուր խիղճ ունենալ պէտք է ։	Թ (Տն. Շաբաթն)	Ղ

ԿՆԿԱՆՍ ՀԱՐԲՈՒԽԸ

[Ֆրանսերէնէ նմանողաբար]

Ա.

Ամառն, որ մ՚անձրեւ կուգար յորդաբուղխ.
Կընիկս ունեցաւ մի զլխու հարբուխ.
Իսկոյն, լաւ դեղ մը ճարելու մտքով,
Գացի դեղագործին քով։

— Դեղագործն ըսաւ. « Պարզ եւ անվըտանգ
Հարբուխին իբրեւ դեղ՝ ռեկլիս կուտանք.
Տիւզանի տեսակն ա՛ռ, հաւանօրէն
Կընիկդ կ՚աղէկնայ մէկ երկու օրէն... »։

Բ.

Քրան զուրուշի առի. բայց — ի՜նչ ցաւ —
Խեղճ կնկանս հարբուխն ու հազը չ՚անցաւ.
Այլ կոկորդն իջաւ, շնչափողն ի վար.
Եւ կը հազար, կը հեւա՛ր։

— Դեղագործն ըսաւ. « Հոգ չ՚է՛, ատիկայ
Բուժելու համար երկու լաւ դեղ կայ.
Բլօրաք ցը բօրաս, բասբիյը, եւ՝ մէկ ալ՝
Ֆլօնի օշարակ օրն հինգ վեց դըգալ... »։

Գ.

Բառասուն զուրուշ ցնծացի նորէն...
Խեղճ կնկանս հարբուխն ու հազն անօրէն
Աղէկնալու տեղ — ի՜նչ անպիտան ցաւ —
Կըծատապի փոխուեցաւ։

Լտ. Փետրուար	Օր տարւոյ		Տն. Տարւան	Գարուն
5	31	Գշ. բժ. Բ. օր պահոց Առաջաւորաց. Լտ. Աքաթեայ կուսին ։ Տէրտէրին տունը վերեւ , Բոշային տունը ներքեւ . Հացըդ կեր , յետոյ գընա . Այս խրատըս լա՛ւ սերտէ։	ժ.	ղա

— Դեղագործն ըսաւ. « Շատ զարմանք կ'զգամ,
Այս քեզ պատահի առաջի՛ն անգամ.
Դեղ մըն ալ փորձենք, զօրաւորներէն.
Վկեռաճի բաւքիյլ ա՛ռ, կերցո՛ւր իրեն... »:

Դ.

Վաթսուն հատ ղուրուշ մէկէն առի փոխ...
Խեղճ կընկանս հազը մընաց անփոփոխ,
Եւ քանի մ'օր ետքն - ի՜նչ անհելի ցաւ —
Թոքատապի փոխուեցաւ:

— Դեղագործն ըսաւ. « Վախ մ'ունենար ղու,
Այդ զօրեղ ախտին յաղթող եւ ազդու
Դեղն որ պէտք է արդ տաս կնկանդ ուտել
Է՝ հռչակաւոր Բաւքիյլ Ժkrosky... »:

Ե.

Ութսուն ղուրուշ եւս տըւի, ո՜ղջ ըստակ...
Խեղճ կընկանս հազը չ'անցաւ կուրծքին տակ,
Հապա այդ դեղը կուլ տըւածին պէս՝
Հոգին թըռա՛ւ աշխարհէս...:

— Դեղագործն, աչքով, դէմքով մը լալկան,
Ըսաւ . « Կընիկդ էր կընիկ պատուական.
Եւ կարծեմ, եթէ դեղ ընաւ չըտրուէր,
Թէ չէր պատահեր այս մահ տընաւեր... »:

Զ.

« Բարեկա՛մս, ըսի, գիտեմ թէ, իրաւ,
Այս հարբուխն ինծ շա՛տ, շա՛տ սուղի նստաւ.
Բայց այս դառնաղէտ վախճանին ի տես,
Տըւած ըստակս ա՛լ չեմ մեղքընար ես... »:

 ԱԼՓԱՍԼԱՆ

Լտ. Փետրուար	Օր տարւոյ		Տն. Տարւան	Գարուն
6	31	Դշ. բկ. Գ. օր պահոց Առաջ. Յն* Գրիգորի Աստուածաբանին ։ Լտ. Տորոթեայ կուսին։ — Յարութիւն Արքեպ. Վեհապետեան, Ս. Երուսաղիմայ աթոռոյն Պատրիարք կ'ընտրուի. 1885։ — Լաւ ապրիլը , լաւ խօսելու չափ դիւրին չէ։	ժա	ղբ

ԿԱԹԸ ԱՆԱՐԱՏ ՊԱՀԵԼ

Կաթին մէկ տարօրինակ յատկութիւնն հաստատուած է. Կաթը սաստիկ կերպով կը ծծէ հոտերը եւ ցնդական նիւթերը։

Հիւանդի մը սենեկին մէջ, գիշեր մը ձգած էին կաթով լեցուն աման մը. քովը խայծղանի (գարբաճ) ջուր պարունակող սրուակ մը կը գտնուէր, որուն բերանը աղէկ չէր գոցուած: Հետեւեալ օրը, կաթը բոլորովին խայծղան կը հոտէր: Ուրիշ անգամ, գաւաթ մը կաթ դրուած ըլլալով բեւեկնիի իւղի (թիրէմէնթին) մօտ, նոյն խողութիւնը պատահած էր. կաթը ա՛լ խմուելիք բան չէր։

Տարակոյս չէ մնացած թէ՝ կաթը ծծելու արտակարգ կարողութիւնն ունի. հետեւաբար, այս մասին ուզած են ստոյգ փորձեր ընել և կաթի ամաններու մօտ դրած են հոտաւէտ նիւթեր պարունակող ամաններ։ Ութ ժամ յետոյ, այդ կաթերէն ճաշակեր են։

Արդիւնքն հետեւեալն եղած է.

Հանքածուխի կազը կաթին կուտայ շատ որոշ համ մը. բեւեկնի խէժը՝ շատ սաստիկ հոտ մը, սոխը եւ ծխախոտի մուխը՝ շատ զօրաւոր, մուշկը՝ թեթեւ, հոտած ձուկը՝ շատ գէշ. քափուրը՝ չափաւոր, եւայլն։ Կաթի ամանները իրենց ստացած հոտը կը պահէին տասն եւ չորս ժամ։

Հետեւաբար՝ կաթին քովէն պէտք է հեռացնել ամէն ցնդական և հոտաւէտ նիւթեր։

Ասկէց զատ, լաւ է կաթը հիւանդին սենեկին մէջ և միքրոպային հիւանդութենէ բռնուած մարդու մը

Լտ. Փետրուար	Օր ամսոյ		Տճ. Շաբան	Փետրուար
7	31	Եշ. գձ. Դ. օր պահոց Առաջաւորաց. — Գումգաբուի Հայոց Թաղի հրդեհը. 1817. — Գէշ ախտը կը բժշկուի, իսկ գէշ համբաւը անբուժելի կը մնայ.	١٢	٩٣

քով մնացած կաթը չի խմել.

Երբ տաքերը հետզհետէ յառաջանան, կաթը շուտ կը թթուի: Ընդհանրապէս կաթը աւրուելէ պահելու համար՝ կ'եռացնեն, բայց այս միջոցը շատ անգամ չի յաջողիր՝ մանաւանդ կաթին համն ալ կ'երթայ:

Եթէ հում կաթը լեցնելով շիշի մը մէջ, լաւ մը խցէք և բերանը թրջած լաթով մը ծածկէք, խոնաւութիւնը մշտատեւ ընելու հոգ տանելով, մինչեւ երեք օր անվնաս կը պահուի, տաքութիւնը որքան ալ շատ ըլլայ. Այս եղանակը շատ պարզ է ու ապահով:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳԻՐԸ

Կայսերական կառավարութիւնը 1886ին կալուածական ընդհանուր վիճակագիր մը պատրաստած էր, հինգ տարի յետոյ՝ 1891ին համար ալ նոր վիճակագրութիւն մը հրատարակուեցաւ. Հետեւեալները կը քաղենք այդ երկու ցուցակներէն՝ ցցունելու համար թէ՝ հինգ տարուան միջոցին ո՛րքան շինութիւններ եւ կալուածներ աւելցած են:

	1886ին	1891ին
Տուն	2,974,834	3,205,635
Խանութ	315,073	362,702
Փուռ	22,705	70,507
Խան	7,847	9,032
Բաղնիք	1,988	2,089
Աղօրիք	46,301	52,178
Գործարան	1,103	1,584

Լտ. Փետրուար	Օր ամսոյ		Տճ. Շաբան	Փետրուար
8	31	Ուր. գկ. Ե. օր պահոց Առաջաւորաց և յիշատակ Յովնանու մարգարէին. Յն. փոխադրութիւն նշխարաց Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանին. — Արկած մը պատահած ժամանակ միշտ կը գտնըւի մէկն՝ որ տխմար գոհունակութեամբ մը կ'ըսէ, ես արդէն գուշակած էի այդ բանը.	١٣	٩٤

	1886ին	1891ին
Ապարանք	78	78
Սենեակ	101.313	111,181
Ամարանոց	978,841	1,950,044
Ագարակ	6,449	10,1.8
Այգի	2,031,744	2,223,542
Պարտէզ	989,857	1.063,341
Մշակեալ և անմշակ հող	19,721,131	21,110,043
Մզկիթ	33,060	35,598
Վարժարան	24,339	27.432
Թէքքէ	3,175	3,450
Եկեղեցի ու վանք .	11,452	12,657
Մէտրէսէ ու գրատուն	4,155	4.227
Զօրանոց ու պաշտօնատուն	757	1,076
Պահականոց	922	1,078
Աղբիւր	64.842	71,569
Իմարէթ	124	127
Հիւանդանոց . . .	206	216

ԱՐԵԳԱԿԱՆ ԼՈՅՍԻ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ՈՒՆԵՑԱԾ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ձեր բնակած տունը թէ՛ մեծ ըլլայ և թէ պզտիկ նայեցէք որ արեգակէ առատ լոյս ստանայ: Մութ տան մէջ բնակիլը առողջութեան կը վնասէ. Հոն փոշի կը ժողվուի, ու դուք զայն վտանգաւոր չ'էք գըտնէր, որովհետեւ չ'էք տեսներ, ինչ որ ամենամեծ սխալ

Լտ. Փետրվար	Օր ամսոյ		Տճ. Շապան	Գասըմ
9	31	Շբ. դձ. Սրբոցն Սարգսի զօրավարին, և որդւոյ նորա Մարտիրոսին, և չորեքտասան զինուորացն. Հր. Տորէֆլոսի տօնը ։ — փորձառութիւնը մարդուս համար ամենէն լաւագոյն դաստիարակն է ։	١٤	٩٥

մ՚է ։ Ծաղիկները մութին մէջ չեն կրնար ապրիլ ։ Ի՞նչ կ՚ըլլան այն տուներու մէջ՝ զորս մեզ օրինակ պիտի առնենք ։

Տղաք ու աղջիկները՝ ծաղիկ չատ կը սիրեն․ անոնցմով իրենց պատուհաններուն առաջքը կը զարդարեն և զարմանալով կը տեսնեն որ, հակառակ իրեն բոլոր խնամքներուն, անոնք չուտով կը թառամին․ ասոր ճշմարիտ պատճառը արեգակի լոյսէ զրկուելնին է ։

Մթութիւնը՝ բանտարկեալներու տանջանքներէն ամենէն մեծերէն մին է ։ Լոյսէ զուրկ սենեակը՝ մարդուս ուղեղը կը մթագնէ և հոն քանի մը ժամ աշխատիլը առողջութեան վնասակար է ։ Երբ ուղեղը հիւանդ է, մարմինն ալ կը նեղուի, խելքն գլուխը կը դառնայ, արեան շրջանը կը խանգարի, ամբողջ մարմինը կը ներգործուի, և ֆիզիքական այս ընդարմացումը յաճախ ծանր հիւանդութիւններու պատճառ կ՚ըլլայ ։

Ուրեմն լոյս խնդրեցէք, այսինքն արեգակի լոյս, օգտակար ու անհրաժեշտ է ձեր առողջութեան համար ։ Արեգակի լոյսը կը նպաստէ սննդառութեան, մարսողական ու ջղային պաշտօններու կ՚օգնէ, արիւնը տարրապէս ու ֆիզիքապէս կը զօրացնէ ։ Մութ տեղերու մէջ ապրող տղայք ու չափահաս անձինք, տժգոյն, դեղնած ու արեան տկարութիւն ունեցող կ՚ըլլան․ ընդհակառակն, լաւ լուսաւորուած տեղեր ապրողներն ալ գեղեցիկ գոյն ու կատարեալ առողջութիւն կ՚ունենան ։

Ուստի նորաձեւութեան գոհացում տալու համար ճարտարապետներու պանդոկ անուան ներքեւ չինած

Լտ. Փետրվար	Օր ամսոյ		Տճ. Շապան	Գասըմ
10	31	✠ Կիր. դկ. Գ. զկնի Ծննդեան։ Հարանց։ Յն. Դարձ նշխարաց Իգնատիոսի հայրապետին ։ Լտ. Եօթանամեներորդ կիւրակէ։ Տճ. Պետրոս կէֆէ։ ☽ Լր. լս. ժմ. 1. ր 50 Ջինոլսէր օր ։ — Ծուլութիւնը մուրացկանութեան բունն է և ամեն չարեաց արմատն է ։	١٥	٩٦

նոր չէնքերը միշտ անընդունելի կը համարինք ։ Փոքր պատուհաններ, փեղկեր, վրան դուրս ելած մասեր, երկայն տանիք, վերջապէս լոյսը արգիլելու ու մթութիւն յառաջ բերելու համար ամեն ինչ որ կարելի է երեւակայել ։ Այս չէնքերը դատապարտելու չենք վարանիր, որովհետեւ առողջութիւնը նորաձեւութենէ վեր կը համարինք․ գեղարուեստի սիրահարները ազատ են այս պարագային մէջ մեզ կոշտ և անխելք կոչելու ։ Նոյնպէս կը հակառակինք թաղերու մէջ գտնուած հասարակաց պարտէզներու և բոլոր այն չէնքերու, որոնք մեզ չուք տալու պատրուակաւ՝ կը ստիպեն հանրային մարդկութեան համար վառող արեգակի կենսատու ու անհրաժեշտ լուսէ զուրկ ապրինք ։

Տօր. Գ*** Թ*** Թարգմ.
Դ. ԱՍՐՈՒՆԻ

ՁՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Ամբակուլ կը հարցաքննուի ։
— Ջերմութեան գլխաւոր յատկութիւնն ո՞րն է ։
— Մարմինները ընդարձակել ։
Պաղի գլխաւոր յատկութիւնն ։
— Սեղմել ։
— Օրինակ մը տուր ։
— Օրինակի համար, ամառն օրերը աւելի երկայն, իսկ ձմեռը աւելի կարճ կ՚ըլլայ ։

Եր. ցեր. 10,25 **Յունվար [30] Քեան սանի** Եր. գիշ 13,35

Լտ. Փետրուար	Օր ամսոյ		Տճ. Շապան	Թուական
11	31	Բշ. աձ. Սրբոց Ատովմանց զօրավարաց։ Ց՝ Հայրապետացն Բարսղի, Գրիգորի և Յովհաննու Ոսկեբերանի։ — Ինչպէս որ դարձող քարը մամուռ չի կապեր, նոյնպէս ալ անհաստատ մարդն իւր գործին մէջ չի յաջողիր։	١٦	٩٧

ԳԼԽՈՒ ՑԱՒԻ ԴԷՄ ԴԵՂ

Քափուր [քեաֆիրի] 12 կրամ
Հեղուկ անուշադր [ամօնիաք] 10 աստիճան 37 »
Լաւանտայի ոգի [րուհ] 100 »

Փոշի քափուրը պէտք է լուծել ալքօօլի մէջ, ապա վրան աւելցնել անուշադրը և լավանտայի ոգին, պէտք է աղէկ գոցել շիշի մը մէջ և այնպէս պահել։ Երբ գլխու ցաւ ունենանք, սոյն պատրաստուած դեղէն երբեմն երբեմն ճակտին քսել։

ԼՕԼԻԿ (Տօմաթէս) ՊԱՀԵԼ

Հասուն ու կատարելապէս մաքուր լօլիկները զատելու է, զանոնք լաւ մը սրբելէ և լայն բերնով ամանի մը մէջ դնելէ յետոյ (առանց կոտրտելու) վրան աղով ու քացախով խառնուած ջուր լեցնելու է։ Լեցուած հեղուկին 10 մասին ութը ջուր, մին քացախ և մին հասարակ աղ պէտք է ըլլայ։ Յետոյ անմենքը ծածկելու է մէկ սանթիմէթր թանձրութիւն ունեցող ձէթի խաւով մը։

ՈՏՔԵՐԸ ՑՈՒՐՏԷՆ ՊԱՏՍՊԱՐԵԼ

Կարելի է շատ պարզ, դիւրին ու ամենուն համար մատչելի միջոցով մը։

Գուլպային ու կօշիկին մէջտեղ հասարակ թղթի կտոր մը կը դնէք։

Ի՞նչ կը կորսնցնէք փորձելով։

Եր. ցեր. 10,27 **Յունվար [31] Քեան սանի** Եր. գիշ. 13,33

Լտ. Փետրուար	Օր ամսոյ		Տճ. Շապան	Թուական
12	31	Գշ. ակ. Սրբոց Սուքիասանց վկայից։ — Միսաք ամիրայ Միսաքեան վախճանի 1858։ — Ողորմած մարդն իւր անձին բարիք կ՚ընէ, բայց անողորմ մարդն իւր մարմնոյն նեղութիւն կուտայ։	١٧	٩٨

ԿՆՈՋ ԴԵՐՆ ԻԲՐԵՒ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳԻՉ ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Մայրական յարկն իսկ պէտք է ըլլայ առողջաբանութեան խանձարուրն Մայրական հարկէ պէտք է հոսի առողջութեան արգասաբեր գետն. Ձեզ անկ է, ո՛վ մայրեր, ուսանիլ ու ճանչնալ թէ ձեր սեռի յատուկ եղող հիւանդութիւններն և թէ՝ անոնք՝ որոնցմէ կրնան ձեր զաւակներն բռնուիլ. ձեզի անկ է անոնց առաջքն առնել կամ բժշկել։

Այրը, դուրսը իր գործերն ունի. հիւանդութիւնը ձեր դուռն ափ կ՚առնէ. ո՞վ կրնայ զայն յետս վանել, եթէ ո՛չ այն՝ որ վտանգին ամենէն աւելի ենթակայ է, այսինքն կինն. Արդ տեսնենք թէ՝ կին մը ի՛նչ բաներ պէտք է գիտնայ, որպէս զի կարենայ այս արդիւնքը ձեռք ձգել։

Կինն պէտք է գիտնայ մարդկային մարմնոյն ընդհանուր կազմութիւնն ու բնախօսութիւնը, կարենայ որոշել՝ անոր պէտք եղած զանազան սնունդները, և կազ- թէ այդ սնունդները ի՛նչ ազդեցութիւն ունին մութեան վրայ՝ մանաւանդ աճման ժամանակամիջոցի մէջ գտնուող մատղաշ տղոց համար. Այս մասին ունեցած տգիտութիւնն յաճախ պատճառ եղած է որ տղայք՝ այդ վտանգաւոր ժամանակին մէջ՝ խեղանդամ դառնան, ունենալով ծուռ ոտքեր, կամարաձեւ ողնաշար ու այտուցաւոր կռնակ։ Մինչդեռ կինն, եթէ ունենար վերոյիշեալ ծանօթութիւններն, պիտի կրնար, կարծես հմայքով մը, ջնջել այդ վտանգաւոր անպատեհութիւնք։ Մարդկային մարմնոյ կազմութիւ-

Լտ. Փետրվար | Օր ամսոյ | Տճ. Տօմար | Գումար

13 28 Դշ. բձ. պահք. ԺԸ ՂԹ

Ագահին աչքը կըշտանայ ինչո՞վ,
Բոլոր աշխարհիս ոսկովն ու արծաթով.
— Ո՛չ, եղբայր ո՛չ, մի՛ հաւատար,
Յետ մահուանը ափ մի հողով.

նըն ուսումնասիրելէ յետոյ, պարտի ուսումնասիրել ի՛նչպէս կարելի է, տարւոյն չորս եղանակին մէջ եւս, սենեակները հաւասար բարեխառնութեան մէջ պահել. գիտնալ՝ թէ ե՛րբ նորոգելու է սենեակի մը օդը, պարտի ունենալ իր տան մէկ յատակագիծը, սորվիլ իր տան մէջ գտնուած ջուրին տարրաբանական յատկութիւնն, որպէս զի հասկնայ թէ՝ կրնա՞յ խմուիլ թէ ոչ. և եթէ չի կրնար խմուիլ, ի՞նչ միջոցներով կարելի է ըմպելի դարձնել և մաքրել զայն. հըսկել՝ որպէս զի խոնաւութիւնը մուտք չի գտնէ տունը մէջ: Կին մը պէտք է նաև կատարելապէս գիտնայ խոհարարութեան արուեստ, ո՛չ թէ միայն կերակուրները համեղ կերպով պատրաստելու համար, այլ մանաւանդ անոր համար՝ որ կարենայ որոշել իւրաքանչիւր եղանակի, տարիքի և ընտանիքի զանազան անհատներու յարմար եղող կերակուրներն, որպէս զի կարենայ կերակուրներն արդար համեմատութեամբ բաժնել, ո՛չ շատ և ո՛չ ալ քիչ:

Կինն պէտք է գիտնայ տարափոխիկ եղող և մանաւանդ տղոց համար մասնաւոր եղող զանազան հիւանդութիւններուն ճիշդ անուններն ու գլխաւոր նըշաններն ու բնութիւնները. Պէտք է գիտնայ թէ՝ անոնց առաջքն առնելու համար լաւագոյն դարմաններն որո՞նք են, հիւանդի մը սենեկին առողջապահիկ հանգամանքներն ի՞նչ բաներու մէջ կը կայանան. այսինքն բարեխառնութեան ու խոնաւութեան աստիճանը, հով տալ, օդը փոխել, հականեխիչ լաւագոյն դեղերով տունը մաքրել, եւայլն:

Կնոջ համար մեր գծած դերն, բժշկութիւն չէ,

Լտ. Փետրվար | Օր ամսոյ | Տճ. Տօմար | Գումար

14 28 Եշ. բկ. Սրբոց Ոսկեանց քահանայից. Յ°. Տեառնընդառաջ: ԺԹ Ճ

— Կ. Պոլսոյ Մասիս լրագրի սկզբնաւորութիւնը, Կ. Ս. Իւթիւճեանի ձեռքով: 1852:

— Այն որ գիտէ ինքզինք, գիտէ շատ բան:

խնդիրը բժշկին օգնելու և ոչ թէ զանի փոխանորդելու վրայ է: Հիւանդութիւններն արգիլող, առաջքն առնող պէտք է ըլլալ և ո՛չ թէ՝ բժշկող:

Անհրաժեշտ է նաև տարբեր խառնուածքներու յատկանիշերն ու պահանջներն ուսումնասիրել: Արիւնային խառնուածք ունեցող տղան՝ — բարգաւաճ առողջութիւն, կապոյտ աչեր, զօրեղ մկանունք, բուռն ու կրակոտ շարժումներ, շէկ մազեր, — Պէտք չ՚է որ ուսմունքներու շատ պարապի. մայրը պէտք է չափաւորէ անոր ուսանելու տրամադրութիւններն ու եռանդն, որովհետեւ կրնայ անոր շատ անգամ վտանգաւոր ըլլալ: Մաղձային խառնուածքի տէր տղան՝ — մարած աչքեր, մթագոյն մորթ, սև մազեր, երազուն նայուածք, — աւելի պէտք է արուեստով զբաղի. կարդալը կրնայ զանի սպաննել. մինչդեռ Փիզիքական աշխատութիւններն յաճախ փրկարար են անոր համար, սակայն նորէն շատ նեղուելու չեն գար: Ջղային խառնուածքի տէր տղան՝ — սպիտակ մորթ, կապոյտ աչքեր, դեղձան մազեր, արագ՝ այլ տկար շարժումներ, երկչոտ նայուածք, անսահման փառասիրութիւն, — կ՚ախորժի՛ երբ մեղմիւ խօսուի իր երեւակայութեան, անոր համար կատարեալ հաւասարութիւն պահելու է մարմնական և մտաւորական աշխատութիւններուն մէջ, երկուքն ալ առանց չափազանցութեան տալու է: Աւշային խառնուածքի տէր տղան՝ — միջակ գէր, կապոյտ կամ գորշ աչեր, խարտեաշ մազեր, ծանր ու դանդաղ քալուածք, որոշման մէջ թոյլ. — թէ՛ մտաւորապէս և թէ՛ մարմնաւորապէս շատ պէտք է աշխատի. մայրը թո՛ղ հա-

Եր. ցեր. 10,35 Փետրվար [3] Շուպաթ Եր. գիշ. 13,25

Լտ. Փետրվար	Օր ամսոյ		Տճ. Տարիխ	Գամրի
15	28	Ուր. գձ. պահք։ — Կ. Պոլսոյ Հայոց առաջին առաջնորդ Յակոբ վարդապետ վախճանի 1834։ — Գէշ խօսքերը կը բանան անբուժելի վէրքեր, քան թէ սուր դանակը ։	٢٠	١٠١

մոռնալ թէ՝ չափազանցութիւնը՝ երկու տեսակ աշխատութեանց մասին ալ՝ բնաւ չ՛են վնասեր այդ տղուն։ Այսու ամենայնիւ, ամեն պարագայի մէջ պէտք է ըզգուշանալ մատղաշ երեւակայութիւնը չափազանց գրգռելէ. և կատարելապէս զերծ պահել՝ աւելորդապաշտութիւններէ ու գերբնական իրաց ազդեցութիւններէ ։

Համառօտակի եզրակացնենք մանկութեան բնախօսութիւնն ու բնագիտութիւնը։ Մայր մը՝ կատարելապէս համոզուած ըլլալու է սա ճշմարտութեան թէ՝ հրաշալի տղայ մը բնութեան մէկ երեւոյթն է. թէ՝ կանխահասութիւնը՝ ի՛նչ տեսակ որ ալ ըլլայ՝ միշտ 'ի վնաս առողջութեան է. պարտաւոր է միշտ ի նկատի առնուլ թէ՝ ժառանգական եղող հիւանդութիւններն ամուսնութեամբ յաջորդ սերունդներու կը փոխանցին. թէ՝ այդ կանխահասութիւնը հիւանդութիւն մ'է՝ զոր տղան իւր զաւակներուն պիտի փոխանցէ։ Ցիմարութեան, ծիւրախտի (վէրէմ), կարկինոսի (իճճիրմէ պէնի), խոյլի (սըրաճա) նման հիւանդութիւններու տրամադիր երկու անձերու ամուսնութիւնն՝ ա՛լ աւելի պիտի զօրացնէ ու անխուսափելի ընէ այդ հիւանդութիւնք յաջորդ սերունդներու համար։ Մայր մը պէտք է ըմբռնէ թէ՝ ի՛նչ մեծ պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ իւր վրայ՝ իւր սերունդի ու ցեղի ապագային նկատմամբ, և սիրտն իրեն ներշնչէ՝ իր զաւակներու առողջարանութեան հետ առնչութիւն ունեցող ամեն բան կատարելապէս ուսումնասիրելու լաւ ու փրկարար մտածմունքն։

Ահա՛ հիմունքն այն կրթութեան՝ զոր կը փափա-

Եր. ցեր. 10,38 Փետրվար [4] Շուպաթ Եր. գիշ. 13,22

Լտ. Փետրվար	Օր ամսոյ		Տճ. Տարիխ	Գամրի
16	28	Շբ. գկ. Սրբոցն Իսահակայ Պարթեւի Հայրապետին մերոյ. Յն. Թէոդոսի Մեծին։ — Հպարտ մարդն՝ լերանց գագաթները կը դիտէ, մինչդեռ քայլերուն անզգոյշ՝ յանկարծ փոսը կը գլորի։	٢١	١٠٢

քինք որ ստանային մեր կանայք, դաւանէին ու արժանի հանդիսանային սա նշանաբանի՝

« Կեանք եւ Պարտականութիւն »։

ՏՕՔ. ՏԸ ԲԻՒԹՐԱ ՍԱՆԹԱ

Թարգմանեց
Ղ. ԱՏՐՈՒՆԻ

ԿԱԶԴՕԶ ՋՈՒՐ ՇԻՆԵԼ

Փոշի պի քարպոնատ տը սուտ 20 կրամ
տասը հաւասար մասերու բաժնելով
զատ զատ կապոյտ թղթի մէջ դնել.
Գինեմրրական թթու (քըրըմ թարթար) 10 կրամ
տասը հաւասար մասերու բաժնելով
զատ զատ սպիտակ թղթի մէջ դնել.

Մեծ գաւաթ մը մինչեւ երեք մասը ջրով լեցնել և այդ ջրոյ մէջ լեցունել և հալեցնել թուղթ մը գինեմըրուր, ապա վրան թուղթ մը պիքարպոնատ աւելցընելով՝ անմիջապէս խմել։

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԵՍԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բոլոնէրէնէ թարգմանուած սիրուն առակ մը.

Երկու ծերունիներ, այր եւ կին, կը խօսին իրենց փոխադարձ մեծ սիրոյն վրայ։

— Զքեզ այնքան կը սիրեմ, կ'ըսէ այրն, որ եթէ մեռնիս, անմիջապէս ես ալ ետեւէդ կը մեռնիմ։

— Զքեզ ա՛յնքան կը սիրեմ, կ'ըսէ կինն, որ եթէ

Եր. ցեր. 10,41 **Փետրվար [5] Շուպաթ** Եր. գիշ. 13,19

Լտ. Փետրուար	Օր ամսոյ		Տճ. Շապան	Ռումին
17	28	❈ Կիր. գձ. Դ. զկնի Ծննդեան, Հոռոմնէ։ ☾ Վերջ. քառ. լու. ժ. 2. ր. 31. խառնակ օդ։ — Բարկութիւն և յիմարութիւն երկու չար ընկերներ են՝ որ միշտ մին քան զմիւսն յառաջ անցնիլ կը ճգնին ։	٢٢	١٠٤

մեռնիս անմիջապէս ես ալ ետեւէդ կը մեռնիմ։

Եւ երկուքն ալ միաբերան կը յաւելուն.

— Կը խնդրեմ Աստուծմէ որ քեզմէ առաջ մեռնիմ։

Յանկարծ դուռը կը զարնեն։

Մահն է որ ներս մտնել կ'ուզէ։

— Ա՜յ, կ'ըսէ այրը, ոտքս այնպէս կը ցաւի որ քայլ մը չեմ կրնար առնուլ. կնիկ, գնա՛ դուռը բաց։

— Յօդացաւերս այնպէս սաստկացած են որ տեղէս չեմ կրնար շարժիլ, կը պատասխանէ կինը. դուն գնա՛ բաց։

Եւ մահն, սպասելէ ձանձրացած, պատուհանէն ներս կը մտնէ և երկուքը մէկանց կ'առնու կը տանի։

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Բանաստեղծի մը հարցուցին թէ ամուսնանալոյ պատշաճ հասակը ո՞րն է։ — Պատանին տակաւ՝ ծերունին բնաւ, պատասխանեց բանաստեղծը։

Խենդ մի, սափրիչ մի և կնտակ մի մէկտեղ ճանապարհորդութիւն կ'ընէին, գիշերը բացօթեայ տեղ մի հասնելով՝ կ'ամփոփուին հոն պառկիլ, և որևիցէ յարձակումէ և վտանգէ ազատ մնալու համար՝ կ'որոշեն որ ամեն մէկերնին կարգաւ հսկեն ։

Կարգը առաջին անգամ սափրիչին իյնալով որպէսզի իւր ժամանակը պարապ չ'անցունէ՝ կ'սկսի խենդին գլուխը գերծել, և իւր պահպանութեան ժամանակը

Եր. ցեր. 10,43 **Փետրվար [6] Շուպաթ** Եր. գիշ. 13,17

Լտ. Փետրուար	Օր ամսոյ		Տճ. Շապան	Ռումին
18	28	Բշ. գկ. Սրբոցն Մարկոսի եպիսկոպոսին, Պիոնի քահանային, Կիւրղի և Բենիամինի սարկաւագացըն. և սրբոց վկայիցն՝ Աբդլմսեհի, Աբմլդանայ և Սայենի. Տօն Մեհեկեան [30 օր]. Յն. Նաւակատիք և յայսմ եօթնէկէ։ — Ագքատին համար չի բացուող դուռը՝ պիտի բացուի բժշկի համար ։	٢٣	١٠٤

լրանալով կ'արթնցնէ զայն որ ըստ կարգադրութեան իւր պարտաւորութիւնը կատարէ։ Խենդը արթննալով ձեռքը գլուխը կը տանի և կ'զգայ որ գլուխը գերծուած բոլորովին մերկ է։ — Սպասէ՛, բարեկամ կը պոռայ բարկութեամբ մի, հոս սխալմունք մի կայ, զիս արթնցնելու տեղ կնտակը արթնցուցեր ես։

ՄԵԾՆ ՆԱԲՈԼԷՈՆԻ

ՈՒԹԸ ՖՐԱՆՔԻ ԸՐԱԾ ՆԱԽԱՃԱՇԻԿԸ

Նաբոլէոն Բարիզ գտնուած ժամանակը՝ սովորութիւն ունէր իւր հաւատարիմ Տիւրոք զօրապետին հետ թէ քաղաքին և թէ արուարձաններուն մէջ ծպտեալ պտոյտներ ընել, որով իրենց զարմանալի դիպուածներ շատ անգամ կը պատահէին։ Այս տեսակ պտոյտներու ելած ատեն Նաբոլէոն իւր մարաջախտին հագուելու անգամ ժամանակ չէր տար, և այս պատճառաւ թէ ինքը և թէ իր զօրապետը վրանին ստակ առնելու միշտ կը մոռնային։

Օր մը երբ Նաբոլէոն և Տիւրոք մեծ պտոյտ մը կ'ընէին, Կայսրը անօթեցաւ և պանդոկ մի մտաւ և խընդրեց որ խորոված միս և չրլպըր բերեն որ իրեն խիստ սիրած կերակուրներէն էին։ Նախաճաշիկը ընելէն վերջը Տիւրոք ոտք ելաւ ստակը վճարելու, բայց նայեցաւ որ քսակը տունն էր մոռցած. ան ատեն սկսան մէկ մէկու երես նայելով շփոթիլ։ Պանդոկին սպասաւորը տեսնելով անոնց շփոթութիւնը հանդարտեցուց զանոնք ըսելով թէ՝ ուրիշ անգամ մը գալերնուն վճարեն։

Եր. ցեր. 10,46 **Փետրվար [Ց] Տուպար** Եր. գիշ 13,14

Լտ. Փետրվար	Օր ամսոյ		Տճ. Տօմար	Գումար
19	28	Գշ ած Սրբց. Ղեւոնդեանց քահանայից։ Յայմ. Մեհեկան [30 օր]։ Տբ. Ճեմերէ եղելոյ ոչ հօտ. օր էջմնեւոյ Չերմաբեան որեաս յօգոստ։ ⊙ է Ջուրն ժմ 4. ր. 57. Տն. պատրմի հօտ։ — Ղալաթիոյ հրդեհը, և այրեցաւ Հայոց սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցին 1771։	٢٤	١٠٥

Պանդոկապետուհին սպասաւորին դիւրահաւանութեանը բարկանալով՝ յանդիմանեց զայն, ըսելով թէ չէր կրնար հաւատալ անծանօթ անձանց և աճա ութը ֆրանքը, կորսուած համարելու է ։ « Ո՛չ, տիկին, պատասխանեց սպասաւորը, աշա ես վճարեմ ձեզ ութը ֆրանքը, ինչու որ այս մարդիկները պատուաւոր անձանց կը նմանին, և ապահով եմ որ իմ տուածս՝ ինծ կը դարձնեն » ։

Պանդոկապետուհին ութը ֆրանքը առնելէն ետեւ սկսաւ մրմռալ այդ պխիներուն համար, որոնք առանց նայելու թէ սատկնին կը ներէ՝ ծախքեր կընեն ։ Աս խօսքերուն՝ զօրապետը կը հանէ իր ժամացոյցը և կ'ըսէ սպասաւորին. « Իմ բարեկամս, ահա կը թողում քեզ իմ ժամացոյցս իբր աւանդ տուած ստակիդ, և շնորհակալ եմ իմ և իմ ընկերոջս վրայ ունեցած բարի համարումնուդ ։ »

Սպասաւորը երբէք ժամացոյցն ընդունիլ չուզելով երկու անծանօթները թողուցին գացին ։ Թէ կայսրը և թէ զօրապետը սաստիկ զբաղմանց մէջ ըլլալով իրենց ըրած նախաճաշիկը կը մոռնան ։ Երեք չորս օր միաբերպ պանդոկապետուհին իւր սպասաւորին ըրած վեհանձնութեանը վրայ անդադար ծաղրած ատեն, վերջապէս հինգերորդ օրը կայսրը յիշելով նախաճաշիկը և սպասաւորին վստահութիւնը, իսկոյն ծառաներէն մէկը պանդոկ ղրկեց ։ Կայսեր ծառան հոն հասնելով՝ հարցուց թէ ութը ֆրանքի նախաճաշիկ ընող Պարոններուն տեղը վճարող սպասաւորը հո՞ս է, որ իւր ստակը վճարեմ ։ Սպասաւորը կը կանչեն և ծառայն կըսէ անոր. « Ահա քսան և հինգ ոսկի զոր Վեհափառ Կայսրը

Եր. ցեր. 10,48 **Փետրվար [Ց] Տուպար** Եր. գիշ. 13,12

Լտ. Փետրվար	Օր ամսոյ		Տճ. Տօմար	Գումար
20	28	Դշ. աւ. պահք։ Յն. Եփրեմայ Թէոդորոսեայ Վկայից ։ Պատանի՞ ես, — մի՛ մոռանար՝ Օր մի տի լինիս ծերունի. Ծերունի՞ ես, — մի՛ մոռանար՝ Եղեր ես դուն ալ պատանի։	٢٥	١٠٦

կը ղրկէ քեզ, շնորհակալ ըլլալով որ բարեհաճեր էք իւր ըրած նախաճաշիկին գումարը վճարելու և անոր կողմէն երաշխաւոր կանգնելու ։ »

ՃԱՐՏԱՐԱԿԱՆ ՇԱՂԱԽ

Բրինձի ալիւրը պաղ ջրի մէջ խառնէ այնպէս որ կակուղ խմոր մը ըլլայ. եռացող ջուր աւելցուր վրան և կրակի վրայ դիր որ երկու վայրկեան եռայ ։ Կ'ունենաս զօրաւոր շաղախ մը՝ որ շատ մը կոտրտած բաներ փակցնելու պէտք կ'ըլլայ ։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ.

—

ԾԱԿԵԼՈՒ ՆՈՐ ՄԵՔԵՆԱՑ

Գնդասեղի մը սուր ծայրը խցանի մը հարթ երեսին վրայ հաստատեցէք և խցանին երկու կողմերն ալ մէկ մէկ զմելի մխեցէք հաւասար ծանրութեամբ. (Եթէ զմելիները հաւասար ծանրութիւն չ'ունենան, անոնց երկաթին բացուածքին տարբեր ձեւեր տալով՝ հաւասարակշռել պէտք է) ։ Ապա գնդասեղին գլուխը մատներնուդ վրայ դրէք. և ի հարկին զմելիները տեղափոխելով փորձեցէք թէ՝ գնդասեղը հորիզոնական ուղղութեամբ կը կենա՞յ թէ ոչ. եթէ կենայ՝ պէտք է զայն ասեղի մը սուր ծայրին վրայ դնել՝ որուն գլուխը պէտք է հաստատել շիշի մը բերնին վրայ հաստատուած խցանին մէջ և փչելով այն խցանին՝ որ զմելիները խոթուած են՝ շարժում տուէք անոր, որ ան-

Եր. ցեր. 10,50 **Փետրվար [9] Շուբատ** Եր. գիշ. 13,10

Լտ. Փետրվար	Օր տարւոյ		Յն. Շուբատ	Փետրուար
21	28	✠ Եշ. բժ. Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց՝ հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն։ Յիշատակ մեռելոց։ — Սամաթիոյ ազգային Պատրիարքարանը այրեցաւ 1841։ — Անմիտ է նա որ իւր անձին վրայ միայն կը վստահի։	٢٦	١٠٧

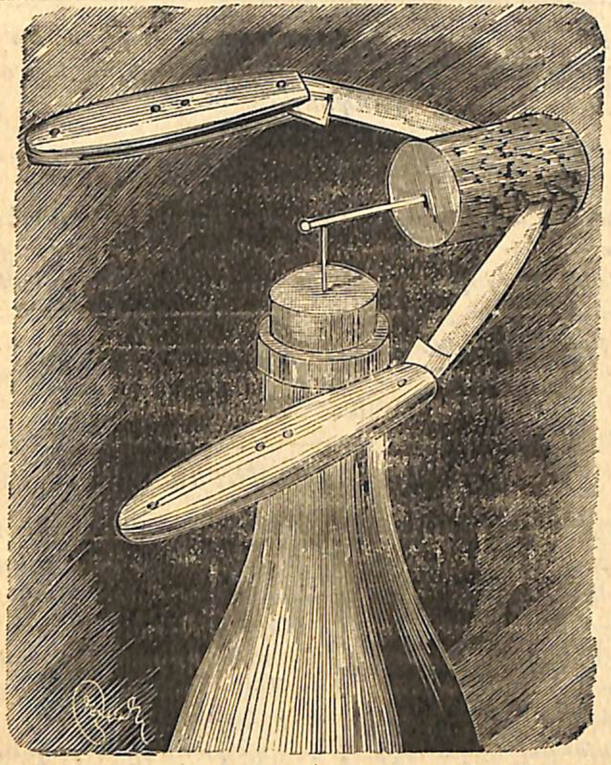

վրէպ կը դառնայ ասեղին սուր ծայրին վրայ. և որովհետեւ ասեղն աւելի կարծր է քան գնդասեղն, որ պղնձէ շինուած է, պահ մը յետոյ կը յաջողիք փոքրիկ ծակ մը բանալ գնդասեղին վրայ, և եթէ փորձը շարունակէք՝ կրնաք ծակել զայն։

Եր. ցեր. 10,52 **Փետրվար [10] Շուբատ** Եր. գիշ. 13 8

Լտ. Փետրվար	Օր տարւոյ		Յն. Շուբատ	Փետրուար
22	28	Ուր. բկ. պահք։ Յն.* Ղոլոլոմպոսի տօնախմբութիւն։ — Սերովբէ Կիւլպէնկեան, նշանաւոր վաճառական վախճանի 1886։ — Չարերուն ընկերակցիլ՝ անոնց պատժոյն եւս մասնակից ըլլալ կ'առաջնորդէ։	٢٧	١٠٨

ՕՁԵՐՈՒՆ ԹՈՅՆԸ

Ծաղկի հիւանդութենէ չը բռնուինք ըսելով՝ հազար զգուշութիւններ ձեռք կ'առնենք, ճէնճըր այդ զար զգուշութիւններ ձեռք կ'առնենք. ճէնճըր այդ հոգէն մեզի ազատեց։ Շուներուն կատղած վիճակէն չուարած կը մնայինք թէ ի՞նչ ընենք, Բասթէօռ այդ վտանգէն մեզ փրկեց։ Վերջապէս, Տօք. Քօխ թոքախտին ճիրաններէ նոր պատուաստով մը խարտոցելու ելաւ, Տօքթ. Հաֆքին և Թամամշեանց չանթահարիչ ախտին՝ քօլէրային չանթարգելն ըլլալիք պատուաստը գտան կամ գտնելու վրայ են։ Եւ ահա երկու գիտուն բոլորովին նոր գաղափար մը երկներ են։ Օձերուն խածուածքէն մեռնողներն ալ շուներու խածուածքէն մեռնողներուն գրեթէ կը հաւասարին, միայն քաղաքակրթութեան աստիճաններու տարբերութիւնը կայ, այսինքն շուներն իրենց զոհերը քաղաքակիրթ ժողովրդոց մէջ կը փնտռեն, մինչդեռ օձերը կէս–քաղաքակիրթ և վայրենի ժողովրդոց մէջ կը գտնեն։ Բայց մարդկութեան այս վերջին կէսն ալ միթէ իրաւունք չ'ունի՞ մեր արգահատանաց. երբ մտածենք թէ մենք իսկ շատ անգամ իրենց բաղդակից կ'ըլլանք։ Օրինակի համար շատ Եւրոպացիներ կ'ելնեն Ափրիկէի կամ Ասիոյ խորերը երկրախուզութիւններ կ'ընեն եւ այսպէս այն տեղուանքը ապրող ժողովրդոց վիճակաւ կից կ'ըլլան։ Արդ օձերն են որ գիշատիչ անասնոց հետ միացած ահռելի թուով զոհեր կ'առնուն այդ խեղճերէն։ Գիշատիչ անասնոց դէմ հրացանները հնարուած են, բայց օձերուն դէմ ի՞նչ կրնային ընել խեղճերը, ինչպէս նաև անոնց բաղդակից երկրախոյզները եւ

Լտ. Փետրվար 23 | Օր ամսոյ 28 | Տճ. Շուպաթ ٢٨ | Գասըմ ١٠٩

Շբ. գձ. Կոստանդնուպոլսոյ Սուրբ Ժողովոյն հարիւր յիսուն Հայրապետացն: Յն. Վլասայ Եպիսկոպ.

— Մեծ հրդեհ ի Գատըգիւղ, այրեցաւ 300է աւելի շէնք: 1893.

— Ով որ սովոր է երդնուլ, սովոր է նաև սուտ խօսիլ:

գաղթային զննուորները. Արդ՝ Պարոնայք Ֆիզալիքս և Պէրթրան գլուխ գլխի տուած երկար բարակ փորձեր ընելով և վերջապէս օձերու թոյնին դէմ՝ հարկ եղած պատուաստը գտեր են: Այդ պատուաստէն Բօպրայներու ներածներ են, և երբ երկու օր վերջը այդ կենդանիներուն ներածներ են նաև մահացու թոյնը, Բօպրայները ո՛չ միայն չեն մեռեր, այլ և թունաւորման և ոչ մի նշան ցցուցեր են: Իրենց այդ պատուաստը նոյն իսկ օձերու թոյնն է, որ տկարացնելով պատուաստի կը վերածեն:

Պարոնայք Ֆիզալիքս և Պէրթրան թոյնը կը տկարացնեն՝ զայն 25 երկվայրկեան 100^0 տաքցնելով եւ անմիջապէս պաղեցնելով:

Այս ջերմութեամբ թոյնին տկարացման խնդիրն ալ երկարժամանակեայ է: Շատ գիտուններ կը հաստատէին թէ ջերմութիւնն օձի թոյնին վրայ ամենևին ազդեցութիւն չ'ունի, և այլք հակառակը կը պնդէին և ասոր իբր ապացոյց մէջ կը բերէին օձերու խածուածքին ամառուան տաք ատենները բուժելի և թեթեւ ըլլալը: Արդէն ասկէց առաջ Պ. Կօթիէ գիտունը Բօպրա անուամբ օձին թոյնը 100^0 տաքցնելով հաստատած էր թէ կը պղծուի, ինչպէս նաև Պ. Բալմէթ 98^0 տաքութեան մէջ իր ուժգնութիւնը կորսնցուցած ըլլալը կը վկայէր: Ինչ որ ալ ըլլայ ասկէ առջի եղածները, Ֆիզալիքս և Պէրթրան Պարոնայց վերջին փորձերն ալ ո՛չ մի տարակոյս կը թողուն: Թոյնը 75,80 աստիճան 5 վայրկեան տաքցնելով անկատար պատուաստ մը կը գոյանայ՝ որ մահը քիչ մը կ'ուշացնէ: Իժէն խածնուած մէկը տասը ժամուան մէջ կը մեռ-

Լտ. Փետրվար 24 | Օր ամսոյ 28 | Տճ. Շուպաթ ٢٩ | Գասըմ ١١٠

✠ Կիր Դ Կ. Բուն Բարեկենդան: Եւս Յն. եւ Լտ. Մատաթիա առաքելոյն:

— Գրիգոր Շղթայակիր Ս. Երուսաղէմի Պատրիարք կ'ընտրուի. սա ազատեց Ս. Յակոբեանց վանքը ծանր պարտքէ. 1721.

— Արժանիք ունենալը չը բաւեր, պէտք է հաճելի ըլլալ:

նի, և այս անկատար պատուաստով պատուաստուածմէկը փոխանակ 10 ժամուան մէջ մեռնելու՝ երկուքուկէս օրուան մէջ կը մեռնի: Այլ թոյնը կէս վայրկեան 100 աստիճանի եռալով ճշմարիտ պատուաստ մը կը դառնայ: Այս փորձերն, ինչպէս ըսինք, Բօպրաներուն վրայ կատարուած են, որք մարդէն աւելի ըղգայուն են իժերու խայթուածքին, ուստի անկատար պատուաստով ալ պատուաստուի մէկը՝ կրնայ ազատիլ մահուընէ:

Շատ կարևոր է նաև հակառակ փորձն ալ ընել, այսինքն առաջ մահացու թոյնը ներմուծել և ապա թոյն-պատուաստը ներածել: Սակայն երկու գիտունները դեռ ասոր վրայ չ'են խորհած, Պ. Բամթէօռ իւր պատուաստը այս դրութեան ալ վերածած է, բայց գլխաւորը պատուաստը գտնելն էր և գտնուած է: Այս գիւտին կարևորութիւնը միայն օձերուն չի պատկանիր, այլ կ'երևի թէ ամեն տեսակ թունաւոր կենդանիներէ խածնուողներուն օգտակար պիտի հանդիսանայ: Ուստի այսուհետեւ երկրախոյզները. որսորդները, և այլք անծանօթ և վտանգալի երկիրներու համար ճամբայ ելնելէ առաջ, Պ. Պ. Ֆիզալիքսի և Պէրթրանի աշխատանոցը պիտի հանդիպին, հոն պատուաստուելու համար, Գիւտը կարևորութենէ զուրկ չէ և քիչ շատ ալ կատարելագործեալ է:

Վ. ՂԱԼԲԱՔՃԵԱՆ

25 | 28 | Բշ. առ. Ա. օր մեծ պահոց. Տն. Բոլորում [30 օր]։ Հր. Ատոմ [30 օր]։
⊕ Ծն. լս. ժմ. 00 ր 47։ Կարեւոր օր։

— Ներսէս Ե. Աշտարակեցի կաթողիկոս վախճանի։ 1857։
— Առաջին գործը միշտ սիրուն կ'ըլլայ ։ | Ա | ՃԺԱ

Լտ. Փետրուար | Օր ամսոյ | [illegible] | [illegible]

26 | 28 | ✠ Գշ. առ. Բ. օր մեծ պահոց։ Տեառնընդառաջ ։ Ա Ներհան [30 օր]։ Տն. [illegible]

— Սուրբն Մեսրովբ Մաշտոց վախճանի ի Վաղարշապատ։ 440։ | Բ | ՃԺԲ

Լտ. Փետրուար | Օր ամսոյ | [illegible] | [illegible]

ԵՐԿՐԱԳՆՏԻՍ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒԱԾ

ԱՄԵՆԷ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՑԻՍՈՒՍ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ

1. — *Ռաֆայէլի* Անսիտէի կոյսը, *Լոնտոնի ազգային թանգարանը գնած է* 1,750.000 *ֆրանքի, Տիւք տը Մարլպորուի գոյքերէն ։*

2. — *Ռաֆայէլի* Երեք շնորհները, *Տիւք Տ'Օմալ գնած է* 625,000 *ֆրանքի, Լոր Ուարտի գոյքերէն ։*

3. — *Ռաֆայէլի* Աստուածածնայ կոյսը, 500,000 *ֆրանքի ծախուած է* 1882*ին Միւնտոյի գոյքերէն ։*

4. — *Ռաֆայէլի* Կէսար Պորճիայի *կենդանագիրը Պ. Ալֆոնս տը Ռոչիլտ գնած է* 600,000 *ֆրանքի, Պորկէզի թանգարանէն ։*

5. — *Ռաֆայէլի* Օրլէանի կոյսը. *Տիւք տ՚Օմալ գնած է* 150,000 *ֆրանքի, Տըլէսէրի գոյքերէն ։*

6. — *Ռաֆայէլի* խաչելութիւնը, 1892*ի Մոնտ գընած է Լոնտոնի մէջ* 275,000 *ֆրանքի Տիւտլէյի գոյքերէն ։*

7.–8. — *Ռապրանդի* Տէյ Տալմար շահապի եւ անոր կնոջ կենդանագիրը, *Կիւսթավ տը Ռոչիլտ գնած է* 750,000 *ֆրանքի Վան Սունի հաւաքածոյէն յԱմըսթերտամ ։*

9–10. — *Ռապրանդի* Երկու կնոջ կենդանագիրները *Տիկին Կուինէտ Լոնտոնի մէջ գնած է տը Սաքան իշխանուհւոյն հաւաքածոյէն* 1,200.000 *ֆրանքի ։*

11. *Ռապրանդի* Ոսկեզօծողը, *Հավ Մայէր Ամերիկայի մէջ գնած է* 300,000 *ֆրանքի, Տիւք Տօրնի հաւաքածոյէն ։*

12. — *Ռապրանդի* Կենդանագիրը *և* 13. — Ֆըրանց Հալսի կենդանագիրը, *Անվէրսի թանգարանը գնած է* 285.000 *ֆրանքի, Վան Բրայթէրի հաւաքած ։*

14. *Ֆրանց Հալսի* Կնոջ մը կենդանագիրը *Ալֆոնս տը Ռոչիլտ գնած է* 150,000 *ֆրանքի ։*

15. — *Ֆրանց Հալսի* Մարդու մը կենդանագիրը *Անվէրսի թանգարանը գնած է* 150,000 *ֆրանքի ։*

16. — *Րիւպէնսի* Սիրոյ պարտէզը *Էտմոն տը Ռոչիլտ գնած է Մատրիտի մէջ* 800,000 *ֆրանքի ։*

17.–18. — *Րիւպէնսի* Էնտանեաց երկու կենդանագիրը *Ալֆոնս տը Ռոչիլտ գնած է* 1,250,000 *ֆրանքի ։*

19. — *Րիւպէնսի* Դանիէլ Առիւծներու գուբի մէջ 1882*ին վաճառուած է* 130,000 *ֆրանքի ։*

20. — *Վան Տիքի* Շարլ Ա.ի կենդանագիրը *Լոնտոնը ազգ. թանգարանը գնած է* 200,000 *ֆրանքի ։*

21. — *Վան Տիքի* Սբինօզա մարգիզին կենդանագիրը *Սիւդրօն գնած է* 500,000 *ֆրանքի ։*

22. — *Մուրիլօի* Վերափոխումը *Լուվրի թանգարանը գնած է* 600,000 *ֆրանքի ։*

23. —*Վէլասքէի* Բարէնա ծովակալի կենդանագիրը *և՝* 24. — *Մօրօնէի* Էրիկ մարդու կենդանագիրը *եւ* 25. — *Հօլպէնի* Երկու դեսպանները *Լոնտոնի ազգային թանգարանը գնած է* 1,500,000 *ֆրանքի ։*

26. — *Ալպ. Տիւրէի* Հօլձուէրի կենդանագիրը *Պէրլինի թանգարանը գնած է* 450,000 *ֆրանքի ։*

27. *Հօպէմաի* Գիւղանկարը *Լոնտոնի մէջ վաճառուած է* 250,000 *ֆրանքի ։*

28. *Հօպէմաի* Գիւղանկարը *Լուվրի թանգարանը գնած է* 87,000 *ֆրանքի Մէքլէնպուրկի գոյքերէն ։*

27 28 Դշ. բժ. Գ. օր մեծ պահոց։ Լո Օր մերոյ.

Լտ. Փետրուար | Օր տարւոյ

— Բողոքական Հռովմէական եկեղեցիէն բոլորովին կը բաժնուին։ 1531

— Կրքոտ մարդիկ միշտ իրենց գաղտնիքը չեն կրնար պահել։

Տն. Բանադամն | Գիտուն — Ր ՃԺԲ

29. — Թէրպրուկի Միւնաբէրի Վեհաժողովը Լոնտոնի ազգ. Թանգարանը գնած է 182,000 ֆրանքի։

30. — Օսման Խաքի մէկ պատկերը վաճառուած է 140,000 ֆրանքի։

31. — Գիւրի Տորբրէկի նամբան Լէտի Ուլար գընած է 140,000 ֆրանքի։

32. — Թէնիէի Նուկայ մը Քոնթ տը Կրէֆիւլ գընած է 163,000 ֆրանքի Տըլէոէրի գոյքերէն։

33. 34. 35. — Կէնապօրուի երեք հատ կնոջ կենդանագիրները Ալֆոնս տը Ռօշիլտ գնած է Լոնտոնի մէջ 1,875,000 ֆրանքի։

36. — Ժ. Ֆ. Միյէի Հովուհին Բարիզի մէջ գնած է Շօշար 1,000,000 ֆրանքի։

37. — Ժ. Ֆ. Միյէի Անժէլիւսը Բարիզի մէջ գնած Շօշար 750,000 ֆրանքի։

38. — Ժ. Ֆ. Միյէի Բահով մարդը Ամերիկայի մէջ Բալմէր գնած է 450,000 ֆրանքի։

39. — Մէսօնիէի 1814 Պատկերը Բարիզի մէջ վաճառուած է 550,000 ֆրանքի։

40. — Մէսօնիէի 1805 Պատկերը Տիւք տ'Օմալ գընած է 190,030 ֆրանքի։

41. — Մէսօնիէի Լրտեսը Ամերիկայի մէջ Վանտէրպիլթ գնած է 250,000 ֆրանքի։

42. — Մէսօնիէի Սուսերազն Բարիզի մէջ գնած է Շօշար 250,000 ֆրանքի։

43. — Գորոյի Իսլը-Ադամի անտառի պողոտան Բարիզի մէջ Շօշար գնած է 330,000 ֆրանքի։

44. — Գորոյի Հունձ անցքը Շօշար գնած է Բարիզի մէջ 200,000 ֆրանքի։

28 28 Եշ. բկ. Դ օր մեծ պահոց։

Լտ. Փետրուար | Օր տարւոյ

— Գեղեցիկ կինը՝ որ խոհեմութիւն չ'ունի, խոզին քիթը դրուած օղակին կը նմանի։

Տն. Բանադամն | Գիտուն — Ձ ՃԺԴ

45. — Գորոյի Կառսայի լիճը Բարիզի մէջ Ժորժ Լիւց գնած է 200,000 ֆրանքի։

46. — Գորոյի Զինաքաղի սէրը Բարիզի մէջ Շօշար գնած է 150,000 ֆրանքի։

47. — Թրոյոնի Սիւրէսնէզի քարձունքը Բարիզի մէջ վաճառուած է 300,000 ֆրանքի։

48. — Ռուսոյի Թիֆոժի նովիտը Բարիզի մէջ վաճառուած է 200,000 ֆրանքի։

49. — Տոպինի Սնուքինի Ընպօ դերակոմը գնած է 150,000 ֆրանքի Եօժէնի կայսրուհին։

50. — Մունգաչի Քրիստոս Պիղատոսի առջեւ Ամերիկայի մէջ վաճառուած է 500,000 ֆրանքի։

ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐԻ (Բաթաթէս) ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընտրութիւն ու խնամք. — Ցանուելու յատկացեալ գետնախնձորներն պէտք է միջակ մեծութեամբ հատերէ ընտրել. Եթէ շատ մեծերը գործածենք՝ մեծ ծախք մը ըրած պիտի ըլլանք. եթէ շատ մանրերը գործածենք՝ յառաջ գալիք տունկերն ալ, ծիլերն ալ անբաւական ու քիչ սնունդ առնալով՝ տկար կ'ըլլան։

Այսպէս կ'ամփոփէ Պարոն տը Վիլմօրէն Նանթի մէջ կատարուած փորձերու արդիւնքն արդիւնք՝ որ կը համապատասխանէ Պարոն Ժիրարի փորձերու արդիւնքին ևս։

Երբ գետնախնձորները կը ժողուենք, պէտք է տեսակի ազնուութեան և մաքրութեան ուշադրութիւն ընելով՝ գէշերն ու միջին մեծութիւն ունեցող.

27 28 Դշ. բժ. Գ. օր մեծ պահոց։ Լր Օր մոխրոց։ Գ | ՃԺԳ

— Բողոքականք Հռովմէական եկեղեցիէն բոլորովին կը բաժնուին. 1531

— Կրքոտ մարդիկ միշտ իրենց գաղտնիքը չեն կրնար պահել։

Լտ. Փետրվար | Օր տարւոյ | Տն. Բանտագանց | Գուռամ

29. — Թէրպրուխի Միւնսքէրի Վեհաժողովը Լոնտոնի ազգ. Թանգարանը գնած է 182,000 ֆրանքի։

30. — Օսթատ Իսաքի մէկ պատկերը վաճառուած է 140,000 ֆրանքի։

31. — Գիւլի Տորբրէխի ճամբան Լէտի Ուլար գընած է 140,000 ֆրանքի։

32. — Թէնիէի Նուկայ մը Քօնթ տը Կրէֆիւլ գընած է 163,000 ֆրանքի Տըլէսէրի գոյքերէն։

33. 34. 35. — Կէնսպօրուի երեք հատ կնոջ կենդանագիրները Ալֆօնս տը Ռօշիլտ գնած է Լոնտոնի մէջ 1,875,000 ֆրանքի։

36. — Ժ. Ֆ. Միյէի Հովուհին Բարիզի մէջ գնած է Շօշար 1,000,000 ֆրանքի։

37. — Ժ. Ֆ. Միյէի Անժէլիւսը Բարիզի մէջ գնած Շօշար 750,000 ֆրանքի։

38. — Ժ. Ֆ. Միյէի Բահով մարդը Ամերիկայի մէջ Բալմէր գնած է 450,000 ֆրանքի։

39. — Մէսօնիէի 1814 Պատկերը Բարիզի մէջ վաճառուած է 550,000 ֆրանքի։

40. — Մէսօնիէի 1805 Պատկերը Տիւք տ'Օմալ գընած է 190,030 ֆրանքի։

41. — Մէսօնիէի Լոտեսը Ամերիկայի մէջ Վանտէրպիլթ գնած է 250,000 ֆրանքի։

42. — Մէսօնիէի Սուսերազն Բարիզի մէջ գնած է Շօշար 250,000 ֆրանքի։

43. — Գորօի Իսլը-Ատամի անտառի պողոտան Բարիզի մէջ Շօշար գնած է 330,000 ֆրանքի։

44. — Գորօի Հունէ անցքը Շօշար գնած է Բարիզի մէջ 200,000 ֆրանքի։

28 28 Եշ. բկ. Դ. օր մեծ պահոց։ Դ | ՃԺԴ

— Գեղեցիկ կինը՝ որ խոհեմութիւն չունի, խոզին քիթը դրուած օղակին կը նմանի։

Լտ. Փետրվար | Օր տարւոյ | Տն. Բանտագանց | Գուռամ

45. — Գորօի Կառտայի լիճը Բարիզի մէջ Ժորժ Լիւց գնած է 200,000 ֆրանքի։

46. — Գորօի Զինարափի սէրը Բարիզի մէջ Շօշար գնած է 150,000 ֆրանքի։

47. — Թրոյօնի Սիւրէսնէզի բարձունքը Բարիզի մէջ վաճառուած է 300,000 ֆրանքի։

48. — Ռուսօի Թիֆօժի հովիտը Բարիզի մէջ վաճառուած է 200,000 ֆրանքի։

49. — Տօպինի Անուրբին Ընպօ գերակոյտը գնած է 150,000 ֆրանքի Էօժէնի կայսրուհին։

50. — Միւնքասի Քրիստոս Պիղատոսի առջեւ Ամերիկայի մէջ վաճառուած է 500,000 ֆրանքի–

ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐԻ (Բաթաթէս) ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընտրութիւն ու խնամք. — Ցանուելու յատկացեալ գետնախնձորներն պէտք է միջակ մեծութեամբ հատերէ ընտրել. Եթէ շատ մեծերը գործածենք՝ մեծ ծախք մը ըրած պիտի ըլլանք. եթէ շատ մանրերը գործածենք՝ յառաջ գալիք տունկերն ալ, ծիլերն ալ անբաւական ու քիչ սնունդ ստանալով՝ տկար կ'ըլլան։

Այսպէս կ'ամփոփէ Պարոն տը Վիլմօրէն Նանթի մէջ կատարուած փորձերու արդիւնքն արդիւնք՝ որ կը համապատասխանէ Պարոն Ժիրարի փորձերու արդիւնքին ալ։

Երբ գետնախնձորները կը ժողուենք, պէտք է տեսակի ազնուութեան և մաքրութեան ուշադրութիւն ընելով՝ գէշերն ու միջին մեծութիւն ունեցող·

Լռ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տն. Բանագամն	Գաւազան
1	28	Ուր. գձ. Ե. օր մեծ պահոց. Լդ. Մուրտ. — Մեծ հրդեհ ի Պոլիս, Թօբհանէէն մինչեւ Տօփ մա պաշճէ և այրեցաւ 2000 տուն. 1823. — Հերիք՝, մինչդեռ ծովը կը քնանայ, և թէ՛ ծախելու, թէ՛ պահելու ցորեան պիտի ունենաս.	օ	ՃԺԵ

ները զատել: Այս կերպով առաջին անգամ զատուածներն ժամանակ մը չոր խոտի վրայ փռած ձգելէ յետոյ, թոյլերը զատելով նետելու է:

Այն ատեն պէտք է պատրաստել խտաչափով (Densomètre) 1,090 կրամ ծանրութիւն ցուցնող աղի ջուրի լոգանք մը: Սոյն աղի ջուրի մէջ պէտք է նետել յիսունի չափ գետնախնձոր, զանոնք յառաջուընէ լաւ մը լուալէ յետոյ: Ջուրին երեսը կեցողները վերցնելով՝ յատակը իջնողները իբրեւ ցանուելիք պէտք է մէկ կողմ առնել. այսպէս շարունակել մինչեւ որ պէտք եղածին չափ քանակութեամբ ունենանք:

Այս կերպով զատուած գետնախնձորները ճեղքելով՝ կը տեսնենք որ ոմանց մէջը պարապ կամ գէշ գոյնով է. գէշերը ընտիրներէն քիչ մը աւելի մօտ ցանելու է:

Եթէ յաջորդ տարուան համար աւելի կատարեալ ու ընտիր հատեր ունենալ կ'ուզուի, աւելի բարձր աստիճանով խիտ երկրորդ աղի ջուր մը պատրաստելու է. եթէ առաջինը 1,090 կը ցուցնէր, այս երկրորդը 1.100 ըրէք: Առաջին անգամ զատուած հատերը նետեցէք այս ջուրին մէջ ու չիտակ տակը գացողները մէկ դի դրէք. անոնք մասնաւոր տեղ մը կը տնկէք, ուրկից յառաջ եկածները յաջորդ տարուան համար իբրեւ ցանուելիք հունտ պիտի ծառայեն:

Գետնախնձորի հիւանդութիւնք. — Գետնախնձորի հիւանդութիւններու դէմ անվրէպ ազդեցութիւն ունի Սիւլֆաթ տը Ֆէրը:

Աղբերը (կիւպրէ) բոյսերու մակաբոյծերու անձման համար նպաստաւոր դեղ մը ըլլալով՝ անհրաժեշտ է

Լռ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տն. Բանագամն	Գաւազան
2	28	Շբ. գկ. Զ. օր մեծ պահոց. Սրբոյն Թէոդորոսի զօրավարին. Եւս Ցն. — Երեք անգամ տուն փոխելը՝ հրդեհ մը կ'արժէ. — Միամիտ մարդը ամէն խօսքի կը հաւատայ, բայց խելացին իւր քայլերը կը քննէ.	Զ	ՃԺԶ

կոյաջուրի վրայ, որով կ'ոռոգեն տունկերը, քիչ մը սիւլֆաթ տը ֆէր աւելցնել:

Պարոն Կրիֆիթ մինչեւ իսկ խորհուրդ կուտայ որ գետնախնձորի հատիկները տնկելէ յառաջ սիւլֆաթ տը ֆէրի բաղադրութեան մէջ թաթխել և ապա հողի ներքեւ թաղել: Կամ թէ առաջին բողբոջները երեւան ելլելուն պէս. 80 օխայ ջուրի մէջ 2 օխայ սիւլֆաթ տը ֆէր լեցունելով՝ պէտք է տերեւները անով ջրել:

ՄԱՆՈՒԿԸ ԿԱԹԷՆ ԿՏՐԵԼ

Կաթէ կտրուիլը մանկան սննդառութեան մէջ արմատական փոփոխութիւն մը յառաջ կը բերէ: Շատ փափուկ ժամանակ մ'է, յորում պէտք է կատարեալ ուշադրութեամբ հսկել մարսողական գործարաններու վրայ:

Մինչեւ տասներկուերրորդ ամիսը կաթէ կտրելու պէտք չէ աշխատիլ և փորձել, և մինչեւ իսկ հոն ալ աստիճանաբար պէտք է հասնիլ. հետեւելով մասնաւոր կանոններու, համակերպելով բնութեան ընծայած օրէնքներու և մանկան առաւել կամ նուազ ատամնաւորումի.

Առաջին վեց ամիսներու միջոցին մանուկը մի միայն կաթով պէտք է սնուցանել. այս կանոնէ զարտուղիլն մանուկը ստամոքսի ու աղեաց բորբոքումներու ենթարկել է:

Վեցերորդ ամսէն սկսեալ կրնայ տրուիլ, օրը երկու կամ երեք անգամ, իբրեւ լրացուցիչ իր սննդեան՝

Լռ. Մարտ	Օր տարւոյ		Տճ. Ռամազան	Գասըմ
3	28	☩ Կիր. դձ. Բ. Քառասնորդական պահոց. Հր. խո-/մասար ծով վասն մահուանն Մովսէսի. — Գրագէտ Ստեփան Պալասանեան վախճանի. 1889. — Ագահը կը նմանի փուան մէջ անօթութենէ մեռնող հացագործի մը.	٧	١١٧

քիչ մը աղ, քիչ մը շաքար. մածուն ու ցորենի ալիւր պարունակող և աղէկ եփուած մսի ջուր:

Եթէ այս կերակուրը լաւ մարսուի, եթէ կանաչ կղկղանք չի պատճառէ, կրնաք շարունակել: Հակառակ պարագայի մէջ, վերստին պէտք է սկսիլ միայն կաթ տալ:

Եթէ մանուկը տասն ամսու ըլլայ, օրը մէկ խաշած հաւկիթ, բանջարեղէնով պատրաստուած թեթեւ ապուր տալու է. կրնայ տրուիլ նաև թարխօքա, բրինձ, սագու. մսի ջուրով եփած հաց:

Ծարպային սնունդներ բնաւ կամ քիչ տալու է, որպէս զի չեն կրնար զանոնք մարսել:

Կաթէն աստիճանաբար պէտք է կտրել մանուկը՝ տրուած կաթի չափը հետզհետէ քիչցնելով՝ տասնվեցերորդ ամսուն բոլորովին կտրել:

Կաթէ պէտք չէ կտրել ամառը կամ գարնան ատեն, նոյնպէս երբ մանկիկը հիւանդ է կամ ակռայ կը հանէ: Այսպիսի պարագաներու մէջ վերստին կաթ տալու պէտք է սկսիլ:

Նորածիններու մահուան մեծագոյն մասի պատճառը պէտք է վերագրել գէշ կերպով, շատ կանուխ և կամ անժամանակ կաթէ կտրուելուն:

Մայրերուն կը յանձնարարենք որ ամենայն ուշադրութեամբ հսկեն վարձկան ստնտուներուն վրայ:

ԳԱՐԵՋՈՒՐ ՇԻՆԵԼ

Սափորի (գանապա) մը մէջ լեցուցէք 14 քիլոկրամ ջուր, վրան աւելցուցէք երկու բուռ (ավուճ) գայլուկ

Լռ. Մարտ	Օր տարւոյ		Տճ. Ռամազան	Գասըմ
4	28	Բշ. դկ. Ը. օր մեծ պահոց. ☽ Առ. քառ. ժմ. 15. ր. 39. խառնակ օդ. — Նիկոմիդիա-Հայտար փաշայի երկաթուղին կը յանձնուի կառավարութեան. 1889. — կասկածոտ մարդուն մի՛ վստահիր.	٨	١١٨

ըսուած տունկէն, (տան. հըմէլ. Ֆրանս. հուպլօն), որ ամեն դեղագործի քով կը գտնուի. գաւաթ մը քացախ, մէկ և մէկ քառորդ քիլոկրամ շաքար, դգալ մը թանթրուէնիի (միւրվէր) ծաղիկ և մէկ ու կէս բուռ գիի (արտըճ ալանը) հունտէն: Գոցեցէք սափորին բերանը և դրէք տաք տեղ մը՝ մինչեւ 15 օր, այս խառնուրդը օրը երկու անգամ երերցնելու է. յետոյ կտաւէ մը անցունելով զտելու է, շիշերու մէջ լեցունելէ առաջ: Լեցուած շիշերուն բերնի սունկերը (մանթար) բարակ երկաթէ թելով լաւ մը կապելու և 12 ժամ մէկ կողմի վրայ պառկեցնելու է. յետոյ վերցնելու է՝ որպէս զի խիցերը չը ցատկեն:

ՁԵՌՔԻ ՔՐՏԻՆՔԻ ԴԷՄ ԴԱՐՄԱՆ

Օ տը Քօլօնեը	90 կրամ
Թէնթիւռ տը պէլատօն	15 »

Իրար խառնեցէք և սոյն խառնուրդով օրը երկու կամ երեք անգամ ձեռուըները շփեցէք. մէկ անգամի համար կէս դգալ:

Եթէ երկու օր շարունակէք, անպատճառ քրտինքը կը կտրի:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

—

ԱՉՔԻ ԱՌՋԵՒ ԿԱՅԾԱԿ

Արծաթէ անուշի դգալ մը դրէք՝ կարելի եղածին չափ բարձր կերպով վերին լինտի ու շրթունքի մէջ

Լռ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տն. Բարեկենդան	Պահոց
5	28	Գշ. ած. Թ. օր մեծ պահոց։ Յն. Տիմոթէոսի, Եւ-[illegible] ճգնաւորացն։ Տն. [illegible]։ Օր [illegible] է հօրն։ — Մարդս իւր ուրախութեանց մէջ՝ ուրիշներուն տխրութիւնը դժուարաւ կը նշմարէ։	Թ	ՃԺԹ

տեղ, և գինկի կտոր մը՝ ստորին լինտի ու շրթունքի մէջ տեղ. երբ երկու մետաղներու ծայրերը այդ դիրքին մէջ իրարու մօտեցնէք՝ խոր տպաւորութիւն մը պիտի զգաք. ձեր աչքին առջեւէն պիտի անցնի տեսակ մը կայծ՝ զոր պիտի զգաք թէ՛ լոյսի և թէ՛ մութի մէջ գտնուիք, կամ աչքերնիդ թէ՛ բաց ըլլայ եւ թէ՛ գոց։

ՉՈՐՍ ՏԱՐՐԵՐԸ

Առէք մատի մեծութեամբ ապակեայ խողովակ մը ու ծայրերէն մին կնքամոմով և կամ խիցով գոցեցէք. խողովակին վրայ նշան դնելով՝ չորս հաւասար մասերու բաժնեցէք. առաջին մասը սնդիկով լեցուցէք, երկրորդը՝ սու գարպօնաթ տը բօթասի լուծումով, երրորդը՝ կապոյտ ներկուած օղիով, իսկ չորրորդը՝ կարմիր ներկուած բեւեկնի իւղով (բիրէմէնգին)։ Ասոնք ընելէ յետոյ խողովակին բերանը լաւ մը գոցեցէք եւ կնքամոմով կնքեցէք։ Այժմ քասը ու չորս տարրերը կրնաք ցուցնել։

Խողովակը ուժով թոթուեցէք ու մէջի նիւթերը իրար պիտի խառնուին, ահա այդ խառնուրդը մէկ քանի վայրկեան քասը պիտի ներկայացնէ, քանզի չորս տարբեր նիւթերը իրար խառնուած բոլորովին անգոյն բան մը պիտի ըլլայ։ Եթէ խողովակը հանդարտ թողուք, նիւթերը իրարմէ զատուելով՝ ամեն մէկը իրեն մասնաւոր բաժանումին մէջ պիտի երթայ։ Իրարու հետ բաղդատելով՝ առաջին բաժանումը որ կարմիր է, կրակը պիտի ներկայացնէ. երկրորդը՝ որ կա-

Լռ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տն. Բարեկենդան	Պահոց
6	28	Դշ. ակ. Ժ. օր մեծ պահոց։ — Իբոլիթ Թէն ֆրանսացի նշանաւոր մատենագիրը վախճանի, 1893։ — Եթէ կեանքը կը սիրես, ի զուր մի՛ վատներ, որովհետեւ կեանքը ժամանակ ըսուած կերպասով շինուած է։	Ժ	ՃԻ

պոյտ է՝ օդը, երրորդը՝ որ անգոյն է՝ ջուրը և չորրորդը՝ հողը։

ՇԱՔԱՐԱԽՏ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԻԿ ԽՐԱՏՆԵՐ

Գլխաւորաբար սնունդներու տեսակին պէտք է ուշադիր ըլլալ։

Բնաւ պէտք չ'է՛ ուտել զանազան բոյսերէ հանուած ալիւր պարունակող կերակուրներ։

Բնաւ պէտք չ'է՛ ուտել ՇԱՔԱՐ կամ շաքար պարունակող կերակուրներ։

Հացը շատ քիչ, այն ալ աղէկ մը եփածը. — աւելի աղէկ է հացին միայն կեղեւը ուտել. — եթէ կարելի է, կերակուրները առանց հացի ուտել։

Ջոր ու ալիւրոտ բուսեղէնք (գահվէ) և նոյն տեսակէ ուրիշ սնունդներ պէտք չ'է՛ ուտել, ինչպէս սիսեռն, գետնախնձոր, բակլայ, լուբիա, ոսպ, և այլն։ Եփուելու համար շինուած խմորներ՝ կորկոտ, թելահայս (չէհրիյէ), մաքառնա, եւայլն ուտելու չ'է։

Պէտք չ'է՛ բնաւ ուտել անուշով եփուած խմորեղէններ, բաստաներ, չօքօլա, պաղպաղակ (սօնտուրմա) մեղր։ Ամէն տեսակ միս ուտել, բայց սեւ, կասկարայի վրայ եփուած արիւնոտ միսերը ամենէն լաւն է։

Շատ քիչ համեմունք (սալցա), այն ալ ալիւրի տեղ հաւկիթի դեղնուցով պատրաստուած ըլլալու է։

Անոյշ և աղի ջուրերու ձուկեր ուզուածին չափ կրնայ ուտուիլ։

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռամազան	Գասըմ
7	28	Եշ. բձ. ժԱ. օր մեծ պահոց ։ Լտ. Թովմայէ Աքուինացւոյն ։ Հր. Ծոմ Եսթերայ ։ — Ինչպէս ձուկ մը նկարելու պահուն դժուարին է գծել գլուխն ու պոչը, նոյնպէս դժուարին է գործի մը սկիզբն ու վերջը ։	ԺԱ	ՃԻԱ

Ամէն տեսակ պատրաստուած հաւկիթը, բայց միշտ առանց շաքարի, ամենալաւ սնունդ մըն է ։

Կատարելապէս զուտ կաթով ու գրեթէ միմիայն կարագով շինուած սերը (գայմազ) շատ օգտակար է ։

Առանց վախու կրնան ուտուիլ բոլոր թարմ բանջարեղէնք՝ եղերդ (հինտիպա), հազար (մարուլ), թրթնջուկ (գուգու գուլայը), ծներեկ (գուշ գօնմազ), թարմ լուբիա, կանկառ (էնկինար), շոմին (սպանագ), կաղամբ (լահանա), պրաս, պամիա եւայլն ։

Կարմիր պտուղներ ուտելու է, հաղարջ (ֆրէնկ իւզիւմիւ), ելակ, բզմաւուլա, տանձ, խնձոր, խաղող, և այլն ։

Նոյնպէս իւղոտ պտուղներ ուտել. ձիթապտուղ, (զէյթին), նուշ, ընկոյզ, կաղին, և այլն ։

Կարմիր գինի խմելու է, բայց բնաւ անոյշ գինի ։

Սուրճը չի վնասեր, սակայն միշտ առանց շաքարի խմելու է ։

Դառն ըմպելիներ գործածելու է, Քէնքինայի գինի, Քէյթիւանով շինուած գինի, ռավէնտ ։

Բնաւ գարեջուր ու լիմոնատ գործածելու չէ ։

Պաղէ զգուշանալ և խոնաւ տեղերէ հեռի կենալու է ։

Ամբողջ մարմինը ֆանելայով ծածկել ։

Ազատ օդի մէջ, որևիցէ աշխատութեամբ քրտինք յառաջ բերելու է ։ Մարմնամարզ, ձիավարութիւն, և այլն ։ Միշտ չոր լաթով ամբողջ մարմինը շփել ։

Ծծմբային ու կրային ջերմուկներ մտնել ։

Մտատանջութիւնք, վիշտերը, յուզմունք, մտաւոր չափազանց աշխատութիւնք, մեծապէս կը վնասեն ։

Վալի հանքային ջուր գործածել ։

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռամազան	Գասըմ
8	28	Ուր. բկ. ժԲ. օր մեծ պահոց ։ Յ.* Գիւտ գլխոյ Յովհաննու Կարապետին ։ — Այն կինն որ իր շուրթները կը պչէ, չի կրնար անարատ սիրտ մը ունենալ ։	ԺԲ	ՃԻԲ

ՇԱՔԱՐԱԽՏ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԸՄՊԵԼԻՔ

Կրացեալ մանեէզի (magnésie calcivée)	25	կրամ
Նարնջի ծաղկի ջուր	25	»
Ջուր	280	»

Մակնէզին փոշիացնելու ու ջրոյ մէջ եռացնելու է և յետոյ ձգելու է որ պաղի, և ապա վրան աւելցնել Նարնջի ծաղկի ջուր ։

Ամէն առաւօտ մէկ դգալ առնելու է ։

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՀԱՍԿՑՈՒԻ ՁԷԹԻՆ ՁՈՒՏ ԸԼԼԱԼԸ

Ձէթ պարունակող շիշը եթէ ցնցէք՝ պէտք չէ որ փրփուր գոյանայ ։

Այսչափ,

Այո՛, այսչափ ։ Փորձուելիք ձէթով և կիսովին լեցուած շիշ մը եթէ ուժով մը թօթուենք, հեղուկին մէջ առկախ գտնուած օդոյ պղպջակները շուտով երեւսը կ'ելնեն ու առանց մակերեւոյթին վրայ փրփուրի հետք մը ձգելու կը պայթին ։ Խարդախուած ձէթերու համար ասոր հակառակը կը պատահի, այսինքն թօթուելէ յետոյ ձէթին երեսը փրփուր կը գոյանայ ։

ԲՐԴԵՂԷՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԸ ԼԱՒ ՊԱՀԵԼ

Բրդեղէն շապիկները, զանկապանները և ուրիշ նըմանօրինակ ճերմկեղէնները լուալու ժամանակ կար-

9 Լս. Մարտ	28 Օր ամսոյ	Շբ. գձ. ժԳ. օր մեծ պահոց. Սրբոցն Կիւրղի Երուսաղիմայ հայրապետին, և միւս Կիւրղի եպիսկոպոսին, եւ մօրն նորա Աննայի. Յն. Գրեգորի Աստուածաբանին. Տն. [illegible] Պետրոսի [illegible]. [illegible] [illegible], որ [illegible]. Հէսուէսն [illegible].	ԺԳ Տն. Բաժանմունք	ԺԲԳ Գտնուած

կամելէ և քաշուելէ պահպանելու համար կը յանձնարարուի հետեւեալն. Լուալու ջուրն անուշադրի ոգիով (Ամոնիաք) խառնելու է, և գաղջ (բլրք) ջրով՝ և ո՛չ թէ տաք ջրով, պէտք է լուալ. 30 քիլօկրամ ջրոյ համար բաւական է 20 կրամ անուշադրի ոգի, որ դեռ չի պղտոր փիճակին մէջ շատ աժան է. Սովոր աճառի խնայողութիւն կ'ըլլայ. որովհետեւ անուշադրի ոգիով խառնուած ջուրն՝ առանց աճառի աղտը կը ջնջէ: Ֆանէլա շապիկներու քաշուիլն այնպիսի մեծ վնաս մըն է, որ սոյն խրատը պէտք է շատերուն ուշադրութիւնը գրաւէ.

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Կատակասէր մը կէս գիշերուն դեղարանի մը դուռը ափ կ'առնէ, և դեղագործը անկողնէն հանելով՝ ..... 10 փարայի փարդեջուր կ'ուզէ.

— Պէ' ճանըմ, կէս գիշերուն սանկ ոչինչ բանի մը համար մարդը անկողնէն հանելով անհանգիստ կ'ընե՞ն.

— Վա՛յ ... սա՞նկ կ'ընդունիք յաճախորդը. չ'եմ ուզեր. ես ալ կ'երթամ ուրիշէն կ'առնեմ.

— Շիտակը. կ'ըսէ Ամբակում աղա, ես ա՛լ Թրամվայ չպիտի նստիմ, և քիչ ատենէն պիտի տեսնէք որ բնաւ նստող չի պիտի ըլլայ, գոնէ տօնի օրեր.

— Ինչո՞ւ համար.

— Նստելու տեղ չի կայ որ մարդ նստի.

---

10 Լս. Մարտ	28 Օր ամսոյ	✠ Կիր. գկ. Գ. Քառասնորդական պահոց. Անառակին. Հր. [illegible], [illegible], որ է [illegible]. — Համեստ նախաճաշը՝ երեկոյեան ճաշի ախորժակ կուտայ.	ԺԴ Տն. Բաժանմունք	ԺԲԴ Գտնուած

ԳԱՆԱՏՈՒՀԻՆ(*)

Ցարմանենիս այս օրօրուն
Ննջէ՛, քաղցրիկ պլտուղ սիրոյս.
Պահ մը թեւերս կրեցին ըզքոյդ մանկութիւն.
Հիմայ ալ քեզ բառնայ այս Թուփ կակղաբոյս.
Ա՛յսպէս զիս յոյս օրըէը զուարթուն:
Ննջէ՛ խաղաղ յայդ ճօճուն Թառ.
Թէ հողմ Թեթեւ շիրմիդ վերեւ գայ ողբալ,
Պիտ'ըսէ քեզ Թէ անդադար
Իրեն նըման հեծէ մայրդ ալ:
Ո՛րչափ երկար արշալուսին արցունքներ
Պիտի Թրջեն տժգոյն ճակատդ ու ծաղկունք,
Նո՛յնչափ երկար, ո՛րդեակ, մայրդ ալ կարեվէր
Պիտի Թանայ քեզ յիւր արցունք:
Մահուն ի ծառ իմ վիշտ պատմէ քեզ համայն.
Իսկ հընչեցնէ Թէ վարուժան փափկաւանգ
Սըրտախօսիկ իւր զեղգեղանք,

---

[*] Գանատացի որդեկորոյս մայրն, ըստ տեղական սովորուԹեան, արմաւենւոյ ճիւղ մը կը խոնարհեցնէ եւ վրան դընելով մեռած մանկիկը՝ Թող կուտայ. ճիւղը շտկուելով իրեն հետ վեր կը քաշէ կը տանի մարմինը որ հոն, իր օդային գերեզմանին մէջ, կ'օրօրի հողմաճօճ, արեգջեր, հողմազարդ...: Այսպիսի մօր մը ողբն է այս.

Ծ. Թ.

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռամազան	Գասըմ
11	28	Բշ. գձ. ժե օր մեծ պահոց։ Ⓣ Յետին քառորդ, ժմ. 11 ր. 17։ Պարզ եւ ցուրտ։ — Արքունի ճարտարապետ Նիկողայոս Պալեան վախճանի։ 1858։ — Առնչութիւնն աւելի անկեղծ է քան զբարեկամութիւն։	ԺԵ	ՃԺԵ

Մի՛ կարծեր մօրդ անոյշ երգոյն լըսել ձայն.
Զի քեզ հետ լուռ կ'ուզէ մընալ մայրըդ ցանգ...։
Վա՜յ ինձ. վա՜յ ինձ. ա՛լ չը շնչես.
Հազիւ բացուած՝ շուտ գոցուեցան քո աչեր.
Վայրկեան մ'եղայ մայր, ինձ եղի՛ւ, իմ ցաւես
Մայր զիս կարծեմ դեռ, ո՜վ իմ սէր։
Գլխուն վըրայ տըխուր ծառոյն,
Այս որորոց, քեզ արդ դամբան,
Վարուժանին պիտ'ըլլայ բոյն
Կամ աղաւնոյն բընակարան։
Եւ արեգակն երբոր վաղը
Ժպտուն գոյնով ներկէ քո ցուրտ դագաղը,
Իր անկողնոյն մէջ բուրաւէտ
Հաւն արթննայ պիտ', այլ նընջես դու յաւէտ։
Երբ իւր աղջկան զաւակն օրհնել գայ իմ հայր,
Գայ ալեւոր կորաքամակ,
Բերեմ դողդոջ զինքըն յայս վայր,
Մահահամբոյր ծառիս այս տակ։
Ա՜խ, ի՞նչ ըսեմ պիտի իրեն։ Արցունքով
Որով թըրջեմ քեզ՝ պիտ' լեցուի իւր աչուին.
Հանգչի որդին իմ ծոցածին
Ցարմաւենին զոր ի՛նք տընկեց իւր ձեռքով...։

Վ. ՀԻԿՕ Ռ. Ց. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռամազան	Գասըմ
12	28	Գշ. գկ. ժԶ օր մեծ պահոց։ — Սկզբնաւորութիւն Նոյեան Աղաւնի լրագրին Կ. Պոլսոյ, Մ. Աղաւթօնեանի և Յ. Տէրոյէնցի ձեռքով։ 1852։ — Եթէ կ'ուզէք դուք զձեզ ճանչնալ, մտիկ ըրէք ձեր թշնամիները։	ԺԶ	ՃԺԶ

ԾԱՂԿԵՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Հողեր, պարարտութիւններ. — Ծաղկեմշակութեան համար լաւ հողի մը ընտրութիւնը ամենամեծ կարեւորութիւն ունի. ամեն տեսակ բոյս՝ իր աճման համար յարմար հող մը կը պահանջէ, ու այս բանը անտես առնուելուն համար է որ շատ անգամ տնկուած բոյսերը լաւ արդիւնք մը չեն տար։

Թաղարի (սագսը) բոյսերու համար ընդհանրապէս հաւամրգիի (չալը սիւփիւրկէսի) ծառերու աճած տեղին հողը կը գործածեն. կ'աւելցնենք թէ՝ մինչև իսկ անհրաժեշտ է գործածել կամ առանձին և քիչ կամ շատ քանակութեամբ ուրիշ հողերու հետ խառնուած։ Նայեցէք որ պարարտ ըլլայ, այսինքն. ուրիշ թաղարի հողէն մի՛ առնէք, որովհետեւ առաջին թաղարի մէջ գտնուած բոյսը արդէն սպառած է անոր հիւթը։

Հաւամրգիի մաքուր հողը գլխաւորաբար կը յարմարի գամէլիայի, մոխրատերեւի (րէմաթիյէ), մրտենիի (մէրսին աղաճը) կակտենիի, հորդէնսիայի, եւայլն։

Պարարտ աղբահողը պատուական հող մ'է, կամ առանձին, կամ բանջարանոցի, կամ հաւամրգիի և կամ երկուքին հետ ալ խառնուած կը գործածեն.

Եր. ցեր. 11,45 **Մարտ [1] Մարթ** Եր. գիշ. 12,15

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Բաժակամսի	Դամխանի
13	31	Դշ. ած. ԺԷ. օր մեծ պահոց։ — Լրագրաց վրայ դրոշմի տուրք կը դրուի ի Թուրքիա։ 1870։ — Կիրքեր ունենալ կամ չունենալ մենէ կախումն չունի, սակայն անոնց վրայ իշխելը մեր ձեռքն է։	١٧	١٢٧

Դափնեվարդի (զըգըմ) և նռնենիի համար օգտակար է մաքուր աղբահող գործածել։ Նարնջենիի համար ընդհանրապէս կը գործածեն հաւասար մասով աղբահող, հաւամրգիի և բանջարանոցի հողի խառնուրդով մը։ Եթէ այս երեք տեսակ հողերու հետ խառնէք ձիու աղբ, կ'ունենաք խորթենիի (բթըր) համար ամենապատուական հող մը։

Եթէ աղբահող և հաւամրգիի հող չի գտնուի, բանջարանոցի հողը պէտք է գործածել անոր պարարտութիւններ խառնելով։ Ամենէն աղէկ պարարտութիւններն են՝ կովու քակոր (թէզէք) և ձիու աղբ՝ երկուքն ալ հորցուցած ու փոշի եղած, քօլզայի խիւս, աղաւնիի ծիրտ։ Ասոնցմէ առաջին երկուքն միշտ նախադաս համարելու է։ Աղաւնիի ծիրտը ուժով է թէեւ, սակայն ազդեցութիւնը շուտով կ'անցնի. իսկ գօլզայի խիւսը՝ եթէ ջրոյ մէջ հալեցնելով՝ ծաղիկներն անով ջրուի, աճման մեծապէս կը նպաստէ։

Ամէն տարի, այն թուականին, յորում պիտի ցանենք կամ տնկենք, պէտք է մեր մշակած հողի երեսը աղբահողի կամ պարարտութեան նոր խաւով մը ծածկենք, որպէս զի պակսած ուժը նորոգած ըլլանք։

Այն ծաղկի սիրահարներն, որ իրենց տան մէջ պարտէզ չ'ունին և ափ մը հողին կարօտը կը քաշեն, կրնան իրենց սենեակներու կամ մեծ պատուհաններու վրայ զանազան տեսակ ծաղկամաններ պահել որ պարտէզի դեր կը կատարեն, ուստի այս մասին մի քանի խօսք ըսել աւելորդ չ'ենք համարիր։

Նախ՝ քառակուսի թաղար բնաւ մի՛ գործածէք, որ շատ անպատեհութիւններ ունի. ասոնցմէ լաւն է

Եր. ցեր. 11,48 **Մարտ [2] Մարթ** Եր. գիշ. 12,12

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Բաժակամսի	Դամխանի
14	31	Եշ. ակ. ԺԸ. օր մեծ պահոց։ Ծայրիկը տես՝ գօտիկն առ, Մարիկը տես՝ աղջիկն առ. Պըտուղը տես՝ ծառին առ, Ծաղիկը տես՝ պըտղիկն առ։	١٨	١٢٨

փայտէ կոնաձեւ ամաններն՝ որոնք հրջանակներ ունենալով՝ շատ տոկուն են։ Այսու հանդերձ, փայտէ ամանները, ինչ ձեւ որ ալ ըլլան, սա մեծ անպատեհութիւնն ունին որ խոնաւութենէ շատ շուտ կը փտին և հետեւաբար միշտ ծախք մը կը պատճառեն։ Ամենէն լաւը՝ եփած հողէ շինուած կլոր թաղարներն են։

Մետաղէ, յախճապակիէ կամ ուրիշ անթափանց ա՛ և է նիւթէ շինուած ամանի մէջ բոյս մի՛ տնկէք. որովհետեւ անոնք ծակոտիք չ'ունենալով՝ իրենց ներքին կողմը չափազանց խոնաւութիւն մը կը պահեն և չ'են թողուր որ օդը ներս մտնէ. որով բոյսն ալ շուտով կը խամրի ու կը շորնայ։ Ինչպէս արդէն ըսինք, հողէ հասարակ թաղարները ամենէն լաւագոյններն են. օդն ու խոնաւութիւնը շատ դիւրաւ անկէ ներս կը թափանցեն։

Բոյսերուն ջուր տալուն պատճառաւ թաղարին երեսի հողը կը կարծրանայ, և փոխանակ սպունգի նման մակերևոյթ մը ներկայացնելուն, ինչպէս է նոր փորուած հողին երեսը, կը ծածկուի տեսակ մը խաւով, որուն ներկայութիւնը բոյսին վնասակար է, որովհետեւ օդն ու ջուրը ալ չ'են կրնար դիւրաւ մինչեւ բոյսին արմատներն երթալ. ահա ասոր համար պէտք է թաղարի հողին երեսը երբեմն երբեմն քրքրել դանակով մը։

Ջերմութիւն, լոյս, օդ. — Բուսական առողջարանութեան մէջ բարեխառնութիւնը մեծ դեր մը կը խաղայ. քանի որ բոյսն՝ կենդանիի նման, չափազանց տաքէն ու պաղէն վնասուելու ենթակայ է. մեծ բա-

Հռ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռամազան	[illegible]
15	31	Ուր. բձ. ժթ. օր մեծ պահոց։ Տն. [illegible]։ — Կարապետ ամիրա Աղնաւորեան, արքունի սեղանաւոր վախճանի՝ 103 տարեկան։ 1853։	١٩	١٢٩

ըեխառնութենէ մը յանկարծ շատ ցուրտի անցնիլը և փոխադարձաբար՝ կրնայ ծաղիկները սպաննել։ Ուրեմն պէտք է նայիք որ ծաղկանոցի բարեխառնութիւնը բոյսի աճման նպաստաւոր և միշտ միևնոյն աստիճանի վրայ պահէք։ Փափուկ ծաղիկները՝ օրինակի համար, գամէլիան՝ որ հաւասար բարեխառնութեան մէջ պահուած ջերոցի մէջ ծաղիկներով կը ծածկուի, եթէ փոփոխական բարեխառնութեամբ տեղ մը փոխադրուի, պիտի խանձի ու վերջապէս պիտի թառամի։

Ձմեռը մանաւանդ, շատ զգոյշ ըլլալու էք։ Այն սենեակը՝ ուր տեղ ձմեռը ամեն օր կրակ կը վառի, գիշերը պաղ վիճակի մէջ կ՚անցնի, ինչ որ բոյսերուն կը վնասէ։ Ուստի բոյսերը ցերեկը ջերմութեան կեդրոններէ հեռացնելու, իսկ գիշերները մօտեցնելու է։ Միայն թէ այս պատուէրը, փափուկ բոյսերու համար է, որք են՝ Ամերիկեան վարդ. Բալմիա, Գամէլիա, եւայլն։ Գալով ձիւնածաղկի նման տոկուն ծաղիկներու, անոնց առողջութեան մասին մտատանջութիւն մի՛ ունենաք, ամբողջ ձմեռը դուրսը ձգեցէք, պատուհանին առջեւ կամ պատշգամի վրայ, ու պիտի տեսնէք որ բարեխառնութեան աստիճանն ի՛նչ որ ալ ըլլայ՝ միշտ պիտի ծաղկի ու ծլի։

Կան կարգ մ՚ալ բոյսեր, որոնք ձմեռը ծաղիկ չ՚են տար և որոնց համար ալ ձեռք առնելիք ուրիշ զգուշութիւններ կան. այս կարգէն են՝ շահպրակ (ճէ՛իպօյ), դափնեվարդ (զըգըմ), մեխակ (գարէնֆիլ), նարընջէնի, եւայլն։ Այս տեսակ բոյսերը ո՛չ շատ տաքնալու և ո՛չ ալ շատ պաղելու կուգան։ Կը բաւէ զանոնք պահել տեղ մը՝ որ բաւական լոյս առնէ և ուր բա-

Հռ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռամազան	[illegible]
16	31	Շբ. բկ. ի. օր մեծ պահոց։ Սրբոցն Յովհաննու Երուսաղիմայ հայրապետին, և սրբոց Հայրապետացն մերոց՝ Յովհաննու իմաստասիրին Օձնեցւոյ և Յովհաննու Որոտնեցւոյն և Գրիգորի Տաթեւացւոյն։ — Այն որ սիրած չէ, երջանկութեան ի՛նչ ըլլալը չի գիտեր։	٢٠	١٣٠

ըեխառնութիւնը 0° աստիճան չ՛իջնէ ջերմաչափը. հոն բնաւ կրակ մի՛ դնէք ու գարունը եկածին պէս դուրս հանեցէք։

Եթէ բուսական կեանքի մէջ բարեխառնութեան աստիճանն մեծ պաշտօն մը կը կատարէ, արեւի լոյսն ալ անոր չափ պէտք է. և սակայն սենեակներու մէջ պահուած բոյսերու այս անհրաժեշտ տարրն հայթայթել բաւական դժուար է. ուստի եթէ կ՚ուզէք ծաղկեմշակութեան մէջ յաջողիլ, ձեր սենեակի կահաւորման ձեւին և ներդաշնակութեանը մի՛ նայիք. ամեն բան տակնուվրայ ըրէք՝ եթէ պէտք է. միայն թէ ձեր ծաղիկները միշտ այնպէս մը դրէք՝ որ արեգակի առաւօտեան ճառագայթներն անգամ չի կորսուի։

Օդն ալ էական է բուսական կեանքի համար, ուստի միշտ պէտք է փոխել. Բոյս մը եթէ պահենք տեղ մը՝ ուր օդը չի փոխուիր, շուտով կը խանձի. եթէ ձեր ծաղիկները երկար ատեն ջերոցի մէջ պահէք՝ պիտի տեսնէք որ անոնք գունաթափ պիտի ըլլան, ճիւղերն ու տերեւներն իրենց բնական հաստատութիւնը պիտի կորսնցնեն, ցօղին վրայ ակար ծիլեր միայն պիտի բանան երեւան՝ որոնք ո՛չ ծաղիկ և ո՛չ տերեւ պիտի ըլլայ ու մեռնի։ Ուրեմն անհրաժեշտ է ամեն անգամ փոխել օդն և վերջապէս բոյսը տակաւ ուժաթափ այն սենեկին կամ ջերոցին՝ ուր պահուած են ծաղիկները։

Բոյսերը ջրել ու մաքրել. — Փոշի ու չորութիւն, ահա բուսական կեանքի երկու թշնամիներն՝ որոնց դէմ սակայն ապահով յաղթանակ մը կրնանք տանիլ ջրելով ու մաքրելով. Չորութիւնը բոյսերը կ՚սպաննէ,

Եր. ցեր. 11,51 **Մարտ [5] Մարբ** Եր. գիշ. 12,5

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռամազան	[illegible]
17	31	✠ Կիր. գձ. Դ. Քառասնորդական պահոց · Տնտեսին ։ — Կորնթոսի ջրանցքին աշխատութիւնք աւարտեցան։ 1893 — Երբ հորը չորնայ՝ այն ատեն ջուրին արժէքը կը հասկցուի ։	٢١	١٣٦

որովհետեւ իրենց կեանք տուող հողը երբ կը դադրի խոնաւութիւն ունենալէ, բոյսերու արմատները այլ եւս չեն կրնար հողի պատուական սնունդը ծծել։ Փոխին՝ երբ ծածկէ իրենց տերեւներն ու մատղաշ ճիւղերը, բուսական շնչառութիւնը կ՚արգիլէ, որովհետեւ արդէն գիտէք թէ՝ լոյսերն իրենց կանաչ մասերովն է որ կը շնչեն՝ պզտիկ ծակտիքներու միջոցաւ. եթէ փոշին այդ փոքր ծակերը գոցէ, հարկաւ բոյսն ալ շնչահեղձ կը մեռնի. ահա ասոր համար հարկաւոր է բոյսերը մաքրել։

Ընդհանրապէս, յառաջացեալ աճման մէջ գտնուող բոյսերը աւելի շատ ջրուելու պէտք ունին՝ քան թէ նոր աճելու սկսող բոյսերը. ամեն պարագայի մէջ, այնպէս մը ջրելու է որ հողը խոնաւ՝ և ոչ թաց ըլլայ։

Ծաղիկները միշտ առտուն ջրեցէք. առտուն հողի վրայ թափուած ջուրը կամաց կամաց անոր հետ բարեխառնութեան հաւասարակշռութիւն մը կը գտնէ, ու բոյսը անկէ կ՚օգտուի. մինչդեռ եթէ իրիկունը, արեգակի ճառագայթներէ տաքցած հողի մը վրայ պաղ ջուր լեցնէք, բարեխառնութեան յանկարծական փոփոխութիւն մը յառաջ պիտի բերէք։ Իրիկունը՝ Գամելիա մը, կամ Սարտէնիա մը ջրեցէք հորէ նոր քաշուած ջրով, պիտի տեսնէք թէ այդ բոյսերու վրայ ի՛նչ գէշ ազդեցութիւն պիտի ունենայ. կոկոնները առանց բացուելու մի առ մի պիտի թափին։

Ամառը, ամենատաք օրերն իսկ, կարելի եղածին չափ միայն առտուները պէտք է ջուր տալ բոյսերուն, եթէ ձեզի ասոր հակառակ խորհուրդ տան՝ կարեւո-

Եր. ցեր. 11,57 **Մարտ [6] Մարբ** Եր. գիշ. 12,3

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռամազան	[illegible]
18	31	Բշ. գկ. ԼԲ. օր մեծ պահոց · ☾ Վջլ. ժ. 17. ր. 40 Հողմոյին եղանակ ։ — Գինով մը խօսելով իր գաւաթին վրայ, կ՚ըսէ. երբոր լեցուն է՝ կը պարպեմ. երբոր պարապ է կը լեցնեմ։	٢٢	١٣٧

րութիւն մի՛ տաք. որովհետեւ գիտցէք թէ՝ բոյսերուն աճումը գիշերը կը դադրի։ Սակայն՝ եթէ հողը չափազանց չորցած է՝ կրնաք հողը չափաւոր կերպով մը խոնաւցնել, միայն թէ շատ պաղ ջուր պէտք չէ գործածել։

Ջուրը՝ որով պիտի ջրէք՝ պէտք է որ մէկ քանի ժամ առաջ քաշուած ըլլայ. նոյնպէս աղէկ կ՚ըլլայ ժամանակ մը բոյսին քով ձգել՝ որպէս զի բոյսին բարեխառնութեան աստիճանը գտնէ։ Ձըլլայ որ մէջը ամաններ, պնակ եայլն լուացուած աղտոտ ջուր գործածէք։

Բաւական չ՚է միայն բոյսին արմատը թրջել. երբ տաքութիւնը շատ է. ցօղուները ու տերեւները փոշիով ծածկուած են՝ պէտք է անոնք ալ թրջել թաց սպունգով մը և կամ քիչ մը վերէն թեթեւ ջուր մը սրսկելով։ Զի մոռնանք ըսելու որ ծաղիկները, ինչ տեսակէ որ ալ ըլլան մի՛ թրջէք, ապա թէ ոչ հոտը, գոյնը և գեղեցկութիւնը կը կորսնցնեն։

ԳԼՈՒԽ Բ.

ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԱԿԱՆ ՓՈՔՐԻԿ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թաղարել, Թաղար փոխել. — Թաղարել ըսելով կը հասկնանք՝ հողի վրայ աճող բոյս մը թաղարի մէջ փոխադրել. այս պզտիկ գործողութիւնը թէեւ շատ պարզ, նոյեն կարգ մը կզուշութիւններու կը կարօ-

Լու. Մարտ	Օր ամսոյ		Տն. Լուսնոյ	Պահոց
19	31	Գշ. դՃ. ԻԴ. օր մեծ պահոց։ Յ Գերոնդեոսաց Յով-հաննու Կոզեռնեցւոյ. Լ.Տ Յովսեփայ Աստուածահօրն։ — Թիֆլիզի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութիւնը հաստատուեցաւ 1882. — Քիչ մտածողը շատ կը խօսի։	۲۳	۱۲۳

տի։ Նախ ընտրեցէք թաղար մը՝ որուն մեծութիւնը համեմատական ըլլայ անկուելիք բոյսի ուժին կամ աճման՝ զոր կրնայ առնել։ Յատակի վրայ գտնուած ծակին վրայ կղմինտրի կամ գաւաթի կտոր մը դրէք՝ որպէս զի հողը անկէ չի թափի. ապա գրեթէ ամբողջովին լեցուցէք հաւասար մասերէ պարունակող հողի, մաքուր աւազահողի խառնուրդով մը, կամ բոյսի տեսակին համեմատ ուրիշ ո և է խառնուրդով մը։ Այս պատրաստութիւններէ յետոյ, հողին մէջտեղէն ծակ մը բացէք՝ որ մինչեւ թաղարին կէսը հասնի եւ ուր կը դնէք բոյսին արմատը. ապա ամանը ամբողջովին լեցնելէ յետոյ թեթեւ մը կը ջրէք, որպէս զի բոյսը այս նոր հողին մէջ իր պաշտօնները կատարելու շուտով սկսի։

Թաղար փոխելու գործողութիւնը կը կատարուի շատ պարագաներու մէջ. օրինակի համար, երբ բոյս մը շատ տարիներէ ի վեր միեւնոյն թաղարի մէջ մնացած ըլլալով կը վախնաք թէ՝ մի՛ գուցէ անոր հողը իր աճի ուժը կորսնցուցած ըլլայ. կամ թէ չորցած արմատները չի վնասեն մնացած արմատներուն զարգացման, կամ թէ բոյսը այնչափ մեծութեան մը կը հասնի՝ որ աւելի մեծ թաղարի մը ու աւելի հողի պէտք ունի.

Չի մոռնանք յիշել ասոր թէ՝ երբ ծաղկի մը արմատը թաղարին յատակը հասնի ու՛լ աւելի տեղ չի գտնէ զարգանալու կ՚սկսի թօռմիլ և կամաց կամաց կը չորնայ. այս պարագային մէջ ալ պէտք է բոյսը աւելի մեծ և աւելի խորունկ թաղարի մէջ անկել։

Թաղար փոխելու գործողութիւնը լաւ կատարելու

Լու. Մարտ	Օր ամսոյ		Տն. Լուսնոյ	Պահոց
20	31	Դշ. դԿ. ԻԴ. օր մեծ պահոց։ Միջինք։ Տօն. Աւետ [30 օր]. Տն. Աւետ Եսայեան. Վ.Ե.Ղ. [illegible] Եւդոկիա [illegible]. — Ամեն տեսակ սիրոյ վերջն ատելութիւնն է. ինչպէս ամեն կենաց վախճանն է մահ։	۲٤	۱۲٤

համար կարգ մը զգուշութիւններ պէտք են։ Առէք թաղարը ձախ ձեռքերնիդ այնպէս որ բոյսը երկու մատներնուդ մէջէն անցնի և ձեռքերնիդ ալ հողին երեսը գոցէ. գլխիվայր դարձուցէք ու աջ ձեռքով ալ թեթեւ կերպով քանի մը անգամ անոր յատակին զարկէք՝ թաղարը հողէն զատելու համար. յետոյ կամաց մը վերուցէք թաղարը և հանեցէք։ Այն ատեն հողակոյտը պիտի մնայ ձախ ձեռքերնիդ, որ ծածկուած է մեծ մասամբ չորցած, երկայն և բազմաթիւ արմատներով, զորս պէտք է կտրէք. անոնց բոլորտիքը գտնըւած հողն ալ թափեցէք, առանց սակայն գլխաւոր արմատները վնասելու և մերկացնելու, և հողի կոյտը նոր թաղարի մէջտեղ գտնուած պարապ միջոցը թեթեւ մը կոխեցէք և ապա անմիջապէս ջրեցէք։

Ահա կը դնենք գլխաւորապէս այն ծաղիկներն, որոնց թաղարն ամեն գարնան փոխել պէտք է. Հորթէնսիա, Գամելիա, Աղաւնիճ (մինէ չիչէկի) Մոխրատերեւ, Սարդենիա։

Դէշ խոտերը հանել, Հերկել, Սերմանցան. — Դէշ խոտերը հանելու նպատակն է մաքրել հողն ինքնիրեն բուսնող ու անօգ այն խոտերէն, որոնք հողին մէջ գտնուած սնունդի մեծ մասն իրենք առնելով՝ հոն ցանուած բոյսերուն կանոնաւորապէս սնանելուն ու աճելուն արգելք կըլլան։ Այս գործողութիւնը սկսելէ մէկ քանի վայրկեան առաջ, թեթեւ կերպով հողը թրջեցէք. առանց ասոր՝ վնասակար խոտերը հանել շատ դժուար է

Հերկելու համար պէտք է բրիչով մը հողը փորելով դարձնել. այն հողը որ երեսը կը գտնուէր, պէտք

Եր. ցեր. 12,5 **Մարտ [9] Մարտ** Եր. գիշ. 11,55

21	31	Երշ. ամ. ԻԵ. օր մեծ պահոց։ Գործնականաց և հաւատացելոց. որ լինի տօն և ֆլէք հաւատոյ։ Ըստ Իմերտայ ընդիր։ Պատրիարք Ներսէս Ա. Սուրբն, որ է նոր օր արձակման և է Նոյն Պայման։ Յ. Քաղաքական ժամանակ։ 1 տ. Բենեդիկտոսի ութերոյ։ Յայսմ. Աւետ [30 օր, Աւանդ։ ⊙ է խոյն. ժմ. 4 ր. 10. Տն. Պատրի Հաւել։	ԻԵ ՃԻԵ

Հռ. Մարտ — Օր ամսոյ

է որ տակը գտնուի, միանգամայն պէտք է հողերը փշրել, որպէս զի կարելի եղածին չափ կակուղնայ. ապա պէտք է զատել քարերը, չոր արմատները, եւ այն ամեն բաները, որք կրնան վնասակար կամ զէթ անօգուտ ըլլալ. երբ հողի ամբողջ երեսը այսպէս հերկուի. գործողութիւնը վերջացած է։

Սերմնացանը՝ պարտիզպանութեան ամենապարզ գործողութիւններէն մին է. բայց հունտերը շատ խորունկ թաղելու վատ սովորութենէ պէտք է զգուշանաք, որովհետեւ հունտերը փոխանակ ծաղկելու կը փտին։ Հունտերը պէտք է հողի բարակ խաւով մը ծածկուած ըլլան, որպէս զի կարենայ հաղորդակցիլ օդին հետ՝ առանց որոյ չի կրնար բողբոջիլ։ Պզտիկ ակօս մը գծեցէք, հունտերը մէջը ձգելով՝ հողով ծածկեցէք. ամեն օր թեթեւ մը ջրեցէք՝ որպէս զի խոնաւ մնայ։

Կրնաք նաեւ փոքր ծակեր բանալով ու հունտերը անոնց մէջ ձգելով ալ ցանել. սակայն ձեզ տրուած խորհուրդն մի՛ մոռնաք, այսինքն ծակերը պէտք չ'է որ շատ խորունկ ըլլան։

Չաչ տնկել, Տնկատաղ. Պատուաստ — Բազմաթիւ և ամենագեղեցիկ բոյսեր չաչով (ոստով տալ) յառաջ կուգան։ Այս շահեկան գործողութիւնը կը կայանայ հողին մէջ թաղել փոքրիկ ճիւղեր, որ քանի մը հատ ակնուռ (աչք) ունենան, որպէս զի հոն արմատ ձգեն, և պէտք է սուր զմելիով մը կտրել։ (Տես պատկեր 1)։

Որպէս զի լաւ բռնէ, ընդհանրապէս չաչերը աղբահողի և հաւամրգիի հողէ խառնուրդի մը մէջ տըն-

Եր ցեր. 12,8 **Մարտ [10] Մարտ** Եր գիշ. 11,52

22	31	Ուր. ամ. ԻԶ. օր մեծ պահոց։ — Ժիւլ Ֆէրրի Ֆրանսացի նշանաւոր գիւանագէտը վախճանի։ 1893. — Ամեն տեղ կարելի է չարեր գտնել. բայց չարերու մէջ խոլ բարիներ կան։	ԻԶ ՃԻԶ

Հռ. Մարտ — Օր ամսոյ

կելու է. բաւական առատ ջուր տալով. չաչը ապակեայ զանգակով մը գոցեցէք, որպէս զի շոգիացման առաջքն առնուի. Այսպէս ինքնիրեն ձգուելով՝ չաչը քիչ առեններն արմատներ կ'արձակէ, ու այդ միջոցին ճիւղը զատ բոյս մը կ'ըլլայ։ Չաչը թաղարի մէջ ևս կրնաք ընել. ինչպէս Սարաւենիայի և Խորթենիի նայն

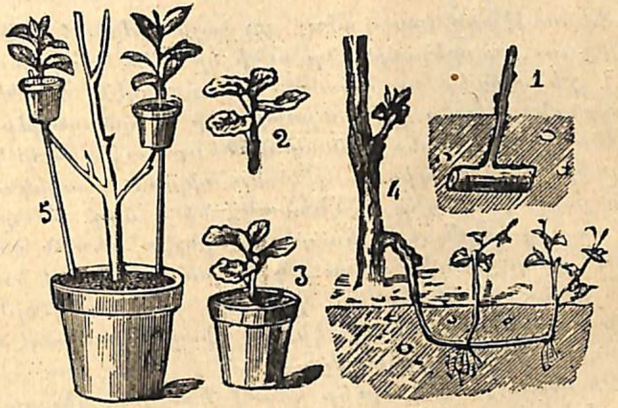

ոստերը կը կտրէք. և անոնց կը տնկէք լաւ հողով պատրաստուած թաղարի մը մէջ, որք շուտով արմատ կը ձգեն։ (Տես պատկեր 2 3.)։ 2 թիւ պատկերին մէջ կը տեսնէք կտրուած չաչը, իսկ 3 թիւ պատկերին մէջ տնկուածը։

Գրեթէ ամեն բոյս կրնայ այս կերպով բուծիլ, բայց փայտայինները աւելի խնամքի կը կարօտին։ Օ-

Լս. Մարտ	Օր ամսոյ		Տն. Բարեկենդան	Թուական
23	31	Շբ. բձ. իէ. օր մեծ պահոց. Սրբոց քառասնից մանկանցն՝ որք ի Սեբաստիա կատարեցան. Ջն. Գ. Թոքը չեմեւէ. — Կ. Պոլսոյ Զաքարիա Պատրիարքը վախճանի. 1799. Բան մը չ'ընելէն աւելի դժուարին աշխատութիւն չի կայ.	٢٧	١٣٧

ընտակով մը հասկնելու համար, կ'ըսենք թէ՝ խորգենիի (թթթր) ճիւղը շատ շուտ կը բանէ մինչեւ Փամեկլոյի շաղը շատ քիչ անգամ կը յաջողի։ Եւ ը կը տեսնենք որ անկուած շուշին ակնուածները կը շարունակեն մեծնալ ու նոր ընձիւղներ կ'արձակեն՝ բաւել է թէ հաշը ալեկ մը արմատ ձգած է. ալ այն ատեն կրնանք զանգակը հանելով՝ խրըւել կատարեալ բոյս մը զատմունել։

Տաշտաթայն (taşterdma) ալ շաշի նման է. միայն անկից աս տարբերութիւնը ունի որ՝ մինչեւ արմատ չի ձգէ՝ չեն կտրեր ու զատեր այն տունկէն որուն կը վերաբերի։ Արդէն գի տաշտաթայի գործողութիւնը լաւ հասկնանք, խրըւել օրինակ առնենք Շահոքրամի կամ մեխակը։ Առաջին գիտնալ թէ այս սերուն ծաղիկները միշտ շատ մը ճիւղեր կ'ունենան, եթէ այդ ճիւղերէ մին առանց կտրելու և կորսելու մինչեւ գետին ծռելով և անոր ստորին մասը քիչ մը խոնաւ հողով ծածկենք, քիչ ատենէն արմատ կը ձգէ. այն ատեն կրնանք զայն բաժնել մայր տունկէն և պիտի շարունակէ ծըլիլ ու աճիլ (Տես պատկեր 4)։

Չի մոռնանք նաեւ ճիւղը հողով ծածկելէ յառաջ՝ եռանկիւնի փայտ մը խոթել ճիւղին հողով ծածկուած մասին վրայ, որպէս զի ճիւղը հողէն վեր չելնէ։ Տաշտաթայը փոխանակ գետինը ընելու, կրնանք նաեւ թաղարի մը մէջ ընել, որ աւելի գիւղին կ'ըլլայ։ Մէկ տունկի վրայ քանի հատ տաշտաթայ որ ընել կուզէք. այնքան թաղար առէք, և տակի կողմէն ծակ մը բացէք և բոյսին ճիւղը անոր մէջէն անցունելով լաւ հողով թաղարը լեցուցէք և յենարանի վրայ հաստա-

Լս. Մարտ	Օր ամսոյ		Տն. Բարեկենդան	Թուական
24	31	✱ Կիր. բկ. Ե. Քառասնորդական պահոց. Դատաւորին։ — Արքունի հաւօգտապետ Սիմոն ամիրայ Տատեան վախճանի. 1832։ — Տասը փորան պահել չի կրցողը, չէ կարող քան փորոյի տէր ըլլալ.	٢٨	١٣٨

տեցէք (Տես պատկեր 5)։ Այս կերպով ապահովութեամբ տեսցէք. Այս գործողութիւնները տաշտաթայ կրնաք ընել։ Այս գործողութիւնը յուլիս ամսոյ մէջ փորձեցէք ձեր շահոքրամներու վրայ և սեղանները մէջ ալ մեխակներու վրայ, և շատ գոհ պիտի մնաք։

Պատուաստ (aşı). — Մէկ քանի տեսակ թուփեր ու պտղատու ծառեր մայիս և յունիս ամիսներու մէջ կը պատուաստեն։ Ընդհանրապէս, վարդենիները այս կերպով կը պատուաստեն։ Աս միակ կեղեւային պատուաստի (Լափրազ աշը) վրայ պիտի խօսինք, որ ամենէն շատ գործածուած ու ամենէն լաւ միջոցն է։

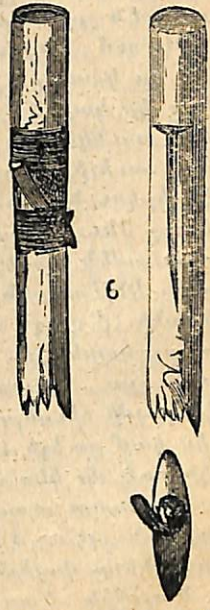

6

Կեղեւային պատուաստը ընելու համար, կ'առնէք պզտիկ սուր ածելի մը այն բոյսէն վրայէն՝ զոր պատուաստել կ'ուզենք. նայելու է որ խեն հետ ու 7—8 միլիմէթր իր բոլորտիքը կեղեւը ամբողջ հաստատուն ըլլայ։ Պատուաստել ուզած ծառին ճիւղերէն մէկուն և կամ ցօղունին վրայ T ձեւով ճեղք մը կը բանաք կեղեւը սուր դանակին ամբողջ հաստութեամբը. կեղեւը սուր դանակին ծառին ու կեղեւին միջէն կամաց մը վեր վերցնելով՝

Եր. ցեր. 12,17	Մարտ [13] Մարտ	Եր. գիշ. 11 43

25 31 Բշ. գձ. իթ. օր մեծ պահոց։ Լդ. Աւետումն Սրբոյ Աստուածածնի։ | ԻԹ | ՃԻԹ

Հին. Մարտ | Օր ամսոյ

— Կանայք ամեն տարիքի մէջ շնորհալի եւ արժանաւոր կ'ըլլան, միայն երբ խաղաղ կեանք մը անցուցած ըլլան։

մէջտեղ կը դնէք յառաջուընէ պատրաստած ականունդ. այնպէս որ ճիւղին աչքը ճիշդ այսպէս | վերէն ի վար ճեղքըւածին մէջտեղը գայ (Տես պատկեր 6). Կեղեւը կը գոցէք և բրդեղէն կապով մը ուժով կը կապէք՝ որպէս զի ամեն մէկ մասը իրարու մօտենայ ու գլխար շօշափեն. քիչ անգամ կը պատահի որ այս գործողութիւնը չի բռնէ. մանաւանդ երբ հիւթը առատօրէն շրջան ըրած ատեն կատարուի։

Կտրում. Ընդհանրապէս կտրումը (պուսթամագ) ըրխալ կը կատարուի, անտեղի և անպէտ կերպով ճիւղերը կը կտրեն, միայն իրենց քմահաճոյքին անսալով, որով տունկերուն փոխանակ բարիք մը ըրած ըլլալուն աւելի չարիք մը կ'ընեն։ Այս գործողութեան մէջ երկու նպատակ ունենալու է. 1 Տունկին վայելուչ ձեւ մը տալ. 2. Այնպէս մը կտրել որ՝ հիւթը բոլոր ամեն մասերուն մէջ ալ հաւասար կերպով բաժնուի. Ենթադրենք թէ՝ ակար վարդենի մը կամ եղրեւանի (լիլյագ) մը ունիք, առանց ժամանակ կորսնցնելու կտրեցէք. որչափ որ ակար ըլլան, այնքան շատ կտրուելու պէտք ունին։ Այնպէս մը կտրեցէք, որ մէկ կողմի ճիւղերը միւս կողմիններէն աւելի բազմաթիւ կամ աւելի երկայն չըլլան. միշտ չեղ որոշ եւ ակնուած մը կէս սանթիմէթր վերէն կտրեցէք։

Պտղատու ծառերը ու վարդենին կտրելու համար գարնան պէտք է սպասէք. գալով եղրեւանիին, նախ ծաղիկները վայելեցէք ու յետոյ կտրեցէք։ Լէմոնին, ու նարինջին ծառերը կտրելէ առաջ ջերոց փոխադրեցէք եւ յետոյ կտրեցէք։

Եր. ցեր. 12,20	Մարտ [14] Մարտ	Եր. գիշ. 11 40

26 31 Գշ. գկ. Լ. օր մեծ պահոց։ Հր Նիսան [30 օր] ... Ի տօնքն ... ըստ Աստուածայնոց։ | Լ. | ՃԼ.

☉ Ի՛ն Ջոփիֆան լուսնի. ժմ. 18 ր. 1։ Պորչ Ե-գոյծում։

Հին. Մարտ | Օր ամսոյ

— Հիւսիսայգ երեւցաւ ի Կ. Պոլիս։ 1810.

— Տղան պզտիկ մարդ մ'է, մարդը՝ մեծ տղայ մը

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՊԶՏԻԿ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐ ՓՈՔՐԻԿ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պարտէզներու դիրքը. Ածուներու եզերքը. — Մեծ քաղաքներու մէջ բնակողներէն շատ քիչերն ունին վայելքն փոքր կամ մեծ պարտէզ մը ունենալու։ Եւ սակայն այդ պարտէզներն ժամանակ անցնելու ինչ անըմբռնելի աղբիւրներ են։ Դուք չէք հասկնար ձեր երջանկութիւնը, ո՛վ գաւառներու բնակիչներ, մաքուր օդով յագեցած թոքեր. դուք որ՝ գարնան առաջին օրերէն կ'սկսիք կախուիլ մանիշակներու վրայ, դուք որ մէկը երկնից ներքեւ ախտաելով՝ բնութեան ձեր շուրջը սփռած բուսական աշխարհի գանձերով շրջապատուած ըլլալով՝ չէք գիտեր մեծ քաղաքներու, մարդաշատ կեդրոններու ապականեալ մթնոլորտի վնասակար ազդեցութիւնը։

Եթէ պզտիկ պարտէզ մը ունիք, նախ գիտցէք որ անոր ամենէն պէտք եղած բանը օդն է. ուրեմն չ'ըլլայ որ վայն շատ բարձր պատերով շրջապատել տաք. առ առաւելն 1½ մէթր բարձրութիւն պէտք է ունենան, և եթէ դիրքութիւն ունիք, պատի տեղ արտանոցով (ալ թիֆէն) և կամ ասոր նման ուրիշ տունկերով ցանկ մը քաշել տուէք. որով անոնք ալ գոլորիքերով ու ծաղկի այգիներ մը պիտի ըլլան։ Ցանկերու մէջտեղ, ու ... տեղ. եղրեւանի մը. նուռի և կամ ուրիշ պտղատու ծառ մը տնկեցէք, ու տարին երկու անգամ՝ աշնան ու գարնան, կտրեցէք։

Եր. ցեր 12,23 Մարտ [15] Մարբ Եր գիշ 11.37

27 31 Դշ. դձ. ԼԱ. օր մեծ պահոց. Շեւվալ [30 օր] և Շե-փեր դոյրոմը երեք օր. 1 121

Լու. Մարտ | Օր ամսոյ | Տճ. Շէվվալ | Թուական

— Լաւ է կոյր մնալ քան գեղեցիկն գէշ տեսնել։

Գալով ձեր պարտէզի գծագրութեան, այդ մասին բան մը չենք կրնար ըսել. քանի որ յատակագիծը նախ ձեր ճաշակին ու երեւակայութեանը կախում ունի և երկրորդ՝ պարտէզին դիրքին ու ձեւին։ Միայն թէ՝ վայրն ելեւէջաւոր ըլլալը շատ մը գեղեցկութիւններ ու առաւելութիւններ ունի, որովհետեւ այս կերպով աւելի նկարագեղ երեւոյթ մը առնելէ զատ, մակերեւոյթն ալ կ'աւելնայ. ուրեմն ճարտարութեամբ փոքր բլուրներ ու հովիտներ ներկայացնելով՝ մէկ քանի մեթր մակերեւոյթ շահել աշխատեցէք, մանաւանդ մի՛ մոռնաք թէ՝ կանոնաւորութիւնը ներդաշնակութեան թշնամի է։

Ճամբու համար ալ շատ տեղ մի՛ գոհէք. միջին տեղ խնայեցէք և ճամբաները նեղ ու ոլորապտոյտ շինեցէք։

Աւելորդ է ըսել թէ՝ պէտք է որ պարտէզի հողը բերրի ըլլայ, միայն այս պայմանով կարելի է ճոխ բուսաբերութիւն մը ստանալ. հողը քիչ մը գործածուած աղբահողի ու բանջարանոցի հողի խառնուրդէ մը պէտք է կազմուած ըլլայ։ Քիչ մ'ալ հաւանգի հողի պաշար ունեցէք, թաղարի մէկ քանի բոյսերու համար։ Ալ հիմա ածուներու (բարլա) եզերքները գծեցէք։ Ածուի եզերքը այն մասերն են՝ որոնք ամենէն աւելի զարդարանք կը վերցնեն. անոր համար գործածուած տունկերը բազմաթիւ են. սակայն ամենքն ալ նոյն առաւելութիւնները չ'ունին։ Ամենէն աւելի ընդհանրացածն է տոսախի (շիմշիր) տունկերէ եզերքներ ձեւացնել. այս բոյսը սա առաւելութիւնը ունի որ, ամառ ձմեռ միշտ դալար է ու տերեւով զարդարուած, սակայն հոտն անհաճոյ է և գեղեցիկ տեսք

Եր. ցեր. 12 26 Մարտ [16] Մարբ Եր. գիշ. 11,34

28 31 Եշ. դկ. ԼԲ. օր մեծ պահոց և Ռէճէպ [5 օր]. 2 122

Լու. Մարտ | Օր ամսոյ | Տճ. Զիլքադէ | Թուական

— Յաջողութեան բուն գաղտնիքը դ'ըլնական զօրութիւն մ'է, և այն՝ Աստուծոյ ձիրքն է։

մ'ալ չունի։ Լաւագոյն է տոսախի տեղ Օքսալի գործածել. զոր գարնան պէտք է տնկել. ամբողջ ամառը կարմիր ծաղիկ կուտայ, ու յաջորդ տարին ալ կրնաք գործածել՝ եթէ աշնան անոր սոխերը հանելու ու ցուրտէ զերծ տեղ մը պահելու զգուշութիւնն ունենաք։ Տնկեցէք նաև չահարրամի տունկ, որ շատ սիրուն տեսք մը ունի. նոյնպէս խնկունի (ալիպէրիա) տունկերով, որ ամառ ձմեռ դալար է և անոյշ հոտ ունի. նոյնպէս կրնաք եզերել ածուները ուրծով (կէքիկ օթու), այս տունկը հաճելի հոտ մը կը բուրէ, և եթէ ուզէք՝ ձեզի կերակուր մ'ալ կրնայ հայթայթել։

Կանաչ տունկերը միշտ նախապատիւ համարեցէք, տնկեցէք Ակրօստոմ, Թօմինոսամ Լիրիա. Արրէն, որոց եղրեւանիի գոյն ծաղիկները սիրուն տեսք մ'ունին. չեղ տեղերու համար մանաւանդ այս բոյսը գործածեցէք։

Թաւուտք եւ դալարիք — Ածուներու եզերքներէն յետոյ, փոքր պարտէզի մը ամենէն անհրաժեշտ զարդերն թաւուտքներն են. պէտք է թուփերու ընտրութիւն մ'ընէք, որովհետեւ տեղերնիդ սահմանափակ ըլլալով՝ հաշուով գործելու ստիպուած էք։ Տեղ մը յատկացուցէք հաւանգի հողի յարմարող թուփերու համար ու հոն տնկեցէք մրտավարդ (ռօտօտէնտրօն), Հօրթէնսիա, Քալմիա։ Հսկայ մրտավարդ կոչուած տեսակը կը յանձնարարեմ, որոյ տերեւներու գոյնն արտաքին կողմէ աժգոյն՝ իսկ վրայի կողմէն անոյշ կանաչ են։ Երկու տեսակ կայ. մին վարդագոյն և միւսն սպիտակ ծաղիկներով։ Եթէ մանիշակի վարնող

Եր. ցեր. 12,23 **Մարտ [ԺԷ] Մարտ** Եր. գիշ. 11,32

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		
29	31	Ուր. ած. Լգ. օր մեծ պահոց Ձաք կ'ինէն հեռի՛ խիկար՛ Նա մարդ չ'է, մեղրի եփող. Բերանն է մեղր ու շաքար, Սրտումը կրակ ու բոց։	Գ ՃԻԳ

ծիրանեգոյն ծաղիկներ կը սիրէք․ միջատավարդի Բօն-տիպոմ կոչուած տեսակին անկեցէք. իսկ եթէ ծաղիկներու մեծ զանազանութիւն մը կ'ուզէք, աստրիօմ կոչուած միջատավարդի զանազան տեսակներէն անկեցէք. ասոնք դեղին, սպիտակ, ուրիշներ վարդագոյն կամ կարմիր ծաղիկ պիտի բանան: Ամեն պարագայի մէջ այս սերմն թուփերը յաճախակի ջրելու և ձմեռն աղներս առնելու է:

Ճապոնական Հօրթէնսիան կրնաք ձմեռ դուրսը ձգել, միայն թէ պէտք է վրան ծածկել: Ընդհանրապէս հաւանդրգիի հողի փորադրուած թուփերու բոյսերը պարտէզի ամենէն աւելի շուքի ենթակայ եղող կողմը անկելու է:

Միւս թուփերը՝ որ բաց կարելոյն արեգական ենթակայ պէտք է ըլլայ. այլ աւելի այլազան տեսակ բոյսերէ կազմուած է. որոնց մէջ պէտք է յիշատակել գլխաւորաբար Ալթէա Փրիւթէց, Վարդենի, Եղրեւանի, Ասպիրակ, Պէնկիա, Խորդենի, Ալուեսակ, Մախոնիա եւայլն.

Վարդենիներու վրայ խօսելու հարկ չի կայ, ո՛ր տեսակն ու գոյնն որ կը սիրէք՝ անկից կ'առնէք:

Ալթէա Փրիւթէց, որ մինչեւ երկու մետր բարձրութիւն կ'ունենայ. օգոստոս ու սեպտեմբեր ամիսներուն առատօրէն կուտայ մանիշակագոյն, կարմիր, ծիրանեգոյն կամ սպիտակ ծաղիկներ

Եղրեւանի թուփերու բոյսերու ամենէն գեղեցիկն է. Նախադաս համարեցէք ճերմակ եղրեւանին պարսկական (Լիլաք) և կապոյտ տեսակը: Ծաղիկը դադրելէն պէտ, ծաղիկները թառամած ցողունները

Եր. ցեր. 12,31 **Մարտ [ԺԸ] Մարտ** Եր. գիշ. 11,29

Լտ. Մարտ	Օր ամսոյ		
30	31	☩ Շբ. ակ. Լե. օր մեծ պահոց։ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի լուսաւորչի չարչարանաց և մուտն ի վիրապն։ Յ. Կիւրղի Երուսաղեմայ հայրապետին։ — Մելքիսեդեկ կաթողիկոս վախճանի Լեհաստանի Կամենից քաղաքը 1627։	Դ ՃԻԴ

կարեցէք։ որպէս զի հունտ չի կապեն, որովհետեւ եթէ հունտ կապեն, ծառատունկը ուժասպառ կ'ըլլայ։ Նոյնպէս չ'ըլլայ թէ՝ մէկ քանի ծաղկեփնջերու ներման առատօրէն ծաղիկ առնելու համար, ծաղիկ բանալէ յետոյ ծառատունկին բոլոր կանաչ մասերը կտրրէք։ Ի սկզբան կարած ըլլալնուդ մեծապէս գոհ կ'ըլլաք որովհետեւ յաջորդ տարին ձեր եղրեւանիները ծաղիկներով պիտի ծածկուին. բայց մէկ երկու տարիէն պիտի տեսնէք որ այդ դրութեամբ իրենց կենսական ուժերը սպառեր լմնցուցեր էք։

Պէնկիաները եւս թուփի ընտիր տունկեր են, իրենց լայն ծաղիկներն մերթ սպիտակ, մերթ վարդագոյն մերթ ծիրանի կարմիր՝ ըստ տեսակի. շատ յաւ կը զարդարեն պզտիկ պարտէզ մը, մանաւանդ երբ հրջապատուած են տարբեր գոյնով ու ձեւով ծաղիկներով:

Խորդենին եւս թուփի ընտիր տունկ մ'է. որուն կարմրորակ ծաղիկները և անոյշ հոտը կ'զմայլեցնեն զինքը դիտողն, և որուն վրայ արդէն խօսեցանք։

Ալուեսակներէ ի մասնաւորի կը յանձնարարենք Ֆիւսիա գորիմպիֆլորա, որ մինչեւ 2½ մետր բարձրութիւն կ'ունենայ և որուն ողկուզաձեւ ծաղիկները իրենց ձախ երանգներով շատ սիրուն տեսք մ'ունին։

Թուփերու հողը պէտք է որ մերթ ընդ մերթ տակն ու վրայ ընէք շարունակ, այնպէս որ հողը միշտ նոր քրքրուած ըլլալով՝ վնասակար խոտեր չի խեղդէ։ Բոլորովին գեղեցիկ տեսք մը պիտի ունենան եթէ զանոնք հրջապատող պատը բռնելով (սարմանտ) կամ

31 31 ✠ Կիր. բձ. Զ Քառասնորդական պահոց. Գալըստեան։ օ ՃԵՕ

Ռու. Մարտ | Օր ամսոյ | Ճճ. Շէվվալ | Քաղաքի

— Սսոյ ժողովն եղաւ ։ 1307։

յամկամարդով Ռաւէմի կլլըլս) պահէք։ Գիտէք թէ Բաղնիքի սենեակներու մէջ աքանշելի կանաչ գոյն մը կ'ունենան եւ տունը ամենամեծ կարօտով կ'աճի. սակայն մէջը զգուշանալու է որ շատ չի տարածուի, եւ մէջը կարաւելու է։

Ձեր պարտէզը որչափ որ ալ պզտիկ ըլլայ, միշտ պէտք է որ փոքր մարգագետին մը (չայիր) ունենայ. դալարիքը աչքի հաճելի է ու իր շուրջը գտնուած ծաղիկներու գոյն ու տեսքը կ'աւելցնէ։ Ասոր համար առէք Անգլիական Ռէյ կրաս կոչուած մարգի հունտը։ Զայն ցանելու է վար՝ ո՛ր ժամանակ որ ալ ցանէք, շուտով կը ծլի, միայն թէ յաճախակի ջրելու է։ Այն հողը՝ յորում Ռէյ կրաս կը ցանէք, պէտք է որ շատ լաւ պատրաստուած ըլլայ, այսինքն քանի մը անգամ փորուած, կակուղ բերուած, քարերը ու չոր արմատները հանուած. ի մի բառ՝ կատարելապէս մաքուր։ Թափթփելով կը ցանէք ու սրմուղ մը մէկ անգամ միայն հողին վրայէ անցնելով՝ հունտերը կը ծածկէք. ուսկից յետոյ միայն յաճախակի ջրել կը մնայ։

Եթէ Ռէյ-կրասի հունտ գտնել դժուար ըլլայ, գրեթէ նոյնչափ առաւելութեամբ կրնաք գործածել Լօլի'ա ռէս կոչուած խոտին հունտը. ասոր դալարիքը խիտ է թէ նախորդին դալարիքներու գեղեցկութիւնը չունին, սակայն անոնք ալ շատ երկար ատեն կրնան դիմանալ։

Կարճ ժամանակի մէջ դալարագեղ մարգագետին մը ունենալ կ'ուզէ՞ք. շատ դիւրին բան է ինչպէս որ պիտի տեսնէք։ Ձեր ընտրած գիւղի շրջակայ լեռը կամ դաշտը գացէք, եւ ո՛ր տեղին խոտերուն

1 31 Բշ. բկ. ԼԶ օր մեծ պահոց. Լո Աւզէլ։ Դ ՃԵԴ

Ռու. Մարտ | Օր ամսոյ | Ճճ. Շէվվալ | Քաղաքի

— Պետրոս եպիսկոպոս Ղարանցի վախճանի 1784։

— Մի օր բարեկամիդ ի չնամի եւ թշնամւոյդ բարեկամ ըլլալու կարելիութիւնն աչքի առջեւ բերելով՝ բաս այնմ վարուէ։

որ հաւնիք, այն տեղը 15 սանդիմէթր խորութեամբ քառակուսի ձեւով հողը կտրեցէք. ապա բահը այդ քառակուսիներէ ամեն մէկուն ներքեւ հրելով՝ յաջորդաբար հանեցէք։ Բայց նայեցէք որ ընտրած խոտերնիդ կարճ եւ կանաչ ըլլայ. աւելի լաւ է ձորերու մէջ անգ գտնուած խոտերէն առնէք, որոնք թաւշի գոյն ու ձեւն ունին։

Եթէ ձեզի պէտք եղածին չափ քառակուսիներ հանելով պարտէզնիդ փոխադրէք, անմիջապէս դրէք հողին վրայ՝ զոր արդէն պէտք է պատրաստած ըլլաք. ամեն մէկ հողի կտորը դնելնուդ ափով թեթեւ մը մի քանի անգամ զարկէք, որպէս զի հողին կպչի. լաւ ուշադրութիւն ըրէք որ քառակուսիները քով քովի դրած ժամանակնիդ իրարու շատ մօտ ըլլան՝ այսինքն երկուքին մէջտեղը միջոց չի մնայ եւ մէկ կտոր երեւի. այնուհետեւ ժամանակ մը ամեն օր ջրեցէք։ Ահա լաւ ու չքնաղ մարգագետին մը ունենալու ամենադիւրին միջոց մը։

Ձեր մարգագետինները ի՛նչ ձեւ որ ալ ունենան, մի՛ մոռնաք թէ՝ դալարիքները յաճախ երեսէն կտրելու եւ ջրելու պէտք ունին, սա իրենց արագ աճման ու գեղեցիկ երեւոյթ ունենալնուն համար, գրեթէ անհրաժեշտ պայման մ'է։

Եթէ մարգագետիննիդ բաւական մեծ է, անոր տեղ տեղ մեծ տերեւ ունեցող մէկ քանի տունկերով զարդարեցէք. այդ տունկերու մէջ ի մասնաւորի կը յանձնարարենք Վիքթորիա Կօռագասանիա եւ Դօլասիոմ. գեղազարդ այս բոյսերը ցուրտէ շատ կը վախնան, աշունին ու ձմեռը զանոնք պաղէ ու խոնաւութենէ

Լու. Ամսոյ | Օր ամսոյ | Տճ. Ծնկյալ | Թուական

2 31 Գշ. գձ. Լ.Լ. օր մեծ պահոց Ա. Պօղոս [30 օր] [illegible] տարեկան ՄՁ 280 [illegible] ٧ ١٢٧
[illegible]

— Միայն ա՛յն կնոջ հետ ամուսնացիր, զոր բարեկամդ պիտի ընէիր՝ եթէ այր ըլլար։

պահպանելու համար ամեն զգուշութիւն ձեռք առնելու է։

Պտղատու ծառեր. — Եթէ ծաղիկներն իրենց հրապոյրն ունին, պտղատու ծառերն ալ իրենց անհակաճոյութիւնն ու օգտակարութիւնն ունին. ուստի ձեր պարտէզին մէջ մէկ քանի ծառեր ունենալու էք։ Աւելորդ է ըսել թէ՝ ճերմակ. ցերեկուան արեւուն ենթակայ պատ մը շատ յարմար է որմաշար (ճիւղերը պատին կրթնած, կապուած) ծառեր ընդունելու. այդտեղ տնկեցէք դեղձի (շէֆտալի) ծառ ու ճիւղերը հորիզոնական գիծով կապեցէք որովհետեւ իրենց աճման ամենէն աւելի այս ձեւը կը յարմարի։ Պէտք է գիտնաք թէ՝ դեղձին միշտ պատանգիր է իր հիւթը դէպի ծառին գագաթը ժողուելու, այնպէս որ ստորին կողմի բուսաբերութիւնը ոչինչ է։ Եւ որովհետեւ այս բնական տրամադրութեան ալ շատ հակառակը գործել չ'ըլլար, անոր համար ճիւղերուն ուղղահայեացի ու հորիզոնականի մէջ ուղղութիւն մը պէտք է տաք։ Դեղձին շատ չի յոգնեցներ հողը, այնպէս որ իրարմէ [illegible] մէկ մէթր հեռաւորութեամբ կրնաք տնկել, ու եթէ լաւ խնամէք, ապահով եղէք թէ առատ ու գեղեցիկ դեղձեր պիտի ուտէք։ Կանուխ պտուղ տուող տեսակներուն նախապատուութիւն մ՚ տաք. ուշ պտուղ տուողներու պտուղներն աւելի առատ ու աւելի հիւթեղ կ՚ըլլան։

Պատուհաններու ներքեւ գտնուած պարապ տեղերը տանձի ու սերկեւիլի ծառեր տնկեցէք. ասոնց ճիւղերուն ալ հորիզոնական ձեւ մը պէտք է տալ։ Նայեցէք այս ծառերը աղէկ հողի վրայ տնկէք, եթէ

Լու. Ամսոյ | Օր ամսոյ | Տճ. Ծնկյալ | Թուական

3 31 Գշ. գկ. ԼԸ. օր մեծ պահոց։ ٨ ١٢٨
☽ Առ. քառ. ժմ. 1. ր. 57։ փոփոխական օդ։

— Անտիոքի մեծ երկրաշարժը։ 1872։
— Ամէնքս ալ կ՚ուզենք որ մեր նմանները բան սորվին, միայն թէ մենք ըլլանք իրենց դաստուողները։

հողը աղէկ է, միայն մէկ խնամքի կը կարօտին, այն է ամեն տարի կտրատել։

Ուղղահայեաց ուղղութիւն և դիրք մը տալ կ՚ուզէ՞ք, այն ատեն պտղատու ծառերը աւելի մեծ խնամքի պիտի կարօտին, իրենց արմատներն աւելի որկրամոլ դառնալով՝ իրենց հողի պարունակած սընունդով չի պիտի բաւականանան, այլ ոչխարի կամ ձիու աղբով խառնուած ջուր տալու է, ապա թէ ոչ շատ պտուղ չ՚են տար. կը տեսնէք թէ՝ ասոնք բաւական դժուար բաներ են, հետեւաբար պտղատու ծառերու ճիւղերուն հորիզոնական դիրք տալն՝ միշտ նախադաս համարեցէք։ Ամեն տեսակ ծառերն յօտելու է (պուտամագ), թէ՝ ուղղահայեաց և թէ՝ հորիզոնական ուղղութեամբ ըլլան, միայն մէկ բան ուշադրութենէ պէտք չ՚է վրիպեցնել, այսինքն, ծառը միշտ իւր սկզբնական ձեւին մէջ պահել։

Ծիրանին, կեռասենին և սալորենին անբեր հողի վրայ տնկեցէք, հող մը որ աւելի սպիտակ քար ու քարկուկի կտորուանք պարունակէ՝ քան թէ աղբ։ Ընդհակառակը՝ խնձորենիին ու տանձենիին պարարտութեամբ հարուստ հող մը պէտք է։

Ծառերը՝ փոխանակ պատերու վրայ տարածելու՝ կրնաք նաև սիւնաձեւ տնկել. սա առատ պտուղ ընկրնալու համար պատուական միջոց մ՚է, Սիւնաձեւ տանելու համար կ՚ըսուի այն ծառը՝ որ կարելի եղածին չափ բարձր, առանց նեցուկի ուղղահայեաց ցօղուն մը ներկայացընէ. Ծառը տնկեցէք բերրի հողի մէջ բաւական խորութեամբ, որ կարենայ ինքզինքը բռնել ու վայնայնպէս մը կարեցէք որ տակի ճիւղերը բաւական եր-

Լտ. Ամսին	Օր ամսոյ		Տճ. Ճեմիլ	Գարուն
4	31	Եշ. դձ. Լթ. օր մեծ պահոց։ Կ'ասեն թէ լաւ տեղ է Թիֆլիս, Բայց ըղմարդըն կ'անէ ռուֆլէս. Պէտք է շատ դատիս՝ քիչ շահիս, Կենա դառնանք մենք 'ի Պոլիս։	Թ	ճԻԹ

կայնութիւն ունենան, և վերին գագաթի ճիւղերը շատ կարճ ըլլան։ Եթէ ծառի մը այս ձեւը տաք, ամէն կողմէ ճաղիկներով պիտի զարդարուի և տուած խնամքնիդ պիտի փոխարինուի առատ ու համեղ պտուղներով։

Չի կայ պտուղ մը՝ որ չի կարենաք յառաջ բերել ձեր պարտէզին մէջ, հոգ չէ թէ պզտիկ ըլլայ, եթէ ձեր ունեցած միջոցներէն օգուտ քաղել գիտնաք։ Արդէն խօսեցանք տանձի, դեղձի, ծիրանի, խնձորի ծառերու վրայ, որոնց մշակութիւնը համանման է տանձենիի մշակութեան, և նոյն խնամքները կը պահանջեն. խօսեցանք նաև կեռասի ու սալորի ծառերու վրայ, բայց դեռ ուրիշներ ալ կան։

Թուփուտները կազմող ծառատնկոց վրայ խօսած ատեննիս՝ մեր նպատակը զարդիտուններն էին միայն, բայց կան ուրիշ ծառատունկեր՝ որոնք նոյնքան նկարագեղ երևոյթ ունենալով հանդերձ՝ օգտակարը հաճելին կը միացունեն։

Ամենէն օգտակարները յիշելու համար, նախ պիտի խօսինք արքայամորի (ըզմաւուլա) վրայ, որ երկու տեսակ է. երկուքն ալ դեղեցիկ են, մին կարմիր՝ իսկ երկրորդը սպիտակ պտղով. արքայամորի պտուղները ախնահաճոյ ալ են, ու գեղեցիկ կանաչ տերևները գերազանցապէս կրնան թփուտքի մը զարդերէ մին ըլլալ։ Ասոնց միացուցէք նաև սպիտակ և կարմիր պտուղներով մէկ քանի հաղարջենի, մէկ կամ երկու կեռասենի, ու այն ատեն ձեր թփուտքի մէջ պիտի ունենաք մէկ քանի պտղատու ծառատունկեր՝ որոնք գեղատեսիլ ու ախնապարար զարդատունկեր ըլլալով

Լտ. Ամսին	Օր ամսոյ		Տճ. Ճեմիլ	Գարուն
5	31	Ուր. դկ. խ. օր մեծ պահոց։ Լտ. Վինչենցոս Փերերեան ։ — Մեր շինած շէնքերը ուրիշ բանի չեն ծառայեր, այլ միայն մեր յաջորդներուն՝ զանոնք քանդելու առիթ ընծայելու։	Ժ	ճԾ

հանդերձ, պտուղ տալու օգտակարութիւնն ալ պիտի ունենան։

Վերջապէս, խորհուրդ կուտանք որ ձեր պարտէզի մէջ պարապ մոռցուած ամէն մէկ անկիւնէն օգուտ քաղելով՝ ելակ ևս մշակէք։ Եթէ պարտէզին մէջ աւազան կայ, անոր շուրջը կամ հովանոցի (չարտաք) բոլորտիքը տնկեցէք ու շատ գոհ պիտի մնաք. որովհետև ելակենիի պտուղը ո՛չ միայն համեղ է, այլ նաև սիրուն տեսք մը ունի. համով ու հոտով ելակի հաւասարող քիչ ծաղիկ կայ։

ԳԼՈՒԽ Դ.

ԾԱՂԿԱՆՑ ՏՕՄԱՐ [*]

—

Ծաղկեմշակութեան նկատմամբ՝ տարւոյ ամիսներու զգուշութիւններ, խնամքներ ու խորհուրդներ։

ՅՈՒՆՎԱՐ. — Ձեր ծաղիկները հաւաւոր բարեխառնութեան մէջ պահուած տեղ մը դրէք, որովհետև անոնց համար ցուրտէն աւելի վտանգաւոր բան չի կայ։

Ծաղիկները պահուած տեղւոյն բարեխառնութեան

[*] Այս մասին բաւական ընդարձակօրէն գրուած է մեր 1894ին հրատարակած Ժողովրդական Օրացոյցի 17, 50, 89, 118, 359, 185. 207, 235, 870, 309, 343, 358 երեսներուն մէջ,

Լռ. Ամսին	Օր ամսոյ		Տճ. Եկեղեց	Գտնամ
6	31	Շբ. ած Յիշատակ Յարութեանն Ղազարու։ Յ*. Աւետումն Սրբոյ Աստուածածնի։ — Փիլիպպոս կաթողիկոս՝ որ շատ մեծ բարեկարգութիւններ ըրաւ, վախճանի։ 1655։	11	101

ատոիճանը հարիւրամասնեայ ջերմաչափով centigrades սանդիկրատ՝(*) առ առաւելն 15⁰ և առ նուազն 10⁰ պէտք է ըլլայ։

Այնպիսի դիրքով մը շարելու է թաղարները, որ ուղղակի արեգակի ճառագայթներու ենթակայ ըլլան, ապա թէ ոչ՝ կը խանծին, տկար տերեւներ եւ անշուք ու անհոտ ծաղիկներ կուտան։ Երբեմն երբեմն ծաղկարանի օդը փոխեցէք. եթէ դուրսի տաքութիւնը շատցած չէ, ծաղկարանի պատուհանները քանի վայրկեանի մը չափ բաց ձգեցէք, ձեր բոյսերու համար այդքանը բաւական է։

Ձեր բոյսերը մէկ երկու օրը անգամ մը ջրեցէք, բայց զգուշութիւններ ձեռք առնելով, օրինակի համար, մի՛ մոռնաք թէ չափազանց խոնաւութիւնը ծայրայեղ չորութեան չափ վնասակար է. ջրելէ առաջ՝ ջուրը ժամանակ մը պահեցէք ծաղկարանի մէջ, որպէս զի անոր բարեխառնութեանը հաւասարի բարեխառնութիւնն այն տեղւոյն՝ ուր կը գտնուին ձեր ծաղիկները։

Բնաւ բան մը մի ցանէք՝ ինչ տեսակ հող որ ալ ըլլայ, ապա թէ ոչ ցուրտին չի դիմանալով պիտի չորնան, թէ և մէկ քանի օր դիւրութեամբ ծաղկին։

ՓԵՏՐՎԱՐ. — Պատշգամի և կամ պատուհանի առջեւ դրէք, ինչ տեսակ ծաղիկ որ ալ ըլլայ, ձեր մա-

ուստի ծաղկեմշակութեան փափաք ունեցողներէն կը խնդրենք որ զանոնք եւս ուշադրութեամբ կարդան։

[*] Այս գործիք բոլոր գլխաւոր դեղավաճառաց քով կը գտնուի։

Լռ. Ամսին	Օր ամսոյ		Տճ. Եկեղեց	Գտնամ
7	31	※ Կիր. ակ. Ծաղկազարդ։ Եւ. Յն. եւ Լր։ Յն. Տօն ամենայն եկեղեցւոյ պտղոյ։ — Զարդարանքը տեսակ մը արտայայտութիւն է, իսկ հագուստը մարդու մը ճաշակին թարգմանը։	12	102

նիշակները, զատկածաղիկները, ծիւնածաղիկները, և. լերորոսները (չէօփլէմէ), լերդատունկերը (ֆէչի օթու), այս ծաղիկները ցուրտէն չ՚են վնասուիր և. ոմանք մինչեւ իսկ կը ծլին ու կը ծաղկին։

Եթէ օդը ներէ, արեգակի տաքութեան ոյժը աւելցած ըլլալով՝ օգուտ քաղէ անկէ ու ծաղկարանի պատուհանները բանալով՝ արեւու կենսատու ճառագայթներու ենթարկէ այն ծաղիկները՝ զորս ներսը կը պահէիր. բայց արեգակը պատուհանէն հեռացածին պէս, ծաղիկներն ալ՝ առանց ժամանակ կորսնցունելու ներս առ, պատուհանները գոցէ ու տաքուկ բարեխառնութիւն մը պահէ։

Պատուհանները ո՛չ առաւօտ և ո՛չ ալ երեկոյ բանալու է, որովհետեւ օրուան այդ երկու պահուն բոյսերու համար ամենէն վնասակարներն են. որովհետև այն ատենները ցուրտը միշտ կծու կ՚ըլլայ։ Եթէ օդը քիչ մը մշուշապատ է և կամ օդը գոց ըլլայ, ծաղկարանի օդը մի՛ փոխէք։

Ջրեցէ՛ք, ջրելու մասին յունվար ամսոյ համար ըսուած զգուշութիւնները ձեռք առնելով, այսինքն՝ ջուրը ժամանակ մը ծաղկարանի մէջ պահելով՝ պէտք է պաղը կոտրել։

Բոյսերու բոլորտիքի հողը քիչ մը փորեցէք, որպէս զի շատ չի կարծրանան։ Եթէ հողը կարծր ըլլայ, բնական է որ արմատները չ՚են կրնար իրենց պէտք եղած տարրերը ծծել ու հետեւաբար ալ չ՚են կրնար զարգանալ։

Տերեւներու վրայ ջուր սրսկելու մի՛ մոռնաք. այս բանս, ինչպէս նաեւ տարւոյն բոլոր ամիսներուն մէջ,

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Շէվվալ	Ռումի
8	31	Աւագ Երկուշաբթի. բձ Պանրի ամպարը մուկ մը տեսաւ գեղացին, Շուտ մը բռնեց կատուն անոր մէջ դրաւ. Կատուն նախ մուկը կերաւ, Յետոյ պանիրն անպարին։	١٣	١٠٣

բոյսերու զարգացման մեծապէս կը նպաստէ, որովհետեւ փոշիները թափելով՝ անոնց շնչառութիւնը կը դիւրացնէ։

Մէկ քանի ծաղիկներու հունտեր ցանեցէք, շահպըրակ, կուսածաղիկ (բէրվանշ), միթուր (ժիւլիէն տը մահօն)։

Հաւասար մասով մաքուր աղբահողէ, բանջարանոցի ու հաւամրգիի հողերէ կազմուած լաւ հողի մը վրայ կրնաք ցանել յախուկի (րէզէտա) հարսնուկի (կէլինճիք չիչէի), խաշխաշի և կարմիր ինչպէս նաև կախ ծաղկով Սիլէնի հունտեր։

ՄԱՐՏ. — Ա՛լ ժամանակը եկած է որ ծաղիկնե-ներու յաճախակի օդ տաք եւ տերեւներու վրայ ջուր սրսկէք, որովհետեւ այս ամսոյ մէջ բոյսերու շնչառութիւնն նոր ոյժ մը կ՚առնէ։ Սակայն, մինչեւ որ ապահով չ՚ըլլաք թէ՝ բարեխառնութիւնը չափաւոր է պատուհան մի՛ բանաք, և եթէ բանաք՝ կանուխ գոցեցէք. միայն առաւօտները և այն ալ ամբողջ գիշերը ծաղկարանի մէջ պահուած ջրով ոռոգեցէք։

Մարտ ամսոյ մէջ, արեգակի ճառագայթներն արդէն բաւական զօրաւոր են, ուստի ծաղիկները այդ ուժով տաքութեան մի՛ ենթարկէք. այդ մասին ըզգուշութիւններ ձեռք առնելու էք. որովհետեւ, ինչպէս արդէն գիտէք, բարեխառնութեան յանկարծական փոփոխութիւն մը, ըլլայ դէպի ցուրտ կամ դէպի տաք, բոյսերու բնախօսական սովորութեան բոլորովին հակառակ է։

Երկար ատեն ապրող տունկեր գնեցէք, ու անոնք որչափ աւելի մատղաշ ըլլան, այնքան փափուկ խը-

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Շէվվալ	Ռումի
9	31	Աւագ երեքշաբթի. բկ. Յիշատակ տասն կուսանաց։ Հր. Պօղոս. որ է խոնարհութեամբ [illegible] ։ Առաջ. քառ. ժ. 21. ր. 2։ Ամպամած օդ։ — Յովսէփ փաշա Վարդանեան, հիմնադիր Մէճմուայը Հավատիս լրագրոյ, վախճանի 1879։	١٤	١٠٤

նամքներով նայեցէք։

Մարտ ամսոյ մէջ ցանելիք շատ բաներ ունիք, սակայն հողի ընտրութեան մասին պէտք է շատ բծախնդիր ըլլաք

Ածուի մէջ երեսօք ցանեցէք յետագայ ծաղիկներու հունտերը, շահպրակ, կոբէնի, սդրամուան, ամարանդ (գասիֆէ չիչէի), պէտունիա, զինիա, դամասկավարդ, աստղածաղիկ, աղաւնիճի (մինէ չիչէի) ամէն տեսակէ, մոռնա, պռաքիգօմ, լէտօսիգօնի տեսակները, լոբէլիա իր տեսակներով, բօրթիւլագա, ռոտանթ, ևայլն։

Հողի մէջ խորունկ թաղեցէք վոլիւպիլի, գարիւսին, կռնկենի (ըբբր շահի)։

Թաղարի մէջ մնթուր, նէմօֆիլ, Գալիֆօրնիոյ էգզօլձէն, նիժէլ, խաշխաշ, լավատայի մոլոշ, ռէսէտա, հարսնածաղիկ (նէզարէն), վաղինակ (այնի սէֆա), հարսնուկ, անօթէր, ծծմոր (զանբարիօն), ատօնիտ, եռանուկ, շահգոյն ժիլիա, վարդագոյն գրեբէտ, մանիշակ, շահպրակ, սիլէն, եւայլն։

ԱՊՐԻԼ. — Եթէ ծաղիկ գնելու ըլլաք՝ մի՛ մոռնաք թէ՝ ծաղկարանէ կամ ջերոցէ նոր ելած ըլլալով՝ առաւօտեան ու երեկոյեան ցրտութենէ, մանաւանդ եղեամէ զգուշանալու է. ցերեկը պէտք է դուրս հանել, երեկոյին ալ արեւը մարը մտածին պէս՝ ներս առնել պէտք է. առաւօտները գաղջ ջրով ջրեցէք։ Եթէ ցերեկը թեթեւ անձրեւ մը գայ, թաղարները դուրս հանեցէք, որպէս զի օգտուին, ապա թէ ոչ՝ վրան ջուր սրսկեցէք, որ փոշին տերեւներուն վրայ չի հաւաքուի։

Լտ. Ամսին	Օր ամսոյ		Տճ. Շէվվալ	Փոտամ
10	31	Աւագ չորեքշաբթի. գձ. — Ոչինչ այնքան ճշմարիտ է, որքան երախտագէտ ըլլալ ապերախտներու։	١٠	١٠٠

Թաղարներու մէջ ցանեցէք մեխակ, շահպրակ, աստղածաղիկ, զինիա, մանիշակ, թլասբի, սիլէն, բանտիւլա, քրիսանդէմ, կռնկենի, վաղինակ, այգածաղիկ, գիշերածաղիկ (կէնէ սէֆա), տարեկան անմեռուկ, ամառնային ատօնիտ, դրխոբի, ժիլիայի զանազան տեսակները, զանգակածաղիկ, շանալեզու։

Նոյն ամսոյ մէջ հողի վրայ ցանեցէք հինածաղիկ (քընա չիչէի), ամարանդ (գահվէ չիչէի), սդրամուան, լօպէլիի զանազան տեսակները, միմիւլա, սընըսօն, աղաւնիձ, կրասիլի.

ՄԱՅԻՍ. — Հակառակ օդերուն տաքութեանը, դեռ ջերոցի բոլոր ծաղիկները շատ դուրս մի՛ հանէք, ամենէն փափուկները ներսը պահեցէք, բայց առանց օդի ալ մի՛ թողուք, մանաւանդ գիշերները։

Առաւօտները ջրեցէք, և եթէ անձրեւ չի գայ, տերեւներուն վրայ ջուր սրսկեցէք։

Վարդեներու թաղարները փոխեցէք. եթէ կոկոն ունին՝ արմատներուն մի՛ դպչիք, եթէ յարմար տեսնէք՝ ածուի մէջ տնկեցէք։

Եթէ այս ամիս ածուի մէջ տնկէք խորդենի, հօրտէնսիա, աղաւնիձ, պէտունիա, արեւածաղիկ, մեծապէս կ՚օգտուին ու մինչեւ աշնան վերջը առատ ծաղիկ կուտան։

Ցեռադայ հունտերը ցանեցէք, թլասբի կարմիր և մանիշակագոյն, մեծ ծաղիկներով բոտիւլագա, աստղածաղիկ, ռիսէն (կէնէ կէչէֆ), քրիսանդէմ ա գարէն, հինածաղիկ, մեխակ։

Թաղարի մէջ ցանեցէք մեծ ծաղիկներով վիդլամին, այգածաղիկ, գուրժ, վարդագոյն գրէբիտ, մեծ

Լտ. Ամսին	Օր ամսոյ		Տճ. Շէվվալ	Փոտամ
11	31	✠ Աւագ հինգշաբթի. գձ. Յիշատակ Ոտնալուայի — Պարտքը ժամանակին վճարողը՝ ուրիշներուն քսակին տէրն է։	١١	١٠١

ծաղիկներով էօքառիսօմ, ժիլիայի զանազան տեսակները, ժիբսօֆիլ, լէտօսիֆօն, վօլիւպիլի, կռնկենի, նէմօֆիլ, փասէլիա, հինածաղիկ, ռէսէտա, վաղինակ, թիւնպէրժիա, վարդագոյն օքսալի, սինօկլօս, ևայլն։

ՅՈՒՆԻՍ. — Թաղարները ամեն առաւօտ ջրեցէք ու ցերեկուան տաք արեւէն պատսպարեցէք. երեկոյները տերեւներու վրայ ջուր սրսկելով մաքրեցէք։ Եթէ ածուի մէջ տնկելու համար թաղարէն տունկ մը հանէք, արմատները ծածկող հողի հետ մէկտեղ մէկ քանի վայրկեան ջուրի մէջ դրէք, տնկելէ առաջ թրջեցէք այն ծակը՝ ուր պիտի տնկէք տունկը, երեկոյեան դէմ տնկելը միշտ նախադաս համարեցէք։

Թաղարի մէջ ցանեցէք՝ ուպէս զի յաջորդ տարին տնկէք՝ գարնանածաղկի, անգօլի (խասէքի քիւփէսի), մեխակի ամեն տեսակները, զանգակածաղիկ, շահօքրամ, վալէրիան (ֆէսլի օրու), դամասկավարդ, մանիշակ, դլբնածաղիկ (ճէզարէն)։ Նոյնպէս կրնաք հետեւեալ ծաղիկներուն սերմերը ցանել, վաղինակ, նէմօֆիլ, վարդագոյն գրէբիտ, սանթրօթիւռ, մագրօսիֆօն, այգածաղիկ, սպիտակ թլասբի, ժիլիայի տեսակները, էօնօթէր, ռէսէտա, վիագարիա օսէլադա, ժիւլիէն տը մաճօն, քրիսանդէմ։

ՅՈՒԼԻՍ. — Ահա ծաղիկ գնելու ամիսն այս է. որովհետեւ առատ ու աժան ժամանակն է. չըլլայ որ անոնց թաղարը փոխէք՝ եթէ ծաղիկները թափած չ՚են, ապա թէ ոչ կը չորնան։ Ածուի մէջ փոխադրե՞լ կ՚ուզէք, թաղարով մէկտեղ թաղեցէք հողի մէջ, եւ կ՚ուզէք, թաղարէ հանել կ՚ուզէք՝ պէտք է եթէ անպատճառ թաղարէ հանել կ՚ուզէք՝ պէտք է ամենամեծ զգուշութեամբ ընէք. ո՛չ արմատները եւ

Լտ. Ամսիս	Օր ամսոյ		Տճ. Ամսոյ	Գտ. Ամսոյ
12	31	Աւագ ուրբաթ. դձ. Յիշատակ չարչարանաց, խաչելութեան եւ թաղման Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ — Ամուսնութիւններն ալ սերի նման ոչինչ բանով մը կ'աւրուին։	ԺԷ	ՃԾԷ

ոչ ալ զանոնք շրջապատող հողուն ձեւք մի՛ դպցնէք, ու տնկելու համար հողին վրայ բացուած ծակին վրայ դրէք մեծ զգուշութեամբ։ Այս փոխադրումն ալ երեկոյեան դէմ պէտք է կատարել. ծակը լաւ մը ջրելու է՝ տունկը հողը դնելէ յառաջ. սակայն տնկուելէ վերջը, թեթեւ ոռոգում մը միշտ պէտք է որ արմատներուն բռնուելուն կը նպաստէ։ Մէկ քանի օր առաւօտները ջրեցէք ու երեկոյները տերեւներու վրայ ջուր սրսկեցէք։

Թաղարի մէջ տնկեցէք յետագայ տունկերը որոնք հոկտեմբերի մէջ ծաղիկ պիտի տան, Փլօքս տը տրամօն, բօրթիւլագա, սպիտակ թլասբի, վարդագոյն գըրէբիտ, ժիւլիէն տը մաճօն, քրիսանդէմ ա գարէն, գօգալիա սիւշիվալիօ, Նէմօֆիլ, վազինակ, ռէսէդա։

ՕԳՈՍՏՈՍ. — Այս ամսոյ մէջ ընելիք մեծ բան մը չ'ունիք. ծաղիկները արեւի հրակէզ ճառագայթներէն պատսպարեցէք. քիչ մ'աւելի յաճախակի ջրեցէք, ամեն երեկոյ տերեւներուն վրայ ջուրս սրսկեցէք, ահա ձեր ձեռք առնելիք զգուշութիւններն ու աշխատութիւնները։

Թաղար փոխելու գործողութեան գալով՝ նոր բան մը չ'ունինք ըսելիք, Յունիս և Յուլիս ամսոց մէջ այս մասին տրուած հրահանգներուն պէտք է հետեւիք։

Ցանելիք մի քանի հունտեր մնացած են։ Գարնան համար հնգթերթեան մանիշակ (հէրճայի մէնէֆշէ), ժիւլիէն տը մաճօն, գօլէնսիա պիգօլօր, նէմօֆիլ, վազինակ, մանիշակ, քրիսանթէմ։

Յունիս, Յուլիս և Օգոստոս ինչպէս նաև Սեպտ. ամիսներուն մէջ պէտք է հողը մաքրել, գէշ խոտերը

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Ամսոյ	Գտ. Ամսոյ
13	30	Աւագ շաբաթ. դկ. Ճրագալոյց Զատկի Նաւակատիք յերեկոյին։ Ըստ հին տօմարէ այսօր է առաջ լուսա- լուսնի։ — Նախախնամութեան ուղիները խորհրդաւոր են։	ԺԸ	ՃԾԸ

հանել, հերկել, կակուղցնել, որպէս զի օդը դիւրաւ թափանցէ հողին մէջ։ Նոյնպէս մէկ տարի դիմացող և ծաղիկ տուող տունկերու տեղ ուրիշ տունկեր տնկեցէք, որովհետեւ անգամ մը ծաղիկ տուած ըլլալով՝ ա՛լ իրենց պաշտօնը կատարած են ու բանի մը չ'են կրնար ծառայել։

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ. — Ժամանակը եկած է որ ա՛լ սենեակի մշակութեամբ, այսինքն սենեակի մէջ պահուելիք բոյսերը պատրաստեցէք. ընտրեցէք սոխերը, դըրէք զանոնք խոնաւ մամուռի, չիչերու կամ ամաններու վրայ. քրքումի (զաֆրան) սոխ առէք և ապա մըշակութեան սկսեցէք։ Նարգիսն (զէրէն) ու յակինթըն (գիւմպիւլ) ալ միևնոյն կերպով մշակեցէք։ Եթէ վերոյիշեալ ծաղկանց սոխերէն շատկէկ ունիք, մէկ երկու ամսու չինելով կարգաւ տնկեցէք, որք ձմրան մէջ գեղեցիկ ծաղիկներ կուտան։

Նոյնպէս Օգոստոս ամսուն մէջ նշանակուած ծաղկանց հունտերը թաղարի մէջ կրնաք ցանել և հոն ձգելու է, որոնք գարնան ծաղիկ պիտի տան։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ. — Եթէ ամենափոքր կասկած մը ունիք թէ՝ եղեամ պիտի գայ, ամենէն փափուկ ծաղիկները ներս առէք. նայեցէք որ վերջին գեղեցիկ օդերէն օգտուիք, բայց ամենեւին գիշեր ատեն դուրսը մի՛ թողուք. երբ գոց տեղ մը պահէք, աշխատեցէք որ ըստ կարելւոյն շատ լոյս ընդունին։

Մէկ կողմէն աճումը հետզհետէ դադրելով՝ եւ միւս կողմէն զօրութիւնն ու ջերմութիւնը քիչնալով՝ ա՛լ այնչափ պէտք չ'է ջրել, սակայն շարունակեցէք տերեւներու վրայ ջուր սրսկելը. հողը քիչ մը հերկեցէք։

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Շէվվալ	Քասըմ
14	30	✠ Կիր. աճ. ԶԱՏԻԿ. Յարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. Եւս Յն. Եւս Լտ. Ուտիք է մեզ անմիջոց մինչ ցՀամբարձումն, իսկ Յունաց ութ օր։ — Վարպետ դերձակին կար չի պակսիր։	١٩	١٠٩

Սենեակի ծաղիկներու մշակութիւնը շարունակեցէք. նարգիսի, կակաչի, յակինթի, քրքումի սոխերը ջրով լեցուն և վիզը նեղ շիշերու բերանը դրէք, այնպէս որ սոխերը քանի արմատ ձգեն, ուղղակի շիշին մէջ երթայ և ջրին մէջ երկարի։ Մէկ երկու ամսէն պիտի տեսնէք թէ՝ այդ սոխերը ի՛նչ գեղեցիկ ծաղիկներով պիտի զարդարուին։

Գարնան ծաղիկ ունենալու համար թաղարի մէջ ցանեցէք յետագայ հունտերը. տերեփուկ, նիժէլ, ժիւլիէն տը մաՀօն, հարսնուկ, ատօնիս, նէմէֆիլ, սինօքլօզ, քլարկիա, դլփնածաղիկ, խաչխաչ, և այլն։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ. — Ամբողջ ծաղիկները պէտք է ներս առնել, միայն քրիզանդէմը և աստղածաղիկը դեռ կրնան դուրսի ցուրտին դիմանալ։

Ծաղիկները պահեցէք ծաղկարանի կամ ջերոցի մէջ, որոյ բարեխառնութիւնը հարկւրամասնեայ ջերմաչափով առ նուազն 10° և առաւաւելն 15° ըլլայ. եթէ ցուրտը շատ սաստիկ չէ՝ օդը փոխեցէք. քիչ ոռոգումներով հողը չափաւոր խոնաւութեան մը մէջ պահեցէք, և ջուրն ալ, ինչպէս արդէն քանիցս ըսինք՝ ծաղկարանի բարեխառնութեան աստիճանը գըտած պէտք է ըլլայ։

Ծաղիկները գոց տեղ մը գտնուած ժամանակին անհրաժեշտ պէտք մ՚է տերեւներուն վրայ ջուր սըրսկելը, որովհետեւ սենեակներու մթնոլորտին մէջ միշտ ծածանող փոշիները դիւրաւ կը հաւաքուին անոնց վրայ։

Բոյսերը կարելի եղածին չափ պատուհաններու մօտ դրէք, որպէս զի լոյսի ենթակայ ըլլան. սակայն

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Շէվվալ	Քասըմ
15	30	✠ Բշ. աւ. Բ. օր Զատկի։ Յիշատակ մեռելոց։ — Դիւրաթեքութիւնը մարմնոյ համար շնորհք մը, մտքի համար՝ յատկութիւն մը, բայց խղճի համար՝ թերութիւն մ՚է։	٢٠	١١٠

աւր համար ալ ջերմութեան վառարանէն շատ հեռացնելու չէ։ Պարտէզը հերկէ, հողը քրքրէ ու վընասակար հողերը հանէ։

Ցանէ, դեռ կարելի է նիժէլ, դլփնածաղիկ, ժիւլիէն տը մաՀօն, խաչխաչ, հարսնուկ։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ. — Ծաղկի սիրողներու համար, ահա տարւոյն ամենէն տխուր ամիսը. բոլոր ուշադրութիւննիդ ու խնամքնիդ ներսի ծաղիկներու վրայ կեդրոնացուցէք, զանոնք բաւական բարձր և կարելի եղածին չափ անփոփոխ բարեխառնութեան մէջ պահեցէք։ Պէտք եղած ատեն զանոնք ոռոգեցէք. տերեւները բացարձակ մաքրութեան մէջ ու կարելի եղած ատեն օդը փոխեցէք։

Ցանուած հունտերը խնամեցէք, ածուներու եզերքներու վիճակին վրայ հսկեցէք. պարտէզնիդ կատարեալ մաքուր պահեցէք և պարարտութիւնները ու աղբահողը պատրաստեցէք՝ որոնք ձեր մշակութեան համար գարնան պէտք պիտի ըլլան։

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՍԵՆԵԱԿԻ ՄԷՋ ՊԱՀՈՒԱԾ ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒ ՍՆՈՒՆԴԸ

Կը վերջացնենք այս յօդուածը, սենեակներու մէջ իբրեւ զարդ պահուած բոյսերու նկատմամբ ամենաօգտակար տեղեկութիւն մը տալով։

Ցարդ՝ ծաղիկները կը ջրեն՝ երբոր պէտք տեսնեն,

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տն. Ծննդեան	Գամարի
16	30	✠ Գշ. բժ. Գ. օր Զատկի։ — Ամեն գործի մէջ դեռ ժամանակ ունիմ ըսողը՝ միշտ ուշ կը մնայ։	٢١	١٦١

առանց 'ի նկատի առնելու թէ՝ շատ ջուրը հողը կը լուայ և անոր մէջ գտնուած պարարտութեան լուծելի մասն առնելով կը տանի, ինչ որ՝ փոխանակ բոյսի առողջութեան օգտակար ըլլալու, բնականաբար անոր կը վնասէ, կը խանձէ և կը չորցնէ։

Բոյսերն կը սնանին գլխաւորաբար հանքային տարրերով՝ զորս աստ մի առ մի թուելն շատ երկայն կ'ըլլայ, միայն թէ անոնց գլխաւորներն կը դնենք ի ստորեւ, ինչպէս նաև այն համեմատութիւններն, յորս պէտք է գործածուին։

Ազօթ տ'ամոնիաք	400	կրամ
Պի ֆօսֆաթ տ'ամօնիաք	200	»
Ազօթատ տը բօթաս	250	»
Քլօրիտրաթ տ'ամօնիաք	50	»
Սիւլֆաթ տը շօ	60	»
Սիւլֆաթ տը ֆէր	40	»
	1000	»

Վերոյիշեալ զանազան աղերը ամէն դեղագործի քով կը գտնուի, և 1000 կրամը առ առաւելն 18–20 ղուրուշի կրնայ առնուիլ։

Այժմ ըսենք թէ՝ ի՛նչպէս պէտք է գործածել. — Նախ պէտք է ծեծելով փոշիացնել և աղէկ մը իրար խառնել, որպէս զի այս զանազան աղերն իրարու վրայ հակազդեն։

Հասարակ ջրի մէկ քիլօկրամի մէջ դնելու է այս խառնուրդէն 4 կրամ, և այս կերպով պատրաստուած 1 քիլօկրամ ջուրն ալ քան թաղար ջրելու կը բաւէ.

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տն. Ծննդեան	Գամարի
17	30	Դշ. բկ. Դ. օր Զատկի։ ☾ Վերջ քառ. ըստ ժմ. 9. ր. 26։ Անօսրեկիչ օդ։ — Օր ծննդեան Վեհ. Մկրտիչ կաթուղիկոսին ամենայն Հայոց։ 1820։	٢٢	١٦٢

բայց պէտք է այս օրինական չափուն հասնելէն առաջ, 2 կրամ վերոյիշեալ աղերէն դնել, յետոյ 3 կրամի վերածելու և վերջապէս 4 կրամ օրինական չափով գործածելու է. ապա թէ ոչ՝ կրնայ ըլլալ որ տունկերը մէկէն ի մէկ այրին.

Այս ուղղմամբ՝ որ բոյսերու համար արդէն ըստ ինքեան ճշմարիտ սնունդ մ'է, ա՛լ հողի ընտրութեան պէտք չի մնար, մինչեւ իսկ հողի տեղ աւազ կրնայ գործածուիլ, և ամեն տեսակ տունկի կրնայ յարմարիլ։

Թարգմ. Ղ. ԱՏՐՈՒՆԻ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Փոքրիկ տղայ մը սեղանին վրայ կեցած կը պոռար.
— Ես մե՛ծ եմ, մեծ ». և կը հիանար իր վրայ։
— Եկո՛ւ, վար իջիր, և տես թէ ի՛նչպէս պիտի ըլլաս դու պզտիկ. » ըսաւ անոր մի ուրիշ տղայ։
Եթէ դրամ միայն ունիս, մեծատուն,
Կը նմանիս, ահա ճիշդիւ այս տղուն։

ԳԻՏՈՒՆ ԵՒ ՆԱՒԱՎԱՐ

Գիտուն մը նաւակ մը նստելով՝ լայն գետի մը մէկ եզերքէն միւսը կ'անցնէր։

Ճամբան գիտունը նաւավարին կը հարցնէ.

— Պատմութիւն գիտե՞ս։

— Ո՛չ.

Լռ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէլիլի	Գասըմ
18	30	ԵՇ գձ. Ե. օր Զատկի։ — Ստեփաննոս արքեպիսկոպոս [Աղաւնի] վանահայր Արմաշու եւ Պատրիարք Կ. Պոլսոյ վախճանի։ 1853։ — Եթէ քեզի պէտք չ'եղած բաները գնես՝ քիչ ատենէն պէտք եղածներդ ալ պիտի ծախես։	ԻԳ	ՃԿԳ

— Անանկ է նէ կեանքիդ կէսը կորսնցուցիր։ Թըւաբանութիւն գիտե՞ս։

— Ո՛չ։

— Անանկ է նէ կեանքիդ երեք չորրորդը կորսընցուցիր։ Ճարտասանութիւն գիտե՞ս։

Գիտունը հազիւ թէ այս խօսքը ըսած էր, երբ ուժգին հով մը ելնելով՝ նաւակը կը դարձնէ։

— Լողալ գիտե՞ս, կը հարցնէ նաւավարը գիտունին՝ որ ալիքներուն մէջ կը տապլտկէր։

— Աւա՜ղ, ո՛չ։

— Անանկ է նէ, ամբողջ կեանքդ կորսնցուցիր։

— Պարոն, վարը համր մը կայ, որ ձեզի հետ խօսիլ կ'ուզէ։

— Իրաւ համ՞ր է,

— Ինքը կ'ըսէ կոր։

ԳԻՆԻԻ ՏԱԿԱՌՆԵՐԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

Նախ ըսենք թէ՝ տակառներու գէշ հոտ առնալու մասին յանցաւորները, մեծագոյն մասամբ գործածողներն են. անհոգութիւն կ'ընեն տակառը պարպըւելէ յետոյ վրայի փայտէ խիցը դնելու, որով տակառին տակը մնացած գինւոյ մրուրը խմոր կը կապէ։

Հիմա տեսնենք թէ՝ ի՛նչպէս մաքրելու է։

Նախ տակառին ներքին վիճակըստուգելու է, ատոր համար 4 կամ 5 սանդիմէթր երկայնութեամբ մոմ

Լռ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէլիլի	Գասըմ
19	30	✠ Ուր. գկ. Զ. օր Զատկի։ Աւետումն Ս. Աստուածածնի։ Տօն. Աւետ. [30 օր]։ Յն*. Տօն Պուէֆէ տյայմայէն։ — Օր ծննդեան Աւետիք Պատրիարքին Երզնկացւոյ 1657։	ԻԴ	ՃԿԴ

մը երկաթէ թէլի մը կամ բարակ չուանի մը կապելով տակառին մէջ կախելու է։ Եթէ մոմը մարի, հասկցէք որ տակառը թթուեր է. եթէ վառած մնայ, կրնաք տեսնել թէ տակառը մքլոտե՞ր է թէ չ'է։ Արդէն հոտէն ալ կը հասկցուի։

Եթէ տակառը թթուերէ՝ մէջը թափեցէք 5 քիլօկրամ եռացեալ ջուր, 500 կրամ չի մարած կիր եւ 100 կրամ բօթաս։ Չորս օր, օրը երկու անգամ տակառը գլտորցնելէ յետոյ պարպեցէք, պաղ ջրով ցօղուեցէք և թողէք որ ջուրը մէկ քանի ժամ տակառին մէջ մնայ, ապա չորցուցէք։ Ա՛լ տակառը կրնաք գործածել։

Իսկ եթէ տակառը մքլոտած կամ ո՛ և է անախորժ հոտ մը առացած է՝ նախ կէս քիլօկրամ ջուրի հետ խառնեցէք 1/4 քիլօկրամ asit sülfrik, լեցուցէք, գլտորցուցէք, մէկ քանի ժամ թողէք, ապա կրկին գլտորցուցէք և 300 կրամ կիր, 400 կրամ բօթաս լեցուցէք, յետոյ ցօղուեցէք. միայն թէ այս պարագային տակառին մէջ ձգելու է երկաթ շղթայ մը ծայրը տակառի խիցին կապելով։ Պարպեցէք, նախ եռացեալ և ապա պաղ ջրով լուացէք, քսան և չորս ժամ ձգեցէք որ չորնայ։

Եթէ այս գործողութիւններն ընելէ յետոյ, տակառը դեռ անախորժ հոտը կը պահէ՝ ա՛լ անկարելի է զայն գործածելի դարձնել. առանց մտածելու մէկ կողմ դրէք և կամ վառեցէք։

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Շէւվալ	Դաշտան
20	30	Շբ. դձ. Է. օր Զատկի. Յիշատակ գլխատման Յովհաննու Մկրտչին. Յայսմ Անէկան [30 օր]. ◉ Է Յուշն ժմ. 15. ր. 37. Տն. պարծէ Սեփը. — Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Այվազովսքի վախճանի 'ի Թիֆլիզ. 1880.	իե	ճկե

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԽԱՂ ՄԸ

Զբօսանքի ժամանակ՝ տղայք կրնան հետեւեալ խաղով զուարճանալ։

Շինուելիք գործին շատ պարզ է. 30 հարիւրորդամէթր տախտակի կտոր մը, երկու կլոր կոճակ և կամ կոթ ունեցող երկու գնդակ և կտոր մը բարակ չուան։

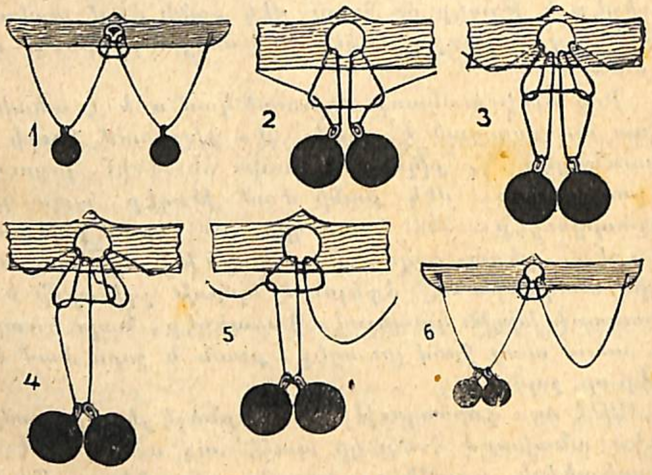

Նախ թիւ 1 ձեւին մէջ տեսնուած կերպով կոճակները անցնելու և չուանին երկու ծայրերը փայտին երկու գլուխը կապելու է. և կոճակներուն մին աջ և

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Շէւվալ	Դաշտան
21	30	✠ Կիր. դկ. Նոր Կիրակէ. Ը. օր Զատկի. Հր. ծոմ վան մահուանն Յեսուայ. — Յովհաննէս Չելէպի Տիւզեան վախճանի. 1812. — Ցաւերը՝ նոյն իսկ ամենէն անկեղծները, յաւիտենական չ'են.	իզ	ճկզ

միւսն ալ ձախ կողմը դնել։ Յետոյ յանձնելու է շատ ճարպիկ եմ ըսողի մը, և ապսպրելու է որ՝ առանց չըւանին երկու ծայրերը քակելու աջ կողմի կոճակը ձախ կողմինին հետ միացնէ։

Ուշադիր տղայ մը՝ եթէ լաւ դիտէ մեր դրած պատկերին 1, 2, 3, 4, 5, 6; ձեւերը, և քիչ մ'ալ համբերութիւն ունենայ, վստահ լինի թէ՝ կէս ժամէն կըրնայ յաջողիլ։

ԱԿՌԱՆԵՐՈՒ ՓԱՅԼԸ ՊԱՀԵԼ

Այն տիկինը կամ օրիորդը, ինչպէս որ կ'ուզէք, որ ո'չ պաղ և ոչ տաք ուտելիք կը գործածէ և ակռաները շատ բարակ աղով կը մաքրէ, վստահ պէտք է ըլլայ որ՝ իր ակռայներուն փայլովը պիտի փայլի ընկերութեանց մէջ.

Օրինակը կրնաք տեսնել բնութեան մէջ, դիտեցէք կենդանեաց ակռայները, և պիտի համոզուիք։ Մի՛ ծաղրէք... եւ խնդաք... այլ փորձեցէք։

Ոմանք կ'ըսեն թէ ծերութիւնը մազերու ալեւորութենէն կախում ունի, ուրիշներ՝ թէ դողդոջուն եւ կորաքամակ մարմին մը ակներեւ նշաններ են զառամութեան։ Ըստ իս՝ մարդ ա՛յն ատեն ծեր կը համարուի՝ երբ դադրի այլ եւս ... սիրելէ։

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Ցճ. Շէվվալ	Գասըմ
22	30	Ժշ. աձ. Թ. օր Ցինանց։ — Օր ծննդեան ազգի նշանաւոր բարերար Յարութիւն ամիրայի Պէզճեան. 1771։ — Ամբողջ կեանք մը պէտք է որ ապրիլ սորվիս. և — անշուշտ այս քեզի պիտի զարմացնէ, — մեռնիլ սորուիս։	٢٧	١٦٧

ԵՒՐՈՊԻՈՅ ՎԵՀԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ՏԱՐԵԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐԸ

Հետաքրքրական է գիտնալ թէ՝ Եւրոպայի վեհապետները տարեկան ո՛րքան գումար կ՚ստանան իրենց անձնական գանձին համար։

	Ֆրանք
Ռուսիոյ Կայսրը	38,000,000
Աւստրիոյ »	23,000,000
Գերմանիոյ »	20,000,000
Իտալիոյ Թագաւորը	15,000,000
Անգլիոյ Թագուհին	14,000,000
Սպանիոյ »	9,000,000
Պավիէրայի Թագաւորը	5,000,000
Պելճիքայի »	4,412,000
Սաքսոնիոյ »	3,306,799
Հոլանտայի »	2,730,000
Բորթուկալի »	2,474,000
Վիւրթէմպէրկի »	2,089,000
Շուէտի »	1,900,000
Տանըմարքայի »	1,600,000
Յունաստանի »	1,325,000
Ֆրանսայի Հանրապետ. Նախագահը	1,200,000
Ամերիկայի » »	250,000

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Ցճ. Շէվվալ	Գասըմ
23	30	Գշ. ակ. Ժ. օր Ցինանց։ Լ. Սուրբ Գէորգ։ — Հռչակաւոր գերմանացի Մոլթքէ մարաջախտ վախճանի. 1891։ — Սորվելու կերպը գիտցող մարդն՝ կէս իմաստուն էկը համարուի։	٢٨	١٦٨

Պ Ի Ի Ք Ը

—

Ա.

1877ին աշնան հիանալի օր մ՚էր, եղանակ մ՚որ ա՛յնքան գեղեցիկ է Իգմիրի մէջ, և այդ տօթաշատ քաղքի համար այնքա՜ն երկար տեւողութիւն ունի, այսինքն մինչեւ այն բքալի օրերն՝ ուր «Սուրբ Յակոբ իր ձիւնոտ մօրուքը կը թօթուէր», ինչպէս կ՚ըսեն։ Ողբացեալ բարեկամս Գրիգոր Մսերեան դիմացս ելնելով բաղդովի՝ «Կ՚ուզե՞ս գեղեցիկ պտոյտ մ՚ընել» կ՚ըսէ ինձ։ — «Յօժարակամ» կը պատասխանեմ։ Կարելի՞ էր մերժել հրաւէր մ՚որ այնքան հրապուրելի էր ինձ համար։ Սքանչելի օդով մը՝ բնութեան գեղեցկութիւնները և ուշիմ բարեկամի մը սուր մտքի հեշտանքը վայելել, ճշմարիտ երանութիւն մ՚էր՝ զոր կորուսելու յիմարութիւնը չէի կարող գործել։ «Հապա՛. երթա՛նք,» ըսաւ ինձ։ — «Հիմա՞յ իսկ»։
— Ա՛յո՛, այս ժամուս, նաւակը պատրաստ կ՚սպասէ։
— Ի՞նչ, նաւակո՞վ պիտի երթանք։ — Նաւակով։ —
Եւ ո՞ւր պիտի երթանք, եթէ կը հաճիս։ — Կը տեսնես։ Առանց վայրկեան մը դեդեւելու՝ կը հետեւիմ բարեկամիս քայլերուն՝ որք արդէն իսկ դէպ ի ծովեզր կ՚ուղղուէին։

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Շեվվալ	[illegible]
24	30	Դշ. բծ. ԺԱ. օր Յինանց։ — Արքունի պաշտօնատար և օրէնսգէտ Վա-հան էֆէնտի Ս. Վահանեան վախճանի։ 1891։	٢٩	١٦٩

Բ.

Նաւակն լիօք կ'սպասէր պատրաստ քարափի ա-մենէ մօտակայ մէկ կէտի վրայ։ Սաւանի նման ծով, անուշակ հով մը՝ հաճելի կերպիւ զովաշունչ, քաղցր արեւ մը, դիմացնիս Քորտէլիոյ և անոր շրջակայից նկարագեղ բնավայրերը. ետեւնիս Իզմիրի հոյակապ քարափը իր նկարակերտ շքեղ շէնքերով՝ որք եւրո-պական ծաղկեալ քաղաքի մը տեսքը կուտան — գէթ դրսէն — Յոնիական նշանաւոր նաւահանգստին, զը-ւարճալի ընկերութիւն մ'ինչպէս էր Մսերեանինը, այնպիսի հաճելի պայմաններ էին ասոնք՝ որք երբ բաղ-դովի միանան, ամենէ դժուարակամներն իսկ գոհ ը-նելու հանգամանք ունին, ո՞ւր մնաց զիս, երբ մանա-ւանդ խնդիրը պտոյտի մը վրայ էր՝ բաց երկնքի տակ և բաց բնութեան մ'ի տես, ինչ որ գերագոյն վայե-լումն եղած է կենացս բոլոր ընթացքի մէջ։

Գ.

Թէ ի՛նչ խօսակցութիւններ ունեցանք նաւակին մէջ Մսերեան բարեկամիս հետ, խիստ դժուար է ճշգրը-տել մանրամասն. Բնութիւն ու գրականութիւն փոխն ի փոխն նիւթ կ'ըլլային մեր խամիսիկ մտածումնե-րու անթիւ զանազան եղանակներով՝ որոնց անկարելի

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Շեվվալ	[illegible]
25	30	Եշ. բկ. ԻԲ. օր Յինանց։ Լռ. Մարկոսի աւետարան-չին, եղանէն է Բոլոր ամենայն եկեղեցեաց նոցա։ Հր. Եւա [29 օր]։ Ծն. Լս. ժմ. 8. ր. 27. Հողմային աւուրք։ — Գաբրիէլ քահանայ Պատկանեան վախճանի։ 1889.	٣٠	١٧٠

է թելը գտնել։ Մեր միտքերը հաճելի խթաններու ամբողջութենէ մը սրուած և կարծես արբշիռ՝ զուարթ թռչնիկի մը պէս կ'ոստոստէին մէկ նիւթէ միւսը, այլ միշտ եւ յաւէտ դառնալով բնութեան վրայ՝ երբ մա-նաւանդ անոր աննշմարելի մնացած մէկ հրապոյրը կը պարզուէր յանկարծ մեր զարմանահար աչաց առջև — ինչպէս մագնիսացեալ ասեղը որ իր ծփանքներու մէջ կը դառնայ անփոփոխ կերպիւ դէպ ի բեւեռ.

Գ.

Գրեթէ ժամ մը տեւած էր մեր սիրալի նաւարկու-թիւնը՝ որ սակայն րոպէի մը չափ իսկ չ'երեւցաւ ինծ և կարծեմ Մսերեան բարեկամիս, և մենք կը մօտենա-յինք դէպ ի Քորտէլիոյի հիւսիս-արեւելեան ափունքը. — Հո՞ս պիտի ելնենք։ — Այո՛։ — Ո՞ւր, Բեդրօղա՞. — Ո՛չ, ահա՛ Բեդրօղան՝ որ անդին է, դէպ ի Քոր-տէլիա։ Մենք Պիւքէ պիտի երթանք։ — Պիւքէ՞։ Կը խոստովանիմ որ Իզմիրի խորշի այդ անծանօթ անկիւնը՝ որ Բեդրօղայի՝ և ասկէ տասն և հինգ տարի առաջ գոյութիւն իսկ չ'ունեցող Պայրագլը յի մէջ տեղ կը գտնուի, չէ թէ միայն առաջին անգամն էր որ ոտքս կը դնէի, այլ և՝ կ'ամչնամ ըսել, Պիւքէ անունն ալ ա-ռաջին անգամ կը լսէի կեանքիս մէջ։ Այդ անունն արդէն մոռցուած է հիմայ, և տեղը Այի-Թրիատա կը կոչուի իր նորաշէն եկեղեցւոյն անունով, որ ուխտա-

Լռ. Ապրիլ | Օր ամսոյ | Տճ. Զիլգատէ | Թուական

26 30 Ուր. դձ. ժԳ. օր Յինանց։ Անկոտրել։ Տճ. Զօյլըր քուրբանոու։ Զէլքատէ [29 օր]. ١ ١٧٦

— Յովհաննէս ամիրայ Տատեանի խնդրանօք, յաւերժայիշատակ Սուլթան Ապտ իւլ Մէճիտ, Կ. Պոլսոյ Հայոց Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին յատկացուց օրական 100 ղուրուշ հացագին.

վայր մ'եղած է, ինչպէս կ'ըլլան սովորաբար Յունաց բոլոր հեռաւոր եկեղեցիներն՝ որք բաւական հասոյթ չ'ունին։

Ե.

Նաւակէն ելած՝ կ'ուղղուինք դէպ 'ի Պիւքէ՝ որու անունն ա՛լ սորված էի. Հոն հասած՝ մոլորելու վտանգ չ'կար բնաւ մեզ համար, ամենախեղճ տեղ մը՝ թէեւ ոչ զուրկ բնական գեղեցկութենէ, հինգ-տասն անջատ հիւղեր ու տնակներ՝ անոր ամբողջութիւնը կը կազմէին. Փողոց չ'էր տեսնուէր, ցիրուցան բնակութիւններ միայն։ Հիմայ կէս մը շոգենաւի ու կէս մըն ալ իր ուխտատեղիի շնորհիւ երթալով ծաղկելու վրայ է այդ շէնը (homeau)՝ որու հիմայ գիւղակ անունը տալ պէտք կ'ըլլայ. քանզի ունի եկեղեցի մը և իր բընակութեանց թիւը երեսունի մը հասած է։ Բարեկամս հաղուադէպ անցորդէ մը տեղեկութիւն առած՝ առաջնորդեց զիս տնակ մը՝ շուրջը պարտէզով։ Կը մտնենք այդ պարտէզը, հաճելի բուրաստան մը։ Ծառի մը տակ նստած՝ դալարեաց ու ծաղկանց մէջ իբր չըջանակուած կը տեսնենք հրաշագեղ դիցուհի մը — Թըլօրան իր սիրալի տէրութեան մէջ — իր առոյգ կազմով և կայտառ կերպարանքով ա՛յլապէս գեղեցիկ այն ճռզած և աչնադէմ յաւերժահարսերէ՝ որք քարափի վրայ կ'երևին իրենց պայմանադրական և ստէպ չի-

Լռ. Ապրիլ | Օր ամսոյ | Տճ. Զիլգատէ | Թուական

27 30 Շբ. գկ. ժԴ. օր Յինանց։ ٢ ١٧٢

— Յօժարակամ եղի՛ր աղքատութեան, բայց ո՛չ անուղղութեան։

— Ծերունին մի առ մի իւր մոլութիւնները ու պակասութիւնները կը կորսնցնէ, իբր թէ փափաքէր յաւագոյն բլլալ մահուան մօտիցած պահուն։

նովի հրապոյները ի հանդէս բերելու։ Պարզ և անսեթեւեթ էր իր պարեգօտը՝ որ սակայն վեր կը հանէր սքանչելի ձեւեր, և երկու ըմբոստօրէն ցցուած նարինջներու անստգիւտ կլորակութիւնը։ Արտակարգ շողիւնով մը կը փայլէին չքնաղ գեղջկուհւոյն հրավառ աչքերը և անգիտակ բոցեր սփռելով չորս կողմ, բոցեր՝ որ կը խոստովանիմ շլացուց և խռովեց զմեզ երկուքս ալ։ Կարկտուք մ'ունէր նա իր գեղեցիկ ձեռքերուն մէջ՝ զոր կոշտ աշխատութիւնք՝ չ'էին խանգարած տակաւին։

Զ.

Հիացած էինք այս աննման գեղեցկութեան առջեւ։ Բարեկամս՝ որ ինձ նման առաջին անգամ կը տեսնէր զայն՝ և որ ի տես բնութեան այդ հոյակապ հըրաշակերտի, մոռցած էր ամեն բան, նա՛եւ կարծեմ այն կարեւոր գործն՝ որ յատկապէս զինք բերած էր մինչեւ Պիւքէ. մօտենալով հարցուց թէ ո՞ւր կը գըտնուէր իւր հայրը, զոր տեսնելու պէտք ունէր։ — Հայրս քաղաք գնաց և պիտի ուշանայ գալու, ըսաւ շիկնելով եւ իր կարմրալար շրթունքներու տակէն ցուցունելով ձիւնափայլ ակռայներու սքանչելի շարք մ'որ ներկայած է երբէք մահկանացուի մը հիացած աչքերուն։ Չ'եմ կարծեր թէ այս աննպաստ պատասխանը կարի տհաճոյ տպաւորութիւն մ'ըրած ըլլար իմ յու-

Լռ. Ապրիլ | Օր տարւոյ | Տճ. Զիլգատէ | Գասըմ

28 30 ✠ Կիր. դձ. Գ. Աշխարհամատրան կիրակէ. կա- նաչ կիրակէ. ٣ ١٧٣

— Մակար Ա. կաթուղիկոս վախճանի. 1891.

սադերև բարեկամիս վրայ, որ կարգէ դուրս կնամեծար (gelant) մէկը ըլլալով հանդերձ՝ իր զգայուն սրտին բերմամբ գեղեցկութիւններէ կը հրապուրուէր ... արուեստագիտօրէն։ « Նստի՛նք, Մեսրոպ, ըսաւ, և բազմեցանք այն աթոռներու վրայ՝ զոր պարտէզին հիւրընկալ դիցուհին փութացած էր մեզ բերել քաղաքավարութեամբ։

Է.

Ծաղկազուարճ պարտէզի մը մէջ, այն սքանչելի օդին և սոյն հրաշագեղ աղջկան ընկերակցութեան՝ որ իր ազդած հիացման անգիտակ՝ մեր այն օրուան երանութեան ամենաչքնաղ պսակը կը կազմէր, ժամերը կ'անցնէին արագ և անզգալի. Քաղցր, համեստ եւ իր համեստութեան մէջ անվեհեր խօսուածք մ'ունէր գեղջկուհին, որու միտքը՝ անմշակ թէև՝ բնական շընորհքներէ անմասն չ'էր երեւար։ Բնականապէս ամենապարզ նիւթերու վրայ կը դառնար խօսակցութիւնը։ Ո՛չ մեր կողմէ քծինք և ոչ օրիորդին կողմէ պըճրանք, այլ անսքօղ գոհունակութիւն մ'երկուստեք կ'երեւար այս եղբայրական անմեղ տեսութեան մէջ. Իրենց գիւղակի, իրենց տնակի, իրենց պարտէզի եւ անցուցած պարզ կեանքի վրայօք կը խօսէր մեզ վըս-

Լռ. Ապրիլ | Օր տարւոյ | Տճ. Զիլգատէ | Գասըմ

29 30 Բշ. գկ. ժՁ. օր Յինանց. ٤ ١٧٤

Աներեսին երեսը թըքեր, —
Կ'ասէ անձրև կը գայ.
Ասես ամօթ է՝ քեզ քաշիր, —
Կ'ասէ, ամօթն ի՞նչ է քա՛։

տահ ձևով մ'որպէս թէ հնօրեայ բարեկամութեամբ մը կապուած ըլլայինք. Ցայտնի է թէ մտերմութիւն կարի շուտ կը հաստատուի այնպիսի մենաւոր տեղեր՝ ուր ընկերակցութեան բնական պէտքը զգալի կ'ըլլայ փոխադարձաբար։

Օրիորդը պահ մը հեռացաւ մեր քովէն։ Իրարու երես կը նայէինք, թէ ի՛նչ անակնկալ բաղդ մ'էր այս, որ զմեզ հանած էր այդ հրեշտակային արարածի դիմաց. Շնորհակալ կ'ըլլայի բարեկամէս՝ որ պատճառ եղած էր այս օրուան երանութեան՝ որու յիշատակն անջինջ պիտի մնար մեր երկուքի մտքերու մէջ։ Հա՞րկ է միթէ աւելցնել թէ Մսերեան բարեկամս, իր հոգեկան զմայլումի մէջ, կը շարունակէր մոռնալ՝ մոռնա՛լ իսպառ զինք հոն բերող գործը։ Ո՞վ կը մըտածէր գործի վրայ։ Միթէ գործի համա՞ր գացած էինք հոն։...

Ը.

Երեւակայած էինք որ հիւրասէր գեղջկուհին « Մեծարանքի » համար հեռացած պէտք էր ըլլար. թէեւ « Մեծարանքներու » ամենէ մեծն անշուշտ իր զմայլելի ներկայութիւնն էր, զոր կորուսած ըլլալնուս գրեթէ կը սրտմէինք՝ երբ մէյմէկ սիրահարներ շինական գեղուհւոյն։ Ստուգապէս մեծարանքի պատճառով դուրս ելած էր նա, և նոյն իսկ այդ մեծարանքն

Լտ. Ապրիլ	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Գասըմ
30	30	Գշ. ԺԷ. օր Յինանց։ — Միշտ իրենց առողջութեան հետ զբաղող անձինք՝ ագահ մարդոց կը նմանին, որք միշտ ըստակ կը դիզեն առանց երբեք զայն վայելելու և ուրիշին օգտակար ըլլալու։	٥	١٧٥

սխրալի անակնկալ մ'էր մեզ համար, քանզի գրուած էր բաղդի մեծ գրքին մէջ որ մեր նոյն օրուան անմոռանալի պտոյտը աննման կերպիւ յաջող բան մ'ըլլար իր տեսակին մէջ։ Օրիորդը պահիկ մը կ'երեւար ափսէի մը մէջ բերելով մեզ երկու գաւաթ այծի ամենամաքուր կաթ. գեղեցիկ պարտէզի այդ սքանչելի յաւերժահարսը յայտնի է թէ իր չքնաղ մատերով կըթած էր այս անմահական նեկտարը՝ զոր ընդունեցանք իբր պարգեւ մ'անգիւտ՝ և զոր խմեցինք անճառ վայելումով։ Օրիորդին հրապուրիչ քաղցրութենէն բան մ'իսկապէս խառնուած կը գտնէինք մեր խմած կաթի մէջ։ Եւ ստուգիւ ո՛չ ես և ո՛չ բարեկամս Մսերեան՝ այնպիսի համեղ ըմպելի մը ճաշակած էինք երբէք։

Թ.

Եթէ մեզ մահկանացուացս այնպէս կ'երեւնայ թէ երանութեան ժամերը սուղ՝ իսկ ասոր հակառակ դըժբաղդութեան ժամերը շատ երկար են աշխարհի վըրայ, պատճառը գլխաւորաբար ա՛յն է՝ որ երջանիկ ժամերն արագ արագ կ'անցնին, իսկ դժբաղդ ժամերը՝ յուսահատիչ կերպիւ ուշ։ Երեւակայեցէ՛ք խնդութեամբ անցուցած գիշեր մը, մտքերնիդ բերէ՛ք ցաւով անցուցածը՝ որ չլուսնար բնաւ։

Ժամերը սահած անցած էին անզգալի կերպիւ,

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Գասըմ
1	30	Դշ. ԺԸ. օր Յինանց։ Լտ. Մայիս և տօն առաքելոցն Փիլիպպոսի և Յակոբայ. — Չիքակոյի տիեզերական արուեստահանդէսի բացումը։ 1893։ — Ուրիշներուն յաճախ ներէ, բայց ինքզինքիդ բնաւ մի՛ ներեր։	٦	١٧٦

աշնային օրուան արեւը մարը մտնելու վրայ էր։ Օրիորդին հայրը կ'ուշանար միշտ գալու — թէեւ զան սպասող չ'կար — եւ ժամանակն էր որ ա՛լ երթալու վրայ խորհէինք։ Ի պատիւ իմ խոհեմութեան աւելցընեմ թէ ազդարար զանգակը հնչեցնողն ե՛ս եղայ առաջին անգամ։ Մեծ ցաւով բաժնուեցանք գեղջուկ օրիորդէն՝ որ քաղցր և անջինջ յիշատակ մը կը թողուր մեր սրտերու մէջ։ Սխրալի պտոյտ մը և յաւէտ սխրալի արարածի մը հրապոյրներով արբշիռ՝ դարձանք Իզմիր, անուշադիր ամենեւին ամէնէ փառաւոր վերջալոյսի մ'որ աշնան եղանակը կրնայ ընծայել երբէք, և արեւու ափսէի ձև առած յաղթ սկաւառակին՝ որ սքանչելի տեսարան մը կը պարզէր սակայն իր գունագեղ մարմրուն ճառագայթներով։

Մեր խօսակցութեան գրեթէ մինակ առարկան չինական գեղջկուհին եղաւ բոլոր ժամանակ, զոր մտապէս կը դիտէինք միշտ, և որ անշուշտ նոյն պահուն գիշերուան պարզ ընթրիքն կը պատրաստէր իր հօր՝ որ այնքան ուշացած էր իր գիւղը դառնալու։

Ժ.

« Պիւքէ՛, այն ի՛նչ դիւթական պտոյտ էր։» — « Այն ի՛նչ օդ էր »։ — «Այն ի՛նչ գեղեցիկ ծով էր»։ — « Հապա այն գեղեցի՛կ պարտէզը, որ դրախտի ե-

Լռ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Գասըմ
2	30	Եշ. բծ. Ժթ. օր Յինանց: Ա. Ադամ [30 օր]. ☽ Առ. քառ. ժմ. 9. ր. 50. Պայծառ օդ. — Սկզբնաւորութիւն Եւրոպա լրագրոյն՝ Վիեննայի Մխիթարեան հարց ձեռքով. 1847: — Մարդ բարերար ըլլալ անգամ կրնայ սորվիլ.	٧	١٧٧

րանութիւնը տուաւ մեզ »: — « Հապա այն սքանչելի՜ աղջիկը »: — « Հապա իր կուսական ձեռքով կթած այն անուշա՜կ կաթը: » Ահաւասիկ այն խընդագին բացագանչութիւններն՝ զոր յաճախ կը փոխանակէինք իրարու հետ, ես և իմ ողբացեալ բարեկամս Գրիգոր Մսերեան, երկա՜ր տարիներէ ետք, և գրեթէ ամեն անգամ՝ երբ Պոնովայի դաշտերը շրջագայելու կ'ելնէինք՝ չահեկան անվերջ խօսակցութեանց անձնատուր:

Երբեմն կարճ և ամփոփ ձեւի տակ կ'անցնէր այս քաղցր վերյիշումը: — Մի՞տքդ է Պիւքէի օրը կամ Պիւքէի աղջիկը: — Ա՜խ: Այս կարճութիւնը ըստ ինքեան պերճախօս էր և երանութեանց ամբողջութիւն մը կը պարփակէր իր մէջ, ինչպէս նաև խիստ նշանակիչ կերպիւ կ'արտայայտէր այն մորմոքն՝ այն սփոփանքը՝ զոր երկուքնիս ալ կ'զգայինք ի յիշատակ հովուերգական սքանչելի և անմոռաց սփոսանքին՝ զոր բաղդն ափ յափոյ պատրաստած էր իր մէկ զուարթ ժամուն, և որու երկրորդը կա՛մ կը պատահի կամ ո՛չ՝ բովանդակ կեանքի մէջ:

ԺԱ.

Պիւքէի այն աղջիկը՝ այն քաղցր երազանքի առարկան չպիտի ուզէի տեսնել այսօր, վախնալով որ իմ բո-

Լռ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Գասըմ
3	30	Ուր. բկ. Ի. օր Յինանց, Լռ. Գէորգ խող. — Կոստանդնուպոլսոյ Գէորգ Պատրիարք կը հրաժարի իր պաշտօնէն. [1869].	٨	١٧٨

լոր երեւակայութեանս մտածին չէնքը պիտի կործանի անյարիր: Գիւղացի ռամիկ ամուսնոյ մը ձեռք ինկած անշուշտ, զաւակներու տէր եղած, իր գեղեցիկ ձեռքերը կոշտ աշխատանքներով խամրած, իր ոսկի խընձորները թուլցած թնթրկած, ու թերեւս պարկօրէն կախուած, իր գեղեցկութիւնը ժամանակէ յառաջ թառամած — ինչպէս գրեթէ միշտ կը պատահի գիւղացւոց՝ որք իրենց մարմնոյն հրապոյրներն ո՛չ մտածելու և ո՛չ խնամելու ժամանակ ունին, հազիւ ճանաչելի պիտի ըլլար ինձ, որ և է կերպիւ չ'պիտի յիշեցնէր իսկ այն իտէական հրեշտակային աղջիկն, որու տեսքով ամբողջ ժամեր յափշտակուեցանք ես և իմ բարեկամս Գրիգոր Մսերեան, և որու յիշատակով երկուքս ալ կը գրաւուէինք՝ կը յափշտակուէինք միշտ երկա՜ր, խիստ երկար տարիներ ետք:

ՄԵՍՐՈՊ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ ՋԷԹԻ ԵՒ ԿԱՐԱԳԻ

Շատ տանտիկիններ խնայողութիւն ընել կը կարծեն գետնախնձորը, սոխը, ձուկը, եայլն, քիչ քանակութեամբ իւղի մէջ խորովելով: Այս կերպիւ պատրաստուած կերակուրը անհամ, ծանր կը մնի և բոլոր իւղը կը ծծէ: Ընդհակառակն, սանը կամ պտուկը շատ

Լռ. Մայիս	Օր ամսոյ	Տն. Ցերեկուան	Դաստիարակ	
4	30	Շշ. գժ. ԻԱ. օր Յինանց։ — Արքունի պաշտօնատար Գրիգոր էֆ. Աղաթօն վախճանի։ 1868։ — Զուխորդութեան տեն՝ պահէ՛ արժանապատուութիւնդ։	Գ	ՃՀԹ

խուզով լեցնելու է, այնպէս որ գետնախնձորները կամ սոխերը բոլորովին մէջը ընկղմին․ Ասանկով ո՛չ միայն սքանչելի խորոված մը կ'ունենաք, այլ զարմացմամբ պիտի տեսնէք որ շատ քիչ իւղ ծծած է ։ Աւելցած իւղով վերստին կրնաք գետնախնձոր եւայլն խորովել եթէ բերանը գոց լաւ տեղ մը պահէք ։

ՍՔԱՆՉԵԼԻ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆ ՄԸ

Բրինձը լաւ մը եփէ կաթի մէջ, աւելցուր վրան քիչ մը կարագ, վանիլիա և կամ ուրիշ տեսակ համեմունք մը և խառնէ ասոնց հետ քանի մը հաւկիթի դեղնուց ։ Այս խառնուրդն եփելէն յետոյ պսակի ձեւով դիր պնակի մը մէջ, ծածկէ վրան ծիրանիի քաղցրաւէնի (քայըսը ռէչէլի) և մէջտեղը դիր խնձորի, տանձի սերկեւիլի և կամ ուրիշ տեսակ պտուղ մը չամչարակ (քօմբօսթօ) և կ'ունենաս ա լա Քօնտէ կոչուած եւրոպական ախորժաճաշ անուշեղէնը ։

ՎԻՔԹՕՐ ՀԻՒԿՕ ԵՒ ԿԱՌԱՊԱՆ

Օր մը Վիքթօր Հիւկօ պտոյտ մը ընելու համար կառք մը վարձեց ։ Պտոյտն ընելէ յետոյ հրամայեց կառապանին՝ որ զինքը մինչեւ տուն տանի ։ Երբոր տուն հասան, հռչակաւոր բանաստեղծն ուզեց կառապանին վարձքը վճարել․ բայց նա չընդունելով պատասխանեց․ « Վիքթօր Հիւկօի պատիւն ինծ կը բաւէ ։ » Զայս ըսաւ, և ձիերուն խարազանի հարուած մը տալով արշաւասոյր հեռացաւ ։ Քանի մը օր յետոյ Վիքթօր Հիւկօ նորէն կառք մը վարձեց, և դիպուածն այնպէս բերաւ որ նախորդ կառապանն էր, և դարձեալ չուզեց դրամ առնել ։ Այս անգամ բանաստեղծը բարկանալով՝ ստիպեց կառապանն որ ոսկի մը ընդունի ։ Կառապանը բան մը չը պատասխանեց և ոսկին առնելով՝ ուղղակի Ռաբէլ լրագրոյն խմբագրատունը գընաց հոն բացուած հանգանակութեան մը կամաւոր նուէր տալու համար ։ Երբոր Հիւկօ լսեց զայս․

— Անիծեա՜լ կառապան, գոչեց․ հաճելի ըլլալու համար ուրիշ ի՞նչ կրնայի ընել․ բայց ճաշի մը հրաւիրեմ... », եւ իրօք ալ ճաշի հրաւիրեց զայն ։

Լռ. Մայիս	Օր ամսոյ	Տն. Ցերեկուան	Կիրակէ	
5	30	✠ Կիր. գկ. Զորրորդ կիրակէ ։ Կարմիր կիրակէ։ Յն*. Սուրբ Գէորգ ։ Տն. Խորհրդոյ ։ Հր. ծով կանի մոդ. ստանն Հեգեայ և գերաբեան Տաղանայքն ։ — Գրիգոր ԺԶ. Սրապիոն կաթողիկոս վախճանի ի Տիարպէքիր ։ 1607 ։ — Դէմքը հոգւոյն հայելին է։	Ժ	Ճ

ՁՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Կարապետ աղա, ագահներու գլխաւորը, ոգեվարք է ։

— Երեսուն տզրուկ պատուիրած էի, կ'ըսէ բըժիշկը ։

— Այո՛․ բայց չի բռնեց, կը պատասխանէ կինը ։

Կարապետ աղան, աչքը կէս մը բանալով՝

— Ստակը չի տաք, հա՜ ։

Միհրանիկ հայրիկին հետ լեռը կը պտըտէին ։ Էշ մը կը տեսնէ ։

Լտ. Մայիս | Օր ամսոյն

6 30 Բշ. դ.ծ. ԻԴ. օր Յինանց. 11 2

Տճ. Զիլգատէ | Խորէնեկ

— Թէոդոսիայի Խալիպեան ուսումնարանի հիմնադիր՝ Յարութիւն Խալիպեան վախճանի. 1871.

— Ցողի կաթիլի մը մէջ ամբողջ երկինք մը կայ. չիթ մը արտասուքի մէջ ամբողջ սիրտ մը.

— Հայրիկ, էշերն ալ ակռայի ցաւ կ'ունենա՞ն։
— Հարկաւ.
— Անանկ է նէ, ականջը լեցնելու համար որչափ ժամպակ պէտք է։

— Վերջը ի՞նչ ըրիր։
— Մորթեցի ու կերայ.
— Ի խղճի խայթ չունեցա՞ր։ Վերջին դատաստանին երբ տիկին Մարիամի ու իր հաւուն առջեւ գըտնուիս, ի՞նչ պիտի ըսես։
— Ներեցէ՛ք Տէր Հայր, աղէկ գիտէ՞ք որ հաւն ալ հոն պիտի ըլլայ։
— Տարակոյս չի կայ։
— Այն ատեն ես ալ տիկին Մարիամին կըսեմ, «ահա՛ հաւդ»։

ԿԱԹԻ ՄԻՔՐՈՊՆԵՐԸ

Կաթը՝ միքրոպներու աճման համար գերազանցապէս նպաստաւոր միջավայր մ'է. Առատօրէն կը հայթայթէ այն տարրերը որոնք յատուկ են մարմիններու տարբաղադրութեան աշխատող բոլոր միքրոպներու՝ Անգամ մը որ այս հեղուկի մէջ սերմը գոյանայ՝ շուտով կը բազմանայ, մանաւանդ երբ կաթի բարեխառնութիւնն բաւական բարձր է.

Ուրեմն կը հետեւի թէ՝ ամենամեծ կարեւորու-

Լտ. Մայիս | Օր ամսոյն

7 30 Գշ. դ.կ. ԻԴ. օր Յինանց. Յ. Մարկոսի աւետարանչին. 12 3

Տճ. Զիլգատէ | Խորէնեկ

— Վիպասան Յակոբ Մելիք Յակոբեան վախճանի. 1888.

թիւն ունի արգիլել՝ նախ որ կաթի մէջ վնասակար միքրոպ չի գոյանայ, երկրորդ՝ առաջքն առնել աճման այն միքրոպներու՝ որոնք իրենց բնութեամբն իսկ՝ անպատճառ անոր մէջ կը մնան։

Այս կրկնակի նպատակի հասնելու համար՝ երկու միջոց ունինք, առաջինն է կատարեալ մաքրութիւն թէ՛ կթելու և և թէ արտաթորումներու մասին։ Կաթի մէջ գտնուած միքրոպներէ առաջինները մեծագոյն մասը կամ կենդանիի ստինքէն, կամ կթողի ձեռքէն և կամ թէ ամաններէ կ'առնէ. ուստի ամեն անգամ կաթը կթելէ յառաջ պէտք է կենդանի՛ն ստինքը լաւ մը լըւալ, նոյնպէս կթո՛ղն ալ իր ձեռքերը խնամքով լուալու է. գալով ամաններուն՝ ամեն կաթ կթելէ յետոյ եռացած ջուրի մէջ թաթխելու է։

Երկրորդ միջոցն է՝ կաթը եռացածին պէս պաղեցընել. ահա այս է Շուարցի ու Գուլէյի սքանչելի գըրութիւններն. այսինքն կաթը դեռ տաք տաք անմիջապէս սառոյցով շրջապատել կամ պաղ ջուրի մէջ դընել, մանաւանդ ամառն այս բանս ամենակարեւոր է, որովհետեւ ամառը կաթն իր բնական ջերմութիւնը աւելի ուշ կը կորսնցնէ, որով միքրոպները կամ տարբաղադրութեան հունտերը աւելի շուտ կ'աճին։

Կաթը ենթակայ է խմորումներու զորս կրնանք կանոնաւոր անուանել, այսպէս են օրինակի համար, թթուութիւնն ու մածանողութիւնը։ Բայց կան նաեւ մէկ քանի անկանոն խմորումներ, որոց վրայ երկրագործի ուշադրութիւնն հրաւիրել օգտակար է։ Անոնք են որ կաթի կապոյտ, կարմիր և դեղին գոյն մը և դառն համ մը կուտան։ Շատ կաթնարաններու մէջ

Եր. ցեր. 14,9 **Ապրիլ [ԶԶ] Նիսան** Եր. գիշ. 9,51

Լս. Մայիս	Օր ամսոյ		Տն. Զինդանէ	Խտրէլէզ
8	30	Դշ. ամ ԻԵ. օր Յինանց։ Յն. Կիպրիանոսի։ Հր. Երկրորդ խաղաղական։ — Ներսէս արքեպիսկոպոս Վարժապետեան կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ 1874 — Անձ մը երջանիկ ընելը, երջանկութեան տիրանալ է։	ԺԳ	Է

Նշմարուած ու հաստատուած այս փոփոխութիւններն պարզապէս մասնաւոր միքրոպներէ յառաջ եկած կաթի հիւանդութիւններ են, բարեբաղդաբար գիտութիւնն այդ միքրոպները նշմարած ու անոնց դարմանները գտած է։ Բոլոր այս մակաբոյծ միքրոպները ո՛չ թէ կենդանիին հիւանդութիւններէ յառաջ կուգան հապա արտաքին աղտերէ՝ որպիսիք են կովերու ու անօթներու աղտոտութիւն, արտաթորումք, և այլն։ Ուրեմն եթէ հոգ, խնամք ու կամք ըլլայ, դիւրին է անոնց առաջքն առնել։ Մինչ թթուութիւնը պատճառող միքրոպներու աճիլն առաւելն կրնանք դանդաղեցնել, երկրորդ պարագայի մէջ կրնանք ու պարտքերնիս ալ է՝ լինամին ջնջել։ Հականեխականներով պէտք է լուալ կովի ստինքը, մուրը, ախոռի գետինը կաթնարանը և ամանները. իբրեւ հականեխական կըրնայ գործածուիլ ի մէջ այլոց, Ֆինիքախառն ջուր։

Երբեմն կաթը գէշ համեր ու անախորժ հոտեր կ'ունենայ՝ որոնց պատճառը կենդանիին արուած քանի մը տեսակ կերերն են, ինչպէս են սխտոր, շողգամ, ճակնդեղ, և այլն։ Սակայն այս ալ որոշելու համար դիւրին ու գործնական միջոց մը կայ. եթէ կաթը կթուածին պէս այդ գէշ համն ու անախորժ հոտը երեւան կուգայ, ըսել է թէ՝ անոնք կենդանիին տըրուած կերերէ յառաջ կուգան. իսկ եթէ ընդհակառակն՝ քանի մը ժամ անցնելէ յետոյ երեւան կ'ելնեն ու հետզհետէ կ'աւելնան, ըսել է թէ անկանոն խըմորում մը տեղի կունենայ։

Եր. ցեր. 14,11 **Ապրիլ [ԶԷ] Նիսան** Եր. գիշ 9,49

Լս. Մայիս	Օր ամսոյ		Տն. Զինդանէ	Խտրէլէզ
9	30	Եշ. ամ ԻԶ. օր Յինանց։ Յն. Շմաւոնի ազգականին Փրկչին։ ☾ Լր. առ. ժմ. 6. ր. 55։ Փոփոխ եղանակ. — Նայէ՛ որ ոչ թէ գործերդ փառքի ետեւէ վազեն՝ այլ փառքը քու գործերուդ հետեւի։	ԺԴ	Ը

ՇԻՄՊԱԶԷ

Շիմբազէ, Օռանկ Ութանկ, Կօռիլ այն մեծ և նշանաւոր կապիկներն են՝ որք կը պատկանին քառաձեռինք կոչուած ընտանիքին։

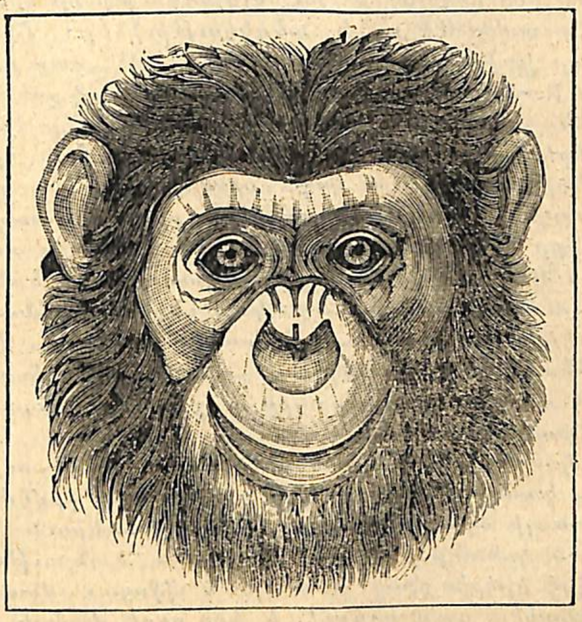

Շիմբազէն վաղուց ծանօթ է բնապատումներուն. իր ծննդավայր երկիրներն են Կապօն, Քօնկօ, Անկօլա

Եր. ցեր. 14,13 **Ապրիլ [ԺԸ] Նիսան** Եր. գիշ. 9,47

Հռ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Խտրէլլէզ
10	30	Ուր. ԲԺ. ԻԷ. օր Յինանց։ — Երբոր կը տեսնենք գեղանի մայր մը շրջապատուած սիրուն զաւակներով, կը յիշենք այն ծառերն՝ որք կը ծաղկին գարնան մէջ, և որոց ծաղիկներն ու պտուղները ճիւղերուն վրայ են միև նոյն ատեն։	ԺԵ	Դ

Հասարակածին և Արևմտեան Ափրիկէի մէջ ո՛չ միայն կը հանդիպինք անոնց, այլ նաև Սենեկալի մէջ ևս, ուսկից երկու Շիմբազէներ, արու եւ էգ Բարիզ բերուեցան։ Այս երկու հետաքրքրական անասունները երկար ժամանակ չը կրցան ապրիլ․ արուն յեարդին վրայ վէրք մը ունենալով մեռաւ․ քիչ յետոյ էգը՝ չը կրնալով իւր ընկերոջ մահուան դառնութիւնը կրել։

Աճաւասիկ մէկ քանի տեղեկութիւններ։ Շիմբազէն իւր չափահաս հասակին մէջ 4 — 4½ ոտք բարձրութիւն ունի․ Կուէնիոյ քնիկներն այնպէս կ'ըսեն թէ՝ երբեմն հասակը 5 ոտք բարձրութեան կը հասնի․ Տասներկու տարեկան հասակին մէջ չափահաս կը լինի։ Մարմինը խոշոր և կարճ, որովայնը ուռած, գլուխը խոշոր և ականջներն ու քիթը քիչ մը տափակ, շրթունքը նուրբ եւ շարժուն, արտեւանունքը առանց յօնքի։ Բազուկները կորովի և զօրաւոր են, ձեռներն՝ միջակ մեծութեամբ և տափակ եղունգներով զինուած։ Իւր դէմքը և ձեռաց ափերն առանց մազի են, մարմնոյն մնացեալ մասը մազոտ է, սև առատ մազերով ծածկուած։ Գլուխն, այտերը և շրթունքն մօրուսով մը շրջապատուած են։

Շիմբազէն կը բնակի ամենամեծ անտառներու մէջ, ուսկից կ'անցնին այնքան աճեղ գետեր և ջրվէժներ։ Զարմանալի արագութեամբ հսկայ ծառերուն վրայ կ'ելնէ և կրնանք ըսել թէ՝ նոյնքան ծանրութեամբ կը քալէ երկրիս վրայ, ձեռներուն միջոցաւ, մասներն իրր յենակէտ գործածելով, և երբ ուղէ փախչիլ․ այն ատեն կը թողու ձեռներն և ծիծաղելի ոստումներով կը յառաջանայ․ կը սնանի պտուղներով, ընկոյզով և

Եր. ցեր. 14,15 **Ապրիլ [ԺԹ] Նիսան** Եր. գիշ. 9 45

Հռ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Խտրէլլէզ
11	30	Շբ. ԲԿ. ԻԸ. օր Յինանց։ — Թիֆլիզի Յովնանեան օրիորդաց ուսումնարանի հիմնադիր և ազգ. բարերար Յովհաննէս Ս. Յովնանեանց վախճանի։ 1888։	ԺԶ	Ե

արմատներով։ Խմբովին ասոնք այգեստանները, դաշտերը կը մտնեն և բոլորովին կը կողոպտեն․ Կարելի չէ երբէք նկարագրել արու Շիմբազէին ոյժն ու կորովի կամքը․ իւր մատներովն կը յաջողի երբեմն կոտրել այնպիսի ճիւղեր զորս հազիւ երկու մարդիկ կրնային կոտրել։

Սեւամորթք կ'ըսեն թէ՝ Շիմբազէ մը բաւական է տասն հոգւոյ դէմ դնել․ վտանգի ժամանակ, արուն այնպիսի ճիչ մը կ'արձակէ որ կը յիշեցնէ օրհասականին խռնչիւնը և մնացեալ խումբը ծառերուն գագաթը կ'ելնէ շան նման հաչիւններ հանելով։ Երբ որսորդ մը Շիմբազէ մը սպաննէ բոլոր արուները այն ատեն անոր վրայ կը յարձակին և վա՜յ այն որսորդին՝ երբ նմանօրինակ պարագայի մը մէջ կը գտնուի։

Ցաճախ փոքրիկ Շիմբազէներ Եւրոպա բերուած են, բայց չեն կրցած ապրիլ Եւրոպայի կլիմային ներքեւ, ընդհանրապէս թոքախտի հիւանդութեամբ կը մեռնին։

Զագերը գիւրաւ կը սորվին ամէն բան, չափազանց հանճարեղ են, սեղանի կը ծառայեն, դանակ, դգալ, պատառաքաղ կը գործածեն, գաւաթի մէջէն կը խմեն և իրենց թաց շրթներն կը սրբեն սրբիչով։

Բայց այս մեղմ բնաւորութիւնը, այս ազնիւ յատկութիւններն, այս քաղցր շարժումներն հասակին հետ կ'աներեւութանան․ Երբ ծերանայ շիմբազէն, երբ մանկութիւնը անցնի, յայնժամ իր նկարագիրն կը լինի խիստ, մոլեգին եւ վայրագ, գերութիւնը զինքը կը կատղեցնէ և երբեմն իսկ կը լինին վտանգաւոր և կատաղի։

Մ. Գ. ՄՕՋԵԱՆ

Լռ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգադէ	Խտրլէզ
12	30	✠Կիր. գձ. Հինգերորդ կիւրակէ։ Տօն Երևման Ս. Խաչի։ Յն. Յակոբայ առաքելոյն եղբօրն Յովհաննու Աւետարանչին։ Հր. Լոգլուամէր։ — Մեծ նաւերը ծովուն բացէն կրնան երթալ սակայն փոքր նաւերը ծովեզերքէն պէտք չ'է որ շատ հեռանան։	١٧	٨

ԻՆՖԼՈՒԷՆՑԱ

Տօքթէօռ Նիօլի հետեւեալ դիտողութիւններն ըրաւ անցեալ տարի՝ Պոլսոյ մէջ ճարակող ինֆլուէնցայի մասին, որ առհասարակ թէ մեծին և թէ փոքրին վրայ ցցուց իւր ազդեցութիւն, և թէ Քօլերայէն աւելի մահացու հանգամանք մը ստացաւ։

« Ժամանակէ մը ի վեր ինֆլուէնցան կը տիրէ հոս երեք տարի առաջ Եւրոպայէն բերուելով առաջին անգամ։ Այս անգամ ալ համաճարակը կը հասնի մեզ՝ արեւմտեան գլխաւոր կեդրոններուն մէջ ճարակելէ ետքը։

« Ինչպէս 1889 – 90 ին, ինֆլուէնցան՝ որ առաջին ճարակումէն ետք երեւան չէր եկած մայրաքաղաքիս մէջ՝ նոյն իսկ տեղային հանգամանքով, կը յայտնուի կամ ստամոքսային և որովայնային ախտանիշերով, կամ շնչափողային հիւանդութիւններով և կամ ջղային ախտանշաններով։ Ի սկզբան, նշանները չափազանց բազմազան են։

« Մերթ փոքր տղաքները կ'ունենան փսխում, ընդհանուր տկարութիւն, կտրածութիւն, ջղաձգումներ, ընդհանրապէս ախորժակէ կ'իյնան և իրենց սովորական զուարթութիւնը կը կորսնցունեն. և եթէ 3-4 տարուն անցուցած են, երբեմն կը տրտնջան գլխու յարատեւ ցաւէ մը։ Երբեմն տենդ կը տիրէ, երեսները կը կարմրի, ակնակապիճը կը ցաւի, լեզուն կ'աղտոտի, ձայնը կը հաստնայ, բարեխառնութիւնը կը ցուցունէ 39°, 40°, երբեմն 41°։ Այժմու ինֆլուէնցային այս ընդհանուր երեւոյթին հակառակ, տղաք-

Լռ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգադէ	Խտրլէզ
13	31	Բշ. գկ. Լ. որ Յինանց։ Յն. Երեմիայ մարգարէին։ — Ինչպէս որ կոյրը մարդի մը մտեցած ատեն, անոր անդյշարքը հոտէն կ'իմանայ անոր գեղեցկութիւնն, նմանապէս երբոր խոնարհութեան հոտ առնուս, ապահո՛վ եղիր որ ճշմարիտ արժանեաց մօտ կը գտնուիս.	١٨	٩

ներ տեսնուած են՝ որոնք համաճարակին առաջին օրերէն ցոյց չ'են տուած այնքան մտահոգութիւն պատճառող ախտանշաններ, տենդն իսկ շատ անգամներ նուազ սաստիկ եղած է։

« Ծոմապահութիւն, լուծիչ դեղ մը, անկողնի հանգիստ՝ երբեմն բաւական կ'ըլլան հիւանդն ազէկցնելու. երբեմն տկարութիւնը կը շարունակուի և երկրորդ ու երրորդ օրէն ետքը ցնցղային կամ թոքային հիւանդութեան նշաններ երևան կուգան։ Այդ միջոցին մշտակայ ախտանշաններն են չոր հազ և սաստիկ տաքութիւն։ Այս վիճակ կը շարունակէ 8էն մինչև 15 օր, ասկից յետոյ, եթէ աղէկ դարման տրուած է, պզտիկ հիւանդները կը սկսին աղէկնալ։

« Ո՛չ հիմայ և ո՛չ ինֆլուէնցայի առաջին ճարակման ատենը, նոյն իսկ այն պարագային՝ ուր հազը կը յարատեւէ ջղաձիգ կերպով, բնաւ չենք հանդիպած թոքախտային խառնումներու։

« Ոմանք կը պնդեն թէ՝ երկարատեւ ինֆլուէնցա մը՝ կրնայ պատճառ ըլլալ տղաքներու թոքախտաւորման, մենք բնաւ չ'ենք հաստատած զայս։

« Մեր դիտածը այն պարագայներն են ուր թոքախտը կրնայ երեւան ելնել՝ երբ ինֆլուէնցան սաստիկ յարձակի այդ հիւանդութեան կանխատրամադրութիւն ունեցող տղայոց վրայ. բայց ասիկայ մինակ ինֆլուէնցային յատուկ չ'է, ըստ որում բոլոր տարափոխիկ հիւանդութեանց միջոցին (հարսանիք, կարմրախտ, աքլորախեղդ, եւայլն) նմանօրինակ պարագաներ կարելի է դիտել։

« Ընտանիքի մայրերն առաջին խնամքները տալէն

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ	Եր. ցեր. 14,21 — Մայիս [Յ] Մայըս — Եր. գիշ. 9,39	Տճ. Զիլգատէ	Խտրէլեզ
14	31	Գշ. դձ. ԼԱ. օր Յինանց. Յն*. Գիւտ Նշխարաց սրբոյն Աթանասի հայրապետին. — Հպարտը առաւօտուն՝ առատութեամբ, ցերեկը՝ աղքատութեամբ, իսկ երեկոյին՝ ամօթով կը ճաշէ.	١٩	١٠

ետք իրենց զաւակներուն, եթէ հիւանդին վիճակին մէջ բարւոքում չի տեսնեն պէտք է անմիջապէս դիմեն բժիշկին:

« Տղան անկողին մնալու է, խիստ ծոմապահութիւն պահելով, այսինքն բան մը ուտելու չ'է, և ասոնք ընելու են՝ հիւանդութեան առաջին նշանները երեւնալուն պէս։ Անոնք որ չ'են հետեւիր խոհեմութեան և բժիշկին պատուէրներուն, շատ անգամ կը տեսնեն որ կը ծանրանայ հիւանդութիւնը և հիւանդին վիճակը և ինֆլուէնցային տեւողութիւնը կ'երկարի, մինչդեռ եթէ ժամանակին լաւ դարմանուի ու խնամուի հիւանդն, անոր տեւողութիւնը շատ կարճ կ'ըլլայ։ »

ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆՆԵՐԸ ԴՐՈՇՄԵԼ

Պէտք է նախ անունն և կամ թիւն երկաթի կամ տպագրական գրի մետաղի վրայ փորագրուած ունենալ. սոյն կաղապարն տաքցնելու է, բայց ոչ այնքան որ երկաթը կարմրնայ և կապարը հալի, շաքարի բարակ փոշի ցանելու է ճերմակեղէնին այն տեղն՝ ուր կ'ուզէք դրոշմել. դիր դրոշմդ ճերմակեղէնին վրայ եւ ուժով կոխէ. ելած դրոշմն անջնջելի կը մնայ։

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ	Եր. ցեր. 14.23 — Մայիս [Յ] Մայըս — Եր. գիշ. 9,37	Տճ. Զիլգատէ	Խտրէլեզ
15	31	Դշ. դկ. ԼԲ. օր Յինանց. — Անօթութիւնը մեծ ուսուցիչ մ'է, մարդուս հանճար կուտայ.	٢٠	١١

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Անգղիացի մը կը պատմէ թէ՝ փոթորկայոյզ երեկոյ մը՝ երբ իր կնոջ հետ թէյ կը խմէր, պատուհանէն կայծակ մը ներս մտնելով՝ կնոջը կը զարնէ և զանի փոշի կը դարձնէ։

— Մե՜ծդ Աստուած, կը պոռան ունկնդիրք, է դուք ի՞նչ ըրիք։

— Անգղիացին կատարեալ պաղարիւնութեամբ.

— Սպասաւորը կանչեցի ու, ըսի, Ճօ՛ն, տիկինը աւլէ։

Գիւղական կեանքէ։

Գիւղացի մը ազնուական տիկնոջ մը հետ կը խօսէր և անոր խորհուրդ կուտար որ քթանի հունտ գործածէ.

— Օրինակի համար, տիկին, խոզերուս ամեն օր քթանի հունտ կուտամ, և տեսնա՛ք թէ ինչ աղուոր կերպարանք մը ունին։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԻԿ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

ՍՐՏԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Զգուշանալ արեան շրջանը և շնչառութիւնը արագող կամ նեղող ամեն պատճառներէ։

16 31 Եշ. ակ. ԼԳ.. օր Յինանց։ ٢١ ١٢

Լու. Մայիս | Օր ամսոյ | Տճ. Զիլգատէ | Խտրէլէզ

— Ծոյլը կը մեռնի ու անյիշատակ կը թաղուի. իսկ աշխատասէրին անկանգուն կաւը հողն իւր մէջ պահելէն վերջն ալ անոր յիշատակը կը մնայ։ Եւ մարդիկ կամայ եւ ակամայ պիտի օրհնեն զայն իւր գործոց համար։

Մարմնոյ հանգիստ բնտռել։

Զգուշանալ վազելէ, շատ ու արագ քալելէ, լեռներէ վեր ելնելէ, բուռն շարժումներէ, մարմնամարզէ, ձի նստելէ, թի քաշելէ, երգելէ, պոռալէ ու նուագելէ։

Օդը աղէկ եղած ժամանակ, կարճ պտոյտ մը ընելու է, ոտքով կամ չ'երերացող կառքով։

Միտքը անդորր պահել։

Հիւանդին չի տալ գէշ կամ այն աղէկ լուրերը, որոնք կրնան անոր մեծ ուրախութիւն մը, ցաւ մը, սրտնեղութիւն մը, բարկութիւն մը, վերջապէս հոգեկան ո՛ և է յուզում մը, որք կրնան վտանգ յառաջ բերել։

Զգուշանալ առաւօտեան եւ երեկոյեան խոնաւութենէն։

Պաղ պանեօյէ ու պաղ ջրով լուացուելէ։ Օդի յանկարծական փոփոխումներէ, խոնաւ ու օդ չ'առնող տեղերէ հեռի մնալ։

Ծովեզերքը չի բնակիլ։ Գիւղը. գործէ հեռի ապրիլ։ Բնակիլ ըստ կարելւոյն. այնպիսի տեղեր՝ ուր օդի բարեխառնութիւնը քիչ փոփոխման ենթակայ է։ Հովիտները լեռներէն նախադաս են, որովհետեւ հոն հովը նուազ ուժգին կը փչէ և բարեխառնութիւնը աւելի միակերպ է։

Բնաւ չի ծխել,

Սրճարանները քիչ կամ բնաւ չի յաճախել։

Ծխողներու բազմութեան մէջ գտնուիլը, այս տեսակ հիւանդութիւն ունեցողներուն կը վնասէ։

Պէտք է հեռու մնալ թատրոններէ, մեծ հաւա-

17 31 Ուր. ակ. ԼԴ.. օր Յինանց։ ٢٢ ١٣

Լու. Մայիս | Օր ամսոյ | Տճ. Զիլգատէ | Խտրէլէզ

☾ Վրջ. քռ. ժմ. 00 ր. 56։ [illegible]

— Պոլսոյ Նշանաւոր Պօղոս Պատրիարք Ադրիանուպոլսեցին վախճանի, 1853։

— Արհեստ մը՝ ապահով կալուած մ'է։

քումներէ, կազով լուսաւորուած սենեակներէ։

Մեղմ սնունդներ առնուլ և գրգռիչ կերակուրներ բնաւ չ'ուտել։

Ոգելից ըմպելի բնաւ չի գործածել։

Ստամոքսը չի ծանրաբեռնել։ — Օրը երեք անգամ ճաշել։ — Երեկոյեան ճաշը շատ թեթեւ ըլլալու է։

Քիչ մը ապուր, քիչ մը խորոված և քիչ մը ըմպելիք։ Կասկարայի վրայ եփած միս, արիւնը վրան։ Ձուկ ու հաւկիթ ուզածին չափ։ Հացը լաւ եփած ու չոր։

Կերակուրի վրայ, եթէ վարժուած է, քիչ մը սուրճ բայց զուտ սուրճ։

Թեթեւ մաքրողականներով աղիքները մաքուր պահել։ Ամեն եղանակի մէջ փանէլա *հագնիլ։ Հագուստները տաք, բայց պէտք չէ որ մարմինը շատ սեղմեն, և արեան շրջանը կամ շնչառութիւնը նեղեն։*

Ոտնամանները լայն, տաք, ոտքերը խոնաւութենէ լաւ պատսպարել։

Երեկոյեան ճաշէն երկու ժամ ետքը պառկիլ։

Վարի յարկի սենեակները բնակիլ, այս կերպով սենեակը հիւանդին մատչելի կ'ըլլայ և ամենօրեայ յոգնութենէ մը կ'ազատի։

Սենեակը չոր ու լաւ օդ բանող ըլլալու է։

Անկողինն քիչ մը կարծր, բարձը բարձր։

Եթէ այտուցք ունենայ, միզել տուող բուսեղէններու ջուր խմցնել, ապակեխոտ (եափըշգան) *բորակաւոր սէզ* (այրըգ օթու), *կեռասի կոթ, զորս ջուրի մէջ խաշելով՝ ջուրը խմել։*

Կուրծքի վրայ ցաւ քաշող տեղեր, խարան (եագը)

Լու. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Խըտրէլէզ
18	31	Շբ. բձ. Լե. օր Յինանց։ — Մեծն Պետրոս կայսր կը պսակուի ։ 1682։ — Լաւագոյն բարեկամնիս այն է՝ որոյ ետեւէն կը վազենք և սակայն չ'ենք կրնար հասնիլ անոր։	٢٣	١٤

բանալ և թարմ անանուխ (հարտալ) դնել.

Բայց ի վեր քան զամենն, հմուտ բժշկի մը խորհուրդին դիմել։

ԽՆՁՈՐԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՊՏՂՈՑ ՎՐԱՅ ԳՐԵԼ

Երբոր խնձորը դեռ բոլորովին չէ հասունցած, այսինքն դեռ կանաչ է, թղթէ գրեր կտրեցէք և ուզուած բառն կարգաւ շարելով պտուղին արեւուն դարձած երեսին վրայ փակցուցէք։ Պտուղը հասուննալով վարդի գոյն կ'առնու, յետոյ կը կարմրի. մինչդեռ գրերուն գոցած տեղերը կանաչ կը մնան և ուզուած անունը կը տեսնուի։

ՀԱՒԿԻԹԻՆ ԹԱՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՆՉՆԱԼ

Հաւկիթին լայն կողմն լեզուին տանելով կամաց մը անոր դպցնելու է։

Եթէ լեզունիս պաղութիւն մը զգայ, հաւկիթը թարմ է. իսկ եթէ ընդհակառակն՝ բաճակը անմիջապէս մեր լեզուին բարեխառնութիւնը առնայ, քիչ կամ շատ օրէ ի վեր մնացած է։ Արդարեւ թարմ կ'ըլլայ հաւկիթ մը՝ ցորչափ ամբողջովին լեցուն է. թարմութիւնը կորսնցնել սկսելուն պէս՝ հեղուկներու շոգիացում մը կ'սկսի և լայն կողմը դատարկութիւն մը

Լու. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Խըտրէլէզ
19	31	✠ Կիր. բկ. Վեցերորդ կիւրակէ։ Տօն. Մ-բէրէ [30 օր]։ — Ս. Երուսաղէմի Զաքարիա Պատրիարք վախճանի, 1846։ — Գիտութիւնը, առանց առաքինութեան կը կուրացնէ՝ փոխանակ լուսաւորելու։	٢٤	١٥

կը դոյանայ։ Հետեւաբար երբ լեզունիս ամբողջովին լեցուն հաւկիթի մը լայն կողմին դպցնենք՝ այն տեղ գտնուած հեղուկներու պաղութիւնը կ'զգանք. եթէ ընդհակառակն, հոն միայն օդ կայ, հաւկիթի բաճակը լեզուին շօշափմամբ անմիջապէս կը տաքնայ։ Այս վերջին պարագային մէջ՝ հաւկիթը բառին ճիշդ իմաստովը՝ այլ եւս թարմ ըլլալէ դադրած է։

ԱՆԳՈՅՆ ՀԵՂՈՒԿՈՎ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ՆԵՐԿԵԼ

Ճակնդեղը (պանճար) ճզմեցէք և անկէ ելած հիւթի վրայ կիրի ջուր լեցնելով՝ անգոյն հեղուկ մը կ'ունենանք. եթէ այդ հեղուկի մէջ ճերմակ լաթի կտոր մը թաթխենք ու փռենք որ չորնայ, լաթը լոկ օդի ազդեցութեամբ կը կարմրի։

ԴԻՒԹԱՆԻԱՆ ԴԴՄԱԼԸ

Հալոցի (փօթա) մէջ դրէք 100 կրամ պիզմութ՝ որ դիւրաւ հալող մետաղ մըն է, ու երբ կատարելապէս հալի, վրան աւելցուցէք 90 կրամ կապար ու 60 կրամ ալ անագ։ Իրարու հետ միանալով՝ եռացած ջուրի մէջ հալող մարմին մը պիտի կազմեն. այս մետաղը ոսկերչի մը տանելով՝ պզտիկ դգալներ շինել տուէք։ Երբ տաքցած թէյով լեցուն ամանի մը մէջ դնելով՝ դաւաթը մէկուն հրամցնէք, խեղճ մարդը պիտի շուարի մնայ, որովհետեւ պիտի տեսնէ որ ձեռքի դգալը թէյին մէջ կը հալի։

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Ցիլգատէ	Խըտրէլէզ
20	31	Բշ. գծ. Լէ. օր Յինանց։ Յայտ. Մուշեղ [30 օր]։ Յ. Յովհաննու Աւետարանչին ։ — Աւելի դիւրին է մարել առաջին բաղձանք մը՝ քան զայնս, որք անոր կը յաջորդեն։	٢٥	١٦

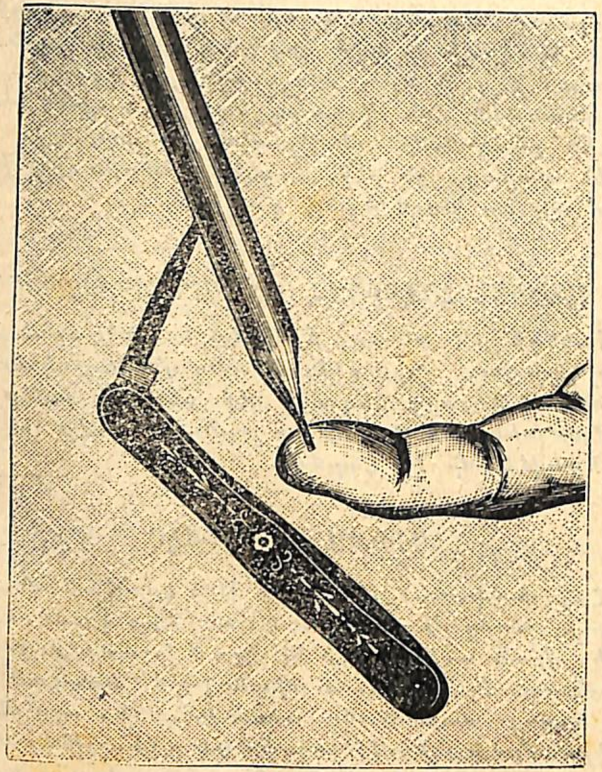

ԳԻՏԱԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

Սոյն պատկերն՝ առանց հարկ ձգելու ուրիշ բացատրութեան կուտայ արդէն խնդրոյն լուծումը. բա-

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Ցիլգատէ	Խըտրէլէզ
21	31	Գշ. գկ. ԼԸ. օր Յինանց. ՅՆ. Նաւումայ մարգարէին. ◉ Լիալուսին. ժմ. 15. ր. 10. Տճ. Պայրամի ճէմղը. — Քրիստափոր Գոլոմպոս կը մեռնի Վալատոլիտ քաղաքը լքեալ և թշուառ վիճակի մէջ. 1506.	٢٦	١٧

ւական է զմելիին երկաթը մխել մատիտին մէջ, դէպի ծայրին կողմը, և թեթեւ կերպով ծռել երկաթը, զանազան ձեւեր տալով զմելիի բացուածքին, մինչեւ որ հաւասարակշռութիւնը գոյանայ և մատիտը մատերնուդ վրայ ուղղակի կայնի։

ՉԻՆԱՑԻՈՑ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ

Չինացիք բժշկութեան ու վիրաբուժութեան վրայ ամենատարօրինակ գաղափարներ ունին.

Կը կարծեն թէ՝ սիրտը իմացականութեան կեդրոնն, մարդկային մարմնոյ վարիչն ու իշխանն է։ Ստամոքսը շնչառութեան գործարանն, ուրախութեան կեդրոնն է։

Քաջութիւնը մաղձին մէջ է, և եթէ մարդ վայրի գազանի մը լեղին ուտէ՝ քաջութիւն կ՚ստանայ։

Գանկը, սրունքները, բազուկները մէկ ոսկր միայն ունին։

Չինացի բժշկին ամենէն աւելի գործածած դեղն է հիւանդին վիզն ուժով ու իրարու վրայ կմմտել, մինչեւ որ մորթն ածուխի պէս սեւնայ։ Կը կարծեն թէ այս կերպով հիւանդութիւնը կը վանեն և հիւանդին մարմնոյն մէջ գտնուող չար ոգին դուրս կը վռնտեն։

Չինացիք այն ատեն բժիշկ կը կանչեն, երբ հիւանդը ա՛լ ինքզինք հոգեւարք կը կարծէ։ Եթէ բժիշկը գալէն յետոյ՝ հիւանդին վիճակը անյուսալի դատուի,

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Խտրէլէզ
22	31	Դշ. գձ. Լծ. օր Յինանց։ — Առաքել վարդապետ Դաւրիժեցի գրեց իւր պատմութիւնն։ 1660։ — Լաւ խօսող ընկեր մը՝ ճամբորդին համար կառք մը կ'առնէ։	՝Ի Է	ԺԸ

հիւանդը անձամբ և կամ ազգականի մը միջոցաւ կը գնէ իւր դագաղը։

Վերջացնենք խօսքերնիս ըսելով թէ՝ Չինաստանի մէջ ո՛վ որ ուզէ կրնայ բժշկութիւն ընել. ո՛չ քննութիւն, ո՛չ վկայագիր և ո՛չ ալ հսկողութիւն կայ. բայց եթէ յառաջագոյն առողջացնելու համար խօսք տուած հիւանդը չի կարողանայ բժշկել, տուգանքի, ծեծի և երբեմն մահուան իսկ կը դատապարտուի։

ԲԱՐԻ ՍԱՏԱՆԱՅ ՄԸ

Դանիէլ ծերունի մօրը հետ հանգիստ կ'ապրէր։

Մայրը երբ մեռաւ Դանիէլ շատ դժբաղդ եղաւ։ Առաջուընէ տեղեակ չըլլալով խնայողութեան և կարգապահութեան, առանց հաշուի կը վատնէր իւր հարստութիւնն և դրամն աւազի հատիկներու նման իւր ձեռացը մէջէն կը սահէր։

Իւր բոլոր ունեցածը սպառեցաւ։

Դանիէլ պարտք ըրաւ եւ՝

Օր մըն ալ անօթի մնաց..,։

Բայց երիտասարդութիւնը միշտ կը յուսայ. ով որ անօթի կը պառկի, իւր ճաշը կ'ընէ, ըսած են։ Եւ պառկեցաւ։

Ի՜նչ հակասութիւն։ Երբ անօթի պառկիս պարապ ստամոքսդ կ'ապստամբի և թող չի տար որ հանգիստ քնանաս։

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլգատէ	Խտրէլէզ
23	31	✠ Եշ. դկ. Համբարձումն Քրիստոսի։ Խ. օր Յին։ Ս—ս յն. և Լտ. վէճ—է։ — Հնախոյզ Հ. Կղեմէս Սիպիլեան, միաբան Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան վախճանի 1878։ — Առաքինութեան մէջ գթութիւնն է միայն որ ամենէն աւելի կը օխայի։	ԻԸ	ԺԹ

Շատ անգամներ անկողնոյն մէջ այս ու այն կողմը դառնալէն յետոյ, հրագը վառեց եւ դիպուածաւ դարակէն գիրք մը դուրս հանեց։ Գիտական Զբօսանք մ'էր։ Բացաւ և կարդաց. «Եթէ քանի մը վայրկեան, ուշադրութեամբ դիտէք կարմրանեխկ սատանայ մը, և ապա աչքերնիդ լուսաւորուած ձեղունին վրայ դարձնէ՛ք հօն կանաչ և փոքրիկ սև սատանայ մը պիտի տեսնէք։ Նոյնը նաեւ կրնաք ընել՝ եթէ սատանային պատկերը սպիտակ ըլլայ, այն ատեն սեւ ձեղունի մը նայիլ պէտք է։

Դանիէլ գրքին տուած պատուէրին հնազանդեցաւ։ Փորձեց. ո՜ հրաշք, սեւ սատանայ մը ձեղունին վրայ գծուած էր, եղջիւրները ցցուած, թեւերը տարածած, արունքները բացած կը շարժէր...։ Եւ ահա յանկարծ տասը Փրանքնոց մը գրքէն դուրս կ'իյնայ։

Դանիէլ զարմացած աչքերը փոքրիկ սատանային կողմը կ'ուղղէ, սատանան դեռ կը շարժի, միեւնոյն պահուն կը լսէ, նորէն տասը Փրանքնոց մը գրքէն վար կ'իյնայ. հրա՜շք...։ Սիրտը կը բաբախէ, երկրորդ անգամ կը թօթուէ գիրքը երրորդ, չորրորդ և հինգերորդ՝ տասը Փրանգնոցներ կ'իյնան։

— Արդեօք կ'երազե՞մ, արդեօք անօթութեանս պատճառաւ կը զառանցե՞մ։ Ո՛չ, դրամները հնչիւն են... աչաւասիկ, հինգն ալ քովս են։

Ձեռքը կ'առնու, կը շօշափէ, ոտք կ'ելնէ, կը քայլէ, կը հանդարտի և բարձրաձայն կը ծիծաղի։

— Երազ չէ՜... գիրքն իմս է, դրամներն ալ իմս են. ապահովապէս բարի սատանայ մ'է, շնորհակալ եմ վաղուան համար ինծ կերակուր կը պատրաստէ։

Եր. ցեր. 14,39	Մայիս [12] Մայիս			Եր. գիշ. 9,21
24	31	Ուր. ած. ԽԱ. օր Յինանց. Պահք. Հր. Սիվան [30 օր]. Ծն. լ. ժմ. 19. ր. 36. Պարզ և երբեմն անձրև. — Արդար վաստակն ալ կրնայ կորսուիլ, բայց անիրաւ վաստակն կորսուելով՝ գինքը պահողն ալ կը կորսնցնէ :	ԻԹ	Ի
Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տն. Զիլգատէ	Խտրէլէզ

Ծրագը կը մարէ, պարտեալ յոգնութենէ և յուզումէն կը ննջէ...:

Դանիէլ, բարի սատանային դրամովը քանի մը օր ապրեցաւ, և այնուհետեւ ուխտ ըրաւ որ աւելի խընայող լինի եւ հանդարտ ապրեցաւ:

Ձմրան երեկոյ մը, վառարանին քով առանձին կը յիշէր այն դժբաղդ օրն, յորում անօթի պառկած էր, և հին գրքին մէջ պահուած դրամները զինքը փրկած էին:

— Այո՛, այո՛, կը յիշեմ. խեղճ մայրս օր մը փոքրիկ գումար մը փնտռեց ինձ տալու համար և չգտաւ: Դիպուածով գրքին մէջ թողած էր և բարի սատանային խնամքը յանձնած: Այնատեն արտասուաց կայլակներ, մայիսի ցօղին նման աչերէն վար կը հոսին և կը մրմնջէ. բարի մայրի՛կ, դո՛ւ միայն խնամք կը տանէիր զաւկիդ վրա՜յ...:

Թարգմ. Մ. Գ. ՄՕՁԵԱՆ

ԱԼԵԿՈԾԵԱԼ ԾՈՎՈՒ ՎՐԱՅ
ՁԷԹԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ձէթի՝ ալեկոծութիւնը հանդարտեցնելու յատկութիւնը կրնայ թերևս սապէս բացատրուիլ թէ՝ ջուրերու մակերեւոյթի վրայ թափուած ձէթի խաւը որքան ալ նուրբ ըլլայ, կերպով մը իրարմէ կը զատէ այն ջուրի կոյտը՝ զոր ինքը կը ծածկէ և հովը, եւ հետեւաբար անոր ներգործութենէն ալ զերծ պահելով՝ չի թողուր որ հովի յուզումը ջուրին վրայ հաղորդուին: Ձէթի այս ազդեցութիւնը պէտք է նկատել ամենէն լաւ հաստատուած իրողութիւններէ մին: Թէ եւ այս բանս կրնայ զարմանալի երեւիլ, սակայն հին հեղինակներու ծանօթ էր. նոյնպէս կ'երեւայ թէ Կրօէնլանտի ափունքի մօտերը Մօրխ ձուկ որսալու գացող Հոլանտացի ձկնորսներն եւս արդէն շատոնց ի վեր նշմարած էին: Իրաւ է թէ ծանր պարագաներու մէջ միայն այս միջոցի կը դիմէին և ուրիշ ձկնորսներու ալ այս մասին բան մը չ'էին ըսեր. որովհետեւ սա համոզումն ունէին թէ՝ թէեւ ձէթը կը հանդարտեցնէ ալիքներն ա՛յն նաւուն շուրջը՝ ուրկից թափուած է, սակայն աւելի կատաղութիւն կուտայ այդ հանդարտած շրջանակէն դուրս գտնուած ալիքներու, ուստի կը վախնային որ չ'ըսուի թէ՝ իրենց մօտերը կեցող նաւերը վտանգի ենթարկելով է որ ինքզինքնին ազատել կ'ուզեն: Բաց աստի, ձկնորսներէ ոմանք գիտած էին նաև թէ՝ հանդարտ ծովուն վրայ է որ ձուկի խումբերու կը հանդիպէին, որովհետեւ ձէթն ու ճարպային մարմինները ջուրին երեսը ելնելով՝ ալիքներու յուզումը հանդարտեցնելու կը նպաստեն:

1775 թուականին հրատարակուած հոլանտերէն տետրակի մը մէջ այս մասին շահեկան տեղեկութիւններ կը գտնենք: Յիշեալ գրքին հեղինակը կ'ըսէ թէ՝ « Այսպիսի լուսաւորեալ դարու մը մէջ, մեր հայրենակիցներու մասնաւոր ուշադրութեան կը ներկայացընենք, իբրեւ ամենակարեւոր բան մը, ձէթ ու խայծղան (գարրան) թափելով, ծովու վտանգներուն

Եր. ցեր. 14,40	Մայիս [13] Մայիս			Եր. գիշ. 9,20
25	31	Շբ. ակ. ԽԲ. օր Յինանց. Տմ. Զիւլհիճճէ [30 օր]. — Յովհաննէս արքեպիսկոպոս Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի. 1800. — Շիտակ ճամբէն գնա՛, չ'ես իյնար. եթէ իյնաս իսկ, շուտ կ'ելնես:	Ա	ԻԱ
Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տն. Զիլհիճճէ	Խտրէլէզ

Եր. ցեր. 14,49 **Մայիս [14] Մայիս** Եր. գիշ. 9,19

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճէ	Խտրէլէզ
26	31	✠ Կիր. բծ. Եօթներորդ կիրակէ՝ Երկրորդ Ծաղկազարդ։ — Օր ծննդեան կարապետ վարդապետ Շահնազարեանի, ի Համատան։ 1810։ — Շատ մտածողը քիչ կը խօսի։	բ	իբ

առաջքն առնելու միջոցներն։» Հեղինակը պարոն Լէլիվէլտ, այս մասին իրեն ժամանակակից գիտուններու կը դիմէ, ու կը դիտէ թէ՝ ձկնորսները սոյն իրողութիւնն ընդունելով հանդերձ՝ իբրեւ վտանգաւոր միջոց մը կը հռչակեն զայն մօտակայ նաւերու համար, ու ձէթի այս յատկութեան ընդհանուր կերպով չը գիտցուիլն վերոյիշեալ նախապաշարումի կը վերագրէ։

Նախկին հեղինակներու գրուածքներէ որոշակի կը տեսնուի թէ՝ այս երեւոյթն ի հնումն ծանօթ էր։

Բլին կ'ըսէ թէ՝ «Սուզակները իրենց բերնին մէջ ձէթ կ'առնեն և ծովու ներքեւ իջնելէ յետոյ քիչ քիչ դուրս կուտան, ձէթի կաթիլները վեր կ'ելնեն. ջուրի վէտ վէտ մակերեւոյթը կ'ողորկեն, և այսպէս լուսոյ անցքը կը դիւրացնեն։» Պլուտարքոս ևս սուզակներու այս սովորութեան վրայ խօսելով՝ կը հարցնէ թէ՝ արդեօք այս բան մի գործադրութի՞ւնն է Արիստոտէլի այն գաղափարին որով կը բացատրէ ձէթի հանդարտեցնող ազդեցութիւնն, այսինքն՝ «Հովը ողորկ ու հարթ մակերեւոյթի մը վրայէ անցնելով՝ բան մը չի բռնէր եւ հետեւաբար ալիք ալ չի հանէր։»

Պարոն Լէլիվէլտ կը յիշատակէ Ֆրանքլինի այս մասին իրեն հաղորդած տեղեկութիւնները։ Ֆրանքլին, այն ատենները իր ելեքտրական փորձերով արդէն նշանաւոր հանդիսացած էր և կ'երեւնայ թէ վերոյիշեալ խնդիրը ճշդիւ ուսումնասիրող առաջին բնագէտն եղած է։ 1757 թուականին, կ'ըսէ, Լուիզպուրկի արշաւանքի յատկացեալ և 96 նաւերէ բաղկացեալ նաւատորմիղի հետ համբորդութեան մէջ գտնուելով՝

Եր. ցեր. 14,43 **Մայիս [15] Մայիս** Եր. գիշ. 9.17

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճէ	Խտրէլէզ
27	31	Բշ. բկ. Խդ. օր Ցիննանց՝ — Մեծն Պետրոս Ս. Պետերսպուրկ քաղաքի հիմնարկութեան կը ձեռնարկէ՝ 1703։ — Այն մարդն է հարուստ, որ ունի շատ մը անկեղծ բարեկամներ։	գ	իգ

դիտեց թէ, «Նաւերէ երկուքին հետքն զարմանալի կերպով հարթ հաւասար էր, մինչդեռ բոլոր միւս նաւերու հետքն վէտ վէտ էր։» Այս տարբերութիւնը նշմարելով՝ այս մասին զարմացումը նաւապետին կը յայտնէ, որ իրեն կը պատասխանէ. «Կ'երեւայ թէ խոհարարները լուացքի ջուր թափեր են, որով այս նաւերու կողերն իւղոտուած են։»

1762ին դարձեալ ծովու վրայ գտնուելով՝ կ'ըսէ. «Առաջին անգամ ըլլալով զարմացմամբ կը դիտէ թէ՝ իր սենեակի առաստաղէ կախուած ու ճօճանակի մը նման շարժող կանթեղի մէջ գտնուած ջուրը թէև շատ տակնուվրայ վիճակի մէջ էր, բայց այդ ջուրի վրայ գտնուած ձէթին խաւը կատարելապէս անշարժ կը մնար։

Այս զանազան դէպքերը մեծապէս գրաւեցին Ֆրանքլինի ուշը, ու սկսաւ շարունակ անոնց պատճառը փնտռել։ Ժամանակ մը վերջը երբ Լոնտոնի մօտերը եղած լճակի մը քով կը գտնուէր, որ ալեկոծ տակն ու վրայ էր. ջուրի վրայ դգալ մը ձէթ կը թափէ և զարմացմամբ կը տեսնէ թէ՝ այդ փոքր քանակութիւնը անհաւատալի արագութեամբ կը տարածուէր ու ջուրի վրայ կը ձեւացնէր հայելիի նման ողորկ ու 150 գրկաչափ տարածութեամբ մակերեւոյթ մը։

Այս երեւոյթն հաստատելէ յետոյ՝ կը մնար ստուգել թէ՝ փոթորկի ատեն ձէթ թափելն մեծ ծախքի կը կարօտի՞ թէ ո՛չ։ Ֆրանքլինի և Գլուէ ծովակալին փորձերն այս մասին ևս շատ նպաստաւոր արդիւնք տուած են։ Ըստ Գ. Գլուէի, ժամը 18—19 մղոն ա-

Եր. ցեր. 14,44 **Մայիս [16] Մայիս** Եր. գիշ. 9,16

Լռ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլքիտէ	Խտրէլեզ
28	31	Գշ. գձ. խե. օր Յիննանց։ — Յոռի կեանք մը անցունողը՝ իր կեանքը վախով կ'անցունէ։	ե	ռդ

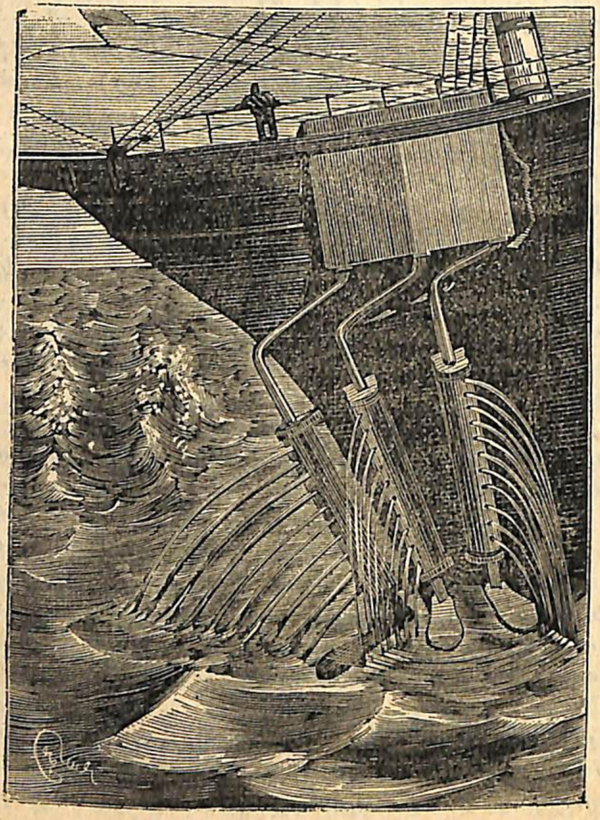

Եր. ցեր. 14,45 **Մայիս [17] Մայիս** Եր. գիշ. 9.15

Լռ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլքիտէ	Խտրէլեզ
29	31	Դշ. գկ. խջ. օր Յին. Պահք. Հր. Սովոր կամ Պենտե-կոստէ, որ է Եկեղ. դայեկան, առաջին Երկուշ.։ — Տղայք բնաւ գաղափար չ'ունին մահուան վրայ, և չ'են կարող ըմբռնել այս բառին սոսկալի նշանակութիւնը։	օ	ռե

րագութիւն ունեցող նաւ մը, որպէս զի այդ երկայնութեամբ ու 10 մէթր լայնութեամբ ջուրի մաս մը ձէթով ծածկէ, 2 լիտր պէտք է թափէ։ Ուրեմն կրնանք ըսել թէ՝ ձէթի ծախքը բացարձակապէս աննըշան բան մ'է, մանաւանդ երբ նաւուն արժէքն հաշուելու ըլլանք։

Դալով ձէթ թափող գործիքներու, ցարդ շատ տեսակներ երեւակայուած ու գործածուած են, մեծաւ գոյն մասամբ պարկ կամ պարկաձեւ, սակայն այդ հին միջոցներէ և ո՛չ մին ունի գլանաձեւ գործիքի պարզութիւնն։

Այս գործիքը ինքնաբերարար կ'ապահովցնէ ձէթի բաշխումը՝ որ ալիքներու միջոցաւ կը կանոնաւորուի և որով անոնց ուժի ու բարձրութեան հետ համեմատական կ'ըլլայ։

Նաւը կը կրէ, ինչպէս որ կ'երեւի պատկերին մէջ, խողովակի մը միջոցաւ բաշխող գլանի հետ հաղորդակցող մէկ կամ երկու ընդունարան։ Գլանը ուղղահայեաց գիրքով ողնափայտին կցուած ու նաւուն կամուրջին ներքեւ դրուած է։

Ձէթը այդ գլանի մէջ կ'երթայ խողովակէն անցնելով, որ կրնայ գոցուիլ՝ եթէ ուզուի. ծորակի մը միջոցաւ ձէթը կը հոսի ծովուն վրայ, շատ բուռն փոթորկի ատեն, լաւ կ'ըլլայ ընդունարանի մը ճնշումը գործածել, որպէս զի ձէթը աւելի շուտով հոսի։

Թիւ 2 և 3 պատկերները ձէթ հոսեցնող գլանը կտրուած վիճակի մէջ մանրամասն կը ներկայացնեն։ Ինչպէս կ'երեւի, այս գործիքը կը բաղկանայ իրարու մէջ անցած Ա Բ երկու գլաններէ, ներքին գլանը կըր-

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճճէ	Խտրէլէզ
30	31	Եշ. դձ. խէ. օր Ցին. Երկնային վիճակ. ի յիշատակ վիճակաւ ընտրութեան Մատաթիա առաքելոյն. — Ներսէս Ե. Աշտարակեցւոյ կաթուղիկոսի ընտրութիւնը. 1843.	Զ	ԻԶ

նայ արտաքին գլանի մէջ ուղղահայեաց դիրքով ելնել ու իջնել։ Այս երկու գլաններուն վրայ ալ շատ մը փոքր ծակեր կան, ներքին գլանի վրայ ռ՛, արտաքինի վրայ ռ։ Այդ ծակերու տրամագծերն ու տեղերը ճշգիւ իրարու համապատասխան են, այնպէս որ ներքին գլանը պէտք եղած չափով բարձրացնելով՝ երբ երկու գլանի ծակերը դէմ առ դէմ բերենք, ծակերու թիւով հոսման տեղեր կ'ունենանք, այսինքն

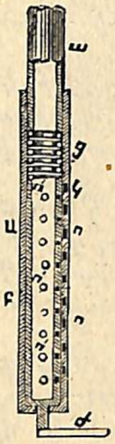

Պատ. 2

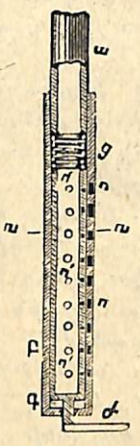

Պատ. 3

երբ երկու գլանի ծակերը դէմ առ դէմ գան, ներքին գլանին մէջ եղած ձէթը արտաքին գլանի ծակէն դուրս կը հոսի։ Ներքին գլանի վարի մասը գոց է ու իր խարսխի վրայ ունի ուղղանկիւն ժ և Գ ցօղ մը որ՝ արտաքին գլանին խարսխի կեդրոնը բացուած ծակին

Լտ. Մայիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճճէ	Խտրէլէզ
31	31	Ուր. դկ. խը. օր Ցիննանց. Պահք. ☽ Առ. քռ. ժմ. 16 ր. 28. Անուրձելէ օդ. — Անգղիացւոց և Ամերիկացւոց պատերազմի սկզբնաւորութիւնը. 1774.	Է	ԻԷ

մէջ թեթև շփումով մը կը շարժի։ Վերին մասի մէջ գ զսպանակ մը կայ, որ փոքր գլանը միշտ դէպի վար կը մղէ. ա խողովակը ձէթը բերելով՝ կը թափէ ներքին գլանի վերի մասին մէջ։

Այս նկարագրութենէ յետոյ, դիւրին է ըմբռնել թէ՝ գործիքը ի՞նչպէս կը գործէ. Երբ վերին ծորակը բանանք, ձէթը կուգայ կը լեցուի ներքին գլանին մէջ, ուր դուրս ելնելու տեղ մը չի գտնէր, որովհետեւ թէ՛ դուրսի և թէ՛ ներսի գլաններուն վրայ եղած ծակերը դէմ առ դէմ չ'են (Տես 2 պատ.)։ Երբ ալիքները բարձրանալով գան ու գործիքը ջուրին մէջ մանէ, ջուրը հրելով վարի ժ ցօղը և հետեւաբար ներքին գլանի խարիսխը չափակ վեր կը հանէ։ Այս կերպով ներքին գլանը կը հասնի այն կէտին վրայ, ուր իր ծակերն ու արտաքին գլանի ծակերը դէմ առ դէմ կուգան (Տես 3 պատկեր.) Բ Գ և որքան ժամանակ որ այս դիրքին մէջ մնայ՝ ձէթը արագօրէն դուրս կը հոսի։

Երբ ալիքը ետ քաշուի, ժ մխոցը վար իջնելով՝ ինքնաբերաբար կը դադրեցնէ ձէթի հոսումը, մինչեւ որ ուրիշ ալիք մը գալով՝ նորէն գլանը վեր հանէ և ձէթը հոսի։ Աւելորդ է ըսել թէ՝ երբ ալիքները տըկար ըլլալով՝ չ'ուզեմք ձէթ վատնել, պէտք է վերին ծորակը գոցել, այն ատեն գործիքը բանելով հանդերձ՝ ձէթը չի հոսիր։

Վերջերս սկսած են ձէթի տեղ աճառաջուր գործածել ովկէանին ալիքներուն կատաղութիւնը հանդարտեցնելու համար։ Սեանսիա գերմանական շոգենաւը Համպուրկէն ճամբայ ելնելով դէպի Միացեալ

1	31	Շբ. ած. խթ. օր Յիննանց. Ա. Շբ-բ. [30 օր]: Լռ. Յունիս: — Կարնոյ մեծ շարժը և մայր եկեղեցւոյ զանգակատան կործանումը. 1859: — Իր վիճակէն գոհ եղողը՝ աշխարհի վրայ հարուստ է:	Ը	ԻԸ

Նահանգները, Ատլանտեանի մէջտեղը բուռն փոթորիկէ մը բռնուեցաւ: Նաւապետը տախտակներու մէջ մեծ քանակութեամբ աճառաջուր պատրաստել տուաւ և նաւուն առաջակողմէն դուրս նետեցին հարիւրաւոր լիդրաներով աճառաջուր: Ազդեցութիւնը վայրկենական եղաւ և ալիքները կարծես հրաշքով հանդարտեցան: Սեանցիաի սպաներուն կարծիքը սա է որ եթէ աճառաջուրն ծովին վրայ չ'ունենար իւղին ամեն ազդեցութիւնները, գէթ կը բաւէ՝ ալիքներուն ուժգնութիւնը հանդարտեցնելու համար: Աճառաջուրը շատ աւելի աժան ըլլալով քան ձէթը, և որովհետեւ մեծ քանակութեամբ կրնայ միշտ պատրաստուիլ, այս միջոցը կ'արժէ որ ուշադրութեան առնուի հոգենաւային ընկերութիւններու կողմէն:

Թարգմ. Դ. ԱՏՐՈՒՆԻ

ՉԻՆԱՑԻՈՑ ԴԱՆԴԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան պատկերազարդ հանդէսի մը մէջ հետեւեալ հետաքրքրաշարժ իրողութիւնը կը գտնենք.

« Եթէ Չինաց ազգին ամեն մէկ անհատը անցնելու ըլլար դիտողի մը առջեւէն զատ զատ, թափորը բնաւ չպիտի դադրէր. վասն զի նոր սերունդ մը յառաջ պիտի գար տեսարանին վրայ, դեռ թափորին վերջը չի հասած: »

Չինացւոց դանդաղութիւնը եթէ միացնենք իրենց

2	31	✠ Կիր. ակ. Հոգեգալուստ [Պէնտէկոստէ]. Ե- Յն. և Լռ. Կիւր. Բանոյըը. Բարեկենդան Եղիական պահոց: Յն. Կոստանդիանոսի և Հեղինէոյ: — Բարեաց առատութիւնը վնասակար չ'է:	Թ	ԻԹ

բազմամարդութեան հետ, կարելի է ճիշդ ըլլայ. իսկ եթէ արագաշարժ ազգի մը անհատներն են այսպէս թափոր կազմողներն, արդիւնքը մի և նոյնը պիտի ըլլա՞ր:

ՋՈՒՐԻՆ ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍՏՈՒԳԵԼ

Ո՛ և է ջուրի մը մաքրութեան վրայ կասկած ունի՞ք: Մէկ օխա ջուր պարունակող և աղէկ մը մաքրուած շիշի $^3/_4$ը այդ ջրով լեցուցէք. մէջը հալեցուցէք դգալ մը մաքուր սպիտակ շաքար և բերանը լաւ մը խցելով տաք տեղ մը պահեցէք:

Եթէ, 48 ժամ անցնելէ յետոյ ջուրը պղտոր ու կաթնաման գտնէք, ապահով եղէք թէ՝ անմաքուր է. իսկ եթէ թափանցիկ ու պայծառ մնացած է, աներկիւղ խմեցէք:

ԿՈՎԸ ՕՐԸ ՔԱՆԻ՞ ԱՆԳԱՄ ԿԹԵԼ ՊԷՏՔ Է

Կաթին թէ՛ չափն և թէ տեսակն շատցնելու միջոց մը կայ, որ է՝ կաթը կթել՝ ո՛չ թէ օրը երկու՝ այլ երեք անգամ: Այս կերպով ո՛չ միայն առնուած կաթի քանակութիւնը զգալի կերպով կ'աւելնայ, այլ նաև, ինչ որ ընդհանրապէս չի գիտցուիր, սա է թէ՝ ցորեկուան այդ յաւելուածոյ կաթն ամենէն աւելի կարագ պարունակողն է: Այս իրողութիւնը, ե-

Լս. Ցուցիս	Օր տարւոյ		Տն. Զիլհիճէ	Խտրէլէզ
3	31	Բշ. բժ Բ. օր Հոգեգալստեան։ Պահք։ Յն. [illegible] Տն. Գուրգէն [illegible]։ — Եթէ ծերութեանդ ատեն հանգիստ կեանք վարել կ'ուզես՝ երիտասարդութեանդ մէջ առաքինութիւնն ու աշխատութիւնը ձեռքէ մի՛ թողուր։	١٠	٣٠

թէ ըստ երեւոյթին զարմանալի կ'երեւի, սակայն տարրաբանական փորձերով բացարձակապէս ստուգուած է։ Այս մասին Ֆրանսական Երկրագործական Ընկերութեան ներկայացուած տեղեկագիր մը կարդացինք, որ ա՛յնքան բազմաթիւ ու տարբեր անձերէ կատարուած տարբաղադրութիւններէ յետոյ սա եզրակացութեան կը հանգի՝ որ ալ իբրեւ անհերքելի ճշմարտութիւն պէտք է ընդունիլ։ Այսպէս ուրեմն կովը օրը երեք անգամ կթելով՝ ո՛չ միայն օրական ստացած կաթերնուս քանակութիւնը կ'աւելցնենք, այլ նաեւ կէս օրուան կթած կաթերնիս՝ տեսակով ամենէն ընտիրը կ'ըլլայ։

ՁՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

— Յակո՛բ, գրասեղանին վրայ դրած նամակս ի՞նչ եղա.

— Նամակատուն տարի, տէ՛ր իմ։

— Բայց հասցէն գրած չէի դեռ.....։

— Այո՛. կ'ըսէ Յակոբ խորամանկ ժպիտով մը, տեսայ, բայց կարծեցի թէ՝ որու գրած ըլլալնիդ չէք ուզեր որ հասկցուի:

— Վերջապէս, զօքանչդ ինքզինքը պատուհանէն

Լս. Ցուցիս	Օր տարւոյ		Տն. Զիլհիճէ	Խտրէլէզ
4	31	Գշ. Գ. օր Հոգեգալստեան։ Պահք ։ Որսի կ'երթայ, Առանց որսի տուն կուգայ. Գիրք կը կարդայ, Խելք չը սորված շուռ կուգայ։	١١	٣١

վար է նետեր, և դուք զանի ազատելու համար բան մը չ'էք ըրեր։

— Կը ներէ՛ք, պարոն դատաւոր, վարի յարկը իջայ որ բռնեմ, բայց անկից արդէն անցեր էր։

ԼԱՒ ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Նշանաւոր բժիշկ մը մեռնելով՝ իր գոյքերու մէջէն գիրք մը գտնուեցաւ, որոյ համար կը կարծուէր թէ իր բոլոր գաղտնիքներն հոն գրած էր։ Շատ բարձր գնով ծախուեցաւ։ Գնողը աճապարեց բանալու, սակայն պարապ էջեր միայն կը պարունակէր. ի բաց առեալ մին՝ որոյ վրայ գրուած էր.

« Գլուխդ պաղ, փորդ ազատ, ոտքերդ տաք պահէ ու բժիշկներուն վրայ խնդայ։ »

ԿԱՏՂԱԾ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ԽԱԾՈՒԱԾՔԷ ՅԱՌԱՋ ԵԿԱԾ ՎԷՐՔԵՐ

1. — Երբ մէկը կատղած կամ կասկածելի շունէ մը խածնուի, պէտք է վէրքը արիւնել, լուալ ու խարել (տայլամաf)։

2. — Անմիջապէս, ամենէն խոր, ինչպէս նաեւ թեթեւ վէրքերը սեղմելով առատ արիւն վազցնելու է. ապա առատ ջրով, եթէ կարելի է ջրոյ ցայտի

5	31	Դշ. գծ Դ. օր Հոգեգալստեան։ Պահք։ Ելոտեղ.	ժբ	իբ
Լու. Ցուցիս	Օր ամսոյ	— Անկեղծ սէրն ու ճշմարիտ գիտութիւնն անըսպառ դրամագլուխ են մարդոց սրտին ու միտքին մէջ, որք այլոց օգտին գործածուելով եւ եթ կրնան աճիլ ու բեղմնաւորիլ.	Ծն. Զիլհիճէ	Խտորեալ

բռնելով, կամ այլ հեղուկով մը (մինչեւ իսկ մէզ, ջըր-վար) լուալու է, մինչեւ որ խարելու համար պէտքեղածը բերուի։

3, — Խարումը կրնայ կատարուիլ ծարրաքարով (ռասթիք թասը), ֆլորիւր տը զէնքով, եւայլն. բայց ամենէն լաւագոյնն է տաք երկաթը։ Կարմրնալու աստիճան տաքցած ո՛ եւ է երկաթով, (բանալի, մկրատ, արթուկ եւայլն) վէրքը ամբողջապէս խարելու է։

4. — Խարումը որքան շուտ կատարուի, այնքան լաւ արդիւնք յառաջ կը բերէ, ու երբէք ժամանակը պէտք չէ անցնել, ուստի առանց բժիշկին գալուն սպասելու՝ պէտք է կատարել։

5. — Անուշադրով (ամօնիաք) եւ զանազան ոգիներով կատարուած խարումները բնաւ ազդեցութիւն մը չ'են ըներ։

ԱԿԱՆՋԻ ՄԷՋ ՄՏԱԾ ՄԻՋԱՏԸ ՀԱՆԵԼ

Երբ ականջի մէջ թրթուր, ճանճ, լու (փիրէ) կամ ո՛ եւ է միջատ մը մտած է եւ դուրս չ'ելներ, ամենէն պարզ միջոցն է զայն հոն շնջահեղձ սպաննել։

Այն ականջի մէջ՝ ուր միջատը մտած է, քանի մը կաթիլ ձէթ լեցուցէք եւ գլուխնիդ առողջ ականջին կողմը ծռեցէք, որպէս զի ձէթը վար չի թափի։

6	31	Եշ. գկ. Ե. օր Հոգեգալստեան. Պահք.	ժբ	իբ
Լու. Ցուցիս	Օր ամսոյ	— Գիտնական Յարութիւն վարդապետ Ալամդարեան վախճանի. 1834. — Ո՛վ երկրագործ, եթէ հարստանալ կը փափաքիս, արօրդ դու անձամբ վարէ. ...	Ծն. Զիլհիճէ	Խտորեալ

ՔՕԼԷՐԱ

Քօլէրա Նօստրաս։ — Քօլէրա Մօրպիւս։ — Տըռամադիր ընող պատճառներ։ — Զգուշական միջոցներ։ — Ֆիզիքական ու բարոյական առողջաբանութիւն։ — Ախտանիշք։ — Դարման։ — Հականեխում։ — Քօլէրայէ բռնուողք։

ՔՕԼԷՐԱ ՆՕՍՏՐԱՍ

Քօլէրա Նօստրաս կը կոչուի այն Քօլէրա հիւանդութիւնն, որ ամեն տարի, ամառն, երեւան կ'ելնէ մեծ քաղաքներու աղքատ ու տգէտ դասակարգերուն մէջ։ Մասնաւոր դէպքեր միայն յառաջ կը բերէ. տարափոխիկ չ'է ու չի ճարակիր։

ՔՕԼԷՐԱ ՄՕՐՊԻՒՍ

Ասիական Քօլէրան կամ Քօլէրա Մօրպիւսը ինքնիրեն երեւան չ'ելներ Եւրոպայի մէջ։ Բայց անգամ մը որ փոխադրուի, սոսկալի արագութեամբ կը տարածուի։ Այս հիւանդութիւնը կուգայ Գանգէս գետի ափունքէն, Հնդկաստանէն։ Վերջին աստիճան տարափոխիկ ու համաճարակ է։

7 31 Ուր. դձ. Զ. օր Հոգեգալստեան ։ Պահք։ ժէ իէ
☽ Լր. լս. ժմ. 17. ր. 34. Պայծառ օդ։

1807 — Դաւիթ կաթուղիկոսի գահընկեցութիւնը ։

Լտ. Ցուցիս — Օր ամսոյ — Տճ. Ձիլիճճէ — Խտրէլէզ

ՏՐԱՄԱԴԻՐ ԸՆՈՂ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ

Համաճարակին ամէնէ աւելի զոհ կուտայ աղքատ դասակարգն. ամենէն աւելի կը ճարակի գէշ սնանող, բնակող ու հագւող ընտանիքներու մէջ։ Բնակարանի խոնաւութիւն ու բազմամարդութիւն, խմուած ջուրի անմաքրութիւն, թշուառութիւն, գինեմոլութիւն, ամէն տեսակ չափազանցութիւն, թարմ և տհաս պտուղներ, լաւ չ'եփուած ուտելիքներ, ահա գլխաւոր պատճառներն Քօլէրայի տարածման։ Հիւանդութիւնը կրնայ երեւան ելնել նաև չափազանց և ծայրահեղ աշխատութենէ մը, անքուն գիշերէ, պաղ առնելէ, բարկութենէ, ստամոքսի մը խանգարումէ մը յետոյ։ Վախը, մարսողութեան վրայ ունեցած ազդեցութեամբն և պատճառած փորհարութեամբը՝ Քօլէրայի ծաւալման մեծագոյն պատճառներէն մին է։

—

ԶԳՈՒՇԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ. — ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քօլէրայի համաճարակի ժամանակ պէտք է վերոյիշեալ տրամադիր ընող պատճառներէ, ըստ կարելւոյն ինքզինքն զերծ պահել։ Մարմինը տաք պահել։ — Չափազանց չ'ուտել. — Չափազանց չ'աշխատիլ. — Բնաւ կամ շատ քիչ օղի, գինի և այլ ոգելից ըմպելի

8 31 Շբ. դկ. է. օր Հոգեգալստեան։ ժը իը

Ո՞վ կը դատի աշխատաւոր,
Եւ ո՛վ կ'ուտի աղւոր աղւոր, —
Ասել են՝ սուտ կա՛մ թէ իրաւ,
Խեւին հացը խելօքին փոր։

Լտ. Ցուցիս — Օր ամսոյ — Տճ. Ձիլիճճէ — Խտրէլէզ

խմել. — Չ'ուտել խակ և թարմ պտուղներ։ — Տան մաքրութիւնը ծայրայեղութեան պէտք է տանիլ։ — Կոյուղիները, ճեմիչները ամէն օր հականեխել։ Հական է նաև մաքուր, զտեալ, լաւ եւս է եռացեալ ջուր միայն խմել, սակայն եռացեալ ջուրը պաղելէ յետոյ բաց օդին դնելու չ'է։ Քօլէրայէ բռնուելու վախու պէտք չ'է տեղի տալ։ Առաւօտները շատ կանուխ դուրս չ'ելնել ու երեկոյին ալ շատ ուշ տուն չի դառնալ։

—

ԱԽՏԱՆՇԱՆՔ

Քօլէրա Նօսդրասի նշաններն են մաղձային ու գարշահոտ կղկղանք ու փսխունք. կլթիք (հըչգըրմագ). լեզուի չորութիւն և կարմրութիւն. սաստիկ ծարաւ. մարած ու կերկեր ձայն. դէմքի ու աչերու խոռոչացումն. շնչառութեան դժուարութիւն. տկար բազկերակ. պաղ ու մանիշակագոյն մորթ. մարմնոյ ծայրերու պաղութիւն և ցաւագին կարկամութիւն։ Ինչպէս ըսինք, Քօլէրա Նօսդրաս փոխանցիկ (պուլաշըգ) չ'է, իր ծանր ծանր յառաջացման պատճառաւ երկիւղաւոր չ'է։

Ասիական Քօլէրայի կամ Քօլէրա Մօրպիւսի փորքըհուքն ու փսխելները իրարու շատ կը յաջորդեն, ու դուրս տրուածին քանակութիւնը յաճախ շատ մեծ

Լռ. Ծնունդ	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճէ	[illegible]
9	31	✠ Կիր. ած. Ա. կիւրակէ Յարութեան, եւ յիշատակ Եղիայի մարգարէին. Առաջին պահք: Հոռոմէական. Յն. Բուլէյենտան Աստուածածնի: Լտ. Տօն Ամենասուրբ Երրորդութեան: — Ղուկաս Պալդազարեան, հիմնադիր Արշալոյս Արարատեան լրագրի, վախճանի. 1876.	١٦	٣٦

կ'ըլլայ. մածուցիկ երեւոյթ մը կ'ունենան և իրենց մէջ կը պարունակեն եփուած բրինձի հատիկներու նըմանող մարմիններ: Լեզուն պաղ ու կապոյտ կ'ըլլայ. ծարաւը՝ վերջին աստիճան. դէմքը մասնաւոր երեւոյթ մը կ'առնէ, պաղ, նուրբ ու երկայն քիթ. ներս քաշուած աչքեր, արագ ու մեծապէս նիհարութիւն, մկանունքներու մեծ ցաւ պատճառող կարկամութիւն:

Ախտանշանք՝ Բօլէրա Նօսդրասի ախտանշաններու կը նմանին, բայց աւելի ուժով, յանկարծական ու ծանր կ'ըլլան: Երբ հիւանդը աղէկնալու դառնայ այս ախտանշանները կը տկարանան, հակառակ պարագայի մէջ կը ծանրանան ու թոքային, սրտի կամ թիֆօյի տենդ կը բերեն:

Ասիական Բօլէրան կրնայ մէկ քանի ժամէն մինչեւ մէկ քանի օր տեւել. Վերջին աստիճան փոխանցիկ է, իր անհեդեդ ու քմահաճ ուղղութիւնը ահռելի է. այնպէս որ աջ ու ձախ բազմաթիւ զոհեր կը ձգէ:

—

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ

Հիւանդութիւնը սկսելէ առաջ. — Ընդհանրապէս Բօլէրան կ'սկսի լուծողութեամբ՝ որ հիւանդութեան երեւան ելնելէն մէկ քանի օր կամ մէկ քանի ժամ յառաջ կ'սկսի:

Լռ. Ծնունդ	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճէ	[illegible]
10	31	Բշ. ակ. Սրբոց կուսանացն Հռիփսիմեանց. Յն. դհ+, Աստուածածնի [Մայիս 31]: — Անձնասիրութիւնը կը նմանի ժանտաջրով խփուած սպունգի մը, լաւ է չը սեղմել ձեռքերնիս պրծելու զգուշութեամբ:	١٧	٣٧

Ուրեմն Բօլէրայի ժամանակ հարկ անհրաժեշտ է անմիջապէս կասեցնել ո եւ է փորհարութիւն:

Ասոր համար՝

1. — Անկողին մտէք, տաք վերմակներու մէջ քաթտուելով՝ նայեցէ՛ք որ քրտնիք:

2, — Մինչեւ որ փորհարութիւնը չի կտրի, բնաւ բան մի՛ ուտէք:

3. — Քիչ քիչ տաք ըմպելի մը խմել, օրինակի համար՝ թմբլի ծաղիկ (օխլամուր), երիցուկ (փափաթիա), անանուխ (նանէ), եղեսպակ (ասա չայը), ուրց (կէյիկ օթու), եւայլն:

4. — Կէս ժամն անգամ մը առէք հետեւեալ ըմպելիքէն մէկ ապուրի դգալ:

Շաքարախառն թէյ (սովորական կերպով եփուած)	150 կրամ
	30 »
Ալքօլաթ տը մանթ	4 էն 10 »
Սու նիթրաթ տը պիզմութ	10 էն 20 կաթիլ
Լօտանում	

(Տասն տարեկանէ վար տղոց լօտանօմ պէտք չ'է տալ:)

Եթէ վերոյիշեալ դեղը չի գտնուի, օրը երեք անգամ պէտք է առնել՝

	1 կրամ
Սու նիթրաթ տը պիզմութ	75 սանթիկրմ
Պէնզօ նաֆտալ	

Լտ. Ցուցիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճճէ	Խորդատ
11	31	Դշ. բժ. Սրբոց կուսանացն Գայիանեանց։ Լ. Բոռ-նոբայ ոռոծելոյն։ — Եւ ո՛չ մէկ վայրկեան պէտք է անգործ անցունել. կեանքի մէջ անգործութիւնը աններելի է։	١٨	٣٨

Եթէ վերոյիշեալ դեղերն անբաւական ըլլան փորհարութիւնը դադրեցնելու, օրն երեք անգամ, կերակուրէ առաջ պէտք է մէկ կրամ սալոլ առնել։

Հիւանդութիւնը սկսելէ յետոյ. — Եթէ Քոլերան որոշակի երեւան գայ, այսինքն երբ լուծողութիւնը ճըշմարիտ փորքշուքի մը դառնայ, փսխել սկսի, մարմինը պաղի, ու մկանունքները (սինիր) սկսին քաշուիլ, պէտք է յետագայ միջոցներուն դիմել։

1. — Հիւանդը պառկեցնել տաքուկ անկողինի մը մէջ։

2. — Ֆանէլայով ամբողջ մարմինը ուժով մը շփել։

3. — Տաք ջրով լեցուն շիշեր, տաք աղիսներ շարել չորս կողմը։

4. — Քառորդ ժամը անգամ մը ապուրի դգալ մը խմել հետեւեալ դեղէն.

Լիգէօր տ'Օֆման	2 կրամ
Ացէտաթ տ'ամօնիաք	8 »
Թիէնթիւր տը գանիլ	5 »
Քօնեաք կամ Րօմ	70 »
Հիտրօլաթ տը մէլիս	60 »
Սիրօ տը մանթ	30 »

Կամ 2 ժամն անգամ մը գինիի գաւաթով պէտք է խմել՝ 6-7 կրամ ասիտ լաքթիք՝ շաքարախառն 750 կըրամ ջուրի մէջ հալած։

Լտ. Ցուցիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճճէ	Խորդատ
12	31	Գշ. բկ. Պահք։ — Մեծն Նափոլէոն կը տիրէ Մալթայի։ 1798։ — Բարեկամները հովանոցի կը նմանին, երբեք պէտք եղած ատենը քովերնիս չ'ենք ունենար զանոնք։	١٩	٣٩

Կամ՝ եթէ վերոյիշեալ դեղերէ չի կարենայ գըտնուիլ, հիւանդին տալու է ապուրի դգալով թէյ լաւ քօնեաքով խառնուած, եւ կամ ապուրի դգալով շաքարախառն տաք գինի։

5. — Փսխելը դադրեցնելու համար հիւանդին պէտք է տալ սառոյցի փոքր կտորներ որ կլլէ. կամ մէկ ժամն անգամ մը շամբանիա՝ ապուրի դգալով, եւ կամ քօնեաք՝ խաշուէի դգալով։ Հիւանդը՝ ծարաւն պէտք է յագեցնէ ժամն անգամ մը բերանը դնելով ապուրի դգալ մը թէյ կամ խաշուէ, եւ կամ թթուաշխառն ըմպելի մը, օրինակի համար՝ լիմոնով պատրաստուած լէմոնատ։

Մէկ անգամէն մեծ քանակութեամբ ըմպելի պէտք չէ տալ, որովհետեւ փսխելը կ'աւելնայ։

—

ՀԱԿԱՆԵԽՈՒՄՆ

Շատ մեծ կարեւորութիւն ունի ու անհրաժեշտ է անմիջապէս հականեխել հիւանդին բոլոր դուրս հանածները, թէ՛ կղկղանք եւ թէ փսխունք։

Հականեխելու համար, պէտք է առնել ջուր՝ որ ամէն մէկ քիլօկրամին համար պարունակէ 50 կրամ կամ Քլօրիւր տը զէնք,

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճէ	Խտրէլէզ
13	30	Եշ. գձ. Սրբոյն Յովհաննու կարապետին եւ Աթանագինեայ եպիսկոպոսին։ Լտ. Անտօնէ կապուտացւոյն, և տօն խորհրդոյ Սուրբ Հաղորդութեան։ Կիւլ Բայրամը։ — Մեծ ժանտախտ ի կարին և շրջակայները, 1841։	٢٠	٤٠

կամ Սոլֆաթ տը քիւվր,
կամ Սոլֆաթ տը զէնք։

Ցառաջուընէ ամանի մը մէջ լեցունելու է վերոյիշեալ խառնուրդներէն մէկն։

Նոյնպէս այս ջրով պէտք է լուալ ճէմիչներն, ու այն ամեն տեղերն՝ ուր թափուած են այդ աղտեղութիւններն։

Հիւանդին սենեկին մէջ՝ անմիջապէս հականեխիչ ջուրերէն մէկուն մէջ թաթխելով պէտք է լուալ հիւանդին գործածած հագուստներն, ճերմակեղէնները, ամաններն, վերմակները, եայլն։

Լուացքի ատեն, հականեխեալ նոյն ճերմակեղէնք, նախ եռացած ջրոյ մէջ ձգելու է. ապա օ տը ժավէլով խառն ջրով շատ մը լուալ։

Երբ սենեակը պարպուի, կրակ վառելով՝ հոն պէտք է այրել բոլոր այն թղթերն, հին լաթերն, զգեստներն և անարժէք իրեղէններն, որոնք սենեկին մէջ կը գըտնուէին։ Ապա պատուհաններն ու ամեն ծակ ու ծուկ լաւ մը գոցել, սենեակին մէջտեղ, առանց դուրս հանելու կարասիներն, անկողինը, եւայլն, աւազի կոյտի մը վրայ դնել ածուխի կրակ պարունակող հողէ աման մը, կրակին վրայ լեցնել ծեծուած ծծումբ (մէն մի խորանարդ մեթրի համար 20 կրամ համեմատութեամբ)։ Այն ատեն դուրս ելնելով դուռը գոցելու է։

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճէ	Խտրէլէզ
14	30	Ուր. գկ. Պահք։ — Մեծն Նաբոլէոն Մարէնկոյի հռչակաւոր պատերազմը կը շահի, 1800։ — Գիտութիւնք կղպանքի կը նմանին, որոյ բանալին ուսումն է։	٢١	٤١

Սենեակն այսպէս 24 ժամ գոց մնալէ յետոյ, բոլոր դռներն ու պատուհաններն բանալով առատ օդ մտցնելու է հոն, հականեխուելէ առ նուազն ութ օր յետոյ միայն կարելի հոն բնակիլ։

Կահ կարասեաց և սենեկի հականեխումն պէտք է անմիջապէս կատարել հիւանդին աղեկնալէն կամ մեռնելէն յետոյ։

—

ՔՈԼԷՐԱՅԷ ԲՌՆՈՒՈՂՆԵՐԸ ԶԱՏԵԼ

Էական է մանաւանդ, Քոլէրայէ բռնուողն զատել, ուստի երբ բազմաթիւ անձեր պարունակող տեղ մը (գիշերօթիկ դպրոց, հիւանդանոց, պանդոկ, ևլն.) Քոլէրա ծագի, հիւանդը անմիջապէս մասնաւոր տեղ մը փոխադրելու է. եթէ այս զգուշութիւնը ի գործ չի դրուի, համաճարակի բոյն մը կը գոյանայ։

Մասնաւորաց տուներու մէջ, Քոլէրայէ բռնուողը զատ սենեակ մը պառկեցնելու է՝ ուր պէտք չ'է գըտնուի գորգ, վարագոյր, եւայլն։ Անկողինը սենեկին մէջ տեղ դնելու է, այնպէս որ օդը դիւրաւ փոխել կարելի ըլլայ։

Վերոյիշեալ զգուշական ու հականեխական միջոցք անթերի կատարելու է։ Եթէ զանազան պատճառներով

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Ֆճ. Զիլհիճճէ	Խտրէլէզ
15	30	❋ Շբ. գձ. Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին ելն ի վիրապէն. ☾ Վերջ. քառ. ժմ. 15, ր. 43: Անորոշելի եղանակ. — Սարգիս վարդապետ Թէոդորեան վախճանի. 1877. — Սկսիլը՝ գործը կէս ընել է.	ԻԲ	ԽԲ

զանոնք գործադրել կարելի չ՚է, պէտք է հիւանդը հիւանդանոց փոխադրել:

Քաղաքի մը կամ գիւղի մը մէջ երեւան ելնող համաճարակն դիւրաւ կարելի է կասեցնել, եթէ մեր տըւած պատուէրներն ամբողջ բնակչաց կողմանէ կատարեալ խղճմտութեամբ գործադրուին.

Մի՛ վախնաք Քոլերայէ

Քոլերան սոսկալի թշնամի մ՚է:

Թշնամիի մը առջեւ պաղարիւնութիւն պէտք է:

Հիւանդութիւն մը՝ որ թշնամի է՝ վախնալը վըտանգաւոր է.

Քաջութիւնն է հոգեկան այն ոյժն, արութիւնն, որով կրնանք վտանգը տեսնել ու դիմագրաւել պաղարեամբ, աներկիւղ, առանց տկարանալու, առանց աճապարելու: Տոկունութեամբ միայն կարելի է արդիւնաւոր կերպով գործածել գիտութեան մեզ տըւած միջոցները:

Աներկիւղ անձ մը՝ Քոլերայէ բռնուողներու մէջ բնակելով իսկ՝ նուազ ենթակայ է հիւանդութեան, քան վախցող անձ մը՝ թէ և նա համաճարակէ վարակեալ տեղերէ հեռի կենայ:

Քոլերան փորհարութեամբ կ՚սկսի: Վախի առաջին

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Ֆճ. Զիլհիճճէ	Խտրէլէզ
16	30	❋ Կիր. դկ: Բ. Տօն կաթուղիկէ Եկեղեցւոյ սրբոյ Էջմիածնի: — Արմաշու Դպրեվանուց խնամակալութեան հաստատութիւնը: 1889:	ԻԳ	ԽԳ

արդիւնքն է փորհարութիւն և լուծողութիւն:

Ուրեմն վախը Քոլերա կը պատճառէ:

Բնա՛ւ ծայրայեղութիւն

Ամեն բանի չափազանցութիւն եւ ծայրահեղութիւն միշտ վնասակար են, իսկ Քոլերայի ժամանակ բոլորովին մահացու են:

Քոլերայի դէմ լաւագոյն առողջաբանութիւնն է, ամեն տեսակ չափազանցութենէ և ծայրահեղութենէ հեռու մնալ:

Զափազանց ոգելից ըմպելիք մի՛ գործածէք

Նիւ Եօրքի Բղջախոհական ընկերութիւնն այս մասին հրահանգիչ մանրամասնութիւններ կուտայ մեզ: Քոլերայէ բռնուող և մեռնող 336 անձերէ, 195ը գինեմոլ, 131ը չափաւոր կերպով խմող, 5ը ժուժկալ, 2ը Բղջախոհական ընկերութեան անդամ, 1 ապուշ և 2ը բնութիւննին անծանօթ անձեր:

Զափազանց մի՛ աշխատիք, անքուն գիշեր մի՛ անցնէք:

1835ին, ի Վիլըր, քաղաքապետն առաւօտեան դէմ խաղարանէ մը դուրս ելած ատեն ինկաւ մեռաւ:

Եր. ցեր. 15,0 **Յունիս [5] Հազիրան** Եր. գիշ. 9,0

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Տճ. Ձիլհիճէ	Խտրէլէզ
17	30	Բշ. աձ. Սրբոց մանկանցն Բեթղեհեմի, եւ Ակակիոսի վկային. Մովկիմայ քահանային եւ Կոդրատոսի գինաւորին։ — Ինչ որ պէտք է քեզ, տղայաբար մի՛ գըներ. եւ թէ որ գնեցիր՝ շուտ մը անոր գինը վըճարէ ։	իդ	խդ

Ամբողջ գիշերը այն տեղ խաղալով անցուցեր էր ուրիշ 11 անձերու հետ, որոնք ամէնքն ալ նոյն օրը բռնուելով հետզհետէ մեռան ։

Չափաւոր սնունդ տուող կերակուրներ կերէք

1832ին, քսան և հինգ տարեկան կորովի, ուժեղ և քաջառողջ կին մը, առտուն տեսակէ սեխ մը կը գնէ և խնդալով կ՚ըսէ իր դրացիններուն. «Ես Քոլերայէ չ՚եմ վախնար, ահա՛ Քոլերան պիտի ուտեմ։» 24 ժամյետոյ կը մեռնի ։

Աւելի հեռուներն երթալ հարկ չ՚է այս մասին օրինակներ յառաջ բերելու համար։ Անցեալ տարւոյ Պոլսոյ մէջ երեւան ելած Քոլերայի միջոցին, Բերայ, Թաքսիմի մօտ ի նորոյ կառուցուելիք Ֆրանսական հիւանդանոցին ճարտարապետն, որ Փարիզէն նոր եկած էր, իրիկուն մը անյագ կերակուրէ մը վերջ, Քոլերայէ բռնուելով՝ քիչ որ վերջը մեռաւ ։

Մի՛ բարկանաք, մի՛ յուզուիք

1832ին, կին մը իւր դրացի կիներէ մէկուն հետ սաստիկ վէճ մը կ՚ունենայ ։ Ժամ մը յետոյ Քոլերայէ կը բռնուի և մէկ քանի ժամէն կը մեռնի ։

Եր. ցեր. 15,0 **Յունիս [6] Հազիրան** Եր. գիշ. 9,0

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Տճ. Ձիլհիճէ	Խտրէլէզ
18	30	Գշ. ակ. Սրբոց կուսանացն Նունեայ եւ Մանեայ։ Տօն. Մուրթոյ [30 օր]։ — Շուտ բարեկամութիւն մի՛ հաստատեր, բայց հաստատելէն յետոյ, նայէ՛ որ պահես ։	իե	խե

Քոլերայի միքրոպի դէմ ջուր

Ասիտ ֆէնիք	60 կրամ
Ալքօօլ (86 աստիճան)	100 «

Այս խառնուրդը թէ՛ ներսէն և թէ՛ դրսէն կըրնայ գործածուիլ հետեւեալ կերպով.

Ներսէն գործածելու համար օրական 10էն մինչեւ 20 կաթիլ կրնայ առնուիլ, այսինքն օրական 5 կամ 6 անգամ խմել քառորդ (1/4) գաւաթ գինիի կամ ջուրի մէջ 2 կամ 3 կաթիլ խառնելով։ Այս չափէն աւելի պէտք չ՚է առնել.

Դուրսէ գործածելու համար, մէկ լիտր ջուրի մէջ լեցուցէք երկու ապուրի դգալ. այս հեղուկով կրնաք հականեխել անկողինները, վերմակները, ևայլն ։

Լուացուելու ջուրերնուդ մէջ ալ կրնաք 10 կաթիլի չափ դնել.

Քոլերայի դէմ դիւրին դեղ

Որովայնի վերին մասի վրայ շատկէկ քօլօտիօն դընել։ Հիւանդին քոնեաք, ռոմ կամ օղի խմցնել։ Այս դեղով՝ շատ ծանր վիճակի մէջ եղող հիւանդներ մէկ քանի ժամէն բժշկուած են ։

Այս դեղը կը յանձնարարենք մեր ընթերցողաց ,

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճէ	Խտրէլեզ
19	30	Դշ. բձ. Պահք. Յայսմ. Մուրճայ [30 օր]. — Նիկողայոս Թիւլպէնտճեան՝ հիմնադիր Լըռուշէր օրաթերթին՝ վախճանի. 1886. — Ինքնին վճարէ քու պարտքերդ, եւ զգուշացի՛ր պարտք ընելէ. քանզի պարտական եղող անձ մը՝ գերի կը համարուի.	ԻԶ	ԽԶ

որովհետեւ սովորական դարմանումի (տաք ըմպելիք տալու, մարմինը շփելու, եայլն) արգելք չ'ըլլար, դիւրաւ գործադրելի է ու ծովէ բռնուելէ յառաջ եկած փսխելու դէմ լաւ արդիւնք կուտայ:

Քօլէրայի դէմ քանի մը զգուշութիւններ.

Քօլէրա երեւան ելած ժամանակ՝ ամենափոքր անհանգստութիւն մը, ինչ որ ալ ըլլայ, անտես չ'առնել, որովհետեւ բժշկութիւնը՝ շուտ դարմանուելէ կախումն ունի. որովհետեւ ամենաթեթեւ անհանգստութիւն մը կրնայ Քօլէրայի փոխուիլ:

Գիշերները՝ մանաւանդ հեռի գտնուիլ Քօլէրայէ վարակուած տեղերէ: Այս խրատին պէտք է հետեւին աւելի տկարակազմ ու երկրին կլիմային չի վարժուող անձինք

Հսկել տղոց վրայ, միշտ հարցնել ու իմանալ թէ՝ ի՛նչ կ'զգան:

Ամեն միջոց 'ի գործ դնելով ամենափոքր լուծողութեան իսկ առաջքն առնուլ անպատճառ:

Խնամքը առանց վախնալու ի գործ դնելու է: Քօլէրայէ բռնուողները դարմանողք անմիջապէս չ'են վարակուիր. քանզի Քօլէրան շօշափելեաց միջոցաւ ուղղակի չի փոխանցիր.

Եթէ Քօլէրայէ բռնուող մը պիտի դարմանէք, ա-

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճէ	Խտրէլեզ
20	30	Եշ. բկ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ եւ Յովսեփայ. եւ Սրբոց վկայիցն Սարգսի եւ Բագոսի. Ես դիզեցի դիզեցի, Ուրիշներուն ձգեցի. Ինքս քաղցած ապրեցայ, Մերկ գերեզման գնացի.	ԻԷ	ԽԷ

ռաջին գործերնիդ պէտք է ըլլայ՝ կասեցնել ախտանիշերն՝ որոնք են՝

ՓՈՐՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. զոր պէտք է առաջքն առնուլ մեր արդէն յանձնարարած դեղերու միջոցաւ:

ԿԱՐԿԱՄՈՒԹԻՒՆ ու ՊԱՂՈՒԹԻՒՆ. Քարիւղի կամ բեւեկնի ոգւոյ (թիրէմէնթին ռուհու) մէջ թաթխուած հաստ լաթով մը ամբողջ մարմինը շատ ուժով շփել. սակայն չի մոռնանք ըսելու, այդ պահուն հիւանդին քովէն պէտք է հեռացնել ճրագ, կանթեղ, կրակարան, եայլն: Միանգամայն տալ՝ քրտինք բերող տաք ըմպելիներ:

ՓՍԽԵԼ. Պէտք է մերթ ընդ մերթ, սակայն քիչ քիչ տալ սառոյց եւ լիմոնաթա.

ԽԻԹՔ (սանճը). Ասոր համար ալ դիմել մեր արդէն յանձնարարած դեղերու:

Երբ հիւանդը բժշկուի, պէտք չ'է որ շուտով անկողնէն ելնէ, երկայն ատեն ինքզինքը հիւանդ թող սեպէ. կրկնումը (իւզնիւք) առաջինէն շատ վտանգաւոր է, եւ այս բնական է:

Ասոր անոր ըսած ու չի փորձուած դեղեր բնաւ չի տալ հիւանդին:

Մտքերնիդ տպաւորեցէք թէ՝ հիւանդութիւնը շատ շուտ կը յառաջանայ, ու ո՛ւ է փորձ կրնայ ծանր հետեւանք ունենալ.

Եր. ցեր. 15,2 **Յունիս [9] Հազիրան** Եր. գիշ. 8,58

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճճէ	Խազիրան
21	30	Ուր. գձ. Պահք։ [illegible] և առաքելոց խնջոյքին։ Ցերեկը [illegible] և [illegible] երգել։ Տձ. Ինքնաւոր [illegible]։ Սկիզբն [illegible] Նեղոսի։ Լտ. Տօն [illegible] Յիսուսի։ ☉ է Խնջերին. ժմ. 23. ր. 19։ Տձ. Պօղոսի Սեբե-բան։ — Ծնունդ Ներսէս Ե. Աշտարակեցւոյ։ 1847։	٢٨	٤٨

Հիւանդութիւնը երևան ելած վայրկենին՝ եթէ մօտերնիդ բժիշկ կայ, անմիջապէս անոր դիմեցէք, եւ տուած խրատներն, դեղերն, և ամեն խնամք, ինչպէս ամեն հիւանդութեան համար ալ, խելքով, զգուշութեամբ, առանց դանդաղելու և մանաւանդ առանց երարանցումի պէտք է տանիլ։

Երբ ձեր մօտ բժիշկ չի կայ և հեռաւոր տեղէ մը բերել հարկ է, յայնժամ մեր յանձնարարած դեղերն զգուշութեամբ գործածեցէք։

ԵԶԱԿԱՆ ԴԵՂ ՄԸ

Գիւղի մը մէջ թիֆօ հիւանդութիւնը կը ճարակէր, դարբին մը կը բռնուի։ Բժիշկ կը բերեն, որ դեղագիր մը կը գրէ ու կ'երթայ։ Հետեւեալ օրը կրկին կուգայ և տանտիկնոջ կը հարցնէ հիւանդին որպիսութիւնը.

— Ա՜խ, տօքթէ'օռ, երէկ դեղերն առնելու գացած ատենս ի՛նչ ընէ աղէկ, խեղճ մարդը երկու հարինկ (ռինկա պալըղը) և պնակ մ'ալ ձէթով չոր լուբիա կերեր է։

— Ըսել է, հիմա....։

— Աղէկցաւ, տօքթէ'օռ, վարը խանութը կ'աշխատի կոր և շատ ալ աղէկ է։

Եր. ցեր. 15,2 **Յունիս [10] Հազիրան** Եր. գիշ. 8,58

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Տճ. Զիլհիճճէ	Խազիրան
22	30	Շբ. գկ. Սրբոյն մեծին Ներսիսի Հայրապետին մերոյ եւ Խադայ Եպիսկոպոսին։ — Մատենագիր քերթող եւ խմբագիր Մեսրոպ Թաղիադեանց վախճանի։ 1858։ — Աւրբէչին երեսին զարկածդ դուն եա մի ըներ։	٢٩	٤٩

Բժիշկն այս գիւտին համար հրճուալից, տետրակի մէջ կը գրէ, «Թիֆօ, փորձուած դեղ, երկու հարինգ և պնակ մը ձէթով չոր լուբիա։

Երկու օր վերջը որմնադիր մը նոյն հիւանդութենէն կը բռնուի։»

— Շո՛ւտ, կ'ըսէ բժիշկն, անմիջապէս երկու հարինգ և պնակ մը ձէթով չոր լուբիա կեր։ Ես վաղը կուգամ։

Յաջորդ օրը, որմնադիրը կը մեռնի։

Բժիշկը այս փորձէն օգուտ քաղելով՝ նշանաւոր տետրակին մէջ կը գրէ. «Թիֆօ։ Դեղ, երկու հարինգ և պնակ մը ձէթով չոր լուբիա։ Նպաստաւոր դարբիններու և աննպաստ որմնադիրներու համար։»

Հիմա տեսաք թէ՝ ի՛նչպէս դեղի մը ազդեցութիւնք կը փորձուի բժշկաց կողմանէ։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԲԱՅԱԽ

Առանց ծախքի քացախը տունէն չինելու պէս ամենադիւրին բան չիկայ։ Աւազաքարէ շինուած ամանի կամ պզտի փայտէ տակառի մը մէջ կը նետէք խաղողի հատիկները, կեղեւները և կոտերը. անոնց վրայ եռացեալ ջուր կը լեցնէք մինչեւ որ ամբողջ կտորները ծածկէ։ Երբոր խաղողի նոր հատիկներ վրան աւելցնէք, պէտք է եռացեալ ջուր աւելցնել։ Երբ ամանը լենայ, պէտք է խնամով ձերմակ մաքուր

Լտ. Յունիս	Օր տարւոյ		Տճ. Զիլհիճճէ	Խտրէլէզ
23	30	✠ Կիր. գձ. Գ. զկնի Հոգեգ. բարեկենդան Լուսաւորչի պահոց: Յն. Բարթողիմէոսի Առաքելոյն: Հր. Թամուզ [29 օր]. ◐ Ծն. լ. ժմ 4 ր. 23 Պայծառ օդ: — Անգլիական Վիգթօրիա մարտանաւը կ'ընկղմի 422 նաւազով [1893]	Ի.	Օ.

կաթով մը ծածկել և արեւուն առջեւ կամ տաք վառարանի մը քով դնել: Վեց կամ ութ շաբաթէն յետոյ կ'ունենանք պատուական քացախ մը սաթի գոյնով. խմորման ժամանակ օդ բանալու է միշտ և այս խմորումը այնչափ շուտով կ'ըլլայ՝ որքան բարեխառնութիւնը բարձր ըլլայ.

Երբ քացախ առնել պէտք ըլլայ, տակառին ծորակէն (մուսլուք) քաշելու է, և տակառին վրայի գրտնուած խիցին ծակէն քաշած քացախին չափ գաղջ (ըլըք) ջուր լեցնելու է զգուշութեամբ, որ քացախին երեսը կապած մայրը չ'աւրուի:

Շաբաթը կամ ամիսը անգամ մը կրնաք ձեր պէտքին չափ առնուլ և տեղը ջուր դնել, այնպէս որ տարիներով ընտիր քացախ մը ձեր տունէն անպակաս կ'ըլլայ:

ՀԱՄԵՄՈՒԿԻ (վանիլիա) ԱՆՈՅՇ ՀՈՏԸ ՍՏԱՆԱԼ

Համեմուկի հոտը ամենէ հաճելիներէն մէկն է, բայց նաեւ ամենէն սուղն է, մանաւանդ այժմ: Արհեստական կերպով այս հոտը ձեռք բերելու համար քիչ մը ջուրի մէջ հասարակ վարսակ (եուլաֆ) եռացընելու է. վարսակը քսակի մը մէջ դնելով: Կրնաք զայն գործածել կաթի, պաղպաղակի, քրէմաներու հոտ տալու համար: Վարսակը որչա՛փ շատ դրուի եւ երկար ատեն եռացնէք, հոտն ալ այնքան ուժով կ'ըլլայ:

Լտ. Յունիս	Օր տարւոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խտրէլէզ
24	30	Բշ. գկ. Պահք: Սրբոյն Եպիփանու Կիպրացւոյն Բաբելայ Հայրապետին եւ երից աշակերտաց նորին: Լտ. Ծնունդ Յովհաննու Մկրտչին: Տճ Մուհարրէմ [29 օր] եւ տարեմուտ 1313 Թուականին: — Նահապետ Կաթուղիկոս Եդեսիացի վախճանի 1705.	Ա	Օ

ԱԿԱՄԱՅ ԳՈՂ

Մըստըր Ճօզն, որ ըստ անգլիական բարի սովորութեան, հրդէհի գացող անձի մը շտապով տուն կը դառնար. դիմացի կողմէն եկող նոյնպէս անգլիացիի մը այնպէս կը զարնուի, որ իյնալուն բան չի մնար: Իրարմէ առանց ներողութիւն իսկ խնդրելու երկու անգլիացիք իրենց ճամբան կը շարունակեն. բայց Մըստըր Ճօզն քանի մը քայլ յառաջանալէ ետքը, ձեռքը գրպանը տանելով՝ կը նայի որ ժամացոյցը չի կայ: Անմիջապէս ետ կը դառնայ, միւսին ետեւէն կը վազէ կը հասնի ու սպառնալից ձայնով մը կ'ըսէ:

— Տո՛ւր, սա ժամացոյցը տուր.

Մարդուկը, առանց բերնէն բառ մը հանելու կը հնազանդի և կծիկը կը դնէ.

Մըստըր Ճօզն, առանց ուրիշ անհաճոյ դէպքի մը տուն կը դառնայ, և կ'սկսի մէկ կողմէն թէյը խմել, միւս կողմէն ալ կնոջը պատմել քաղաքին դէպքը: Իսկ կինը, նկարագրութեան ամենէն տաք միջոցին քա՛հ քա՛հ մը ձգելով՝ խօսքը կ'ընդմիջէ ու կ'ըսէ:

— Բայց սիրելիս Ճօզն ժամացոյցդ այս առաւօտ հոս էիր մոռցեր. ահաւասիկ մինչեւ հիմա կռուկին վրան էր:

ԽԵԼԱՑԻ ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀ ՄԸ

Բժիշկ մը կը գրէ հետեւեալը.

« Մէկ քանի տարի առաջ, մանկամարդ կին մը ե-

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Յն. Մուհարրէմ	Խտրէլէզ
25	30	Գշ. ած. Պահք. Սրբոյն Կոստանդիանոսի Թագաւորին և մօր նորա Հեղինեայ. — Բողոքականք իրենց հաւատոյ դաւանութիւնը կը հրատարակեն [1530]. — Ուրիշներու խօսքերը չեն որ մեզ կ՚անպատուեն, այլ մեր վարմունքն.	Ւ	օՏ

կաւ ինձ խորհուրդ հարցնել իր ամուսնոյն համար՝ որ երկու ուսերէն մէկուն մէջ (չեմ յիշեր որը) յօդացաւ ունի կ՚ըսէր. բայց հիւանդութիւնը վախու բան մը չ՚ունի, բայց չի կրնար աշխատիլ ու շատ կը նեղուի: Քափուրաւոր օծանելիքի մը համար դեղագիր մը տուի ու ըսի՝ « Առաւօտ երեկոյ ասով ուսը շփեցէք: » կինը գնաց։

« Շաբաթ մը վերջը նորէն եկաւ, տխուր կերպարանք մը ունէր. « Ամուսինս ի՛նչ որ է՝ ան է, տօքթէօռ, ըսաւ. բայց ես ասոր ալ չ՚եմ զարմանար, մոռցայ ձեզ հարցնելու թէ՝ գրուա՞ծ թէ պարապ կողմով պէտք էր շփել, ուստի, գործը բաղդին ձգելով՝ գրուած կողմով շփեցի, բայց օգուտ մը չըրաւ, և որովհետեւ թուղթն ալ մաշեցաւ, եկայ որ ուրիշ մը տաք ու ի՛նչպէս գործածուիլը ըսէք. »

« Դիւցազնական ճիգեր կ՚ընէի չի խնդալու համար. Բացատրեցի թէ՝ տուած թուղթս դեղագործի մը տանելով՝ պէտք էր որ անկէց դեղ մը առնէ և այն դեղով շփէ ամուսնոյն ուսը թէ՝ դեղագիրս՝ ինքնիրեն զօրութիւն մը չ՚ունէր, հապա հոն գրուած դեղը պիտի բժշկէր: »

— Ատիկա առաջուց չ՚ըսէի՞ք, պոռաց. պատուիրեցիք որ ասով, այսինքն ձեր թղթով շփել, ես ալ ըրի. բայց նորէն կ՚ըսեմ, բնաւ օգուտ մը չըրաւ. »

« Դժուար չ՚էր ըսածին հաւատալ. »

Լտ. Յունիս	Օր ամսոյ		Յն. Մուհարրէմ	Խտրէլէզ
26	30	Գշ. ակ. Պահք. Հերի՛ք գաւախս, ո՛վ մարիկ, — Սուրին սապոնն ի՞նչ անէ. Հերի՛ք խօսեցար, հերի՛ք, Խեւին խրատն ի՞նչ անէ.	Ր	օՐ

ԳՐՉԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՕԳՍԷՆԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

[Ռամկական բանաստեղծութիւն]

Առ Մ. Յովհաննէսեան

Իլը պաճարին էր. սօխախին վարէն
Էս կէզի օր մը տեսայ բէնճիրէն.
Կըլոխըթ կապած կէճէլիք եազմա,
Կըրնա՛լըդ տալը շապիկ մը պասմա,
Սուռաթըդ փառլախ թիւլպէնտի կոօը,
Հէմէն կիտէս քի մարէի պըտոր...
Ներսիթիս ալթիւնթ էղավ մէյմընալ,
Անճախ քի կըրծայ պէրանըս պանալ.
Ծանըս ցըբէցի, կիտէ՞ս Հուռրիկ,
« Թառչին պաճարը նօ՛ուտու թօբի՛կ »
Տուն էրէրցուցիր տուտախըդ քիրազ,
Ըսիր « տատըրնա պազայըմ պիրազ. »
Տուռը կայնեծայ, վար ինճար հէմէն.
Ան թազէ ֆիտան, չայիր ու չիմէն

Լտ. Յունիս | Օր ամսոյ | Յն. Մուհարրէմ | Խտրէլէզ

27 30 Եշ. բժ. Պահք. Սրբոյն Թէոդիտոսի Գաղատացւոյն և Թալիլէոյ բժշկին, և եօթն կուսանացն որք յԱնկիւրիա կատարեցան։

— Ամէն մարդ չի չարախօսեր, բայց ամէն մարդ կը թողու որ չարախօսեն։
— Ցոյսը կեանքի շահն է.

Պօյ պօս էնտամըդ, աշկըդ բէստանէ
Բիլիճ պօղազըթ, թուշըթ տեսայ նէ
Ալ չի տիմաձայ, «կիւզէլ բըղ, ըսի,
Սանա հէլալ տըր թօք, թօքճու, հէփսի՛,
Փարա խըթէմէզ, եէթէր քի պիր սէն
Պէնի կէօրտիւքճէ եիւզիւմէ կիւլսէն.»
— Պէրանըս կօցվէ՛ր, քէշկէ չըսէի,
Կասկարմիր էղար, ալ նառ չիչէյի,
Ներս փախար, տուռը կոցեցիր պիրտէն
Բէնճիրէն կացիր կաշեցիր բէրտէն,
— Ա՛խ, իշտէ անկէ, ան օրէն պէրի
Ճիյէրս, ա՛յ Հոռոք, աշխովըդ կ՚էրի.
Շաշխըն էմ տարցեր արտու իրինկուն
Նէ խատէկ ունիմ, նէ ըռահաթ կուն.
Նէ կըլոխըս խէյք, նէ՛ վըրաս տէրման,
Աշկէս տուըս կ՚էլլայ կիտէսքի տիւման,
Ան կանի միտկըս չե՞ս իքար, կիւլիւմ,
Կըսեմ աս էօմրէն աղէկ է էօլիւմ.
Խօվուշը, խախվէն, չարշըն, մահալլէն,
Կը նըստիմ, կէլլամ ախ վախ ընելէն.
Նէ՛ ըռախին խէր կ՚ընէ նէ թիւթիւն,
Արխատաշներըս կը խնտան պիւթիւն.
Կըսէնքի, եաղըխ, զավալը Օզսէն,
Կընիկ մը խուռմիշ ըրէր էր էօքսէն,

Լտ. Յունիս | Օր ամսոյ | Յն. Մուհարրէմ | Խտրէլէզ

28 30 Ուր. բկ. Պահք.

Կուզը ե՞րբ կը շտկուի. —
Երբ ի գերեզման մտնէ.
Ջարը ե՞րբ կը շտկուի, —
Երբ գաւազան ուտէ։

Տուն ալ խուշի պէս սէրսէմ պուտալա,
Պիր աղ քօնալըմ ըսիր պու տալա,
Տուզախը ինկար, ա՛լ պոռա կանչէ
Ձէ՛, իրաւոր աս կաշվէլու պան չէ,
Մընէ՛ր, խըյանէ՛թ, կիւնահ է ինծի,
Աճապ ա՞շք ունիս զէնկինի մէնծի
Քի մէյմը ինծի չես նայիր պիլէ,
Է՛ս կեզի էրիք, խուլ խուրպան, քէօլէ,
Մէյմը վըրանիս կարդայ տէրպապան
Ալթըխ տուն ինէ կիտցիր անմէն պան.
Էս կէզի տարին տասվէրկու ամիս
Հաց, մում, շաքաթը օխայ մըն ալ միս
Պակաս ճէմ ընէր. ես մա՛րդ էմ. հէմ ալ
Կարնեմ կը ծախէմ հարուր թիւռլիւ մալ,
Ծըմեռը միտիա, թօրիկ, քարիտէս,
Պահարին զէրէն, ֆուլեա խունկի պէս,
Էտըը վախիթը կուզայ չիլէկին
Էտքը պօստանը, խառքուզին սէրկին,
Էտքը խայիսի, շէֆտալի, արմուտ,
Էտքն ալ ուսկումրի, քէֆալ, փալամուտ,
Մեր տունէն պակաս չըլլար լաքէրտան,
Կը տատիմ, կէզի կը շինէմ ֆիստան.
Տուն իմին տիւշկիւն հալիս մընայիր
Խասըմին հէտըդ էրթանք բանայիր

Ղտ. Յունիս | Օր ամսոյ | Յհ. Մուհարրէմ | Խտրէլլէզ

28 | 30 | Շբ. գձ. Գիւտ նշխարաց Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին։ Ղփ. Առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի։
C Առ. քառ. ժմ. 23. ր. 10. Պայծ. եղանակ.

— Թիֆլիզի Ս. Գայիանեան հայ օրիորդաց ուսումնարանը բացուեցաւ [1869]։ | օՂ

Տէ հոն նայէ քի մէկ հատ մը օլսուն
Կա՞յ Օզսէնին պէս պապայիտ թօսուն,
Հուռըբիկ, նէրսըս կը վարի ալէֆ.
Վախ ճիվան էօմրըս բի կըլայ թէլէֆ.
Հաչան քի կէզի կէօնիւլ տըվէր էմ
Կէզի չարնէմ նէ կըլամ էս վէրէմ
Նէրօըս կը պանի թէստէրէ, քէսէր,
Մէրհամէթ ըրէ, էկու չէ մըսէ՛ր
Տուն մէշկիս խուշախ, կըլոխիս մանտիլ,
Էս ֆէնէր ըլամ տուն մէջը խանտիլ.
Էս սախսի ըլամ, տուն զէրէն զիւմպիւլ,
Էս խաֆէս ըլամ, տուն մէջը պիւլպիւլ.
Տուն տիրէկ ըլաս, էս եէրքէն պէզի
Հովը պըչէ տէ պատըլիմ կեզի.
— Կէնէ՝ կըսէմքի չէմ տիմանար կօր
Իշտէ մընածի տէրիյօվ օսկօր,
Տանա ինչ կըրէմ, հալըս եաման է,
Թախքի մէրթուպիս ճուղապը կայ նէ
Գըտոր պէքլէյէմ — ամա՛ չէ չըսէս,
Ջիտա խապիլէ քէտէքէս, խըռսէս,
Կուզես նէ հատա՛, կուզէս մը՛ հավտար,
Էտքը կէշուլթին կ՚ըլայ...։ — Ա՛ս խըտար։

ՕԳՍԷՆ

9 Յունիս 93

Օրինակեց ԱՂԵՔՍ. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Ղտ. Յունիս | Օր ամսոյ | Յհ. Մուհարրէմ | Խտրէլլէզ

30 | 30 | ✠ Կիր. գկ. Դ. զկնի Հոգեգալստ. Հարսանիք։

— Կ. Պոլսոյ Բերայի Հայոց Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ օծումը [1838]։
— Մարդ իւր պակասութիւններէն օգուտ քաղելու համար, երբեք բաւական չապրիր։ | օԿ

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Գանդոկի մը առջեւ ճամբորդ մը։
— Պարո՛ն պանդոկապետ, կ՚ուզեմ այս գիշեր հոս անցունել. սենեակներդ ի՞նչպէս են, մլուկ կա՞յ։
— Հոգ մի՛ ընէք, թէև շատ կան, բայց մժեղները զանոնք կը հալածեն ամեն գիշեր։

Խօսակցութիւն հիւանդի մը և խուլի մը մէջ։
Խուլն. — Ի՞նչպէ՞ս ես։
Հիւանդն. — Օր մը աղէկ օր մը գէշ։
Խուլն. — Կամաց կամաց կ՚աղեկնաս։ Ի՞նչ կ՚ուտես։
Հիւանդն. — Թոյն ուտեմ ազատիմ։
Խուլն. — Ան ալ գէշ չէ։ Ո՞ր բժիշկը կը նայի։
Հիւանդն. Հոգէառ հրեշտակը գայ և թող զիս տանի։
Խուլն. — Այդ շատ աղեկ է։
Այս որ կը լսէ հիւանդը՝ զայրութով դուրս կը վռնտէ այս դժբաղդ հիւանդատեսն,

---

ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ ԽՄՈՐԵՂԷՆ ՄԸ

Առէք օխայ մը ալիւր, 100 տրամ կարագ, 5 հաւկիթ, մեծ գաւաթ մը շաքարախառն կաթ, ափ մը լեցուն չամիչ և 40 տրամ խմոր։

Լտ. Յունիս | Օր ամսոյ | Ցն. Մուխարրէմ | Խտրլէզ

1 30 Բշ. գձ. Սրբոց վկայիցն Անտոնինոսի, Թէոփիլոսի, Անիքտոսի և փոտինոսի. Լտ. Ցոլեա Ա. Նոխոյ [30 օր] Ը օԸ

— Հարաւատը կը շրջապատէ. ինչպէս կը շրջապատէ հորը՝ ջուր քաշելու համար։

Նախ կաթի պաղն կտրելով՝ կարագը մէջը հալեցուցէք. ապա ալիւրը այդ հեղուկով թրելէ յետոյ՝ վրան աւելցուցէք հաւկիթները, պտղուց մը աղ եւ շամիչը.

Երբ խմորը բաւական թանձրանայ, սկսեցէք զայն ձեռքով թրել մինչեւ որ ամանին յատակէն բրդի. այն ատեն վրան աւելցուցէք գաղջ ջուրի մէջ յարուած խմորը. կաղապարները կիսովին լեցնելով՝ ժամու մը չափ կրակի վրայ ձգեցէք որպէս զի խմորը գայ. անկից յետոյ ժամ մը չափաւոր կերպով տաքցած փուռի մը մէջ ձգելու է որ եփի.

Կաղապարներն ընդհանրապէս հողէ կ'ըլլան, եւ թէ զանոնք պէտք է կանխաւ կարագով օծել, որպէս զի խմորը չի փակչի.

Այս խմորեղէնը շատ թեթեւ կ'ըլլայ. եթէ քանի մը օր պահել ուզուի, զով տեղ մը ու թիթեղէ ամաններու մէջ դնելու է.

ԼԵՄՈՆ ՊԱՀԵԼ

Լեմոնը ամենափոքր խոնաւութիւն մը տեսածին պէս կը փտտի. Ասոր առաջքն առնելու համար յետագայ միջոցին պէտք է դիմել. Բարակ աւազ առնելով՝ կրակի վրայ լաւ մը չորցնելու է, երբ պաղի՝ մաքուր ու չոր պարկի մը յատակն անով խաւ մը ձեւացնելու է. ամեն մէկ լեմոն թղթի մէջ փաթթելով՝ անոր վըրայ շարելու է, բայց այնպէս մը որ լեմոնի պոչին

Լտ. Յունիս | Օր ամսոյ | Ցն. Մուխարրէմ | Խտրլէզ

2 30 Գշ. գկ. Սրբոցն Դանիէլի մարգարէին, և երից մանկանցն Սեդրաքայ, Միսաքայ և Աբեդնագովի. Լտ. Աջէլո-Բէնէ Ս. Ադոնատ. Թ օԹ

— Մեծ երկրաշարժ Մասիս լերան շրջակայքը, կործանեցաւ Ս. Յակոբայ վանքն և Ակոռի գիւղը. և շատ անձինք մեռան. 1840

կողմը դէպի վար դարձած ըլլայ եւ իրարու չի դպչին. Լեմոնի այս առաջին կարգը ծածկելու է 4 5 սանդիմէթր թանձրութեամբ խաւով մը. այս երկրորդ խաւի վրայ ալ՝ լեմոնի երկրորդ կարգ մը, ու այսպէս հետզհետէ.

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ ՊԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

Լուի Ֆիլիփի թագաւորութեան օրով, Զուիցերիական Դաշնակցութեան նախագահն էր Հէնրի Տրիւէ, որ հակառակ իւր ունեցած բարձր պաշտօնին, պահած էր՝ իւր գեղջկական բարեմիտ պարզութիւնն. Իւր միակ ծառան էր առոյգ և պառաւ ստնտու մը. որ մեծցուցած էր զնա և կը կատարէր նորա տանին գործերն.

Օր մը, Լուի Ֆիլիփ Տրիւէի մօտ ղրկեց դեսպան մը, Պ. Պուա լը Գոնդ. Այս վերջինս կը հասնի Փարիզէն Պեռն և Պեռնէն ի Լօզան, ուր կ'երթայ Պ. Տրիւէի մօտ, որ կը բնակէր փոքրիկ տուն մը. Կը քաշէ զանգակի թելն և ձայն մը ներսէն կը գոչէ.

— Հրամմեցէք ներս... այս նորէն ո՞ր սատանան է, տեսնենք.

Դեսպանը կը մտնէ խոհանոցն ուսկից կու գար ձայնը և կը գտնէ անդ պառաւ մը որ խահուէ կ'աղանձէր պտուկի մը մէջ. փայտէ կտորով մը խառնելով, որպէս զի ամենքն ալ հաւասարապէս խորովին.

Լռ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուխարրէմ	Խտրէլեզ
3	30	Եշ. աձ. Պահք : Տճ. Աշուրէ կիւնիւ. — Մանուկ պէյ Միրզաեան վախճանի ի Պոլիս 1817։ — Գործի մը ձեռնարկած ժամանակդ որքան առատ դրամ ունենաս, նոյնչափ քիչ հաստատութեամբ գործէ պիտի քաշուիս.	Ժ.	Ժ.

— Կ՚ուզեմ խօսիլ Պ. Տրիւէլի հետ, ըսաւ Պ. Պուա լը Գոնդ.

— Ի՞նչ կ՚ուզէք իրմէ. Դեռ հիմա դուրս ելաւ, որովհետեւ մինչեւ հիմա անդադար աշխատած էր։

— Բայց, ըսաւ այցելուն զարմացած այս հարցումէն, կ՚ուզէի գործերու մասին խօսիլ անոր հետ։

— Է՛ լաւ, կարծեմ Պիզին գնաց քիչ մը գինի խըմելու և պատառ մը խորոված երշիկ ուտելու քանի մը բարեկամաց հետ։ Ծա՞տ ստիպողական գործի համար կ՚ուզէք…

Պարզամիտ կնոջ անկեղծութիւնը զուարճացնելով դեսպանը, պատասխան տուաւ

— Իրա՛ւ որ, այո. տիրոջս կողմէն կուգամ.

— Ա՜հ, ծառայութեան մէ՞ջ էք։ Լա՛ւ տուն է։

— Է՜հ բաւական. իմ տէրս Ֆրանսայի թագաւորն է։

— Ա՜յ թշուառական. փառաւոր տեղ մը ըլլալու է։ Ձեր ձե՞ռքն է ամէն բան. Նզովից արմատ, ինչպէս ըրիր որ այդ Թիւիլրիի մէջ սպրդեցար։

Դեսպանն այլ ևս չդիմանալով, կարճ կապեց և ըսաւ. «Տեսնենք, կրնա՞մ խօսիլ Պ. Տրիւէլի հետ։

— Է՛ լաւ ըսաւ պառաւը որոյ հետաքրքրութիւնն յագեցած էր. Երթամ անսնել մեր պարոնը, բայց բարեհաճեցէք խահուէս դարձունել մինչեւ որ վերադառնամ և ուշադրութիւն ըրէք որ չ՚այրի։

Դեսպանն առաւ փայտի կտորն և գէշ աղէկ 'ի կատար հանեց իւր գործը։

Երբ պառաւը վերադարձաւ, այրուածի հոտ մ՚առաւ եւ գոչեց դեսպանին մօտենալով. «Օ՜խ, խահ-

Լռ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուխարրէմ	Խտրէլեզ
4	30	Ե Եշ. ակ. Սրբոց Թարգմանչացն մերոց Սահակայ և Մեսրոպայ։ Տօն և հանդէս դպրոցային։ — Նորոգ շինութիւն Գատը Գիւղի Սուրբ Թագաւոր եկեղեցւոյն [1814] — Մտիկ ընել գիտնալը, շատ բան սորված ըլլալ կը նշանակէ.	ԺԱ	ԺԱ

ուէս ալ այրեր է, այս անճարակը չէ կրցեր խառնել.»

Տրիւէլ կը հանի. «Է՜հ, բարե՛ւ, Պ. դեսպան, դահլիճը մտէք եթէ կը բարեհաճիք։»

Հապիւ դուռը փակուած էր, բարի կինը լսեց երկու պետական մարդոց կոկորդալից ծիծաղն այն տեսարանին վրայ զոր պատմեցինք։

ՔՈՍԸ (ույուզ) Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ԴԱՐՄԱՆԵԼ ԳԻՒՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

2 մաս Ստիւրակի օծանելիք (Գարա Գիւննիւք մէհլէմի) եւ 1 մաս ձէթ իրար խառնեցէք և օրը երկու անգամ, առաւօտ եւ երեկոյ, 4 կամ 5 օր վերոյիշեալ դեղը քսելու է։ Այս օծանելիքը, առաջին անգամէն իսկ, քերուելուն առաջքը կառնէ և շուտով կը բժշկէ թէ՛ պալարաւոր և թէ կեղեւաւոր բորբոքումները։

Մանաւանդ շատ փոքր տղոց համար քոսի պատուական դեղ մ՚է։ Քսուելուն չ՚են հակառակիր ու բուժումն ալ շուտ տեղի կ՚ունենայ։

Երեք տարեկանէ վար տղոց համար կը բաւէ օրական մէկ անգամ՝ և 4 կամ 5 օր քսել։

Եր. ցեր. 14,55 Յունիս [23] Հազիրան Եր. գիշ. 9,5

Լռ. Յունիս	Օր ամսոյ		Յն. Մուհարրէմ	Խտրէլէզ
5	30	Ուր. բժ. Պահք. Յն. Յովհաննու Քէչէր Աբէլ Լեռնէ — Կորսուեցաւ Անգլիան, Պուրբէշի ազգային հաստատութեանց բարերարը Վ. Խճ. նի [1876] — Ստամոքսիդ հարցնէ առաջ՝ քան քիմքիդ հարցուր ։	ԺԲ	ԿԲ

ԿԵՆԴԱՆԵԱՑ Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ԸՄՊԵԼԻ ՏԱԼ

Ծարաւն մարդս ու կենդանիները կ'առնէ որ ըմպելիք գործածեն ։ Ըմպելիները բնախօսական բաղանդակ պաշտօններու վրայ մեծ ազդեցութիւն մ' ունին ։ Այդ բազմազան արդիւնքները պէտք է որ դրուեն կենդանի պահողներուն կամ երկրագործին ուշադրութիւնը. որովհետեւ պէտք է կենդանիներու այնպիսի ըմպելիք մը տալ՝ որ անկէց յառաջ գալիք ամէն օգուտներն ստանալով հանդերձ՝ զերծ մնայ այն անպատեհութիւններէն՝ զորս այդ ըմպելիներն կրնան յառաջ բերել ։ Ախոռներու մէջ ապրող կենդանիներու քիչ քանակութեամբ՝ սակայն քանի մ' անգամ խմցնելու է, և մինչեւ իսկ, եթէ պէտք է, իրենց տրամադրութեան տակ քիչ մը ջուր ձգելու է ։ Աշխատող կենդանիներու օրական երկու կամ երեք անգամ, սակայն իր գարիի կամ վարսակի բաժինն ուտելէ յետոյ տալու չէ՝ ինչպէս շատերը կ'ընեն, այլ ընդհակառակն միշտ յառաջ պէտք է ջուր տալ ։ Եթէ ձին, աշխատութենէ դարձած ատեն քրտնած է, նախ քիչ մը խոտ և յետոյ ջուր տալու է ապա կրկին քիչ մը խոտ ու ջուր տալ յետոյ. աշխատութեան սկսելէ յառաջ վարսակը պէտք է տալ ։ Ահա՛ այս է գլխաւոր ու փորձառական կանոնը ։ Ձիուն ստամոքսը շատ պզտիկ է, ամէն մէկ ճաշի ատեն մէկ քանի անգամ կը լեցուի ու կը պարպուի, ուրեմն տրուած կերին կատարելապէս օգուտ քաղելու համար՝ պէտք է կարելի եղածին չափ երկար ատեն ստամոքսին մէջ պահել ա-

Եր. ցեր. 14.55 Յունիս [24] Հազիրան Եր. գիշ. 9,5

Լռ. Յունիս	Օր ամսոյ		Յն. Մուհարրէմ	Խտրէլէզ
6	30	Շբ. բկ. Սրբոյն Տրդատայ և Աշխէն տիկնոջն և Խոսրովիդխտոյն ։ Յն.* Ծնունդ Յովհաննու Կարապետին ։ — Աշխատութեամբ շահուած դրամն աւելի փայլուն է՝ քան այն՝ զոր ծնողացդ գրպաններուն մէջ պիտի գտնես ։	ԺԳ	ԿԳ

մենէն անդադար, ուժով ու սուր կերը՝ որ վարսակն է ։ Եթէ վերոյիշեալ կերպով տրուի վարսակը ստամոքսին թթուին հետ լաւ մը կը խառնուի, աւելի լաւ կը մարսուի ու իրաւամբ սպասուած բոլոր արդիւնքը կու տայ ։ Կենդանւոյն յոգնութիւնը քիչ կ'ըլլայ. աւելի առողջ կ'ըլլայ և ծանր դժուարամարսութիւններու ենթակայ չ'ըլլար ։ Բաց աստի, վարսակը իր մէջ կը պարունակէ գրգռող տարր մը որ թէ՝ մարսողութիւնը կը դիւրացնէ և թէ կենդանիին կայտառութիւն մը կու տայ. աշխատութեան սկսելու համար պէտք եղած գրգիռը կու տայ ջղային դրութեան ու կենդանիին կը հաղորդէ նոր կորով մը ։ Կը տեսնուի ուրեմն թէ՝ մեր խորհուրդի հետեւելով՝ կարելի է կատարելապէս օգուտ քաղել այդ գրգռութենէն որոյ արդիւնքն է դիւրին, արագ և աւելի երկարատեւ և հետեւաբար արդիւնաշատ աշխատութիւն մը ։

ՇՈՒԱՐԵՑՆՈՂ ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԸ

Թուաբանութեան մէջ քաջ եմ ըսող անձ մը շուարեցնելու համար, իրեն հարցուցէք թէ՝ հարիւրի մը ճիշդ երրորդ ու կէսը, ո՞ր թիւն է ։

Հազուագիւտ է որ այս պարզ հարցումին կարենան հաշուեանց վարժութեամբ կամ առանց ծիծաղաշարժ հաշիւներու մէջ մտնելու՝ պատասխանել ։ Երբեմն ալ տակէն չեն կրնար ելնել, չի հասկնալով որ մէկ երրորդ-

Լտ. Ցուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուխարրէմ	Խտրէլլէզ
7	30	✠ Կիր. գձ. Ե. Գիւտ տփոյ Ս. Աստուածածնի։ ☾ Լր. լս. ժմ. 5. ր. 53։ Պօրղ. ի վեր։ — Ամեն արհեստի մէջ ամեն ոք պարտի քալել կամ վազել, կեցողը կորսուած է ։	٩	٦٤

ու կէսը $^3/_3$ի, կամ ամբողջի մը կէսն ըլլալով՝ հարիւրին ալ երրորդ ու կէսն 50 պիտի ըլլայ ։

ՋՈՒՐԸ ՄԷԿ ԱՄԱՆԷՆ ՄԻՒՍԸ ԿԸ ՑԱՏԿԷ

Գլանաձեւ և ուղիղ եզերքներով ամանի մը մէջ բունկած թղթի կտոր մը դնելով՝ ամանը դարձուցէք ջրով լի պնակի մը վրայ. հեղուկը ամանէն պնակին մէջ պիտի ցատքէ ։

ԱՆԿԱՐԵԼԻՆ ԿԱՐԵԼԻ ԸՆԵԼ

Սեղանին վրայ քով քովի երեք դրամ դրէք և առաջարկեցէք որ մէջտեղինը առանց ձեռք դպցնելու վերցնելով՝ երրորդը ընեն ։

Եթէ չի կարենան ընել. մէկ կողմի դրամը առնելով՝ միւսին քովը դրէք, որով մէջտեղէն վերցուցած կ'ըլլաք՝ առանց անոր ձեռք դպցնելու ։

ԽՄԱԾ ԳԻՆԻԻԴ ԳՈՅՆԸ ԲՆԱԿԱ՞Ն Է ԹԷ ՈՉ

Գինիին մէջ սպունգի (սիւնկէր) կտոր մը թաթխելով՝ դրէք քիչ մը ջուր պարունակող պնակի մը մէջ ։

Լտ. Ցուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուխարրէմ	Խտրէլլէզ
8	30	Բշ. գկ. Սրբոցն կալիստրատոսի եւ քառասուն եւ ինն վկայիցն և Ղունկիանոսի քահանային։ — Բուլթավայի հռչակաւոր պատերազմին մէջ Շուէտի Կարոլոս ԺԲ. Թագաւորը կը յաղթուի Մեծն Պետրոսէն. [1709]	١٠	٦٥

Եթէ գինիի գոյնը բնական է, առնուազն քառորդ կամ կէս ժամ պէտք է որ ջուրը կարմրի ։ Եթէ գոյնը արուեստական է, ջուրը գրեթէ անմիջապէս գոյնը կը փոխէ ։

ՀԱՒԿԻԹԸ ՁՄԵՌԸ ԹԱՐՄ ՊԱՀԵԼ

Հաւկիթները փաթթեցէք լրագիրներու կամ ուրիշ թուղթերու մէջ և 40 կամ 50 հատը դրէք ուռկանաձեւ պարկի մը մէջ, և կախեցէք զայն օդասուն շտեմարանի (պօտրում) մը մէջ ։ Միայն թէ՝ պէտք է ամեր օր պարկին վերի կողմը դէպի վար դարձնել ։

ՀԱՒԻ ՏԵՍԱԿԸ ԱԶՆՈՒԱՑՆԵԼ

Հաւ մեծցնելը, եթէ նպաստաւոր պայմաններու մէջ կատարուի, երկրագործին համար շահու մեծ աղբիւր մ'է ։ Ամեն ոք, պզտիկ մշակները, ինչպէս նաև մեծ ագարակատէրները կրնան անկից օգտուիլ ։ Մեծ ագարակատէրին ո՛չ թէ միայն իր ագարակի պէտքին ու վաճառման համար առատ արտադրութիւն մը կուտայ, այլ նաև հաւերը կը մաքրեն իր հողերը անթիւ միջատներէ ու գէշ խոտերէ, որովհետեւ հաւերը զանոնք կը փնտռեն ու ախորժանօք կուտեն ։

Լտ. Ցունիս	Օր ամսոյ		Տն. Մտուրբէն	Խորհրդ
9	30	Դշ. դձ. Սրբոյն Զաքարիայի մարգարէին. Հր. ծոմ ճաշ առաջնն Երուսաղէմ. — Ազնւանից վերջին մետրապոլիտ Պաղտասար արքեպիսկոպոս Հասան-Ջալալեանց վախճանի 1854.	ԿԶ	ԿԶ

Պարոն Լըմուան, հետեւեալ կերպիւ կը խրատէ երկրագործները հաւի տեսակին ազնուացնելու համար.
« Ձեր շուրջը փնտռեցէք, զատեցէք ամենէն գեղեցիկ հաւերը, ու զանոնք սերունդէ սերունդ ազնուացնելու աշխատեցէք: Ջանացէք որ ձեր հաւերը իրենց նախկին ձեւն ու գոյնը պահեն. այն ատեն երկրին կլիմայի յարմար ցեղ մը յառաջ բերած կ'ըլլաք՝ որ ամենադոյզն խնամքով ու աշխատութեամբ ամենամեծ արդիւնք պիտի տայ ».

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՇԻՒ ՄԸ

Բրուսիոյ հաշուակալութեան ատեանը երկրին ընդհանուր հաշիւները քննած ժամանակ՝ վերջերս լուսաբանեց կարեւոր խնդիր մը. Սրամիտ ատենակալները հաշիւները պրպտելով տեսան որ դաւառագլուխ քաղաքի մը մէջ, երկաթուղիի մթերանոցին կատուն օրը 5 փէննիկի (25 փարա) կաթ կը խմէր, մինչդեռ ուտելիքի մթերանոցին կատուն՝ օրը միայն 3 փէննիկի կաթ կը խմէր. Տարբերութիւնը մեծ ըլլալուն՝ երկաթուղւոյ կայարանապետէն բացատրութիւն պահանջուելով, պատասխանեց. « Երկաթուղւոյ մթերանոցին կատուին կերած մուկերը շատ նիհար են, որովհետեւ կաշիի կտորուանքով միայն կը սնանին, ուստի այդ կատուին շատ կը տրուի: Ընդհակառակն, ուտելիքի մթերանոցին կատուին կերած մուկերը շատ պա-

Լտ. Ցունիս	Օր ամսոյ		Տն. Մտուրբէն	Խորհրդ
10	30	Դշ. դկ. Պահք. — Մարդ իր չունեցածը միշտ լաւագոյն կը կարծէ.	ԿԷ	ԿԷ

րարտ են. և քիչ կաթ կը տրուի անոր. Ասկից առաջ եկած է այդ տարբերութիւնը. »

Հաշուակալները, հանդարտ խղճով; կրցան շարունակել իրենց աշխատութիւնները:

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ

Մաքրութիւնն առողջութեան համար էական պայման մըն է: Վտանգաւոր ու տարածուող շատ մը հիւանդութիւններու միակ պատճառը աղտոտութիւնն է. Մաքուր ջուր, մաքուր օդ, արեգական լոյս և մաքուր ու առողջարար սնունդ, առողջութեան համար բացարձակապէս անհրաժեշտ չորս տարրեր են:

1. — Մորթերնիդ մաքուր պահեցէք: Մարմինն փոքրը ծակոտիքներ ունի՝ որոնք արտաշնչութեամբ ու աղտոտութեամբ դիւրաւ կը լեցուին եւ կը գոցուին և այն ատեն հիւանդութեան սնունդ և ծագում կուտան. Ասոր համար պէտք է խնամքով լուացուիլ և հագուստները շատ մաքուր պահել և յաճախակի բաղնիք երթալ:

2. — Մորթի աղտոտութեան չափ վնասակար է նաև հագուստներու աղտոտութիւնը, մարմնոյ տկարանալուն կը նպաստէ: Մորթը ծածկող ճերմակեղէնները ու հագուստները, վերմակները և սաւանները

Եր. ցեր. 14,50 **Յունիս [29] Հազիրան** Եր. գիշ. 9.10

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խըդրէլէզ
11	30	Եշ. ան. Սրբոյն Եղիսէի մարգարէին։ Ցն.* Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի։ — Քի՛չ խօսած ըլլալու համար մարդ քիչ անգամ կը զղջայ, շատ խօսած ըլլալուն համար՝ յաճախ։	ԺԸ	ԿԸ

եայլն, ամէն օր բաց օդին թօթուելու և յաճախ փոխելու է։

3. — Յիրաւի կարեւոր է մաքուր օդ շնչելը, ապականուած, գէշ օդը թոյն մըն է. եթէ շատ շնչուի՝ մահ կը պատճառէ. եթէ քիչ՝ առողջութեան կը վնասէ։ Սենեակի մը օդը շարունակ փոխելու է պատուհանները բանալով։ Գիշերը քիչ մը բաց ձգելու է առաստաղին մօտ գտնուող պատուհան մը։ Պատուհանները վերի կողմէն ալ բացուող ըլլալու են, որովհետեւ ձեր շնչած ու արտաշնչած օդը՝ որ ապականած ու տաքցած է՝ սենեակի վերի մասն, դէպի առաստաղ կ'ելնէ, ուստի պատուհանին վերին մասն ալ բացուելու է որ այդ ապականեալ օդը դուրս ելնէ։ Եթէ պատուհանը մեծ է, թէ՛ վերի և թէ՛ վարի մասըն միանգամայն բացէք։ Որչափ շատ օդ առնէք այնքան օգտակար է, ուստի ջանացէք ձեզ համար առատ ու մաքուր օդ հայթայթել. միայն նայեցէ՛ք որ օդի հոսանքի մը ուղղակի ենթակայ չըլլաք։ Միշտ գոց պահուած ննջարանի մը ապականեալ ու թունաւոր օդի պէս վնասակար բան չկայ,

Եթէ վառարան (սոպա) միշտ վառի, սենեակի մը օդը կը նորոգէ։ Ցուրտին եթէ վառարանը վառած ու պատուհան մը բաց թողունք, սենեակին օդը միշտ թարմ ու մաքուր կը մնայ։

Եր. ցեր. 14,49 **Յունիս [30] Հազիրան** Եր. գիշ. 9,11

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խըդրէլէզ
12	30	Ուր. ակ. Պահք. Ցն.* Երկոտասան Առաքելոց. — Զաքարիա եպիսկոպոս Վաղարշապատցի, Ս. Էջմիածնի բազմարդիւն ձեռնտուն վախճանի. 1659	ԺԹ	ԿԹ

4. — Գէշ հոտերէ զգուշացէք։ Ձեր տան պատուհանները, տախտակամածն, սանդուխները, վերջապէս ամէն մասը մաքուր պահեցէ՛ք։ Ո՛չ ջուր և ո՛չ կիր խնայեցէք։ Ձեր տան մօտերը ո՛չ աւլուքի և ո՛չ ուրիշ աղտեղութեանց կոյտեր գտնուելու են, և մանաւանդ բուսական մնացորդներ՝ որպիսիք են կաղամբի, պրասի կոտրներ, սոխի, ձմերուկի կեղեւներ, և այլն՝ մի՛ թողուք։ Անոնք թունաւոր կազ մը դուրս կուտան որ՝ ջերմ (սըթմա) կը պատճառէ։

Արդէն, աղբիւսէ (չէօբլիւք) կամ տարբաղադրութեան մէջ գտնուող ո՛ և է նիւթէ ելած կազը և գարշահոտը կրնայ ջերմ պատրաստել։ Ձեր տան մօտերը պէտք չէ որ գտնուին խոզի ախոռ, աղբի (կիւպրէ) փոս կամ մնայուն ջուրեր։ Ցեմիշի ճամբաները, աղտոտ ջուրի ճամբաները վերջին աստիճան մաքուր պահեցէք, և բնաւ մի՛ թողուք որ հոտին։ Հոգ տարէք որ անոնք միշտ ամենամաքուր ըլլան, ապա թէ ոչ՝ անկարելի է որ մաքուր օդ ծծէք։

5. — Որչա՛փ աւելի վայելէք լոյս, օդ ու արեւ, գիտցէք որ այնքան առողջ կ'ըլլաք, թողէք որ ազատօրէն ու առատօրէն ձեր սենեակը մտնեն։ Մութ տեղ մը ո՛չ մի մարդ և ոչ մի բոյս կրնայ ծաղկիլ ու ապրիլ, հապա հիւանդկախ ու տկար կ'ըլլան։

Յիշեցէ՛ք թէ լաւագոյն է հիւանդութեանց առաջքն

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տն. Մ.	Խաղաղ
13	31	Շբ. բձ. Սրբոց երկոտասան Առաքելոցն Քրիստոսի, և Սրբոյն Պօղոսի երեքտասաներորդ առաքելոյն։ — Յովհաննէս Ը. կաթողիկոս հաստատուեցաւ [1831]։	Ի.	Ի.

առնուլ քան թէ բժշկել։ Ժամանակին ծախսուած մէկ փարան, լնը փարայ խնայելու պատճառ կ'ըլլայ։ Առողջապահիկ զգուշութեանց համար խելացի կերպով մէկ քանի ղրուշ ծախսելով՝ ապագային խնայած կ'ըլլաք մէկ քանի հարիւր ղրշ. շատ դեղեր, շատ տառապանք, և ասոնք ամենէն թանկագինը՝ մեր ԿԵԱՆՔԸ։

ՕԴԱՊԱՐԻԿԻ ՓՈՐՁՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

Բարիզ՝ այն վսեմ քաղաքը՝ նոյն օրը մեծ յուզման մէջ կը գտնուէր։

Բաղքին ստահակները հոս ու հոն կը վազէին ձեռքերնին լմերթ մ'առած Նոր ճնա՛րք, Նոր ճնա՛րք պոռալով։

Քաղաքացիք խել մեծ ոգեւորութեամբ անոնց ետեւէն կը վազէին, թերթերէն գոնէ մէկ մէկ հատ ձեռք ձգելու համար ու չ'էին հասնէր։

Հրապարակները ու սրճարանները բոլորովին լեցուած, առանց աւուր պարէնը մտածելու, միայն այս հնարքին ի՛նչ ըլլալուն վրայ կը խօսէին։

Լրագրաց ծանուցած նիւթն ուրիշ բան չ'էր, այլ եթէ՝ Անոնէի երկու արհեստաւորներ, այսինքն, Մօնկօլֆիէ երկու թղթագործ եղբարք, տաք օդով օդապարիկը յաջողած էին յերկինս բարձրացնելու։

1783 Յունիս 4 թուականին իրենց քաղաքացիքը

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տն. Մ.	Խաղաղ
14	31	✠ Կիր. բկ. Զ. Զկնի Հոգեգալստեան։ Բարեկենդան պհց. Վարդավառի։ Ցն. Գիւտ տփոյ Ս. Աստուածածնի։ — Հաճըն քաղաքի մեծ հրդեհը [1883]։ — Յիմարը խնջոյք կուտայ, խելացին կ'ուտէ։	ԻԱ	ԻԱ

մեծ զարմացման մէջ թողլով առաջին փորձն ըրին։
Օդապարիկը որ կտաւով շինուած էր, դրսէն թըղ-
թով պատուած և բերանը դէպի վար դարձած, ուր
կրակարան մը կախուած կը գտնուէր և որուն մէջ
կտաւ ու յարդ վառեցին պալօնը ուռեցնելու համար։
Հանդիսատեսներու ծափահարութիւնը ու Հուռռա-
ները այս նոր մեքենային հետ յերկինս բարձրացան,
որ տասը վայրկեանի մէջ հինգ հարիւր մեթրօի չափ
բարձրը ելաւ։

Բաղքին մեծաւորները ներկայ կը գտնուէին այս փորձին։ Բարիզի ուսումնական Ակադեմիային իրաց
պատմութիւնը նկարագրեցին, առանց ինչ սկզբան
վրայ հաստատուած ըլլալը բացատրելու, որ Բարիզ-
ցւոց մեծ յուզման պատճառն եղած էր երկրորդ ա-
ռաւօտուն։

Ակադեմեանք, ժողովրդեան մեծ շարժումը դիտե-
լով, խկոյն հրաւէր ուղղեցին առ Էդիէն Մոնկոլֆիէ,
որպէս զի՝ Բարիզցւոց առջև ալ այս փորձն ընէ ծախ-
քը վրանին առնելով։

Բայց Բարիզցիք մեծ անհամբերութեան մէջ կը
գտնուէին հետեւեալ օրերն և կուզէին այս նոր հը-
րաշքին օր մ'առաջ ականատես ըլլալ։

Մէջերնին հանգանակութիւն մը բացին, որ մէկ
երկու օրուան մէջ տասը հազար ֆրանքի յարդելի
գումարը հաւաքուեցաւ (և արդէն այսպիսի գործե-
րու մէջ աչխոյժ և եռանդուն գտնուող ժողովուրդը
աշխարհիս վրայ միայն Բարիզցիք են, որ մեր օրում ալ
տեսանք)։

Ժամանակակից Շարլ անուն բնագէտը, որ արդէն

Լռ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խաւրէնէց
15	31	Բշ. գձ. Ա. օր պահոց Վարդավառի։ ☾ Վ.ք. ք. ժ.մ. 5 ր. 47։ Տօթ և գորշ։ — Յակոբ Չէլէպի Տիւզեան վախճանի ի Վենետիկ 1847։ — Տխուր ըլլալ, գրեթէ միշտ ինքզինքին վըրայ մտածել է։	իբ	հբ

մեծ համբաւ ստացած էր այս քաղքին մէջ, այս գործը իր վրայ առաւ, ու Ռօպէրթ եղբարց յանձնեց պալօնին շինութիւնը, որ նոյն ժամանակի բնագիտութեան գործիքներ շինող գործարան մ'ունէր։

Պալօ՛ն մը շինել. լա՛ւ. բայց ինչո՞վ կամ ի՞նչ մեծութիւն պէտք էր ունենալ. — և խնդրոյն լուծման դժուար կէտը սա չէր — այլ ինչո՞վ պէտք էր ուռեցնել։

Չի Աննօնէէն առնուած լուրը ուրիշ տեղեկութիւն չէր տուած, այլ թէ՝ Մօնկօլֆիէ եղբարք իրենց պալօնը ուռեցուցած էին, օդին կէս ծանրութեամբ կշռող կազով մը։

Շարլ մտածեց թէ ջրածին կամ իտրօժէն կազը որուն գտնուիլը հազիւ երեք տարի էր, օդէն տասն և չորս անգամ քիչ կը կշռէր, ուստի հաւանութիւն տըւին այս կազով ուռեցնելու։

1783 Օգոստ. 27 դեռ լոյսը չծագած, Թիւիլըրիի պալատին պարտէզները, ուր պիտի կատարուէր այս փորձը, ժողովրդեան բազմութիւն մը խռնած էր, որք, կանայք և մանկտիք այս տեսարանը վայելելէ զուրկ մնալ չէին ուզեր։

Շարլ և Ռօպէրթ պալօնը ուռած բերին հանդիսավայրը, և տասը վայրկեանէն յետոյ, երեք հարիւր հազար բերնէ ելած հուրրաները պալօնը կ'ողջունէին երկնից սեւ ամպերուն մէջ կէս մը կորսուած, եւ քիչ մը ետքը ստիպեցին բոլոր հանդիսականները կամայ ակամայ իրենց բնակարանները վերադարձնել, մեծ հեղեղի մը փոխուելով։

Պալօնը՝ որոյ անունը կլօպ (գունտ) դրուած էր,

Լռ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խաւրէնէց
16	31	Գշ. գկ. Բ. օր պահոց Վարդա. Լ.ք. Տօն հանդերձից Ս. Աստուածածնի։ — Թիֆլիսի փորձ հանդիսի սկզբնաւորութիւնը Ա. Յովհաննէսեանի ձեռքով։ 1876	իգ	հգ

երկնից բարձրութեան մէջ շատ չկեցաւ, և գրեթէ ժամէ մը վերջ բարձրը գտնուած օդին նուազութեան պատճառաւ աւելի ուռենալով, վերջապէս պայթեցաւ, ու մէջի կազը կէս մը պարպուելով, իւր ծանրութենէն ստիպուեցաւ վար իյնալ, և գնաց մինչև Կօնօս, որ Բարիզէն գրեթէ 12 քիլօմէթր հեռու է։

Գիւղացիք այս դէպքէն զարհուրած հրէշ մը կամ չար ոգի մը կարծելով, սկսան գործերնին թողուլ ու ցիրուցան ըլլալ։

Անոնցմէ մէկ քանին իսկոյն գիւղին ժողովրդապետին տանը դուռը ձեռք առին, ու մեծ շփոթութեամբ եղելութիւնը նորա պատմեցին։

Կղերականը ասոնց յուզմունքը տեսնելով, թէպէտ քիչ մը սրտոտ էր, բայց սարսուռ մը զգաց։

Սակայն պարտքն էր իբր հովիւ իր ոչխարները քաջալերել, ուստի պատրաստուեցաւ անոնց գլուխը անցնիլ, ու ակռաները կրճտելով դէպի երկնային գազանին մօտենալ։

Հազիւ յիսուն քայլ մնացած էր, ընկերակցողներէն մին սկսաւ «դեռ կը շարժի, դեռ կը շարժի» աղաղակել։

Քահանայն իսկ այս ձայնը առածին պէս կանկ առաւ, և ժողովուրդը սկսաւ նորէն փախչիլ։

Սակայն ընկերացողներէն մին՝ որ հին զինուորական մ'էր, ամենէն սրտոտ բրդելով հրացանը հրէշին վըրայ արձակեց։

Պալօնը որ արդէն կէս մը իւր զանգուածը կորսնցուցած էր, մէջի կազը աւելի մեծ ծակ մը գըտ-

Եր. ցեր. 14,41 | Յուլիս [5] Թէմմուզ | Եր. գիշ. 9,17

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խըդրէլէզ
17	31	Դշ. գձ. Գ. օր պահոց Վարդավառի. — Օր ծննդեան Գէորգ Դ. կաթուղիկոսին՝ Պոլսոյ Սամաթիա թաղին մէջ. [1813] — Աւելի դիւրին է երկու փառարան շինել, քան թէ մէկ փառարան տակ պահել.	ԻԴ	ՀԴ

նելով, խսկոյն չիջաւ։

Ժողովուրդը և կղերը ասիէ սիրտ առնելով, սկսան վրան յարձակիլ մեծ յաղթանակաւ, ու կտոր կտոր ընելով իրենց զէնքերնուն ծայրը անցուցին և օրուան մնացած մասը գիւղին փողոցները պտտցուցին մեծ ուրախութեամբ։

Բարիզի Ակադեմեանք այս լսելով, ամէն տեղ հրաւեր կարդացնել տուին, որպէս զի ուրիշ անգամ մը այսպիսի մեծ ծախքով յառաջ եկած գործ մը ժողովրդին ագիտութենէն չ'ոչնչանայ։

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԵՍԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլոներէնէ թարգմանուած սիրուն առակ մը։
Երկու ծերունիներ, այր և կին, կը խօսին իրենց փոխադարձ մեծ սիրոյն վրայ։

— Զքեզ ա՜յնքան կը սիրեմ, կ'ըսէ կինն, որ եթէ մեռնիս, անմիջապէս ես ալ ետեւէդ կը մեռնիմ.

— Զքեզ ա՜յնքան կը սիրեմ, կ'ըսէ կինն, որ եթէ մեռնիս, անմիջապէս ես ալ ետեւէդ կը մեռնիմ։

Եւ երկուքն ալ միաբերան կը յաւելուն.

— Կը խնդրեմ Աստուծմէ՝ որ քեզմէ առաջ մեռնիմ.

Յանկարծ դուռը կը զարնեն։
Մահն է որ ներս մտնել կ'ուզէ։
— Ա՜յ, կ'ըսէ այրը, ոտքս այնպէս կը ցաւի որ

Եր. ցեր. 14,40 | Յուլիս [6] Թէմմուզ | Եր. գիշ. 9,20

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խըդրէլէզ
18	31	Եշ. դկ. Դ. օր պահոց Վարդավառի. Տօմ. Հրոտից [30 օր]. — Թիֆլիզի Հայոց բարեգործական ընկերութեան հիմնարկութիւնը։ [1881] — Առաքինութիւնը բարոյական գեղեցկութիւնն է.	ԻԵ	ՀԵ

քայլ մը չ'եմ կրնար առնել. կնի'կ, դնա դուռը բաց։

— Յօդացաւերս այնպէս սաստկացած են որ տեղէս չ'եմ կրնար շարժիլ, կը պատասխանէ կինը, դուն գնա բաց։

Եւ մահն սպասելէ ձանձրացած, պատուհանէն ներս կը մտնէ և երկուքը մէկանց կ'առնու կը տանի։

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՊՏՈՒՂ ՄԸ

Սէյլան կղզին կը գտնուի Անգղիական Հնդկաստանի դէմը, որուն գլխաւոր քաղաքն է Գոլոմպօ։

Սոյն կղզւոյն սքանչելի պտղաբերութեանը պատճառաւ Հնդկաստանցիք Գոհարեայ կըզի կ'անուանեն։ Այս պտղաբերութեանց մէջ պէտք է անուանել արգիլեալ պտուղը, որ Ադամաթուզ կը կոչենք, ու Հընդիկ լեզուաւ Տիվի գատուրու կը կոչուի, որուն բառ առ բառ նշանակութիւնը արգիլեալ պտուղ է.

Այս զարմանալի պտղոյն ծաղիկը անուշահոտութեան մէջ առաջին կարգը կը դասուի. Պտուղը որ ծիւղերէն կը կախուի՝ նարնջագոյն է դրսանց, իսկ ներսէն կարմիր. սակայն ամենէն զարմանալի կէտը սա է թէ՝ կարծես այս պտուղէն ակռայով կտոր մը փրցուած է։

Պէտք է յաւելուլ թէ այս պտուղը մահացու թոյն մ'է, և ով որ անգիտութեամբ այս պտուղէն կերած

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խավէնէգ
19	31	Ուր. աճ. Ե. օր Վարդավառի: Յոյն Հերակլ [30 օր]: Յն.* Արքաղաքն Կէրօպէոս: — Այսօրուան մէկը վաղուան երկուքէն աղէկ է:	ԻԶ	ՎԶ

է դեղեցկութենէն հրապուրուելով անկարելի եղած է դեղ մը գտնել:

Այս երկու հանգամանաց պատճառաւ Հնդկաստանցիք հետեւեալ կերպով կ'առուգարանեն թէ՝ Եդեմական դրախտը հոն գտնուելով՝ Ադամաթուզն այս ըլլայ, որովհետեւ՝ իւր մահացու ըլլալէն զատ, առաջին կնոջ՝ այսինքն Եւայի ակռաներուն նշանը կը կրէ:

Երբոր 1795ին Անգղիացիք Սէյլան կղզւոյն տիրեցին, զինուորներէ մէկ քանին այս պտուղէն ուտել փորձեցին՝ թէեւ շատ քիչ, զի համը տեսքին չափ հրապուրիչ չէ, բայց ծանր կերպով հիւանդացան եւ վերջապէս մեռան:

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Ծովեզերքը, երկու ամուսինք:

— Սիրելի՛ս, այդ նաւակը մի նստիր, փորձանք մը չի հանես:

— Զէ՛, անուշիկս:

— Ա՛հ, դող կ'ելլեմ կոր. նաւակ գործածել չես գիտեր, ելնես խեղդուելու ըլլա՛ս:

— Հոգ մի՛ ըներ, ես լողալ գիտեմ:

— Գոնէ՛ ցամաքոյդ ու շղթան ինծի ձգէ՛:

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Մուհարրէմ	Խավէնէգ
20	31	Շբ. ակ. Յիշատակ տապանակին Հնոյ և տօն Նորոյս Սրբոյ եկեղեցւոյ: Նաւակատիք: Լտ. Մարգարիտէայ կուսին: — Զորս դաժնկանով գործի ձեռնարկողը, չորս հարիւր ոսկի արժողութիւն ունեցող կառքով երթեւեկելու հիմնադրութիւնը կ'ընէ:	ԻԷ	ՎԷ

ԵՐԿՐԱԳՆՏԻՍ ԱՐՏԱԴՐԱԾ ԳԻՆԻՆ

Աշխարհիս վրայ ամենէն աւելի գինի արտադրող երկիրներն են, Իտալիա, Ֆրանսա և Սպանիա: Հետեւեալ ցուցակէն կը հասկցուի թէ՝ ո՛ր երկիր ինչ քանակութեամբ գինի կ'արտադրէ:

	Հէքթոլիտր
Իտալիա	30,600,000
Ֆրանսա	28,000,000
Սպանիա	28,000,000
Աւստրո-Հունկարիա	9,800,000
Բորթուկալ	6,000,000
Ռուսիա	3,350,000
Յունաստան	2,600,000
Ռումանիա	2,400,000
Ալէմանիա	2,350,000
Պուլկարիա	2,258,000
Թուրքիա	1,268,000
Ալճերիա	1,200,000
Արժանթինի հասարակապետութիւն	1,200,000
Միացեալ Նահանգք	950,000
Գլուխ Բարեյուսոյ	143,000
Թունուզ	80.000
Աւստրալիա	75,000
Սամոս	51,000

Լտ. Յուլիս 21 | Օր ամսոյ 31 | ☩ Կիր. բձ. Վարդավառ :

Ուղտին հարցին. — Սարի ծորին ո՞ն է լաւ.
Ասաց. — Աշա՝ նալու՛ն սարի՝ ծորին ալ,
Մեզի դուրան դաշտն է լաւ,
Այն օրհածն էլ չի լմնալ: | Տճ. Մուհարրէմ ԻԸ | Խտրէլլէզ ՀԸ

Վ Ա Ր Դ Ա Վ Ա Ռ

Այսօր Վարդավառ է : Չ՛կայ աշխարհիս մէջ տօն մը, որ հնագոյն լինի Վարդավառէն : Զօրս հինգ հազար տարուան տօն է այս. զի հաստատուած է Նոյ Նահապետէն : Բոլոր Հայք ի վաղուց անտի կը տօնեն Վարդավառը : Ամեն տուեն և ամեն տեղ Հայերն զարդարուեցան, պսակեցին նաև իրենց բազինները կամ տաճարները, անոր համար այս տօն ՎԱՐԴԱՎԱՌ կոչուեցաւ : Հայերն իրարու վրայ ջուր սրսկեցին կամ գետերու և ծովերու մէջ լողացին, աղաւնիներ թռուցին ի յիշատակ Նոյի և ջրհեղեղին : Մատաղներով ցնծացան յանուն Վարդավառի : Այն օրէն ի վեր, Ջրհեղեղէն յետոյ, երբ Աստուած օրհնեց մարդկութիւնը և իւր ծիրանի գօտին կապեց, այն օրէն ի վեր, երբ Նոյ բազկատարած աղօթեց և Աստուծմէ օրհնութիւն խնդրեց համօրէն մարդկութեան համար, այն օրէն ի վեր տօնուեցաւ Վարդավառը : Ո՜ լուսազբիւրներ ու կաթնաղբիւրներ, ո՜վ ականակիտ վտակներ, ձեր վըճիտ կաթիլներ, որք վէտ 'ի վէտ կը ցոլան, չ՛ե՞ն միթէ վկայ թէ Վարդավառն ո՜րքան կաթոգին և հաւատով տօնուեցաւ միշտ :

Ի հնումն, այս աշխարհախումբ տօնի օրն էր Նաւասարդի առաջին օրը : Ամանորը, « Տարւոյն առաջին

Լտ. Յուլիս 22 | Օր ամսոյ 31 | ☩ Բշ. բկ. Բ. օր Վարդ. Յիշատակ մեռելոց: Լտ. Մաքէոսի Մոքադինացւոյն: Հր. ԱԲ [30 օր]:
☻ Նն. լռ. ժմ. 12. ր. 5: Պարզ և երբեմն անձրև :

— Մովսէս Տաթևացին՝ սկզբնաւորութիւն կ'ընէ Ս. Էջմիածնի նորոգութեան [1727]:
— Գրուածքին երկու երեսն ալ կարդա՛ :| Տճ. Մուհարրէմ ԻԹ | Խտրէլլէզ ՀԹ

օրը » : Ո՛ր Մշեցին չը գիտեր թէ Մշոյ դաշտը առաւօտները երբեմն մշուշով կը ծածկուի, ուրիշ բան չ՛է, ըստ աւանդութեան, եթէ ոչ Նոյի աղջկան մի հնարքը, որովհետև այգուն այգուն գետը կը մտնէ, լըւացուելու համար, ուստի ի ծածկոյթ իւր մերկութեան՝ մշուշով կը ծածկէ դաշտն : Կը պատմուի թէ, այս գեղանի կուսին ի լոգարան մտած ատեն, սիրահար աշուղ մը երգած լինի, և ա՛յնքան ըմայլագին երկար երգած, որ ի լուր ձայնին պատանիներ ու աղջիկներ լոյս վառելով ի տես այս հրաշագեղ աղջկան կը փութան, որ ամօթահար կ՛ստիպուի մշուշ հաւաքել և զինքը ծածկել հետաքրքիր աչերէ :

Վարդավառի հինաւուրց տօնն՝ ա՛լ աւելի փառաւորապէս սկսաւ կատարուիլ, երբ զայն Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ նուիրագործեց Կեսարիայէն Սուրբ Կարապետի մարմինն ի Մուշ փոխադրած ատեն, եւ այնուհետեւ եկեղեցական քնարն ալ սկսաւ գովաբանել այն վարդն, որոյ կոկոնէն դուրս ծլեցաւ ու ծաղկեցաւ աշխարհի փրկութեան Արեն, որ Աստուածակերպ տեսլեամբ փայլեցաւ ի Թափոր : Քրիստոսն էր այդ Արեն և Վարդն էր Աստուածածին Սուրբ Կոյսն, ուստի այսօրուան ճաշուի շարականն է որ կը գեղգեղէ, « Ուրախացիր՝ պսակ կուսից, Տիրամայր, այսօր որդին քո հրաշալեան փայլեաց զփառս : » Այսօր

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլէզ
23	31	Գշ. գձ. Գ. օր Վարդ. ։ Յն.* Եւփիմեայ կուսին ։ Տճ. Սէֆէր [29 օր]։ ◉ յԱռիւծն. ժմ 10. ր. 25. Տճ, պարզէ լուսն։ — Օսմանցիք Աւստրիացւոց վրայ մեծ յաղթութիւն կ'ընեն ի Գրոցգայ [1739]։ — Բարեաց առատութիւնը վնասակար չէ։	Ա	Լ.

հին ու նոր քնարք իրարու կը խառնուէին. Այսօր ի ձայն աղօթաւոր բերաններու վերստին կ'ոլորտան հինաւուրց երգեր՝ խաչապսակ տաճարներու կամարաց տակ: Ահա շարականը, «Ծառագայթ փառաց Հօր Որդիդ միածին, որ զլոյսդ անվայրափակ մարմնով տարագրեալ, այսօր ի Թափոր փառօք փայլեցեր։ Որ հըրեղինացն անմերձենալի հուր աստուածութեանդ ի հողեղէնս խոնարհեալ լոյսն արփիական, այսօր ի Թափոր փառօք փայլեցեր։»

Այլ ո՞վ է այս քաղցրախօսիկ սոխակը, այսքան անուշիկ երգող պլպուլը, Վարդավառի այսքան սիրահարը. — Սա է Մովսէս Խորենացին։

Վարդավառն մեծահանդէս կը տօնուի յիւսկիւտար Սուրբ Կարապետի հոյակապ տաճարին մէջ, զոր նորոգեցին չքեղապէս բարեպաշտ եղբարք Ունճեան: Կը պատմուի թէ առաջին անգամ երբ հին հոյաչէն եկեղեցւոյն մէջ Վարդավառի օրը Սուրբ Պատարագ մատուցուեցաւ և ժողովրդեան խուռն բազմութիւն խուժած էր հոն, որք լիակատար հաւատով ուխտի եկած էին, ճարտարապետ Ատուր (Աստուածատուր) լալագին կը հեծեծէ. «Ամա՜ն, Աստուած իմ, չ՚է՞ կարելի որ քահանայ կամ վարդապետ ու եպիսկոպոս, այս տաճարիս մէջ մեզօք պատարագէ, անարժանապէս աղօթէ, որով գերեզմանիս մէջ, ոսկորներս խը-

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլէզ
24	31	Գշ. գկ. Պահք։ — Աշխարհիս մէջ յաջողութիւնը ամեն բան ըսել է։	Բ	Լ.

ռովէ։» Այսքան մեծ ու անկեղծ էին մեր նախնեաց հաւատքն ու բարեպաշտութիւնն։

ՎԱՀԱՆ Վ. Տ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԳԻՆՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԴԵՂ

Անուշադր (ammoniac) — 10 կաթիլ
Ջուր — 150 կրամ

Շաքար ինչ քանակութեամբ որ պէտք է անուշցնելու համար: Ամբողջը մէկ անգամէն խմելու է։

ՀԱՐՍԱՆԻԹԻ (grippe) ԴԷՄ ՁԵՌՔ ԱՌՆՈՒԵԼԻՔ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Հարսանիթը գերազանցապէս տարափոխիկ հիւանդութիւն մըն է։

Տարափոխիկ է մանաւանդ հիւանդութիւնը սկսելու և դուրս տալու մէջ տեղ անցած մէկ քանի օրերու մէջ, երբ աղուն աչքերը կարմիր ու արցունքոտ են, երբ կը հազայ ու քիթը գոց է։ Ասոր համար է որ այնքան դիւրաւ կը վարակուին տղոց բազմու-

Հռ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խօրէնդէ
25	31	Եշ. գ. Սրբոյն Եսայեայ մարգարէին։ Լ. Յովհաննու Առաքելոյն։ — Բաղդը ընդհանրապէս խոհեմ մարդուն կը ժպտի։	٣	٨٢

թիւն գտնուած տեղերն, դպրոցները, եւայլն։

Ցարդ հարսանիթի առաջքն առնելու միջոց մը գըտնուած չ'է։

Սխալ է կարծել թէ առողջարեր ու անվնաս է.

Զգուշութիւն. — Այս հիւանդութեան ճարակման առաջքն առնելու միակ միջոցն է հիւանդ տղաքները զատել, կամ՝ ինչ որ աւելի նախընտրելի է, առողջ տղաքներն հեռացնել։

Այս հեռացումը անհրաժեշտ է, մանաւանդ հինգ տարեկանէ վար եղող տղոց համար, որովհետեւ անոնք ընդհանրապէս ծանր կերպով կը բռնուին։

Հեռացումը պէտք է տեւէ՝ դուրս տալէ սկսեալ առնուազն երեք շաբաթ։

Առողջ տղաքները տուն դարձնելէ առաջ, հիւանդի սենեակը հականեխելու է։

Սենեակին ամեն ծակ ու ծուկը գոցելէ յետոյ, մէջ տեղ հողէ ամանի մը մէջ աւազ դնելով՝ վրան՝ սենեակին մեծութեան համեմատ (1 խորանարդ մէթրի համար 20 կրամ) ծծումբ դնելու է։ Այդ ծծումբի վրայ ալ ալքօօլ լեցնելու է, եւ փռնկցնելով սենեակէն դուրս պէտք է ելնել դուռը գոցելով։

Անկողինը բանալու եւ հականեխումի ժամանակ սենեակին մէջ ձգելու է։

Հիւանդին գործածած հագուստները, ճերմակեղէնները, սաւանները եւայլն հականեխելու է մէկ միլիտր ջուրի համար 50 կրամ քլորիւր տը զէնք կամ սոլֆաթ տը քիւվր պարունակող խառնուրդի մը մէջ թաթխելով։

Հարսանիթէ աղէկցող տղայքը, պէտք չէ դպրոց

Հռ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խօրէնդէ
26	31	Ուրբ. գկ. Պահք։ Լ. Աննայի մօրն Ս. Աստուածածնի։ — Ս. Ներսէս Լամբրոնացի վախճանի 1198։ — Ո՛վ որ սիրահարի իւր կոչման և ջանայ, կը զարգանայ. իսկ ո՛վ որ դժգոհ և ծոյլ աշխատի, կը անանկանայ։	٤	٨٣

ղրկել՝ մինչեւ որ դուրս տալէ սկսեալ առնուազն երեք շաբաթ չ'անցնի։ Հայ կանայք քառասուն օր կը համբեն եւ այնպէս դուրս կը հանեն։ Ամեն պարագայի մէջ պէտք է նախ զանոնք աճառ ջրով պանեօ ընել, եւ այս ալ անկարելի է ընել՝ մինչեւ որ ցնցուղներու ցաւերը կատարելապէս չի դադրին.

ԴԱՌՆ ԴԵՂԵՐՈՒ ՀԱՄԸ ՄԵՂՄԱՑՆԵԼ

Սօլֆաքօյի եւ սալրի (սարր սալըռ), եւայլն դեղերու նման լեղի դեղեր առնելէ յետոյ, եթէ մատուտակի (միան քէօքիւ) արմատը կտոր մը ծամէք, լեղի համը գրեթէ կատարելապէս կը կորսուի։

ԵԶԱԿԱՆ ԿԱՆԹԵՂ ՄԸ

Առէք հինգ հարիւրորդամէթր երկայնութեամբ սքարմաչէթ կոչուած մոմի կտոր մը, խոշոր գլխով գամ մը հաստատեցէք հակադիր կողման այն ծայրն, ուր կը գտուի պատրոյգն. գամին ծանրութիւնը համեմատաբար պէտք է ըլլայ՝ մոմին ջրոյն երեսին վրայ կենալու զօրութեան հետ։ Երբ այսպէս մոմը ջրով լեցուն ամանի մը մէջ դնէք, ուր ի հարկէ ալեծուփ պիտի մնայ, կրնաք այն ատեն վառել մոմին պատրոյգն, կատարելապէս վստահ լինելով թէ՝ նա պիտի վառի

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլլէզ
27	31	✠ Շբ. ած. Սրբոցն Թադէոսի Առաքելոյն և Սան. դըխտոյ կուսին։ — Կեանքը ամուր բան մը կ'երեւի մեզ, բայց մահը թղթէ դղեակի մը պէս կը տապալէ զայն։	٥	٨٣

մինչեւ յատակը։ Արդարեւ ցորչափ սթէարին կոչուած նիւթը վառելով սպառի, մոմը այնքան դուրս պիտի ելնէ ջրին երեսէն, ըստ համեմատութեան իւր կշռոյն

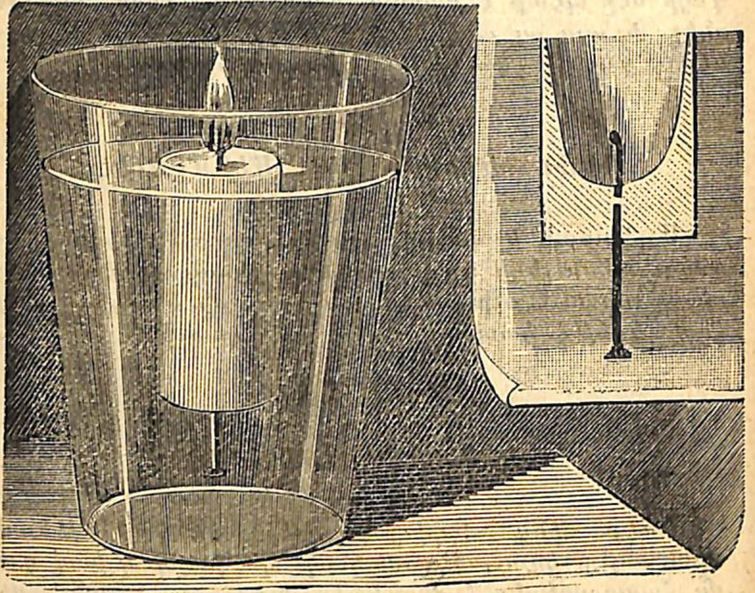

նուազման, այնպէս որ իւր վերի ծայրը պիտի պահէ միշտ իւր միեւնոյն մակերեսն։ Բաց աստի, իւր արտաքին երեսը ջրին հետ շօշափուելով՝ չպիտի այրի և քիչ քիչ փոքրիկ ջրհորի մը ձեւը պիտի առնէ, ինչպէս կը ցցունէ մեր պատկերին աջակողմը գտնուող երկրորդ նկարը։

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլլէզ
28	31	✠ Կիր. ակ. Բ. զկնի Վարդավառի ։ Հորսանիք ։ — Հրաժարեալ Եփրեմ կաթողիկոս վախճ. 1835։ — Մեռած մարդուն վերջին կամքը նուիրական է։	٦	٨٤

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

— Հաւու մը ծեր կամ երիտասարդ ըլլալը ինչէ՞ն կը հասկնաս։
— Ակռայներէն։
— Տէր ողորմեա՛, Ամենուն գիտցած բանն է որ հաւերը ակռայ չ'են ունենար։
— Այո՛, բայց ես ակռայ ունիմ։

ԿԱՊՈՅՏ ՋՈՒՐ ՇԻՆԵԼ

Փոշի պի քարպոնաթ մը սուտ — 20 կրմ.
Տասը հաւասար մասերու բաժնելով
զատ զատ կապոյտ թղթի մէջ դնել.
Գինեմրրական թթու (քըրըմ թարթար) — 20 կրմ.
Տասը հաւասար մասերու բաժնելով
զատ զատ սպիտակ թղթի մէջ դնել.

Մեծ գաւաթ մը մինչեւ երեք մասը ջրով լեցնել եւ այդ ջրոյ մէջ լեցունել և հալեցնել թուղթ մը գինեմրրական թթու, ապա վրան թուղթ մը պի քարպոնաթ աւելցընելով՝ անմիջապէս խմել։

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ.	
29	31	Բշ. բԺ Սրբոցն Կիպրիանոսի եպիսկոպոսին, և քառասուն և հինգ վկայիցն, և Սրբոց կուսանացն Յուստինեայ, Եւփիմեայ և Քրիստինեայ։ Յն. Մա-[illegible] [illegible]։ Լտ. Մարթայի [illegible]։ Տճ. [illegible]։ ☽ Առ. քառ. ժմ 7. ր. 20. Ջերմ և պարզ. — Օր ծննդ. նկարիչ Յ. Այվազովսկիի, 1817	Ժ	ԼԴ

ՇԱԳԱՆԱԿԸ ՊԱՀԵԼ

Հոկտեմբեր կամ Նոյեմբեր ամիսներուն մէջ, շագանակը չոր ու աւազախառն հողով խառնելով՝ գոց ամաններու մէջ պահելու է։ Այս կերպով պահուած շագանակը կրնայ մինչեւ մայիսի վերջն և ալ աւելի դիմանալ։

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՈՀԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բժիշկ մը, երբ հարուստ հիւանդ մը տեսնելու երթար, միշտ խոհանոցն իջնելով՝ խոհարարին երեսները կը պագնէր, ըսելով՝

— Բարեկա՛մս, ձեր մեզի, բժիշկներուս մատուցած ծառայութեանցը համար յանձուենս շնորհակալ եւ երախտապարտ եմք։ Եթէ դուք չ'ըլլայիք, շատ բժիշկներ այսօր անկելանոցը պիտի գտնուէին։

ԳԱՐՆԱՆ ԵՂԵԱՄԸ (գլրագր)

Այժմ շատ դիւրին է առաջուընէ գիտնալ թէ՝ Մայիս ամսոյ մէջ՝ ո՛ր առաւօտ եղեամ պիտի տեղայ։ Պարզապէս պէտք է խնամքով և ճշդիւ նշանակել Մարտ ամսոյ մէջ մէգ (փուս) եղած օրերը. Մայիսի մէջ ա-

Լտ. Յուլիս	Օր ամսոյ		Տճ.	
30	31	Գշ. բԿ. Սրբոց Աթանագինեայ եպիսկոպոսին եւ տասն աշակերտացն և հինգ վկայիցն։ Հր. [illegible], որ է [illegible]։ — Աստուածաբան եւ մատենագիր Յակոբ պատրիարք Նալեան վախճանի [1764]։	Ը	ԼԵ

տոնց համապատասխանող ատ առաւելն օր մը առաջ կամ ետքը, սպիտակ եղեամ պիտի տեղայ։

Ի սկզբան այս դիտողութիւնը երեւակայական բան մը կը կարծուի. սակայն շատ հետաքրքիր անձինք և մանաւանդ երկու գիտուններ, Պ. Պ. Լը Ֆէվրը եւ Պ. Միյլէ, ուշադրութեամբ հետեւած են այս կապակցութեան, մին 44 տարի և միւսը 18 տարի, առանց անգամ մը իսկ սխալելու։

Ձի՞ կրնար ըլլալ որ գտնուէինք ա՛յն բնական օրէնքներէն մէկուն դէմ, որք դեռ գաղտնի մնացած են գիտութեան։

Դիւրին է ըմբռնել թէ՝ ո՛րքան կարեւորութիւն ունի, որոշապէս գիտնալ թէ՝ Մայիսի մէջ ո՛ր օր պիտի տեղայ եղեամը, որ ի մէջ այլոց այնքան վնաս կը պատճառէ այգիներու, ծաղիկներու։ Այգեգործք եւ պարտիզպանք առաջուընէ գիտնալով՝ կրնան զգուշական միջոցներ ձեռք առնուլ։

Դրամով չ'է. կրնաք փորձն ընել։

ԹԷ ՈՎ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

ՈՐ ԵՍ ՃԱՇԱԿԻՍ ՅԱՐՄԱՐ ԱՄՈՒՍԻՆ ՄԸ ՉԵՄ ԿՐՑԱԾ ԳՏՆԵԼ

Հիմակ՝ որ հարսեղած եմ, ու մէկ քանի զաւակաց ալ մայր, ազատ ո՛ և է նկատումէ, կրնամ հաղորդել ձեզ, ինչ որ երկար տարիներու ընթացքին մէջ մթե-

Լ. ա. Յուլիս	Օր ամսոյ		Յն. Մէճէր	Խամսին
31	31	Դշ. գձ. Պահք ։ Ա. Ղամար [30 օր] ։ Բանն ո՞վ անէ, — Ես ու դուն. — Հացն ո՞վ ուտէ, — Ես ու դուն ։ —	Թ	ԱԸ

րած էի սրտիս խորերը, առանց և ոչ մէկուն յայտնել զիջանելու ։

Սակայն հարս եղած եմ ըսելովս, չը կարծէք որ պարծենալ ուզեմ այս վիճակիս վրայ, — ո՛չ, ամենեւին ո՛չ. որովհետեւ հարս եղած եմ, չէ թէ սրտիս կոչմանը հետեւելու, այլ պարզապէս բնութեան մէկ օրէնքը գործադրելու և հարս եղաւ ըսել տալու համար ։

Եւ ո՞վ է պատասխանատուն, որ ես չ՚եմ կրցած իմ բաղձանացս ու ճաշակիս յարմար ամուսնութիւն մը կնքել ։

Բնութիւնը չ՚եմ կրնար մեղադրել այս մասին. որովհետեւ այնպիսի արտակարգ գեղով մը օժտած էր զիս, որ ամէն մարդ կը հիանար վրաս, և ոչ ալ ծընողքս, որք կարելիութեան սահմանին մէջ ամէն ջանք չ՚էին խնայած իմ դաստիարակութեանս համար ։ Մայրենի լեզուէս զատ՝ երեք հատ ալ օտար լեզու սորված ըլլալով՝ ամենուն սքանչացում կ՚ազդէի թէ գրելու և թէ խօսելու մէջ ունեցած հմտութեամբս ։ Եւ սակայն, հակառակ այսչափ ձիրքերուս, ստիպուած եմ խոստովանիլ որ, զոհուած եմ, այո՛ զոհուած, այնպիսի ամուսնոյ մը, որ բոլորովին իմ հակապատկերս կը կազմէ, թէ՛ տարիքի, թէ՛ դաստիարակութեան, թէ կազմուածքի և թէ ճաշակի մասին ։ Այս տողերը գրելով

Լ. ա. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Յն. Մէճէր	Խամսին
1	31	Եշ. գկ. Սրբոց Նախահարցն Ադամայ, Աբելի, Սեթայ, Ենովսայ, Ենովքայ, Նոյի, Մելքիսեդեկի, Աբրահամու, Իսահակայ, Յակոբայ, Յովսեփայ, Մովսիսի, Ահարոնի, Եղիազարու, Յեսուայ, Սամուէլի, Սամփսոնի, Յեփթայեայ, Բարակայ, Գեդէոնի, և այլոց սրբոց Նախահարցն։ Յն* Եղիայի Մարգարէին ։ Լր. Օգոստոս ։	Ժ	ԱԹ

մտադիր չ՚եմ սակայն ամուսինս պարսաւել, և ի՞նչ իրաւամբ, երբ խեղճ մարդն ալ գուցէ ինձ չափ, եւ կարելի է ինձմէ ալ աւելի զոհուած է այս անյարմար ամուսնութեան. որովհետեւ ի՞նչ երջանկութիւն կարելի է փնտռել երկու կենակիցներու միջեւ, երբ մին հիւսիս կը փչէ միւսը հարաւ. մին Աշըք Ղարիպ կը կարդայ, միւսը Ռոմէօ Ժիւլիէթ. մին սանթուր կը չալէ, միւսը դաշնակ ։

Անցեալները կտոր մը կեռասագոյն թաւիշ բերելով՝ կ՚ստիպէր որ շրջազգեստ մը շինեմ, մինչդեռ ես, թող թէ ատանկ վառ գոյն մը վրաս անցնել, տղայոցս իսկ հագցնել չ՚եմ ուզեր, վախնալով որ մի գուցէ գռեհկացնեմ անոնց ճաշակը. և այս ամենափոքր օրինակէն կրնաք հետեւցնել դուք թէ, մինչեւ ո՞ւր կը հասնի մեր միջեւ եղած հեռաւորութեան սահմանը ։

Սակայն բարի մարդը, ամենայն համակամութեամբ կը կրէ իմ ծանր լուծս, առանց ամենափոքր տրտունջ մը իսկ հանելու բերնէն, գուցէ զղջալով իր ամբողջ կենացը մէջ գործած այս միակ մեղքին վրայ, որ ապաքէն շատ սուղի նստած է թէ՛ իրեն և թէ ինձ ։ Եւ ո՞վ կ՚երաշխաւորէ որ ամուսիններու ամենապատուականը չը պիտի ըլլար ամուսինս, եթէ իր վիճակին, տարիքին, դաստիարակութեանն ու ճաշակին յարմար ամուսնութիւն մը կնքած ըլլար ։

Լուս. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ամիսը	Խտրէլէզ
2	31	Ուրբ. գձ. Պահք: *Այն մոլութիւնը որ ծըծեց / Երախան հետ մօր կաթին, / Չ'ելներ, ո՛չ, զուր կը ծեծես, / Մինչև որ չ'ելնէ հոգին ։*	ԺԱ	Ղ.

⁂

Ողճաչարութիւն կ'զգամ երբ այսչափ բարի ամուսնոյ մը դէմ տրտնջամ, սակայն ցաւալի է ըսել որ ես բարի ամուսին մը չ'էի երազեր, այլ արի ամուսին մը կ'ուզէի, որ հեղինակութիւն ունենար վրաս. վիճէր հետս, յաղթէր, յաղթուէր ու — խօսքը մէջերնիս մնայ — քիչ մ'ալ վրաս իշխէր. և մէկ խօսքով, իմ ապրած մթնոլորտիս մէջ ապրէր բարոյապէս։ Ու միթէ այսպիսի ամուսիններ կը պակսէի՞ն ինձ մեր երիտասարդներուն մէջ ։

Ահաւասիկ այս խնդիրն է որ չ'եմ կրցած լուծել, և ամէն անգամ որ հիմակուան պէս հոգեկան անձկութիւն մը կ'զգամ, ամէն բան մութ երևի աչքիս. և զզուանօք դիտեմ ամուսնական յարկս, կը կրկնեմ ինձ սովորական դարձած հարցը թէ « Ո՞վ է պատասխանատուն, որ ես ճաշակիս յարմար ամուսին մը չ'եմ կրցած գտնել » ։ Դեռ դպրոցական գրասեղանիս շուրջը, արդէն հիացողներու բաւական ստուար շարքով մը պաշարուած էի, և ընկերութեանց մէջ մտնելուս պէս, ալ չը կրցայ գլուխ առնել սքանչացողներէ. լրագիրներու մէջ գրած ամենապարզ մէկ յօդուածս ահագին աղմուկ կը յարուցանէր շուրջս, և ամենաչնչին մէկ ոտանաւորիս համար հազարաւոր բերաններէ գովեստ-

Լուս. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ամիսը	Խտրէլէզ
3	31	Շբ. գկ. Սրբոց որդւոց և թոռանց Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, Արիստակիսի, Վրթանէսի, Յուսկանն, Գրիգորիսի և Դանիէլի. Յն. Մարեմայ Մագդաղենացւոյն: — Քրիստափոր Գոլոմպոս երեք նաւով ճամբայ կ'ելնէ Սպանիայէն Ամերիկան գտնելու ։ [1492].	ԺԲ	ՂԱ

ներ ու հարիւրաւոր գրիչներէ շնորհակալութեանց տարափներ կը տեղային գլխուս ։ Դաստիարակուած երիտասարդներու մասնաւոր խմբակ մը՝ բան գործ ըրած էր ամէն առթիւ զիս փառաբանել, և ի դէպս թէ յանդէպս միշտ իմ վրայ խօսիլ. մինչև իսկ շատեր մամուլի միջոցաւ ալ սկսան, ոտանաւորներ, ներբողներ, ուղերձներ ձօնել անուանս սկզբնատառերուն, և խմբագրատուններէ մերժուածները մասնաւոր նամակաւ ձեռքս հասցնել ։ Ո՞ր երեկոյթը և կամ ո՞ր հանդէսն էր որ ես գացած ըլլայի ու մշտնջենական խընկարկուներուս մի քանին, և կամ ամբողջութիւնը փութացած չ'ըլլային հոն դիմելու ու իրենց հիացումներն արտայայտելու ։ Գործն այս վիճակին մէջ էր, ու ինձ նման ամենուն պաշտելին եղող աղջկան մը, ուրիշ բան չ'էր մնար այլ ևս, եթէ ոչ ընտրութիւն մ'ընել այս իրարմէ գերազանց թեկնածուներուն միջև, տալով յօժարութիւնս մէկկին կամ միւսին, և այս օրինակելի ամուսնութեամբ նախանձելի ընտանիք մը կազմել ապագային մէջ ։

⁂

Աստուծմէ չը կրցած պահածս ինչո՞ւ ձեզմէ պահեմ. ընտրութիւնս ըրած էի արդէն, և թէև մեր մէջ խօսք չ'էր բացուած ամուսնութեան նկատմամբ,

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլլէզ
4	31	※ Կիր. ած. Գ. զկնի Վարդավառ։ Հարսանիք։ Լտ. Սրբոյն Դոմինիկոսի։ — Անգղիացիք Ճիպրալթարի կը տիրեն [1704]։ — Քաղաքավար մերժում մը կէս բարեգործութիւն է։	١٢	٩٢

սակայն ապուշ ըլլալու էր մարդ, որ չը հասկնար թէ մենք իրարու համար կ'ապրէինք, պարագայ մը որ չ'էր խուսափած ուրիշներուն ալ տեսութենէն, և ամեն անգամ որ առիթը ներկայանար, քար մը կը տեղաւորէին խօսակցութեան մէջ, մեր ապագայ միութեան առթիւ: Բայց որո՞ւ հոգ, մեր ուզածն ալ այն չէ՞ր արդէն: Ո՛հ, անփորձ էի, կատարեալ անփորձ, և չը կար բարեխիղճ մէկը որ հասկցնէր ինձ թէ «Դաստիարակուած աղջիկ մը, ուրիշ բան չ'է մեր երիտասարդներուն համար, եթէ ոչ թանկագին զարդ մը, որուն վրայ պէտք է հիանալ, սքանչանալ, գովեստներ յօրինել, սակայն բնաւ հետը չ'ամուսնանալ: Այո՛. այսչափ բացայայտ ճշմարտութիւն մը չը հասկնալու աստիճան անփորձ էի և կը կարծէի թէ ինձ նկատմամբ արտայայտուած ցոյցերը անկեղծ զգացման հաւաստիք են, և ո՛րչափ մեծ եղաւ զարմանքս, երբ լսեցի որ, այն երիտասարդը, որուն ամէն պարագայի մէջ մտատիպարը կը պատկերացնէի ես, նշանուած էր:

Որո՞ւ հետ, գիտէ՞ք:

— Այնպիսի աննշան աղջկան մը, որ քանի մը հարիւր ոսկիներէ ի զատ ոչ ինչ ունէր, ո՛չ գեղեցկութիւն, ո՛չ դաստիարակութիւն, ո՛չ կրթութիւն, և ոչ ալ երիտասարդին ճաշակին յարմար ճաշակ: Առաջին անգամ շատ գէշ ազդեցութիւն ըրաւ վրաս այս տխուր

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլլէզ
5	31	Բշ. ող. Սրց. Մակաբայեցւոցն Եղիազարու քահանային, և Շամունեայ և եօթն որդւոցն։ Տճ. տէօրտը էյեամ էըլ պահուր։ Վէրճ աաուրը ընէն ատտէն։ ☾ Լր. ու. ժմ. 20 ր. 35։ Պօյլ Եռ Քեր։ — Ընտրութիւն Ս. Երուսաղէմի Յովհաննէս Պատրիարքի։ [1856].	١٣	٩٣

լուրը, և եթէ պատւոյ զգացումը ինկատի չ'առնէի, շատ բաներ պիտի ընէի վրէժ լուծելու համար: Սակայն քանի օրերն անցնէին, աւելի լաւ կը տրամաբանէի և անբասիր կը հանէի երիտասարդը, սա միակ փաստով որ, պաշտօնապէս ո՛ և է խոստում չ'էինք տուած իրարու, և գուցէ երիտասարդը մտքէն իսկ չ'էր անցներ որ ես պիտի պիջանէի իրեն հետ ամուսնանալ... այրած սրտի մխիթարանք: Ամէն վայրկեան սիրտ կ'առնէի, յուսահատ ըլլալ չ'էի ուզեր, և կ'ըսէի որ, միթէ ամէն երիտասարդ այս վա՞տին վրայ դատելու է, եթէ անի դրամի նախապատուութիւն տուաւ, անդին հազարաւորներ կան. որք կը պաշտեն գեղեցկութիւնը, դաստիարակութիւնն ու ճաշակը՝ որոց կատարեալ մարմնացումն էի ես, նոյն իսկ երիտասարդներուն թէ գրաւոր և թէ բերանացի՝ հարիւր անգամ կրկնուած խոստովանութեամբ:

* * *

Դարուս հոգեբանութիւնն ու բանաստեղծական ոգին կը պահանջէին որ, ես հիմակ յուսահատ՝ անկողին ինկած, վերջին շունչս աւանդէի բժիշկներուն գիրկը, միշտ զիս լքանող երիտասարդին անունը կրկնելով, մերթ ընդ մերթ զառանցէի, հեծեծէի և վերջապէս ծաղիկ հասակս զոհէի այնպիսի սրիկայի մը սի-

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Ցճ. Սէֆէր	Խադրէլէզ
6	31	Գշ. բձ. Սրբոց երկոտասան մարգարէիցն Ովսեայ, Ամովսայ, Միքիայ, Յովէլեայ, Աբդիու, Նաւումայ, Ամբակումայ, Յովնանու, Սոփոնիայ, Անգեայ, Զաքարիայ և Մաղաքիայ. Յն* Աննայէ մօրն Ս. Աստուածածնի. Լս. Վարդավառ. — Հասկցողին համար մէկ խօսքը կը բաւէ.	١٥	٩٤

րոյն ։ Եւ մեր թշուառ աղջիկներն ալ կարծելով թէ բնութեան ընդհանուր օրէնքը այս է, և թէ ամէն աղջիկ որ իր մտադրած երիտասարդին հետ չ'ամուսնանար, պէտք է որ մաշի, հիւծի, թոքախտէ բռնուի և վերջապէս ո՛ և է միջոցաւ վերջ տայ կեանքին, եւ կամ եթէ այսպիսի վիշտ մը կրելէ վերջ՝ դեռ ևս ապրի, ու ամուսնանայ ուրիշի մը հետ — ինչ որ հազուադէպ է — պէտք է որ, քանդէ ամուսնոյն տունը, ոտնակոխ ընէ խեղճ մարդուն պատիւը, ի հաշիւ այն երիտասարդին, որ գուցէ հիմա իր վրան իսկ չը խորհիր, և իրեն նման քանի՞ քանիներուն հետ կ'առնէ կուտայ ։

Սակայն ես այնպէս չ'ըրի, ստացած դաստիարակութիւնս օգնութեան հասաւ ինձ, և առողջ դատողութեամբս խորհեցայ որ, « ինչո՞ւ անգամ մ'ալ միտքըս բերեմ այնպիսի վատ մը, որ պարզապէս ոսկիներու սիրահար մ'է եղեր » ։ Արիութիւն ունեցայ, թէև քիչ մը դժուարաւ, սակայն ուշաբերեցայ և վճռեցի այլ ևս այդ էջը գոցել ։ Բայց որովհետև թեկնածուներուս թիւ մէկը անճարակութեամբ ձեռքէ փախուցած էի, թիւ երկրորդին համար աւելի փորձառու եղայ, ու այս դէպքերէն քանի մը ամիս անցնելէ վերջ, օր մը անուղղակի կերպով զգացնել տուի իրեն թէ . « Երջանիկ պիտի ըլլայի, եթէ ամուսնութեամբ միացած

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Ցճ. Սէֆէր	Խադրէլէզ
7	31	Դշ. բկ. Պահք. Յն*. Սրբուհւոյն Պարասկեւեայ. — Մահ Սիմէօն Հայ ճգնաւորի Իտալիայի Մանթուա քաղաքը 1016. — Աշխարհիս մէջ ամենէն պարզ բանը ապրիլն է, և ամենէն կնճռոտ բանը՝ կեանքն է.	١٦	٩٥

ըլլայի իրեն հետ » ։ Այս անակնկալ յայտնութենէն այնչափ ուրախացաւ երիտասարդը, որ քիչ մնաց ձեռայնչափ... քերս թողուր ոտքերուս փարէր ։ « Ինձ նման աշխարհի հիացում ազդող աղջիկ մը իրեն հետ ամուսնանալ հաճէ՞ր, ըսել է թէ կարծածին չափ դժբաղդ չէր եղեր, եղեր » ։ Սակայն դժբաղդութիւնը հոն էր որ ինք գիս Ա...ին (նշանուող թիւ մէկ թեկնածուս ըսել կ'ուզէ) հետ նշանուած կարծելով, խօսք տուած էր ուրիշ աղջկան մը. և թէեւ զիս հազար անգամ կը նախընտրէր քան այն աղջիկն, բայց ի՞նչ շահ որ պատուոյ խօսք տուած էր և չ'էր կրնար խոստումը դրժելով դժբաղդ ընել աղջիկ մը.

Թիւ Երեքը ամուրի մնալ ուխտած էր. Թէ և երկու ամիս վերջ ամուսնացաւ չլակն աղջկան մը հետ 700 ոսկի դրամօժիտով. Թիւ չորսը ամենէն անկեղծն էր և ուրիշի մը բերնով պատասխանած էր թէ « Չ'էր համարձակեր ինձ նման ազատ դաստիարակութիւն ստացած աղջկան մը հետ ամուսնանալ » ։ Թիւ հինգին ընտանեկան պարագաները անհամապատասխան էին արտաքին երևոյթին ։

Վերջապէս թեկնածուներս, աջէն, ձախէն կամաց կամաց կ'ամուսնանային, և ես առաջին դասամաց... կարգէն երկրորդին իջած, քանի մը տարի ալ անոնց հետ զբաղեցայ, սակայն անօգո՛ւտ. ամէն մարդ իր

Եր. ցեր. 14,2 Յուլիս [27] Թէմմուզ Եր. գիշ. 9,58

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խասըմ
8	31	Եշ. գձ. Սրբոցն Սոփիայ, եւ երից դստերացն Պիստոսի եւ Ագապի: Ցն* Պանդալէոնի բժշկին: — Ամէն գաղափար արդէն մտածուած է, խընդիրը զանոնք վերստին մտածելու վրայ է .	١٧	٩٦

ամուսինը կը գտնէր և ես ճիշդ այն գինովին նման որ ինկած տեղը կ'սպասէ որ տուները յաջորդաբար դառնան ու իր տունը առջեւը գայ որ մէջը մտնայ, կըսպասէի որ այս պատրանաց վերջը գար, և ազատէի անոր ասոր քմահաճոյքին խաղալիք դառնալէ:

Մինչ այս մինչ այն՝ տարիքս երեսունին մօտեցաւ, և դեռ ձայն ձուն չը կայ: Օր մը նայեցայ որ, հայրս առաջարկ մ'ըրաւ, առաջարկ մ'որ գլխովին անյարմար էր ինծ, սակայն ի՞նչ շահ որ, պատիւս պիտի փրկէր ու ազատէր զիս ակամայ կուսութեան ծանր լուծէն: Երկար օրեր խորհելէ վերջ վճռեցի և ամուսնացայ. Թէև բարի, պարկեշտ, խոհեմ, սակայն գլխովին իմ հակապատկերս կազմող մարդու մը հետ:

* * *

Սա թեթեւսոլիկներուն նայեցէք, բաւական չ'է ինծ եղած նախատինքին, մէկ մ'ալ ամուսնանալէս վերջ չորս կողմս քծնելով, ընտանեկան յարկս պիտի քրքըրեն, դարձեալ սկսան լրագիրներու մէջ առնել տալու, բայց ականջ կախողը ո՞վ. մէկը կը գրէ որ «Ինչո՞ւ տիկինը չը գրեր, արդեօք ամուսնական հոգերը արգելք կը դառնան գրիչ ձեռք առնելուն». միւսը կը գրէ «Բաւական ժամանակ կայ որ գրական ասպարէզը զրկուած է մեր իգական սեռին զարդն եղող Տիկին..., ին հիանալի արտադրութիւններէն». եթէ բան գործ չ'ունին, կրցածնուն չափ թող յաջողեն, ու անփորձ մը գտնեն որ, զոհուի այս ստապատիր ձեւերուն: Եթէ մեր գրական հրապարակը պակասը կ'զգայ գրագիտուհիներուն, եթէ դաստիարակուած աղջիկ մը թանկագին գոհար մ'է մեր երիտասարդաց համար, ամուսնութեան ժամանակ ինչո՞ւ կը լըքանեն զանոնք, և կը թողուն որ դաստիարակութիւն ստացած, ուսում առած, գպրոցներու ծառայած աղջիկները դժբաղդ ըլլան:

Եր. ցեր. 14,00 Յուլիս [28] Թէմմուզ Եր. գիշ. 10,6

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խասըմ
9	31	Ուր. գկ. Պահք: Ամէն բանի մէջ չարք կայ, Ամէն մարդոց մէջ կարգ կայ, Ես աղա, դուն աղա, Հապա տէյիրմէնը ո՞վ աղայ:	١٨	٩٧

Հազիւ ըլլալէս տարի մը վերջ էր, երբ դաստիարակուած երիտասարդները սկսան ինծ հետ՝ ցրտացած յարաբերութիւնները վերանորոգելու առիթներ ըստեղծել, որովհետեւ ալ հարս եղած, ամուսինս գըտած, լմնցած էի, ու բնաւ անտեղութիւն մը չէին համարեր քծնիլ. սակայն չ'էք գիտեր թէ, որքան կատաղութիւն կ'զգայի ամէն անգամ որ անոնց մէկ քօմբլիմանը մտիկ ընէի, որովհետեւ իրենց դաստիարակուած խելքովը՝ պարզապէս երգչուհւոյ մը և կամ անպատիւ կնոջ մը դերը տալ կը յանդգնէին ինծ. Ուստի երեկոյթի մը մէջ, ուր հարիւրաւոր հրաւիրեալներ կը գտնուէին, երբ այս պարոնները դարձեալ շարուեցան չորս կողմս, ու աղաչեցին որ հիանալի ձայնովս բան մը երգեմ իրենց համար, վրէժխնդրութեան

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլէզ
10	31	Շբ դձ Սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանին. Թէ ճաշ ունիս Բաղդըդ ե՛րբ լինի կուգայ. Թէ բաղդ չունիս՝ Ճաշըդ ի՞նչ բանի կուգայ.	١٩	٩٨

Ժամը հասած սեպելով լրջութիւն մը տուի դէմքիս և ամէն նկատումառ ոտն կոխելով սկսայ երգել. «Շուրջ պատեալ զինեւ, շունք բազումք եղեն, չաղախին արեամբս, որս եղէ չարեաց, ուռկանաւ կեղծեաց, որսացան զանձն իմ». այս երգին վրայ, ընդհանուր ապշութիւն տիրեց մեր պարոն դաստիարակուած կընօրաներուն մէջ, եւ հասկցան թէ այլ ևս տխմար չը կար որ խաբուէր իրենց։

Այս ամէնէն վերջ երբ կը տեսնեմ որ ծնողք մեծ ֆրարանցման մէջ են աղջիկնին կրթելու, դաստիարակելու, լեզուներ, գիտութիւններ, ուսմունքներ, գեղարուեստներ սորվեցնելու և ճաշակնին ազնուացնելու համար, չեմ կրնար խնդուքս բռնել, և կը հարցնեմ ես ինձ թէ՝ «Որո՞ւ համար են այս պատրաստութիւնները, և որո՞ւ համար կը դաստիարակուին այս աղջիկները, եթէ մեր երիտասարդներուն համար է բոլորովին աւելորդ է, քանի մը ոսկի թող դնեն անոնց ձեռքը, եւ պիտի տեսնեն որ «Քէօռ ես թօփալ ես գապուլ ես» պիտի ըսեն ու գոհանան։

15 Դեկտ. 1893 Կ. Պոլիս

ԲԱՍԻՄ

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլէզ
11	31	✠ Կիր. դկ. Դ. զկնի Վարդա. Հարսանիք. Յն. Շիղայի Առաքելոյն. — Ասորւոց Եղիա կաթողիկոսը Ս. Պատարագ մատոյց Բերայի Ս. Երրորդութեան Եկեղեցին հայ դպիրներով և Հայոց Եկեղեցւոյ արարողութեամբ [1844].	٢٠	٩٩

ԽՐԱՏ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆ

Մինչ իրիկուն կը կարդամ ես այբ, բեն, գիմ, դա
Ինծի կ'ըսեն. շուտ սորվէ որ ուտես բաթա.
Կերածս ի՞նչ է սակայն. Թուխ հաց քիչ մ'ալ պանիր,
Հազիւ կուտան ինծ կերակուր կամ միրգ ընտիր։

ՄԱՅՐՆ

Մի՛ տրտնջար, տըղաս, կարդա՛ այբ, բեն, գիմ, դա,
Որ փոխիւ քեզ քիչին տեղ շա՛տ բան պիտի տայ.
Առաջուան պէս չ'է հիմայ կեանք եւ ամեն գործ,
Աղէկ կ'ապրին անոնք՝ որ են հըմուտ եւ փորձ։

ՄԱՆՈՒԿՆ

Ինչպէ՞ս, մայրիկ, զիս կ'ընէ ճոխ այբ, բեն, գիմ, դա,
Որ սորվիլ ըրեր ես քեզ ըսել կարդա՛.
Բանգէ՞տք միայն կ'ըլլան մեծ մարդ եւ վարկի տէր.
Զըկա՞ն տըգէտք, որ դրամոց ունին մըթեր։

ՄԱՅՐՆ

Գիտեմ, տըղա՛ս, կան, բայց թէ որ այբ, բեն, գիմ, դա,
Ուսանէին անոնք երբ դեռ էին տըղայ,

Եր. ցեր. 13,53 Յուլիս [31] Թէմմուզ Եր. գիշ. 10.7

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլէզ
12	31	Բշ. ած. Սրբոցն Կիւրակոսի, մօրն Յուղիտայի, եւ Սրբոց վկայիցն Գորդիոսի, Պօղիքտոսի եւ Գրկզոբիոսի: Ցն. Բարեկենդան Սրբ. Աստուածածնի: — Կ. Պոլսոյ Կարապետ Պատրիարք վախճանի 1850:	٢١	١٠٠

Զ՚է՞ որ բաղդին այդ բացառիկ պարգեւն անյոյս
Ո՛չ լոկ իրենց, այլ եւ այլոց կուտար իր լոյս:
Որչա՜փ հարուստը որ չ'են սորվեր այբ, բեն, գիմ, դա,
Եւ որչափ ալ խիստ կարեւոր ուսում որ կայ,
Շահու տեղ զեն, եւ օգտի տեղ տեսեր են վիշտ,
Եւ քարերով իրենց զըլուխ ծեծեր են միշտ:

ՄԱՆՈՒԿՆ

Ուրեմն, մա՛յր, եթէ այսօր այբ, բեն, գիմ, դա,
Վաղն ալ սորվիմ ուսում, լեզու սա եւ կամ դա,
Միւս օր անշուշտ դեղին ճերմակ մանր ու խոշոր
Պիտ՝ սկըսին գալ հաւաքուիլ իմ քով բոլոր:
Ուստի յիմար է որ չ'ուսնի այբ, բեն, գիմ, դա
Քանի որ նա այսպէս գանձ, փառք ծըրիւ կուտայ.
Ո՞վ չ'ուզեր շուտ ունենալ շահ, պատիւ, դըրամ,
Չը մնալ կարօտ, չ'իմանալ խօսքն այլոց անհամ:

ՄԱՅՐՆ

Կը սխալիս, ո՛րդեա՛կ, երբոր այդպէս խորհիս,
Աստիճանով է ամէն բան յայս աշխարհիս.
Նո՛յն իսկ գիրեր, զոր կը ճանչնաս, ունի իւր կարգ.
Այբն՝ առաջին, բէնն է երկրորդ եւ շարունակ:
Այսօր ցանել, վաղիւ քաղել ո՞վ տեսած է,
Աշխատութեան հետ համբերող ըլլալ հարկ է.
Զոյգ մի օղ են ատոնք մարդուս, բայց եւ այնպէս
Դըլուխ զարդոց մ՚ունին զոր քաջ գիտնալու ես:
Բարոյականն է այս ըսածս, միտ դի՛ր, տըղաս,
Եթէ մտօք կիրթ ես, սակայն սրտիւ տըհաս,

Եր. ցեր. 13,51 Օգոստոս [1] Աղուստոս Եր. գիշ. 10,9

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խտրէլէզ
13	31	Գշ. ակ Սրբոցն Վահանայ Գողթնացւոյն Եւգինեայ կուսին, հօրն Փիլիպպոսի եւ մօրն Կղօդեայ, եւ երկուց եղբարցն Սերգեայ եւ Ապիտոնի եւ երկուց ներքինեացն: Ցն. Առաջին պահոց Ս. Աստուածածնի: ☾ Վր. քառ. ժմ. 19 ր. 9: Ջերմագին օր: — Սկիզբն Յուսոյ հանդիսի Արմաշու միաբանութեան ձեռքով [1864]:	٢٢	١٠١

Թէ որ շատ բան գիտես, բայց չ'ես բարեբարոյ,
Քեզ համար չ'են զանձք, եւ չունիս յարգ մեծարոյ:
Գըրպանները ալ կը կըրեն միշտ ոսկի, արծաթը,
Բայց միթէ շահ մ՚ունի՞ն անոնք ատկէ քի՛չ շատ.
Ի՞նչ օգուտ որ շահինք աշխարհ ու ամէն բարիք,
Իսկ չ'ունենանք հոգի խոնարհ, սիրտ սուրբ, հեզիկ:
Աշխարհս ոչինչ է, եւ գանձեր նորա հարուստ
Պահ մ'ունին փայլ, պահ մ'ալ կ'ըլլան զոհ ի կորուստ.
Միայն ազնիւ սրտի արդիւնք կը մնայ անմահ,
Գերեզմանէն անդին անզամ վառ իբրեւ ջահ:
Ջանա՛, որդեա՛կ, պէս պէս ուսմանց հետ օգտակար
Վարք ունենալ առաքինի, քաղաքավար.
Պարկեշտ մարդուն գործն է յաջող, չ'ըլլար կոխան.
Վիշտ մ'ալ թէ որ կրէ, չը տեւեր մինչեւ վախճան:
Մեր կեանքն արդէն վարդի պէս է, շատ փուշ ունի.
Անուշ հոտին հետ ցաւ ալ կայ կըսկըծալի.
Թէ որ ունիս հաւատք անքիծ, սէր, յոյս հաստատ,
Ամէն աղէտ կ'արհամարհես հոգւով ազատ:
Այս սկըզբամբ թէ որ սորվիս այբ, բեն, գիմ, դա,
Հոգ մի՛ տանիր, որդեա՛կ, Աստուած քեզ պիտի տայ
Կեանք եւ շընորհ, ապրուստ եւ փառք որ զինքն օրհնես,
Ըլլաս տոհմիդ, ազգիդ պարծանք զուարթերես:

ՍԱՀԱԿ Ա. ԽԱՆՃԵԱՆ

1893 Դեկտ. 16
Պեօյիւքտէրէ

14 31 Դշ. բձ. Պահք. ٢٣ ١٠٢

Լտ. Օգոստոս — Օր ամսոյ — Տճ. Սէֆէր

— Արեգական կատարեալ խաւարումն եղաւ. աստղերը երեւցան գիշերուան նման 1654

— Շատ անգամ կենաց մէջ լաւագոյն բանը վաղուան յոյն է:

ՑՈՒՐՏԽԱԾԻ ԴԷՄ ԴԵՂ.

Ասըլպէնտի ջուր (tinture de binzoin) 10 կրամ, վարդի ջուր 400 կրամ. ցուրտերը չ'սկսած վերոյիշեալ ջրով ձեռքերը ամեն օր լուալ:

ՄԷՏՈՒԶ ՖՐԷԿԱԹԻՆ ՆԱՒԱԲԵԿՈՒԹԻՒՆԸ

Նաբոլէոն առաջնոյն կայսրութենէն յետոյ, 1815ի դաշնագրութեան զօրութեամբ Ֆրանսացիք կրկին տիրեցին Սենեկալի, որ Ափրիկէի եզերքը կ'կնայ: Անմիջապէս փոքրիկ նաւատորմ մը պատրաստեցին և Շոմարէյ անուամբ զինուորական նաւապետին յանձնեցին, որն որ 1815 յունիսի 17ին ճամբայ ելաւ Ռօշֆօրէն: Այս նաւատորմին կը կազմէին Մէտուզ ֆրէկաթն, որ 44 թնդանօթ ունէր, Էխօ քորվէթը, Լուար պաշարարարձն և ուրիշ պրիք մը: Թէեւ սոքա պարտաւոր էին միասին երթալ՝ սակայն մէկզմէկէ բաժնուեցան, և Մէտուզ՝ որ լաւ քալող նաւ մ'էր, ամենէն առաջ անցաւ: Նաւատորմին հրամանատարը՝ որ սոյն նաւին մէջ կը գտնուէր, որոշեց որ մինակ ճամբորդէ, ուստի ժամադրութեան տեղին Ս. Լուդովիկոս կղզին որոշեց:

Ի սկզբան նաւարկութիւնն շատ յաջող գնաց՝ բացի նաւաստի մը՝ որ ծով իյնալով խեղդուեցաւ: Յունիսի 27ին Թէնէրիֆա կղզիէն ելան, և Յուլիսի առաջին օրէն սկսեալ Ափրիկէի ծովեզերքները սկսան հեռուէն տեսնուիլ:

Ֆրանսայէն մեկնած պահուն՝ Ծովային Նախարարութիւնը հրամայած էր Շոմարէյ հրամանատարին՝ որ

15 31 Եշ. բԿ. Սրբոցն Եւգինէոսի, Մակարիոսի, Վաղերիոսի կանդիտոսի եւ Ակիւղասայ: Լտ. Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի: ٢٤ ١٠٣

Լտ. Օգոստոս — Օր ամսոյ — Տճ. Սէֆէր

— Նաբոլէոն Պոնաբարթ ծնանի ի Քորսիքա կղզին [1769]:

— Արտաքին երեւոյթէն մի՛ դատեր:

Սպիտակ Գլուխը տեսնելէն յետոյ՝ 22 փարսախ բացէն երթայ, և միշտ զգուշութիւն ընէ ցամաք մօտենալու, որպէս զի Արկուին ըսուած ժայռոտ և աւազուտ տեղերէն ազատի, որք շատ վտանգաւոր էին: Բայց Շոմարէյ՝ իւր անձնապարծութեամբ ու տգիտութեամբ բոլոր զգուշութիւններն մէկ կողմ թողլով՝ նաւուն գէշ ուղղութիւն մը տուաւ: Զայս որ տեսաւ Էքօ քորվէթն՝ որ Մէտուզի հասնելու վրայ էր, վախցաւ և շատ անգամ հեռուէն ձայն տուաւ. բայց այսքան նշաններ տալէ և կայմերուն վրայ լապտերներ վառելէ յետոյ յուսահատեալ՝ նաւուն գլուխն դարձուց և հեռացաւ:

Երկրորդ օրը ջրին գոյնը փոխուելէն զատ ծովուն երեսն ալ խոտեր երեւցան, և ձկներն ամեն տեսակ կարթով կը բռնուէին. ամեն ինչ գուշակել կ'տար որ ցամաքը մօտ է, և միանգամայն յայտնի ալ կ'իմացուէր վտանգը: Լուար ըսուած նաւուն մարդիկն ալ տեսնելով նշան տուին թէ՝ նաւը դէպ ի Արկուին ուղղուած էր. բայց զանոնք ալ ծաղրեցին: Քանի մը ժամ յետոյ նաւը խրեցաւ: Այս դէպքը պատահեցաւ Յուլիս 2ին:

Մէտուզի մէջ 400էն աւելի մարդ կար, ամենքն ալ վերահաս վտանգը տեսնելով ձեռք զարկին աշխատութեան, բայց ամեն ջանք ի զուր. վասն զի նաւն հետզհետէ կը խրէր: Երեք օրէն յետոյ տեսնելով որ նաւուն յատակը վեց ոտք ջուր կար՝ ա՛լ բոլորովին յոյսերնին կտրեցին նաւը ջրէն երեսը հանելէ, ուստի ջանացին ինքզինքնին ազատել:

Նաւուն մէջ հինգ մակոյկ կար այլ եւ այլ մեծու-

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Մէճիր	Խտրէլէզ
16	31	Ուր. գձ. պահք։ — Լուի Ֆիլիպ Բ. ի որդին տիւք տը Մօնբանսիէ այցելեց ի Պոլիս [1845]։ — Երկրագործը հունտերը ակօսի մէջ նետելով կ'ըսէ, «Ես կը ցանեմ Աստուած օրհնէ»։	٢٥	١٠٤

թեամբ, և հազիւ թէ նաւաբեկեալներուն կէսը կարող էին առնուլ. մնացեալներուն համար մտածեցին որ մեծ լաստ մը շինելով՝ մակոյկներով մինչեւ ցամաք քաշեն։ Մտածել ու գործի ձեռք զարնելնին մէկ եղաւ, այնպէս որ քիչ ատենէն յետոյ խրած նաւուն քով իջուցին լաստը, որ նոր կայմերէ, առագաստակալներէ, տախտակներէ, տակառներէ և պարաններէ շինած էին։ 20 մէթր երկայնութեամբ և 7 մէթր լայնութեամբ, և 152 հոգի քիչ մը պաշար առած սոյն տկար ապաստանարանին վրայ ապաւինեցան։

Նաւապետը՝ որ 28 նաւաստի միայն առած էր իր նաւակին մէջ, հրաման տուաւ որ ճամբայ ելնեն, ուստի առաւօտեան ժամը 7ին խրած նաւուն քովէն զատուեցան։ Հազիւ թէ մէկ երկու փարսախ հեռացած էին, չ'եմք գիտեր թէ՝ արդեօք ընթացքը ծանր լինելո՞ւն համար յուսահատելով որ լաստը չ'են կարող ազատել՝ թէ ոչ սրտին վատութենէն՝ Շօմարէյ նաւապետ կամաց մը չուանները կտրել տուաւ։ Իսկ մակոյկներն առագաստներուն օգնութեամբ հեռացան. իսկ 152 թշուառները լաստին վրայ մնալով՝ ծովուն մէջ մրրկաց խաղալիք եղան.

Բայց սակայն դեռ վտանգը թեթեւ էր. լաստը շատ բեռնաւորուած լինելուն՝ երեք ոտքէն աւելի ջուրին մէջ ընկղմած էր. ուստի թեթեւցնելու համար հարկ եղաւ կերակուր պարունակող տակառները ծով նետել, և ինքզինքնին անօթութենէ մեռնելու վտանգի մէջ դնել։ Ասանկով մէկ վտանգէն միւսը ինկան։ Մէկ կողմանէ այնչափ նեղ էր տեղը՝ որ հարկադրեալ էին ոտքի վրայ կենալ դիմացէ դիմաց, և քիչ մը ու-

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Մէճիր	Խտրէլէզ
17	31	Շբ. գկ Եփեսոսի Ս. Ժողովոյն երկերիւր հայրապետացն։ Տօն. Ա-էլէ-ջ [5 օր]։ — Օր ծննդեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին։ [240]	٢٦	١٠٥

ժով ալեաց բաղխում մ'իրենցմէ մի քանին կ'առնէր կը տանէր։

Գիշերն ահաւոր եղաւ, ծովն ալեկոծեալ էր եւ երկինք ալ մրրկալից։ Առաւօտ որ եղաւ, տեսան որ 12 հոգի մեռած էին ու ոտքերնին լաստին ճեղքուածքներուն մէջ բռնուած։ Թէպէտ և դեռ բոլորովին յուսահատական չէր իրենց վիճակը, բայց գիշերը վրայ հասաւ առանց նաւ մը երեւնալու, ալեկոծութիւնն ալ ի միասին. ալիքները այնպիսի բռնութեամբ կը բարձրացնէին լաստը, որ երբեմն գրեթէ ուղղահայեաց դիրք կ'առնուր, և մէն մի սաստանման՝ քանի մը անձինք զոհ կը լինէին ալեաց։ Սոյն ահռելի վայրկեանին մէջ՝ ամենքն ալ յուսահատեցան իւրեանց կենաց վրայ։ Զինուորք և նաւաստիք տեսնելով որ իւրեանց վերջին վայրկեանը հասած է՝ թմրելու համար սկսեցին լաւ մը գինի խմել։ Տակառ մը գինի խըմելէ յետոյ՝ իւրեանց գինովութեան մէջ որոշեցին որ լաստին գերաններն իրար միացնող պարանները կըտրտեն։ Սպայք և ճամբորդք սոյն յանդուգն որոշման դէմ դրին։ Անմիջապէս կռիւ մ'սկսաւ և զիրար ջարդեցին այն երերուն տախտակներուն վրայ, որ իւրեանց մահուան անջրպետն էր։

Առաւօտուն տեսան որ 65 հոգի պակսած էր, մնացեալք գրեթէ ամբողջն ալ կամ վիրաւորեալ և կամ ջախջախեալ ջերմէն կը դողային, և աշխատութենէն թուլցած լինելով՝ աւելի ուրուականի կը նմանէին քան թէ մարդու։ Տակառ մը միայն գինի մնացած էր. ծարաւն սկսաւ կամաց կամաց զիրենք տանջել, իսկ անօթութիւնը երեք օրէն ի վեր կը չարչարէր զիրենք։

Եր. ցեր. 13,39 **Օգոստոս [Զ] Ագուստոս** Եր. գիշ. 10,21

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խորէկէզ
18	31	✱ Կիր. դժ Ե. զկնի Վարդ.: Բարեկենդան պահոց Ս. Աստուածածնի. Յայսմ Ա-նէ-ոյ [5 օր]: Յն. Վարդավառ. — Կանուխ պառկիլ, կանուխ ելլելը առողջութիւն, հարստութիւն եւ իմաստութիւն կը պարգեւէ.	٢٧	١٠٦

Լաստին չորս կողմը ձկներ երեւցան, որ շանաձուկեր էին, և այնչափ տախտակներուն կը մօտենային, որ մարդ կրնար սրով զարնել: Մարդիկ՝ ծովային հրէշներու հետ պատերազմեցան թէ՝ ո՛վ յաղթող պիտի ըլլի, բայց որսը ձեռուընուն փախաւ և քաղցը աւելի սաստկացաւ.

Ջերմին սաստկութեան առեն, այս խեղճերը իւրեանց ընկերաց դիակներուն վրայ յարձակեցան, բըզըքտեցին և հում հում կերան: Իբր թէ այն սոսկալի կերակուրն արգիլելու համար՝ ըստ բաղդի թռչող ձկներու խումբ մը եկաւ և մեծ մասը լաստին ծակտիքներուն մէջ խրեցաւ: Երկու հարիւրի չափ բռնեցին, և քիչ մը վառօդով ու գայլախազով մը՝ տախտակի մը վրայ կրակ վառեցին, և ձկներն բոցին վըրայէն անցուցին: Քանի մը հոգի՝ աւելի յանդուգներէն՝ մարդու միս ալ խորովեցին, որ եփելէն յետոյ աւելի դժուարամարս եղաւ և սրտերնին առաւ: Քիչ առենէն այս հրաշալի ձկները ըմնալով՝ դարձեալ դիակներէ զատ ուրիշ բան չը մնաց, որով բռնադատուեցան այն գարշելի կերակուրն ուտելու, և կրակ չը ըլլալուն սկսան արիւնաթաթախ և գրեթէ ապականեալ միսերն ուտել:

Կռիւն, անօթութիւնը, ջերմն ու ծովը այս 152 խեղճերուն մեծ մասը պակսեցուցած էին, այնպէս որ հինգերրորդ օրը լաստին վրայ 30 հոգի միայն մնաց. հետեւեալ օրն երեք ալ պակսեցաւ՝ և մնաց 27: Հիւանդք՝ կիսամեռներուն դէմ խորհուրդ ըրին և կ'ըսէին թէ նոցա մահը փութացնելն զիրենք տանջանքներէ ազատել է, և աւելցուցին թէ՝ զանոնք սպաննելով զինին ալ կը խնայեն, ուստի որոշեցին որ զանոնք ծովը նետեն, երեք նաւաստի և զինուոր մը յանձն առին այս սոսկալի վճիռը գործադրել:

Եր. ցեր. 13,36 **Օգոստոս [Է] Ագուստոս** Եր. գիշ. 10,24

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խորէկէզ
19	31	Բշ. դկ. Ա. օր պահոց Աստուածածնի: — Նշանաւոր Քէօփրիւլիւ Մուսթաֆա փաշա վեզիրը վախճանի. [1691]	٢٨	١٠٧

Այս ահաւոր օրն անցնելէ յետոյ՝ երկրորդ օրը յուսոյ նշոյլ մը ծագեցաւ նոցա սիրտը. փոքրիկ ճերմակ թիթեռնիկ մը եկեր և կը թռչտէր լաստին վըրայ. յետոյ Կոյէվանտ կոչուած թռչուններ երեցան: Ուրեմն ցամաքը շատ հեռու պիտի չը ըլլէր. բայց հորիզոնին վրայ բան մը չ'էր երեւնար: Ութ հոգի աւելի ուժովներէն՝ կամ թէ՝ ըսենք աւելի քիչ տկարներէն վտանգաւոր փորձ մը կատարել ուզեցին, նաւակով մը ցամաք ելնել, յուսալով որ ալիքները զիրենք դէպ ի ծովեզերքը կը ձգեն. բայց հազիւ թէ չինած նաւակնին ծով իջուցին՝ յանկարծ ալեաց փաղխումէն նաւակը դարձաւ: Խեղճերը բոլորովին յուսահատեցան:

Վերջապէս ամսոյն 17ին առաւօտուն ջերմեռանդութեամբ աղօթելէ յետոյ՝ երբ գինւոյ վերջին մասը պիտի բաժնէին՝ հորիզոնին վրայ առագաստ մը տեսան: Մնացած ուժերնին թափեցին որ նշան տան. սրտերնին ուրախութենէն կը նետեր. բայց նաւը իւր ճամբան փոխեց ու աներեւութացաւ: Այն ուրախութենէն յետոյ յուսահատութեան հառաչանքներ յաջորդեցին. ա՛լ մեռնելէ զատ ուրիշ բանի ակնկալութիւն չը մնաց: Այն յետին ճիգն որ ըրած էին, զիրենք չարաչար տկարացուցած ըլլալով՝ լաստին վրայ ինկան պառկեցան և վրանին առագաստով ծածկեցին: Հազիւ երկու ժամ անցաւ այսպիսի վերջին յուսահատութեան մէջ՝ թնդանօթաձիգներու գլխաւորն, չը

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Սէֆէր	Խասըմ
20	31	Գշ. ած. Բ օր պահոց Աստուածածնի։ Ծնն. լս. ժմ. 20. ր 12։ Անձրեւաբեր ջերմութիւն։ — Գէորգ Վրդպ. Ալիքսանեան Արմաշու վանուց վանահայր կ՚ընտրուի [1868]։ — Պատեհ առիթը մայր է մեծ առաւելութեանց։	٢٩	١٠٨

գիտցուիր ի՛նչ պատճառաւ՝ ուզեց այդ նորատեսիլ գերեզմանէն դուրս ելնել։ Դեռ նոր ելած էր, քիչ ատենէն պոռալով ներս եկաւ. երեսին վրայ արտաքոյ կարգի ուրախութիւն մը կը փայլէր. ձեռքերը դէպ ի ծով կը շարժէր եւ ուրախութենէն ուրիշ բան չէր կրնար ըսել. հազիւ թէ կրնար «Ազատեցա՛նք, ազատեցա՛նք» պոռալ։

Անոնք որ դեռ ոտքի վրայ կարող էին կենալ՝ վազեցին ելան ու տեսան կէս մղոնի չափ հեռուէն Ֆրանսական դրօշակով նաւ մը, որ բոլոր առագաստները բացած՝ դէպ ի լաստին վրայ կուգար։ Այս տասնեւհինգ նաւաբեկեալ խեղճերը տեսնելով ստոյգ ազատութիւննին, քիչ մ՚առաջ որ յուսահատութենէն խենդ դարձած էին՝ այժմ ալ ուրախութենէ գրեթէ յիմարացան։ Մէկզմէկ կը գրկէին, կ՚ազօթէին, կը պոռային, կ՚արտասուէին և ձեռուընին դէպ ի իրենց ազատարար նաւը կը կառկառէին։

Նաւն էր Արգոս պրիքը, որ Սեննեկալէն զիրենք փնտռելու համար ղրկուած էր։ Հետեւեալ օրը ցամաքը տեսան և քիչ ժամանակէն երկաթ նետեցին Ս. Լուտովիկոս կղզւոյն դիմացը. բայց այս 15 հոգիէն միայն տասն ապրեցան այսչափ նեղութիւններէն եւ այսպիսի երկարատեւ վշտերէն յետոյ։

Իսկ հինգ մակոյկներէն և ոչ մին կորսուեցաւ, ամենքն ալ ցամաք հասան, և սոցա մէջ եղած 233 հոգին գրեթէ ամենքն ալ Ս. Լուդովիկոս հասան։

Այս ամեն թշուառութիւնք Շօմարէյ նաւապետին տգիտութենէն, վատութենէն եւ յամառութենէն յառաջ եկան. ասոր համար Ֆրանսայի զինուորա-

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռեպի Էվ.	Խասըմ
21	31	Գշ. ակ. Գ. օր պահոց Աստուածածնի։ Տճ. Ռեպի-ուլ Էվվէլ [30 օր]։ Հր. Էլուլ [29 օր]։ — Միայն ճշմարիտ առաքինութիւնը գութ կուներնայ ի նպաստ մարդկային տկարութեանց։	١	١٠٩

կան ատեանը զինքը բոլոր աստիճաններէն ձգելով՝ երեք տարի բանտարկութեան դատապարտեց, որ մէն մի մեռնողի համար ճիշդ հինգ օր կ՚իյնայ։

Թարգմ. Մ. Մ.

ՇԱՆԹԱՀԱՐՆԵՐԸ ԽՆԱՄԵԼ

Եթէ մէկը կայծակէ շնչահեղձ ըլլայ, զանի պէտք է անմիջապէս բաց օդի մէջ դնել, եթէ արդէն հոն չէ, շուտով հագուստները հանել, քառորդ ժամ մը ամբողջ մարմնոյն պաղ ջուր զարնել, և մարմնոյն ծայրերը շփել, երբեմն կուրծքի և փորի ստորին մասի վրայ կոխելով շնչառութիւնը վերահաստատել։

Այս խնամքները տրուած ատեն, ուրիշ անձինք ալ միւս կողմէ պէտք է աշխատին հողի մէջ փոս մը բանալու (կարելի եղածին չափ կակուղ հողի մը մէջ)։ Այս փոսը շանթահարի ամբողջ մարմինը իր մէջ պարունակելու համար պէտք եղած երկայնութիւնն ու լայնութիւնն ունենալու է, և մարմինը մէջը դրուելէ յետոյ դեռ, մարմնէ վեր վեց բթաչափ խորութիւն մը մնալու է։ Այս փոսին մէջ, կռնակին վրայ և մերկ, պառկեցնելու է շանթահարեալը, սակայն այնպէս որ, գլուխը մարմնոյ ստորին մասերէն աւելի բարձր մնայ. և ամբողջ մարմինը դէմքէն զատ, կամաց մը գոցելու է փոսէն ելած հողով և չորս բթաչափ թանձրութեամբ խաւով մը։ Երկու, երեք ժամ այսպէս ձըգելու է, մերթ ընդ մերթ երեսին պաղ ջուր զարնելով։

Լու. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռեպիւլ Էվ.	Խառեկէգ
22	31	Եշ. բ. Հ. Գ. օր պահոց Ս. Աստուածածնի։ Ըստ տօմարի մերում Նաւասարդ [30 օր] եւ տարեմուտ ՌՅԽԴ — 1344 տօմարական թուականին։ — Զմիւռնիոյ Աւշալոյս Արարատեան լրագրի սկիզբ. Ղուկաս Պալթազարեանի ձեռքով։ [1840]։	Ր	ՃԺ.

Այս միջոցը, որքան ալ անհեթեթ կ'երեւի եւ գոհացուցիչ բացատրութիւն մը չի կրնար տրուիլ. վաղուց ի վեր եւ կատարեալ յաջողութեամբ կը գործադրեն Բրուսիոյ, Սիլէզիոյ, Բոլոնիայի եւ Ռուսիոյ մէջ։ Եթէ չանթահարեալի շնչառութիւնը վերահաստատուի, հիւանդը պէտք է այնպէս դարմանել, ինչպէս կը դարմանեն ուրիշ պարագաներով շնչահեղձ եղող ու ալատող անձինք։

ՊՈՂՊԱՏԷ ԵՒ ԹԱՓՈՒԱԾ ԵՐԿԱԹԵԱՅ ԳՈՐԾԻՆԵՐՈՒՆ ՋՈՒՐ ՏԱԼ

Հետեւեալն պողպատեայ գործիներու ջուր տալու եղանակ մ'է, որ շատ տարածուած է Զուիցերիոյ մէջ։ Բաւական մեծկակ աման մը մէջ կը խառնեն 4 մաս շոճւոյ խէժ (րէզէն, résine) *եւ 2 մաս կէտի իւղ* (պալըք եաղը) *եւ յետոյ կ'աւելցնեն 1 մաս տաքցած ճըրագու* (սուիֆ, suif)։

Այս բաղադրութեան մէջ խօթեցէք ջուր տալու գործին, որ պէտք է միշտ կեռասագոյն (քիրազ կամ ֆէս րէնկի) *աստիճան* = 265° *կարմրած ըլլայ եւ կը թողուք զայն մինչեւ որ պաղի, յետոյ առանց սրբելու կը դնէք դարձեալ միջակ կրակի մէջ ըստ սովորականին։*

Այս տեսակ ջուր տրուած պողպատէ գործիներուն բերանը աւելի բարակ եւ դիմացկուն կերպով կարելի

Լու. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռեպիւլ Էվ.	Խառեկէգ
23	31	Ուր. բկ. Ե. օր պահոց Ս. Աստուածածնի։ Յայսմ. Նաւասարդ [30 օր] եւ տարեմուտ 4388 թուականին։ ☉ ի կշիռ. ժմ. 17. րո. 55. Տն գարնան աշնանային. — Մեծ եւ զարհուրելի գիսաւոր աստղ երեւցաւ [1811]։	Ր	ՃԺԱ

է սրել, եւ պողպատը աւելի քիչ կսկուծ (կէվրէք) *կ'ըլլայ։*

Իսկ թափուած երկաթէ (տէօքմէ) *գործիները խարտոցին տակ պէտք եղած ձեւը առնելէ յետոյ, պէտք է տաքցնել մինչեւ կեռասագոյն աստիճան ու հետեւեալ խառնուրդին մէջ մէկէն ի մէկ պաղեցնել։*

Այս խառնուրդը հետեւեալ նիւթերէն կը բաղկանայ։ 10 *լիթրա ջրոյ մէջ* 65 *կրամ փորակ* (կիւվէրչիլէ) *եւ* 1080 *կրամ ծծմբաթթու* (զաճ եաղը)։

Եթէ ջուր տրուելիք գործիքին պաղելուն չըբաւէր այսչափը, մի եւ նոյն համեմատութեամբ պէտք եղածին չափ կրնայ աւելնալ։

ՋԻՄԷՆԹՕ

Պարզ չիմէնթօն եթէ առանձին գործածուի, բնաւ ջերմութեան չըդիմանար, արեւին մէջ կ'սկսի ճաթիլ եւ կտոր կտոր թափիլ։

Աւելի լաւ է հետեւեալ կերպիւ գործածել։

Առնել 7 չափ աւազ, 2 չափ կիր եւ 3 մաս չիմէնթօ։ Այս երեքը լաւ մը ջրով շաղուելէ ետքը պէտք է քարով մը ճզմել եւ կամ այս գործին յատկացեալ ջաղացքէն անցընել։ Աւազը պէտք է անուշ ջրի ըլլայ, եթէ ծովու է՝ պէտք է անուշ ջրով լուալ մինչեւ որ վրայի աղն անցնի։

Այս կերպով շինուած պատերն ու կամարները թէ՛ ամուր եւ թէ շատ տարիներ կը դիմանան։

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէպիւլ էվ.	Խըտրէլէզ
24	31	Շբ. գձ. Տօն Շողակաթի Սրբոյ Էջմիածնի ։ Նաւակատիք ։ Լտ. Բարթողիմէոսի Առաքելոյն ։ — Արմաշու վանուց նորաշէն տաճարի օծումը [1872] ։ — Ոչխարներ ու եզ մը ունենալէս ի վեր, ամէն մարդ ինծի կը բարեւէ։	٤	١١٢

ՈՉԽԱՐՆԵՐՈՒ Սուլու իլլէր ԿՈՉՈՒԱԾ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԴԵՂ

Ոչխարներն ձմեռուան մէջ հիւանդութիւն մը ունին, որ շատ մեծ կոտորած կը պատճառէ հօտին մէջ. որ կը կոչուի սուլու իլլէր։

Այս հիւանդութեան առաջքն առնելու համար ձմեռուան ամբարներուն մէջ պէտք է խոտի հետ խառնել ուռենւոյ (սէօյիւտ) տերեւներն և կակուղ կեղեւները ու միասին կերցնել ոչխարներուն։

Ուռենւոյ տերեւները նիւթ մը կը պարունակեն սալիսին անուամբ, որ գրեթէ քինքինայի (քընաքընա) հանգամանքն ունի։ Այս նիւթը հիւանդութեան առաջքն առնելէ զատ կը պարարտացնէ ալ։

ՈՐՍՈՐԴՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Որսորդք իրենց զէնքերը ժանգէ ազատ պահելու համար, ընդհանրապէս իւղ կամ ճարպ կը գործածեն՝ դժբաղդաբար ժամանակէ մը յետոյ, այս ճարպային մարմինները ծծուելով թթու մը կը գոյացնեն, որ զէնքերը կ'ուտէ։ Ուստի ամէն տեսակէտով լաւագոյն է քարիւղ (պէտրօլ կազ) գործածել՝ որ լաւ կը պահէ երկաթը, որովհետեւ օդը քարիւղի վրայ բնաւ չը կրնար ազդել։

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէպիւլ էվ.	Խըտրէլէզ
25	31	✱ Կիր. գկ. Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի։ — Սուրբն Ներսէս Շնորհալին վախճանի։ 1173։ — Երբ առանձին ես՝ հսկէ մտածմանդ վրայ, երբ ընտանիքի մէջ՝ բնութեանդ վրայ, երբ ընկերութեան մէջ՝ լեզուիդ վրայ։	٥	١١٣

ՏԻՐԱՄԱՅՐԸ

Հայոց Եկեղեցին ըստ կարգադրութեան Ներսէս Շնորհալի կաթողիկոսի, ինն օր անընդհատ կը կատարէ Ս. Աստուածածնի յերկինս վերափոխուելուն տօնը։ Թէ ինչո՞ւ ինն օր. — Վասն զի հրեշտակներու ինն դասակարգերն ուրոյն ուրոյն մէկ մէկ օր վայելեցին Տիրամօր փառայեղ տեսիլն երկնքի մէջ։ Այս տօն ուրիշ քրիստոնեայ եկեղեցիներ ճիշդ օգոստոս 15ին կը կատարեն անփոփոխ. Հայք օգոստոս 15էն յետոյ եկած կիրակի օրը կը կատարեն, առաւել յարգանք տըւած ըլլալու համար Սուրբ Կուսին։ (*)

Որքան և դարք հոլովեցան և տարիներ բոլորեցան այնքան ներբողք տաղեր ու գանձեր ամեն առեն եւ ամէն տեղ իրարու յաջորդեցին հեղեղաբար։ Ամէն ազգերու և ժողովուրդներու մէջ գերապանծ փառօք մեծարեցաւ եւ երանեցաւ այս Սրբուհի Կոյսն, որպէս ինքն իսկ մարգարէացաւ կանուխէն թէ « Ահա պէս ինքն իսկ մարգարէացաւ ... » Արդարեւ

[*] Զարմանալի զուգադիպութեամբ, Աստուածածնի մահը պատահեցաւ այս ամսոյ այս օրերուն մէջ, երբ Հայերն իրենց Անահիտը, մա'յրն զգաստութեան, մեծահանդէս կը տօնէին։

Լու. Օգոստոս | Օր ամսոյ | Տճ. Ընկեր Եղ. | Խորհրդ

26 31 ✱ Բշ. դձ. Բ. օր Վերափոխ. Ս Աստուածածնայ։ Յիշատակ Մեռելոց։ Դ ՃԺԴ

— Նոյն վարդապետ Ս. Երուսաղէմայ Պատրիարք կ'ընտրուի։ 1864։

— Եթէ բարիք մը ընես՝ մոռցի՛ր. բայց եթէ քեզի բարիք մը ընեն՝ միշտ յիշէ։

րև քրիստոնեայ աշխարհի մէջ չէ՛ եղած սիրտ մը որ բաբախած չը լինի ի լուր անուան Սուրբ Աստուածածնի, և չէ՛ եղած բերան մը որ օրհներգ մը, փառաբանական մրմունջ մը հնչած չը լինի առ Հայրն ողորմութեան։ Կարելի՞ է թուել այն ուխտատեղիներն որք ցայսօր իսկ հրաշափառապէս կանգուն կան ու կը մնան, ուր ի գետին կը խոնարհին փարփառ ճակատք բարեպաշտ ու հաւատաւոր ուխտաւորաց, սեւեռելով իրենց աչերն առ շնորհազեղ և հրաշագործ պատկեր ամենօրհնեալ Կուսին։ Ո՞վ, սա մարգարէական խօսքը, սա բարբառը ո՞վ չը յիշեր, երգերու երգն առ ո՞ ուղղուեցաւ երբեմն. և չէ՞ որ Եկեղեցին իսկ կ'ընթեռնու. « Տէր արար զքեզ, պատրաստեաց զքեզ յարգանդէ. գեղեցիկդ ի կանայս։ »

Որքան ցնծացաւ Մարգարէն երբ Աստուծմէ ներշնչուելով գրեց. « Ահա կոյս յղասցի և ծնցի որդի և կոչեսցեն զանուն նորա Էմմանուէլ » այսինքն՝ Աստուած ընդ մեզ, այնքան և առաւել ես ցնծացան նոքա, որք այդ Կոյսը տեսան, այդ Կուսին շնորհը վայելեցին, ուստի եկեղեցական քնարն գովասանական ամեն տեսակ ճառ հեղեղօրէն թափեց, բանաստեղծական բոլոր վսեմութիւններն ընծայեց ի պատիւ Ս. Կուսին. ահա մեր Շարականն որ ամեն օր կ'երգէ ու կ'երանէ, կը փառաւորէ Տիրամայրը, մերթ արուս-

Լու. Օգոստոս | Օր ամսոյ | Տճ. Ընկեր Եղ. | Խորհրդ

27 31 Գշ. դկ. Գ. օր Վերափոխման. Յն.* Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի։ Է ՃԺԵ

☽ Առ. քառ. ժմ. 18. ր. 2. Պարզ եւ ջերմ.

— Հնդկաստանի Մատրաս քաղաքի մէջ, Յակոբ Շահամիրեան հայ տպարան հիմնեց։ 1773։

— Գործածուած բանալին միշտ փայլուն կ'ըլլայ։

եակ և մերթ առաւօտ խաղաղութեան անուանելով։ Շարականի ո՞ր մէկ տողերը, մարգարտափայլ տողերն աստանօր կարելի է յիշատակել, որով Հայ ժողովուրդն իւր սրտակաթ ուղերձը կը մատուցանէ իւր սրտի ու երկնքի այս գեղաշնորհ Մարգրտին։ Աղօթաւոր ժողովուրդը ոչ թէ միայն ինքզինքը և իրենները որք կ'ապրին աշխարհիս մէջ, կը յանձնէ Սուրբ Աստուածածնի մայրական խնամոցն ու հոգածութեան, և հոգեւին կ'աղաչէ որ զերծ մնան չարէ ու փորձութենէ, այլ և կ'աղօթէ նոցա համար, որք իրեններն են, այլ իրմէ զատուած՝ կը ննջեն ի խաղաղութեան։ Կ'աղօթէ գովասանական նորանոր բառեր յեղյեղելով.

Լեառն վիմածին,
Աղբիւր յորդառատ,
Բարունակ ծաղկեալ,
Այգի վայելուչ,
Սերովբէ հողեղէն,
Բարունոյ բանին,
Տուն տնօրէնութեան,
Տաղաւար Հոգւոյն,
Առ ծնեալն ի քէն,
Միշտ բարեխօսեա,
Անդադար հայցմամբ
Շնորհել զթողութիւն
Մեր ննջեցելոց։

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէպիւլ Էվ.	Կասըմ
28	31	Գշ. ած. Դ. օր Վերափոխման։ Պահք։ Լտ. Սրբոյն Օգոստինոսի։ — Ճաշը անցաւոր ու անստոյգ է. բայց ծախքը՝ որքան որ ապրիս՝ յարատեւ ու անվրէպ է։	8	113

Այլ միայն Շարականներն ու Տաղարանները չ՚են որք գովաբանած են երկնքի Թագուհին. ահա հիներուն մէջ Մովսէս Խորենացի, միջիններուն մէջ Գրիգոր Նարեկացի և վերջիններուն մէջ Ներսէս Լամբրոնացին։ Մովսէս այս Սրբուհին ակնարկելով բարձրաձայն կ՚ըսէ. « Իմ ոսկի սափորը որոյ մէջ պահպանեցաւ մանանայն, այս կոյսը կը նշանակէր։ » Այսօր Դաւիթ այս Թագուհին ակնարկելով կ՚երգէ առ Տէր Աստուած. « Կացցէ դշխոյ ընդ աջմէ քումմէ ի հանդերձս ոսկեհուռս, զարդարեալ և պաճուճեալ։ » Այսօր Սողոմոն անմարմին օրիորդներու՝ որք հարսնացած են Աստուծոյ, խրախոյս տալով կը գոչէ. « Քեզ կ՚ընծայեն ոսկեզօծ հագուստ ի կիտուածոյ արծաթոյ, մինչեւ ի Թագաւորին զքեզ գոչէ։ » Այսօր Եսայի առ Տիրուհին կ՚ակնարկէ ըսելով. « Ահա Կոյսը, Յեսուի գաւազանէն ծլած ծաղիկը, ըսելով. « Այսօր Զաքարիա կը ձայնէ. « Ահա ոսկեձոյլ աշտանակս զոր երբեմն ես տեսայ, եօթնարփեան շնորհաց տէր »։ Մինչ Լամբրոնացին այսօրինակ կը քարոզէ։ Ահա Նարեկացին սրտառուչ կ՚աղօթէ. « Աղաչեմ զքեզ, Սուրբ Աստուածածին, հրեշտակ ի մարդկանէ, մարմնատեսիլ քերովբէ, երկնաւոր արքայուհի, անխառն իբրեւ զօդ, մաքուր որպէս զլոյս, անշաղախ ըստ նմանութեան պատկերի արուեստին բարձրութեան... օրհ-

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէպիւլ Էվ.	Կասըմ
29	31	Եշ. ակ. Ե. օր Վերափոխման։ Լտ. Գլխատումն Յովհաննու Մկրտչին։ — Ռուբէն Կիւմիւշկերտեան. ազգային երեսփոխան վախճանի ի Կ. Պոլիս։ 1887։ — Տղայք կարծուածէն աւելի գիտող են։	9	117

նեա՛լդ միայն ի շրթունս ամբիծս լեզուաց երջանկաց, ահա կաթիլ մի կաթին քումդ կուսութեան՝ յանձն իմ անձրեւեալ, կենաց ինձ զօրէ. »

Վերջին ժամանակներու մէջ կը վխտան այլ և այլ ձօներ ու գեղօններ, որք արտասանուած ու հնչուած են զանազան բերաններէ. կարելի չէ չը յիշել մեր աշուղներն, ու նոյն իսկ մեր մամիկներն որք ամէն օր Տիրամայրը յիշելով ի թունտ կը հանեն մեր սրտեր։

Իմ Տէրն եկաւ ամպախաղաց,
Աշխարհ սարսեց չորեքդիմաց,
Գաբրիէլեան փողի ձայնից
Մեղաւորի հոգին դողաց.
Դրախտենական ծառ ծաղկաւ
Անմահութեան հոտ բուրաւ
Մարիամ չորեր աղօթք կ՚անէ
Որ Տէրն ամէն Հայ քրիստոնէին
Մեղքը թողնէ, արժան անէ
Կաթնաղբիւրին, լոյս տաճարին։

Այլ փառքը, յաւիտենական փառքը վերապահուած էր այն Նարեկեան պլպուլին, որ երբ իւր լուսակաթ աչերն իբր ի տեսիլ, յարթնութեան թէ յերազի, ի վեր անդր սեւեռեց, ամպերէն վեր փառաց Թագուհին, թագն ու պսակն աշխարհի, երկնքի ու երկրի բամբիշն ու դշխոյն տեսաւ, տեսաւ ու զուարթացաւ

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռըպիւլ Էվ.	Խտրէլէզ
30	31	Ուր. բձ. Զ. օր Վերափոխման. Պահք։ Ա. Նոտոր [30 օր]։ — Կ. Պոլսոյ Նէտի գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցին ի Նորոյ շինութեան հիմնարկութիւնը. 1888։ — Մարդ եղողը բացատրութեամբ կը բաւականանայ։	10	118

խանդավառեցաւ և տաղերու վսեմագոյնը երգելով՝ անմահացաւ, որոյ քանի մը տողերն ահաւասիկ, ցոյց տալու համար մեր հին լեզուի վսեմութիւնն անհունապէս, և թէ մեր Պլպուլին սիրոյ Թռիչն անհունական։

Աչք ծով ի ծով ծիծաղախիտ
Ծաւալանայի յառաւօտուն.
Երկու փայլակնաձեւ արեգական նման
Տողն ի ժմին եչեալ յառաւօտէ լոյս։
Յայտեն նռնենի սարդիատունկ
Գեղածիծաղ ծայտից ծաղկանց՝
Որոյ սիւնն ի սրտին նուսխայօրէն
Կարկաչայր սաքբերունի սէր...։
Բերանն երկթերթի վարդն ի շրթանց կաթէր,
Ծոցըն լուսափայլ, կարմիր վարդով լցեալ։
Ծլիքն ծիրանի մանուշակի հոյլք
Գօտին արծաթափայլ ոսկէտառն
Կամարապատ յականց, յականց շափիւղայս։

ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԱՆԿՐՕՆԻ ՄԸ ԲԵՐՆԻՆ ՋԱՓԸ ԼԱՒ ՏՐՈՒԱԾ

Օր մը Աղեքսանդր Տիւմա, հարուստ սեղանաւո-

Լտ. Օգոստոս	Օր ամսոյ		Տճ. Ռըպիւլ Էվ.	Խտրէլէզ
31	31	Շր. բկ. Է. օր Վերափոխման։ — Միքայէլ արքեպիս. Սալլանթեան, աստուածաբան և մատենագիր վախճանի. 1851։ — Եթէ աղէկ խօսիլը արհեստ մ'է, աղէկ մտիկ ընելն ալ արհեստ մ'է։	11	119

րի մը տունը կը ճաշէր, ուր կը գտնուէր նաև անկրօն մը։

Սեղանի վրայ զանազան խօսակցութիւններէ յետոյ, խօսքը Աստուծոյ գոյութեան վրայ դարձաւ։

— Շիտակը պարոններ, ըսաւ անկրօնը, չեմ կըրնար հասկնալ թէ՝ այս լուսաւորեալ դարու մէջ մարդիկ ի՞նչպէս ասանկ ոչինչ բաներով կ'զբաղին. իմ մասիս, բնաւ չեմ կրնար ըմբռնել Աստուած կոչուած խորհրդաւոր էակը։

— Պարո՛ն, կը պատասխանէ Տիւմա, որսի երկու շուն, երկու կապիկ և թութակ մ'ունիմ, որոնք այս մասին կատարելապէս ձեզի պէս են։

ԾԱՂԻԿ ՊԱՀԵԼ

Երբ որ ջուրը դրուած ծաղիկներն սկսին թառամիլ, ինչ որ ընդհանրապէս 24 ժամ յետոյ տեղի կ'ունենայ, անոնց ցօղուններն եռացեալ ջուրի մէջ դնելու է, երբ ջուրը պաղի, ծաղիկն ոյժ ու թարմութիւն կ'ստանայ։ Վերստին պաղ ջուրի մէջ դնելէ յառաջ, պէտք է կըտրել ցօղունին այն մասն՝ որ եռացեալ ջուրի մէջ մնացած էր։

Եր. ցեր. 13,3 **Օգոստոս [20] Աղուստոս** Եր. գիշ. 10,57

Լտ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Յն. Ըսկիզբ Եղ.	Խորէնիզ
1	31	※ Կիր. գձ. Ը. օր վերափոխման. Լր. Սեպտեմբեր: Տն. Մեկլոր. — Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոս Մաղաքեան վախճանի. 1865. — Համակրանքը թէ՛ նմանութենէն և թէ աննմանութենէն կը ծագի.	١٢	١٢٠

ՁՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Դասատուն աշակերտին.
— Պարո՛ն Գրիգոր, ըսէ՛ք տեսնեմ թէ՝ Եբրայեցիք ի՞նչ ըրին երբ Կարմիր ծովէն ելան։
— .... Ինքզինքնին չորցուցին.

Երկու բարեկամուհիներ.
— Մարիա՛մ, Աշխէնի հանըմին վրայ լուր առի՞ք.
— Այո՛, հանըմ։
— Շատ աղէկ, գնա՛։

ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՈՑԺ ՏՈՒՈՂ ՓՈՇԻ

Կոճապղպեղ [զէնճէֆիլ]	10 կրամ
Դարիճ [Թարչին]	20 »
Անիսոն	40 »
Դասգարիլ	10 »

Իրար խառնեցէք, փոշի ըրէք, 6 տասնորդականրամ պարունակութեամբ թղթերու մէջ բաժնեցէք։ — Ջափ. Օրը մէկ կամ երկու թուղթ.

Եր. ցեր. 13, **Օգոստոս [21] Աղուստոս** Եր. գիշ. 41,00

Լտ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Յն. Ըսկիզբ Եղ.	Խորէնիզ
2	31	Բշ. գկ. Թ. օր վերափ. Յն, Թադէոսի առաքելոյն. — Կ. Պոլսոյ Գասըմփաշայի մեծ հրդեհը. 1855. — Ծուլութիւնը այնքան ծանր կը քալէ, որ աղքատութիւնը անմիջապէս ետեւէն կը հասնի.	١٣	١٢١

ՄԺԷՂԻ (սիվրիսինէք) ԽԱՅԹՈՒԱԾՔԻ ԴԵՂ

Մժեղի խայթուածքի դէմ լաւագոյն դեղն է, խածնուած տեղն լեմոնի ջրով շփել։

Մժեղները հեռացնելու համար շատ միջոցներ կան, սակայն ամենէն անվրէպ միջոցներէն մէկը կը համարուի հետեւեալը.

Երկաթեայ թի (աթէշ քիւրէյի) մը տաքցնելով վրան շաքար այրել. երբ մուխը սենեակէն դուրս ընելու համար պատուհանները բանանք, մժեղներն ալ միասին դուրս կ՚ելլեն, ապա պատուհանները կրկին գոցելու է,

---

ՌՈՒՍԱՑ ՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ընկերութեան մը մէջ, ուր կը գտնուէր նաեւ ազնուական Ռուս մը. Բազմականներէն մին՝ շատ կը գովէր եւրոպական մէկ քանի ազգաց բանակներուն կարգապահութիւնն և կրաւորական հնազանդութիւնն, ու ըսածը հաստատելու համար զանազան դէպքեր կը պատմէ։

— Ա՜հ, պարոններ, կը պոռայ Ռուսը. մեր բանակի մէջ տիրող հնազանդութեան հետ բաղդատելով՝ ատոնք բան մը չ՚են։ Այն ատեն երբ հեռագիրը չ՚էր հնարուած, նշաններով կ՚իմացնէին լուր մը քաղաքէ քաղաք։ Կը պատահի որ մայրաքաղաքին մօտ

3 31 Գշ. գձ. Սրբոցն Յովակիմայ և Աննայի, ծնողաց Ս. Աստուածածնի, եւ կանանց իւղաբերից։ ԺԴ ՃԻԴ

— Մատթէոս Ա. կաթուղիկոս վախճանի։ 1865

կայարանի մը պահապանն հեռագրալարն իմացնելու ուշ կը մնայ, և երբ կը նշմարէ, կրելիք պատիժէն վախնալով՝ ինքզինքը աշտարակէն կը կախէ։ Միւս կայարանի պահապանները, այս բանը հեռագրական նշան մը համարելով՝ Սէն Բէթէրզպուրկէն մինչև Վարշավիայի գծին վրայ գտնուող պահապաններն ալ ինքզինքնին կը կախեն։

ԱՊԱԿՆԵԱՑ ԴԱԳԱՂ

Ցաւաջաղխմութիւնը սահման չ'ունի։ Գիտութիւնը ամեն օր նոր գիւտ մը կ'ընէ։ Հիմակ ալ դագաղներու շինութեան մէջ՝ փայտի տեղ ապակի գործածել կը խորհին։ Ապակեայ դագաղին մասնաւոր յատկութիւնն պիտի ըլլայ մարմինները չեզոքացնել ու խոնաւութենէ զերծ պահել։ Մինչև 5, 10, 20 տարի անեղծ պիտի մնայ ու վախճանելոյն մարմինը տեսակ մը մումիա պիտի դառնայ։ Տրջապատող հողը այլ ևս չը պիտի լեցուի այն գարշահոտ ապականութիւններով՝ զորս դիակները խոնաւութենէ մաշած տախտակներու մէջտեղերէ կ'արտաքսուեն։ Ապակեայ դագաղները ամեն հողի մէջ — ինչ տեսակ որ ալ ըլլայ — պիտի կրնայ թաղուիլ։ Հո՛ն, ուր փայտէ դագաղները՝ ջուրի ազդեցութեամբ՝ շուտով պիտի փտտէին, ապակիէ շինուածները կատարելապէս անաղարտ պիտի մնայ։ Համաճարակ հիւանդութեանց ժամանակ ալ,

4 31 Գշ. դկ. պահք։ Յն*. Թ. օր Վերափոխման։ ԺԵ ՃԻԳ

☾ Լր. ը. ժմ. 13. ր. 22։ [illegible]

— Ժամանակը նպաստաւոր է բարեկամութեան եւ թշնամի է սիրոյ։

եթէ մահը հաստատուի, դիակը պիտի թաղուի, որով հիւանդութեան տարածման առաջքն առնելու ալ մեծապէս պիտի նպաստէ։

ՊՆԱԿԻ ՄԸ ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՌՈՒԹԻՒՆԸ

Շերեփին՝(fէփչէ) որ համեստ գործին է խոհարարներուն, օգնեց մեզ մէկ քանի հաւասարակշռութեան

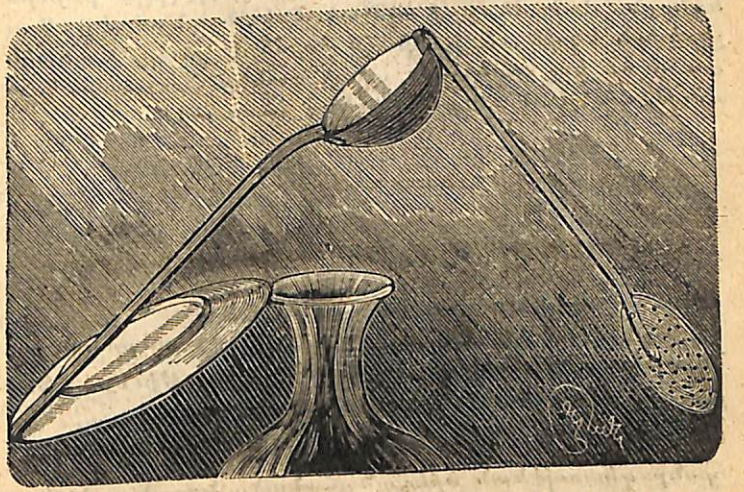

հետաքրքրական փորձեր կատարելու, որք կարծես կը մաքառին ծանրութեան օրէնքներուն դէմ։ Մխացնենք

Հռ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Րէպիւլ էվ.	[illegible]
5	31	Եշ. տձ. Սրբոյն Երեմիա մարգարէին. — Անգլիացիք Մալթա կղզւոյն կը տիրեն. 1800 — Արհեստը աստուածային է, կ'ստեղծէ կամ կը վերակենդանացնէ.	١٦	١٢٤

իրեն նաև ծակ չերեփին (bɛlkir). և այս երկու գործիներուն օգնութեամբը գլխիվայր դարձած պնակի եզրին՝ գաւաթի մը՝ կամ չիչի մը եզերքը կը դնենք, ուր կարենայ կենալ հաստատուն հաւասարակշռութեան մէջ: Տեսէք ինչպէս.

Շերեփին անցուցէք պնակին եզրն եւ խցանի փոքրիկ և կլոր կտոր մը զետեղեցէք չերեփին ճանկին եւ պնակին մէջտեղն, այնպէս որ չերեփը այս կերպով հաստատուել յետոյ, ոչ աջ կողմը տատանի և ոչ ձախ կողմը: Ապա ձախ ձեռքով պնակը դրէք չիչին բերնին եզերքն, ձախ ձեռքով ալ ծակ չերեփին անցուցէք միւս չերեփին եզրին, և քանի մը փորձերէ յետոյ՝ պնակն առաջ եւ ետ տանելով, պիտի գտնէք հաւասարակշռութեան կէտն, ուր կը կենայ հաստատ:

ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՐԱՏՆԵՐ

Բասթէօրեան գրութեան հետեւող տարրագէտներու ու բնագէտներու ուսումնասիրութիւնք, նոր լոյս մը սփռեցին խմորումի երևոյթներու վրայ. եւ Եւրոպայի մէջ, մէկ քանի փորձառու գինեգործներ՝ որոնք գիտութեան երեւան հանած նորանոր ծանօթութիւններու հետամուտ եղած և իրենց աշխատութիւններն ալ ըստ այնմ տնօրինած են՝ կրցան մեծա-

Հռ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Րէպիւլ էվ.	[illegible]
6	31	Ուր. տկ. պահք. — Ստեփաննոս Աղաւնի կոչուած՝ հրաժարի Պոլսոյ Պատրիարքութենէն. 1841. — Բարի ըլլալ՝ դիւրին է, արդար ըլլալ, ահա ինչ որ դժուար է.	١٧	١٢٥

պէս բարեփոխել իրենց այգիներու արտադրութիւններն: Ուրեմն գիտութեան այս մասին բրած նորանոր գիւտերն և անոնցմէ հետեւող գործնական դասերն համառօտակի մեր ազգին ալ ծանօթացնելն անօգուտ չ'է:

1815 թուականէն ի վեր՝ արդէն յայտնի էր թէ՝ խմորումը կենդանի էակներու միջոցաւ յառաջ կուգայ միկրոբները կամ ալքօօլի խմորը կը գոյանայ մանրադիտային էակներէ կամ կենդանիներէ, որոնք խաղողի ջուրին մէջ աճելով ու շատնալով՝ խաղողին պարունակած շաքարը ալքօօլի ու ածխային թթուի կը փոխեն. Բայց այս մասին ինչ որ ցարդ չէին գիտեր, հետեւեալներն են.

Ա. — Թէ կան տարբեր մի շատ տեսակ ուրիշ կենդանիներ՝ (միկրոբը գոյացնող կենդանիէ) որոնք կրնան խաղողի շաքարը ալքօօլի փոխել:

Բ. — Այդ կենդանիներէ ամէն մէկը շաքարը քայքայելու ընդհանուր յատկութիւնն ունենալով հանդերձ՝ կրնայ նաեւ մասնաւոր արտադրութիւն մը յառաջ բերել, թէեւ այդ արտադրութիւնները շատ քիչ են՝ բաղդատմամբ խմորման մէջ գտնուող նիւթի քանակութեան, սակայն կրնայ անոր մասնաւոր համ մը տալ. համ՝ որ միւս կենդանիներուն տուած համէն տարբեր է:

Լտ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէպիւլ էվ.	Խըզըր
7	31	Շբ. բձ. Սրբոյն Թովմայի առաքելոյն։ Հաց տուէք՝ ուտէ. Ջուր տուէք՝ խմէ, Ծածկեցէք քնէ, Պահպանեցէք հոգին չ'ելնէ։	١٨	١٢٦

Եթէ խաղող մը գարեջրոյ (պիրա) փրփուրով խըմորենք, չենք կրնար գինի ստանալ, հապա գարեջուրի մօտ համ ունեցող՝ ոգելից ըմպելի մը. փոխադարձաբար, եթէ շաքարի հեղուկ մը, գինւոյ փրփուրով խմորենք, համն կառնէ այն գինւոյ՝ որոյ փրփուրը գործածեցինք։ Ուրեմն տարբեր տեսակ գինիները մասնաւոր եղող համն, մեծագոյն մասամբ յառաջ կուգայ իւր խմորումը պատճառող կենդանիներու զանազանութենէ։

Գ. — Թէ երբ մասնաւոր տեսակէ փրփուրի մաքուր կենդանի մը ունենանք, կրնանք զայն յարմար տեղ մը մշակել ու անհունապէս շատցնել, կամ թէ գործնականապէս խօսելով՝ ընտիր տեսակէ փրփուր կենդանիներ կրնանք բազմացնել ու ծախել։

Դ. — Եթէ մեր այգիի խաղողներն ստորին տեսակէ գինի կ'արտադրեն, կրնանք գինիներու լաւ համ տուող տեսակ փրփուր կենդանիներէ ծախու առնել և մեր գինին բարեփոխել։ Սակայն սա ճշմարիտ է թէ՝ հասարակ խաղողէ պատրաստուած գինին երբէք չի կրնար հաւասարիլ ընտիր խաղողէ պատրաստուած գինիի. թէեւ անոր փրփուրը գործածենք։

Բայց վերոյիշեալ գործողութիւնք շատ փափուկ ու շատ դժուարին են, և ամենամեծ զգուշութեամբ գործել պէտք է, որպէս զի կարենանք արգիլել խաղողի

Լտ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէպիւլ էվ.	Խըզըր
8	31	☩ Կիր. բկ. Գ. զկնի Վերափոխ. Գիւտ գօտւոյ Սբ. Աստուածածնի. Հարօտնէ։ Լ. Ծնունդ Ս Աստուածածնէ։ — Դաշնակից երեք մեծ տէրութիւնք կը յարձակին Սեւաստոպոլ քաղաքին վրայ 1855։	١٩	١٢٧

բնական եղող փրփուրի ներգործութիւնն արտաքին փրփուրի վրայ. այնպէս որ գինին այս կերպով բարեփոխելը գինեգործներու մեծ մասին համար միշտ, մինչեւ իսկ Եւրոպայի մէջ, անմատչելի պիտի ըլլայ։

Առանց այսքան հնարներն երթալու, առանց արհեստական փրփուրը գործածելու, մէթէ այգեգործք չե՞ն կրնար օգտուիլ արդի գիտութեան դասերէ և ընտիր գինիներ պատրաստել։

Այս մասին, համառօտակի, մէկ քանի խրատներ կուտանք ի ստորեւ, որոնց հետեւող այգեգործն անվրէպ կը յաջողի։

Լաւ գինի ունենալու համար, նախ և առաջ ընտիր տեսակէ ու հասուն խաղող պէտք է։ Յայտնի է թէ խաղողի տեսակն որթատունկի տեսակէն կախում ունի, և երբ մեր այգիի որթատունկերը ընտիր չեն, կրնանք աւելի ընտիր տեսակէ որթատունկով մը պատուաստել, միայն թէ՝ պէտք է մեր այգիի հողն ու կլիման նկատողութեան առնել, այսինքն պատուաստուած որթատունկի այգիի հողն ու կլիման՝ մեր այգիի հողին ու կլիմային հաւասարի և կամ անոր յատկութիւններն ունենայ։

Լտ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Րէպիւլ Էվ.	Հիճրէթ
9	31	Բշ. գձ. Սրբոյն Ստեփաննոսի Ուլնեցւոյն եւ Սրբոց վկայիցն Գոհարինեայ, Ծամիգոսի, Տուքիտոսի եւ Ուատիկոսի։ — Իր փափաքած յաջողութիւնը ծանուցանելը՝ զայն ձեռք անցունելու լաւագոյն միջոցը թուած է միշտ։	۲۰	۱۲۸

ԽԱՂՈՂԻՆ ՀԱՍՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պէտք է լաւ ընտրել այն ժամանակն՝ յորում խաղողները ընդհանուր կերպով հասունցած են. ասոր համար, պէտք է ամենէն առաջ հասունցած և ամենէն խակ (խամ) միացած որթատունկերու խաղողի համն յաճախ նայիլ. Երբ առաջինները (հասունցածները) առանց դառնութեան ու թթուութեան, անոյշ և քաղցր համ մը, և վերջինները (խակերն) ալ դեռ զգալի դառնութիւն և թթուութիւն մը ունին, ահա՛ այն է քաղոց ընելու յարմարագոյն ժամանակն։

Քաղցուաչափ (1) (mustimétre) կոչուած գործիք մը

[1] Այն ամենայն որ այդ գործին ստանալ փափաքողք, պարտին դիմել առ .

Mr. Mon SALLERON
24, rue pavée - au - Marais
PARIS

Գինն է թղթատարի ծախքով միասին $2^1/_2$ ֆրանք ։

Իսկ խտաչափով բաղադրեալ քաղցուաչափն եւ քաղցուի սըրուակն, [տես պատկ.] Trousse densimetrique; Գինն է 12 ֆրանք

Ֆրանսական թղթատան Մանտա Բօսթ ղրկելով դրամի տեղ ամենայն դիւրութեամբ ստանալ կարելի է ։

Լտ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Րէպիւլ Էվ.	Հիճրէթ
10	31	Գշ. գկ. Սրբոց մարգարէից Եղիսէի, Եզրի և Զաքարիայի հօրն Յովհաննու Մկրտչին։ Ցն*. գլխատման Յովհաննու Կարապետին և պահք։ — Ամենէն սոսկալի պակասութիւններն անոնք են որ յատկութեան տեղ կ'անցնին ։	۲۱	۱۲۸

կայ, որ այս գործը մեծապէս կը դիւրացնէ ։ Իրաւ է թէ մեր այգեգործք և գինեգործք չը պիտի կրնան օգուտ քաղել, քանի որ այդ գործիքին անունն իսկ լը-

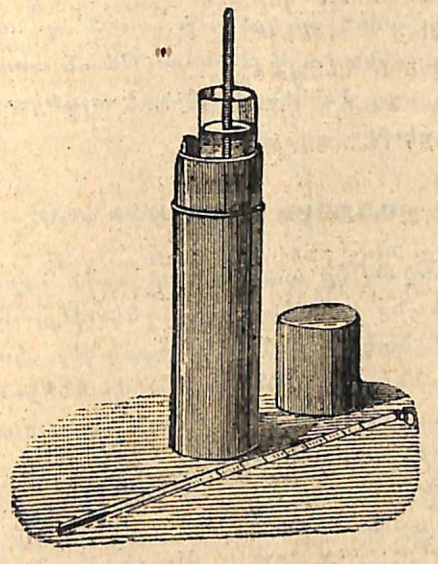

Քաղցուաչափ

սած չ'են, սակայն գործածութիւնը շատ պարզ է ։ տեսէ՛ք ինչպէս. Ամենէն առաջ հասունցած որթատունկերէ մէկ քանի խաղող բրցնելով՝ պէտք է զա-

Եր. ցեր. 12,36 Օգոստոս [30] Աղուստոս Եր. գիշ. 11,24

Լռ. Սեպտեմբ. / Օր ամսոյ			Հճ. Րէպիւլ էվ.	Խըտըրէլլէզ
11	31	Դշ. գձ. Պահք։ — Հաստատութիւն պատրիարքութեան Հռոմ-էական Հայոց ի Կ. Պոլիս [1831]։	۲۲	۱۳۰

նոնք լաթի մը մէջ դնել և ճզմել. հեղուկը սրուակի մը մէջ լեցնել և ապա քաղցուաչափը մէջը դնել. քաղցուաչափը ո՛ր աստիճանին վրայ որ կենայ՝ այն կը ցուցնէ քաղցուի (շիրա) աստիճանն։ Եթէ այս գործողութիւնը ամեն օր կրկնուի, օր մ՚ալ պիտի տեսնուի որ խաղողին ջուրի թանձրութեան աստիճանն ա՛լ չ՚աւելնար. այդ ժամանակ պէտք է այգեկութքը (պաղ պօզումու) սկսիլ։

ՔԱՂՑՈՒԻ ԹԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շատ անգամ կը պատահի որ օդին յարատեւ անկանոնութեանց պատճառաւ այգեկութքը ճիշդ պէտք եղած ժամանակին չ՚ենք կրնար ընել. կամ թէ հիւանդութիւններու, զանազան արկածներու և մինչեւ իսկ որթատունկերու գէշութեան պատճառաւ չ՚ենք կրնար ընտիր տեսակէ քաղցու հանել. ուստի, մեծ կարեւորութիւն ունի գիտնալ թէ՝ ինչ միջոցաւ կարելի է, հնար եղածին չափ, քաղցուն չո՛կել. երբ ո՛ և է պատճառաւ մը պէտք եղած տեսակէն շատ կամ քիչ հեռացած է։

Հիմա այգեգործներու և գինեգործներու հեղինակած մասնաւոր գրքեր ունի Եւրոպայի երկիրներն մըջակն, (մեր ազգին մէջ քանի՞ օրինակ պիտի վաճառ-

Եր. ցեր. 12,34 Օգոստոս [31] Աղուստոս Եր. գիշ 11,26

Լռ. Սեպտեմբ. / Օր ամսոյ			Հճ. Րէպիւլ էվ.	Խըտըրէլլէզ
12	31	Եշ. գկ. Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին եւ Յոբայ արդարոյն։ յն* Պէտք փոխոյ Ս. Աստուածածնէ։ ☾ Վերջ. քռ. ժմ. 7 ր. 48. Զովացեալ եղանակ։ — Առանց բանաւոր պատճառի ուրիշները ծաղրելը՝ ինքզինքը ծաղրելի ընել է.	۲۳	۱۳۱

ուէր. եթէ այդպիսի գրքեր հրատարակուէին) ցուցընող թէ՝ տարրաբանական ինչ գործողութիւններու միջոցաւ կարելի է ճշդել քաղցուի պարունակած շաքարն ու թթուն և հետեւաբար, պակասութիւնը ամբողջացնելու համար ի՞նչ քանակութեամբ շաքարի ու թթուի պէտք ունի։ Բայց մեր այգեգործները տարրագէտ չ՚են, ու եթէ ըլլային իսկ, քաղցուն այնչափ շատ կը դառնայ՝ որ երկար բարակ մտածելու և ուսումնասիրելու ժամանակ չի ձգեր։ Ահա՛ այս վերջին պատճառի համար է որ Եւրոպայի գինեգործները յետագայ պարզ միջոցին կը դիմեն, որով մտաւորապէս կարելի կ՚ըլլայ հասկնալ քաղցուի թթուութեան աստիճանն։

Այս փորձը կատարելու համար պէտք եղած գործիքներն են՝

1. Քաղցուաչափ մը։ — 2. ¼ լիտր պարունանակութիւն ունեցող և քաղցուաչափին քիչ մը բարձր սրուակ մը. — 3. Մէկ ու կէս լիտր պարունակութիւն ունեցող ապակիէ շիշ մը, որ մէկ լիտր չափը՝ նշանով մը ցուցնէ։ Ասոր համար կրնանք հասարակ շիշ մ՚ալ գործածել, մէջը մէկ լիտր ջուր կը լեցունենք և հեղուկը բարձրութեան ո՛ր կէտին որ հասնի, հոն նշան մը կ՚ընենք, սակայն պէտք է որ նշանը անկորնչելի ըլլայ։

Լտ. Սեպտեմբ. | Օր ամսոյ | | Տն. Ընկիւ էջ. | Խաչվերաց

13 30 Ուր. ած. պահք։ Ցն Սեփոնի օրհնողեցոյն և Ընծայ-ցոյն տօնախմբութ նոցա։ ٢٤ ١٣٣

— Լաւ գործելու համար պէտք է գիրար գի-տել գիտնալ։

ՔԱՂՑՈՒԻ ՆՄՈՅՇ ՀԱՆԵԼ

Փորձուելիք քաղցուն պէտք չ՚է որ խմորուած ըլլայ, և որովհետեւ խմորումը հնձանի մէջ շատ շուտ տեղի կ՚ունենայ, ուստի պէտք է, ամեն այգեկութքի օր, հնձանի մէջ եղած խաղողի կոխուելէն յետոյ՝ պարպուած քաղցուէն գաւաթ մը առնելով՝ միջին նմոյշ մը ունենալ։ Եթէ խաղողը մեքենայի միջոցաւ կը ճզմուի, և ուղղակի հնձանի վրայ կը կատարուի, պէտք է վազող հեղուկէն ժամը անգամ մը գաւաթ մը առնել։ Այս կերպով հաւաքուած քաղցուն փայտէ կամ փայլուն ապիկած (սըրլը չինի) ամանի մը մէջ ժողուելու և մինչեւ երեկոյ զով տեղ մը պահելու է. ապա շատ մաքուր լաթէ մը անցնելով պէտք է քըննել։

ԹԱՆՁՐՈՒԹԻՒՆ

Նախ սրուակին մէջ լեցնելով՝ քաղցուաչափի միջոցաւ թանձրութիւնը կը հասկնամք։ Եթէ գործիքը 1075 կամ աւելի բարձր աստիճանի մը վրայ կենայ, շաքար պէտք չ՚է դնել։ Բաղցուն հարկաւոր եղած թանձրութիւնը ունի։

Եթէ ընդհակառակն գործիքը աւելի վար թիւ մը ցուցնէ, պէտք է նշանակել կեցած կէտը, և ապա

Լտ. Սեպտեմբ. | Օր ամսոյ | | Տն. Ընկիւ էջ. | Խաչվերաց

14 30 Շբ. ակ. Սրբոց Առաքելոցն Յակոբայ եւ Շմաւոնի։ Լր։ Խու փէրոյ։ ٢٥ ١٣٣

— Ինչ որ ալ ըսեն, ինչ որ ալ ընեն, երիտասարդանալը՝ ծերանալու մէկ տեսակն է։

այս նպատակի համար շինուած մասնաւոր ացխւսակի վրայ այդ աստիճանը գտնելով կը հասկնանք թէ մէկ լիտր քաղցուի ի՞նչ քանակութեամբ շաքար աւելցնելու է, որպէս զի կանոնաւոր, այսինքն գրեթէ 10 աստիճան ալքօօլ պարունակող գինի մը ունենանք։

Ենթադրենք թէ՝ քաղցուաչափն՝ 1060 աստիճանը ցուցուց, ացխւսակին մէջ այդ թիւն գտնելով՝ կը տեսնենք որ մէն մի լիտր քաղցուի 41 կրամ շաքար աւելցնել պէտք է եղեր, և որովհետեւ 100 լիտր այգեկութքէ 70 լիտր քաղցու կ՚ելնէ, ուրեմն հնձանի մէջ պէտք է դնել մէն մի 100 լիտր այգեկութքի համար 41×70 կրամ շաքար, կամ 2 լիտր 870 կրամ։ Եւ եթէ հնձանի մէջ 100 հարիւրալիտր այգեկութք դրուած է, պէտք է 2.8.0×100 կամ 28. քիլօ շաքար դնել հնձանի մէջ։

ԹԹՈՒՈՒԹԻՒՆ

Շիշին մէջ նշան եղած կէտն. վերոյիշեալ կերպով պարզուած քաղցու պէտք է լեցնել։ Զի մոռնանք ըսել թէ՝ առաջուընէ դեղագործէ մը առած ըլլալու ենք, ճշդիւ ½ կրամ պարունակող մէկ քանի թուղթ պի քարպօնաթ տը սուտ, մէկ քանի թուղթ ալ ½ կրամ պարունակող պի քարպօնաթ տը սուտ, նոյնպէս

15 30 ✠ Կիր. բժ Դ. զկնի Վերափոխման։ Հորոմէ։ ԻԶ ՃԻԴ

Լտ. Սեպտեմբեր | Օր ամսոյ | Տն. Օրինակ Եկ. | Խորհրդ

Ծովը ծախուած է հաներ
Եզներն ու արօրները.
Աշխատաւորը դուրս բերեր
Այգու գինին ու բերքերը։

մէկ քանի թուղթ ալ ½ կրամ փոշիացեալ ասիտ բուրբրիք (պրոմ բուրբուր)։

Մէկ լիտր քաղցու պարունակող շիշին մէջ պէտք է նախ լեցնել 7½ կրամ պի քարպօնաթ տը սուտ և ապա շիշը շարժելով՝ առանց բերանը գոցելու հեղուկը ցնցել։

Պի քարպօնաթը դնելէն առաջ, քաղցուն սև խաղողի քաղցուի գոյնն ունէր, իսկ դնելէն ետքը երկու բան կրնայ պատահիլ. կամ պի քարպօնաթը քաղցուի մէջ դնելէ և կատարելապէս հալելէ յետոյ քաղցուի գոյնն անփոփոխ պիտի մնայ, կամ բաց մանիշակագոյնի (մէնէքշէ) պիտի դառնայ։

Առաջին պարագայ. — Եթէ քաղցուին գոյնն անփոփոխ մնայ, կէս կրամ պի քարպօնաթ տը սուտ ևս աւելցնելով՝ շիշը դարձեալ շարժելու է, և եթէ կրկին գոյնն անփոփոխ մնայ, կէս կրամ ևս աւելցնելու է, մինչև որ վերջապէս գոյնը փոխուի. պէտք է լաւ ուշադրութիւն ընել թէ՝ քանի՛ անգամ կէս կրամ աւելցուցինք։

Երբ վերոյիշեալ երևոյթն տեղի ունենայ, այդ կը նշանակէ թէ՝ քաղցուն շատ թթու է, զոր գինեմրրական թթուով (պրոմ բուրբուր) կարելի է չափել։ Քանի՛ թուղթ որ կէս կրամ պի քարպօնաթ դրինք քաղցուի գոյնն դարձնելու համար, նոյնքան անգամ

16 30 Եշ. բկ. Սրբոց Անդրէի զօրավարին եւ բանակի նորին, Կալինիկոսի եւ Դոմետեայ վկայից։ Լս. Եօթն ցուրտ կտրն։ ԻԷ ՃԻԵ

Լտ. Սեպտեմբեր | Օր ամսոյ | Տն. Օրինակ Եկ. | Խորհրդ

— Գեղեցկութիւնը երջանկութիւն չէ։

53 կրամ գինեմրրական թթու աւելցնելու է։ Ենթադրելով թէ՝ երեք թուղթ աւելցուցած ենք, որովհետև 53=3 հաւասար է 159ի, ուրեմն քաղցուի թթուութիւնն ուղղելու համար 159 կրամ գինեմրուր բոթասական (tartrate neutre de potasse) աւելցնել։ Արդ, եթէ հնձանի մէջ 100 հարիւրալիտր այգեկութք դրուած է, պէտք է աւելցնել 159 կրամ ×100=15 քիլօ և 600 կրամ գինեմրուր։

Երկրորդ պարագայ. — Սակայն ընդհանրապէս 7½ կրամ պի քարպօնաթ դնելով՝ քաղցուի գոյնն անմիջապէս բաց մանիշակագոյն կ'ըլլայ։ Այսու ամենայրև նորէն քաղցուի թթուութիւնն անբաւական է։ Այն ատեն կէս կրամ գինեմրրական թթու աւելցնելով՝ շիշը պէտք է շարժենք։ Եթէ քաղցուն չի կարմիրի, կէս կրամ ևս, և այսպէս շարունակելու է մինչև որ կարմիր գոյնն երևի։ Քանի՛ անգամ որ կէս կրամ գինեմրրական թթու աւելցուցինք, այնքան անգամ 35 կրամ գինեմրրական թթու պիտի դնենք 100 քիլօ այգեկութքի մէջ։

Օրինակի համար, եթէ չորս անգամ կէս կրամ դըրինք, ըսել է չորս անգամ ալ 35 կամ 140 կրամ գինեմրրական թթու պիտի դնենք 100 քիլօ այգեկութքի մէջ. այս հաշուով, եթէ հնձանն 100 հարիւրալիտր այգեկութք կը պարունակէ. 140×100=14 քիլօ գի-

Լտ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Ընթերց.	Խորհրդածք
17	30	Գշ. գծ. Սրբոցն Ադրիանոսի եւ կնոջն Անատոլեայ, Թէոդորոսի եւ Եղեւթերոսի վկայիցն. — Կին մը ո՛րքան սիրէ իր ամուսինը՝ այնքան անոր թերութիւնները կ'ուղղէ. ամուսին մը ո՛րքան աւելի սիրէ իր կինը՝ այնքան կ'աւելցնէ իր ձախորդութիւնները։	ԻԸ	ՃԻԶ

նեմրրական թթու պէտք է դնել։

Ոմանք, թթուի պակասութեան առաջքն առնելու համար, խորհուրդ կուտան ժամանակէ առաջ այգեկութք ընել։ Սակայն այս կերպով ալ միշտ մաս մը ալքօօլ կը կորսուի։ Շատ աւելի խելացութիւն է թողուլ որ խաղողը իր կատարեալ հասունութիւնը ստանայ, և ապա վերոյիշեալ կերպով գինեմրրական թթու գործածելով՝ թթուի պակասը լեցնել։

Այսպէս, պէտք եղած յաւելումներն ընելով՝ քաղցուին թերութիւններն ջնջելէ յետոյ, պէտք է զայն խմորել։

ՓՐՓՈՒՐ

Երբ խաղողը հասուննայ, հատիկներուն վրայ զանազան տեսակ փրփուրներու սերմիկներ կը գտնուին։ Հողէ՞ն յառաջ կուգան՝ թէ ոչ որթատունկերէ կ'ըստանան։ Ահա կարեւոր հարցումներ՝ որոնց գիտութիւնը դեռ վճռական պատասխան մը չ'է տուած։ Միայն սա ստուգիւ գիտենք որ ամեն տեսակ խաղող իր մասնաւոր տեսակն ունի, այնպէս որ միեւնոյն այգիի մէջ գտնուած տարբեր տեսակ որթատունկերու խաղողէ պատրաստուած գինիներն, իրարմէ բոլորովին տարբեր համ մը կ'ունենան, եթէ զանոնք զատ զատ եփենք։

Լտ. Սեպտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Ընթերց.	Խորհրդածք
18	30	Դշ. գկ. Պահք. Ցն*. [illegible] Տօն է [illegible] [illegible] — Դատաւոր մը այնպիսի մարդ մըն է որ՝ յաճախ դատերը կը ծախէ առանց տալու։	ԻԹ	ՃԻԷ

Եթէ ընդհակառակն, զանոնք խառն դնենք, հընձանին մէջ, մեծ քանակութեամբ գտնուած խաղողին մասնաւոր եղող համն կը ներգործէ ամբողջին վրայ։ Ասոր ալ պատճառն այն է որ, ամենէն շատ գտնըւած փրփուրը միջավայրին տիրելով՝ միւսներուն աճումը կ'արգիլէ։ Սակայն, որովհետեւ ամենքը միասին կը գտուին հնձանին մէջ, միւսներն ալ քիչ կամ շատ չափով կաճին և կը փոխեն, մինչեւ աստիճան մը իրենց ամբողջ համն։

Դիւրին է, վերոյիշեալ գիտողութեանց միտ դնելով, և առանց արտաքին փրփուրի դիմելու. գինիին ուզած համերնիս տալ եւ հասարակ խաղողով ընտիր գինի պատրաստել, ինչպէս որ Օթելլօ և ուրիշ Ամերիկայիք ասոր գործնական ապացոյցը տուած են։ Ասոր համար խմորումը պէտք է սկսիլ ընտիր և լաւ տեսակ խաղողով։

Վերև գրուածներն օրինակով մը բացատրենք։

Ենթադրենք թէ Պոլիս ընդարձակ այգի մը ունինք, յորում մէկ քանի որթատունկ Իզմիրի խաղող տնկած ենք։

Իզմիրի խաղողը միւսներէն երեք չորս օր առաջ քաղելով՝ փոքր հնձանի մը մէջ դնելով կը խմորենք։

Երբ խմորումը՝ իր կատարեալ զօրութիւնն ստացած է, բոլոր այգին կը քաղենք և մեծ հնձանը ընդ-

Եր. ցեր. 12.14 **Սեպտեմբ. [Զ] Իլուլ** Եր. գիշ. 11.46

Լռ. Սեպտեմբ. / Օր ամսոյ		Ցգ. Բէկին Էյլ.	
19	30 ԵՇ. դձ. Սրբոցն Աբրահամու եւ Խորենայ եւ անարծաթ բժշկացն Կոզմայի եւ Դամիանոսի եւ Աստուածատրոյ վկային։ Հր. Թշրէ [30 օր] և տարեմուտ 5656 [illegible] նոյն, և ի [illegible] երկաւ. ☾ Ծն. լ. ժմ. 5 ր. 3. Հարաւային եղանակ.	٣٠	١٢٨

հանուր այգեկութքով կը լեցնենք, և ապա վրան կը պարզենք փոքր հնձանի պարունակութիւնը։ Իզմիրի խաղողի փրփուրն արդէն շատ զարգացած լինելով՝ գրեթէ միայն ինքը կը տիրէ և հնձանէ ելած ամբողջ գինին Իզմիրի խաղողի համը կ՚առնէ։

Եթէ մեր այգին մէջ ընտիր որթատունկ չը գըտնուի, կրնանք դուրսէն գնել և մինչեւ իսկ մասնաւոր քաղաքէ մը բերել տալ, Որեւէ կանոնաւոր գինի մը պատրաստելն միշտ կարելի և մանաւանդ դիւրին է։ Երկու քիլօ ընտիր խաղողը՝ 100 քիլօ սովորին խաղողին կը բաւէ։ Երբ անգամ մը խմորումը ձեռք բերենք, անկէ մաս մը առնելով ուրիշ տեղ մը կրնանք խմորել և այսպէս հետզհետէ նոր հնձանի համար միշտ պատրաստ կ՚ունենանք։

Բաց աստի, որպէս զի այգեկութքը շատ երկար չը տեւէ, կրնանք շուտով պէտք եղած քանակութեամբ փրփուր պատրաստել։ Աւելորդ է ըսել թէ՝ հնձանն ամէն անգամ լեցուելուն քաղցուն քննելու է, որպէս զի պէտք եղած գործողութիւնը կատարուի։ Եթէ բարեփոխութեան մը պէտք ունի, բարեփոխիչ նիւթերը հետեւեալ կարգաւ աւելցնելու է։

Ա. — Նախ գինեմրրական թթուի փոշին պէտք է ցանել խաղողի մակերեսին վրայ, և ապա աւելցնել գինքը լուծող խմորը։

Եր. ցեր. 12.11 **Սեպտեմբ. [Է] Իլուլ** Եր. գիշ. 11,49

Լռ. Սեպտեմբ. / Օր ամսոյ		Ցգ. Բէկին Էյլ.	
20	30 ☩ Եր. դկ. Պահք. Ննունդ Ս. Աստուածածնի ի Յովակիմայ և Աննայէ [illegible]։ Հր. [illegible] [29 օր]։ — Միխիթարեան միաբանութիւնն հաստատուեցաւ ի Յունաստան 1701 ն, եւ յետոյ 1717ին փոխադրուեցաւ ի Վենետիկ.	١	١٢٩

Բ. — Շաքարը, եթէ աւելցնել պէտք է, այն ատեն դնելու է՝ երբ խմորումը արդէն սկսած է և բաւական յառաջ գացած է. Նախ պէտք է լուծել իր կշռուքին տասնապատիկը ծանրութեամբ՝ հնձանի ծորակէն առնուած քաղցուի մէջ։

Գ. — Եթէ բոթասական գինեմրուր պիտի աւելցընենք նոյնպէս պէտք է քաղցուին լաւ մը եռացած և մինչեւ իսկ կաղի արտաշնչումը նուազած ժամանակ դնել։ Այս ալ շաքարին նման պէտք է նախ քաղցուի մէջ լուծել և յետոյ լեցնել։

ՀՆՁԱՆ [Խաղող ճզմելու աման]

Փայտէ շինուած, բաց և գրեթէ 100 հարիւրալիտր պարունակութիւն ունեցող հնձաններն լաւագոյններն են։ Հնձանը մինչեւ պէտք եղած բարձրութիւնը. այսինքն իր բարձրութեան երեք հինգերրորդն լեցուելուն պէս, այգեկութքի վրայ մաղ մը կամ ցանց մը ծածկելու է՝ որպէս զի ծածկոյթը չի կարենայ քաղցուի երեսն ելնել ու միշտ հեղուկին մէջ մնայ։ Գոց հընձաններու համար այս զգուշութեան պէտք չի կայ, բայց մեծ օգտակարութիւն ունի և հարկաւոր է, ու և է միջոցաւ մը օդ ներմուծել։

Արդարեւ, գինիի փրփուրը կազմող կենդանին, ապրելու և բազմանալու պէտք ունի։ Ի մի բան, ազատ

Եր. ցեր. 12,8 Սեպտեմբեր (Թ) Ուրբ Եր. գիշ. 11.52

Լտ. Սեպտեմբեր	Օր ամսոյ		Յե. Բէրիկով աւս.	Խաչվերաց
21	30	Շբ. ած. Նիկիայ Սուրբ ժողովոյն երեքհարիւր ութ եւ տասն Հայրապետացն։ Յոհ. Հաճի [30 օր]։ Լր. Մոսկուայ ուխտորանքին։ — Սուրբն Սահակ Պարթեւ վախճանի. 439։	Ր	ԺԲ

օդով ապրող մանրադիտային կենդանի մըն է. ուրեմն եթէ հնձանը լաւ մը գոցելով՝ թողունք որ ածխային թթուն դուրս ելնէ և օդը չի կարենայ ներս մտնել, կենդանին ալ շատ ծանր ու անրաւական կերպով կը բազմանայ։ Բաց աստի, այս պարագայի մէջ ուրիշ անտեղութիւն մը ևս յառաջ կուգայ. այսինքն առանց օդի ապրող կենդանիներ պիտի գոյանան, որոնք թրթուածնի պէտք չունին և քաղցուին պարունակած շաքարին մէկ մասն՝ փոխանակ ալքօլի փոխուելու՝ ուրիշ նիւթերու կը փոխուին. հետեւաբար գինին ալ կը մնայ և այդ երկրորդական խմորումներու ազդեցութեամբ համն ալ, քիչ կամ շատ կը փոխուի։

Եթէ հնձաննիս գոց տեսակէն է, ամէն օր ներքեւէն մաս մը քաղցու առնելու է ջրհանի մը միջոցաւ և օդէ անցնելէ յետոյ՝ վրայէն հնձանին մէջ լեցուլեցունելու է։ Գոց հնձաններու համար անհրաժեշտ եղող այս գործողութիւնը՝ բաց հնձաններու համար ևս օգտակար է, որովհետեւ գինիի փրփրային կենդանին (անկատար կենդանի մը ըլլալով) միշտ քաղցուին յատակը կ'իջնէ, փոխանակ՝ հասարակ գարեջուրի փրփրային կենդանիի նման մակերեսն ելնելու։ Աչա այս պատճառաւ միշտ օգտակար է, յատակէն առնելու և օդի հետ հաղորդակցութեան մէջ դնելէ յետոյ՝ վրայի կողմէն կրկին հնձանին մէջ լեցնել։

Եր. ցեր. 12,5 Սեպտեմբեր (ԺԹ) Ուրբ Եր. գիշ. 11,55

Լտ. Սեպտեմբեր	Օր ամսոյ		Յե. Բէրիկով աւս.	Խաչվերաց
22	30	✠ Կիր. ակ. Ե զկնի Վերափոխ. Բարեկենդան պահոց սուրբ խաչի։ Յայսմ Հաճի [30 օր]։ Հր. ծնն ... ողորմածն Գաբրիէլ ... Աւետեաց։ — Կիւրեղի Կիրակոս կաթողիկոս վախճ. 1822։	Ր	ԺԱ

ԲԱՐԵԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ

Լաւ խմորումի համար բարեխառնութեան աստիճանն ալ մեծ կարեւորութիւն ունի։ Հնձանն պէտք է դնել առ առաւելն 25/30 աստիճան բարեխառնութիւն ունեցող տեղ մը և հնձանի մէջ դրուած այգեկութքն ալ առ նուազն 25 և առ առաւելն 30 աստիճան ունենալու է։ Ցուրտ տարիները կամ ցուրտ երկիրներու մէջ, պէտք է հնձանին տակէն մաս մը քաղցու առնելով մասնաւոր աման մը մէջ՝ մինչեւ 40 կամ 45 աստիճան տաքցնել և ապա այդ քաղցուն հնձանին մէջ լեցնել. իսկ շատ տաք երկիրներու մէջ ընդհակառակն, պէտք է հնձանը գանուած նկուղը պաղեցովայնել, կամ թէ մաս մը քաղցու ամէն օր պաղեցընել և հնձանին վրայ լեցնել։

Եթէ վերոյիշեալ հրահանգներու համաձայն գործուի՝ խմորումն շուտ և ուժով կը կատարուի և առ առաւելն երկու կամ երեք օր կը տեւէ։ Խմորումը հանդարտածին պէս, գինին հնձանէ պարպելու և տակառներու մէջ քաշելու է։ Այս մասին չը սխալելու համար ամենապարզ և անվրէպ միջոց մը կայ։ Պէտք է շիշի մը մէջ քիչ մը քաղցու լեցնել և ապա քաղցուաչափը մէջը դնել։ Եթէ մինչեւ 1000 աստիճան իջնէ, գինին հնձանէն պարպելու է։ Ածխային

Լտ. Սեպտեմբ. | Օր ամսոյ | Տճ. Րեպիւլ ախր. | Խաչվերաց

23 30 Բշ. բժ. Ա. օր պահոց խաչի. Անտոնոս եւ հա- ٤ ١٤٤
րօնոս. եւ [illegible] Տ. [illegible]
հօրէնն. որ է [illegible]
[illegible]
☉ է Կշեռն. ժմ 15. ր. 52: Տճ. Պայրամի Պէշտն.
— Հելլենագէտ եւ մատենագիր Հ. Եղիա Թօմաճան, միաբան Վիեն. Մխիթ. վախճանի: 1848

թթուի սրտաշնչութիւնը դադրելէ յետոյ, գինւոյ համար վնասակար է զայն օդին հետ հաղորդակցութեան մէջ ձգել: Խմորումէ յառաջ եւ խմորման ժամանակ օդը որչափ հարկաւոր եւ օգտակար է, խմորումէն յետոյ ալ այնքան վնասակար է:

ՀՆՁԱՆԷ ՏԱԿԱՌՆԵՐԸ ՔԱՇԵԼ

Հնձանէ պարպելու ժամանակ պէտք է աշխատիլ որ գինին իւր պարունակած ածխային թթուէն ըստ կարելւոյն քիչ մաս մը կորսնցնէ: Ասոր համար լաւագոյն միջոցն է հնձանի ծորակին լաստիկէ խողովակ մը յարմարցնել եւ այդ խողովակին միջոցաւ գինին տակառներու մէջ լեցնել: Բայց այնպէս կարենալ ընելու համար, պէտք է որ հնձանը տակառներէն բաւական բարձր գլուխ մը ունենայ, եւ այդ ալ կատարեալ մառաններու մէջ կրնայ գտնուիլ:

Հասարակ մառաններու մէջ պէտք է նախ հնձանի ծորակին ներքին դրուած աման մը մէջ պարպել եւ անկէց տակառները փոխադրել: Լաւ կ'ըլլայ եթէ հընձանի ծորակէն՝ մինչեւ ամանի յատակն երկնցող լաստիկէ խողովակ մը յարմարցուի եւ անկէց ալ նոյնպէս լաստիկէ խողովակաւոր ջրհանի մը միջոցաւ գինին տակառներու մէջ փոխադրուի: Վերջապէս, եթէ ջրհան

Լտ. Սեպտեմբ. | Օր ամսոյ | Տճ. Րեպիւլ ախր. | Խաչվերաց

24 30 Գշ. բկ. Բ. օր պահոց խաչի. ٥ ١٢٣
— Ճէյմս Բրայս անգլիացին Արարատ լեռան գագաթն ելաւ 1876.
— Մարդս ուրիշներ դաստիարակելով՝ ինքն ալ կը դաստիարակուի:

ալ չը գտնուի, պէտք է լաստիկէ խողովակաւոր ձագար մը անցնել տակառին վրայ եւ այս գինին փոյ-ալ գինեհան գործիքովմը ամանէն առնել ու ձագարի բերնէն տակառին մէջ լեցնել: Այս վերջին գործողութեան միջոցին, պէտք է ամէն ջանք ի գործ դնել որ գինին՝ օդին հետ հաղորդակցութեան մէջ մնալով՝ չը վնասուի:

ԳԻՆԻԻՆ ՏՐՈՒԵԼԻՔ ԱՌԱՋԻՆ ԽՆԱՄՔՆԵՐԸ

Սոյն յօդուածը շատ պիտի երկարէր՝ եթէ մանրամասնօրէն թուէինք այն խնամքներն՝ որոնց գինին պէտք ունի տակառները լեցուելէ յետոյ: Սակայն չենք կրնար չը յիշեցնել գլխաւոր կէտ մը: Պէտք է գիտնալ թէ՝ խմորումը դեռ կը շարունակուի տակառներուն մէջ, ուստի այդ խմորումէ արտաշնչուող կազին դուրս ելնելու համար տեղ մը ձգելու է, սակայն զգուշանալով որ, ըստ կարելւոյն քիչ քանակութեամբ օդ կարենայ մտնել տակառներու մէջ: Ասոր համար ալ պէտք է տակառի խցանի ծակին վրայ կռմնտորի կտոր մը դնել:

Գրեթէ ամիս մը վերջը կրնանք տակառներուն բերանը խցել. սակայն ութ օրը անգամ մը լեցնելու է գոլորշիացմամբ՝ պակսած գինիին տեղը, ուստի այս

25 30 Դշ. գձ. Գ. օր պահոց խաչի. | Դ 144

Լտ. Սեպտեմբ. | Օր ամսոյ | Տճ. Ըէպիւլ ամս. | Խըտըրէլէզ

— Իւսկիւտարի ճեմարանի բացումը 1838.
— Գրականութեան մէջ իրաւունք ունենալու ամենէն մեծ միջոցն է մեռած ըլլալ.

պատճառաւ աժամանակեայ խցան մը կրնանք դնել։ Այս գործողութեան համար ալ դիւրին միջոց մը կայ. Այս նպատակի համար շինուած կարճ շիշեր կան, որոնք մի և նոյն գինիով լեցնելէ յետոյ գլխիվայր կ'անցընենք ամբողջովին լեցուն տակառի խցանի ծակէն։ Այս կերպով պակսած գինիին տեղը ինքնիրեն կը լեցուի։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ. ՏԱՐԵՑՈՅՑ — Թարգմ. Ղ. ԱՏՐՈՒՆԻ

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

— Նամակատան մէջ
— Բայց, պարո՛ն, քանի վայրկեան է որ այս պատուհանին առջեւ կեցեր եմ։
Պաշտօնեային տաանց յուզուելու.
— Իմ տեղս ըլլայիր նէ ինչ պիտի ընէիր։ Քսան տարին է որ անոր եաին կը կենամ։

Զապէլ — ինը տարեկան — պզտիկ արարողութեան մը ներկայ կը գտնուի։
Իրիկունը սեղանին տակ.
— Ես ալ պիտի կարգուիմ։
— Իրա՞ւ։
— Այո՛, ես վարդապետ պիտի առնեմ։

26 30 Եշ. գկ. Դ. օր պահոց խաչի. Յն* Խաչվերացի և գտէ+ և Նոյն ապօրէ. | Ե 145
☾ Առ. քառ. ժմ. 7 ր. 33. Պայծառ օդ.

Լտ. Սեպտեմբ. | Օր ամսոյ | Տճ. Ըէպիւլ ամս. | Խըտըրէլէզ

— Օսմանցիք կը պաշարեն Վիէննա մայրաքաղաքը 1519.

— Ինչո՞ւ, կը հարցնէ մայրը կուշտ կուշտ խնդալով։
— Որպէս զի ձայնաւոր տղաքներ ունենամ։

ԳԼԽԱՑԱՒԻ ԴԷՄ ԴԵՂ

Քեաֆիրի	30 կրամ
Լուծեցէք 22 աստիճան ալքօօլի մէջ	250 »
Վրան աւել ցուցէք հեղուկ ամմօնիաք	60 »
Անիսօնի իւղ	8 »

Այս խառնուրդը շնչեցէք, և մէջը թաթխուած լաթեր դրէք ճակատնուդ վրայ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ

Ֆրանսայի պաշտօնական օրագիրը կը հրատարակէ կատարեալ ուսումնասիրութիւն մը Եւրոպայի երկաթուղիներուն վրայ 1892 դեկտ. 31ին. Այդ թուականին Գերմանիա ունէր 44,360 քիլոմէթր երկաթուղի, Ֆրանսա 38.645. Անգլիա 32,[illegible]99. Ռուսիա 31,627. Աւստրօ-Հունգարիա 28,35[illegible]. Իտալիա 13,673. Սպանիա 10,894. Պելճիքա 5 438 ևայլն։

1892 դեկտ. 31ին. ամբողջ Եւրոպայի երկաթուղիներուն երկայնութիւնն էր 232,438 քիլոմէթր։ 1891 էն 4,340 քիլոմէթր աւելի։

Եր. ցեր, 11,55 Սեպտեմբ [15] Յուլ Եր. գիշ 12,5

Լտ. Սեպտեմբեր | Օր ամսոյ | Տճ. Ռէպիւլ ախր | Խորհրդ

27 30 Ուր. գծ. Ե. օր պահոց խաչի Ա ՃԿԳ

Սխտոր չեմ կերած
Որ բերանս հոտի.
Յանցանք չեմ արած
Որ խիղճս տանջի։

ՀՈՎԱՆՈՑԸ

Գիտունները այժմ ձեռնարկած են անհատ մը շըրջապատող առարկաներէն, անոր շարժումներէն, քալուածքէն դիմագծերէն ձայնէն, գիրէն իմանալ մարդուն հոգեբանական վիճակը։

Թերևս լսած էիք այս ամէնը, սակայն ապահով եմ թէ՝ ձեր մտքէն իսկ չէք անցներ որ հովանոցներն ալ մեծ բաժին ունին հոգեբանական ուսումնասիրութեանց մէջ։

Ինչպէս բոլոր ստեղծագործութեանց ծագումը, նոյնպէս հովանոցին առաջին հնարումը ծածկուած է թանձր մթութեան մէջ։ Կ'աւանդուի թէ Չինեցիներն էին, երբ առաջին անգամ անձրև եկաւ. Նոյ նահապետ անկից պատսպարուելու միջոց մը խնդրեց Աստուծմէ, որ ցոյց տուաւ Չինեցիները ցամքելէն յետոյ նոր բուսած թարմ սունկերը. Նոյ սունկերէն օրինակեց առաջին հովանոցը։

Գանք հովանոցի ուսումնասիրութեանը։

Դժուար է պահել հովանոց մը երկար տարիներ և զայն առանց կորսնցնելու կամ փոխելու ուրիշի մը հետ։

Եթէ տեսնես մէկն որ իր հովանոցը ծալլած, լաթի մէջ դրած, իբրև գաւազան կը գործածէ, գիտցի՛ր որ այդ մէկը ինքզինք ազնուական կ'ուզէ ցուցնել։

Եթէ առանց ծալլելու զսպանակին վրայ միայն թողած և իբրև գաւազան կը գործածէ, նշան մ'է թէ այդ մարդը աշխատութեան մէջ է։

Եր. ցեր. 11,53 Սեպտեմբ. [16] Յուլ Եր. գիշ 12,7

Լտ. Սեպտեմբեր | Օր ամսոյ | Տճ. Ռէպիւլ ախր | Խորհրդ

28 30 Շբ. գծ. Տօն Ս. [illegible] խոս- Գ ՃԿԷ
[illegible] Հր. Քէֆօտօ, [illegible]
[illegible]

Յովհաննէս Կոլոտ Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի 1715

Հովանոցը վեր բռնած և կոթը ձեռքին հետ գրպանին մէջ խոթած մարդը կա՛մ գործ չունի և կամ մտահոգութեան մէջ կը գտնուի։

Անոնք որ իրենց հովանոցը թևերնուն տակ դրած կը քալեն, փոյթ չունին, ո՛չ իրենց անձին, և ո՛չ ուրիշին։

Բացուած հովանոց մը, որուն ներքև երիտասարդ մը և օրիորդ մը կը պատսպարուին անձրևէն կամ արևէն, եթէ երիտասարդը աւելի ծռած է օրիորդին գլխուն վրայ, կրնաք հետևցնել թէ նշանուած են, իսկ եթէ օրիորդը երիտասարդին վրայ, գիտցէք որ ամուսնացած են։

Այն անձը որ իր հովանոցը ձեռքէն կը թողու և տեղ մը կը դնէ, [illegible] վրայ և կամ [illegible] բրած խանութի մը մէջ, նշան է թէ անհոգ է և կամ ձանձրացած է իր հովանոցէն։

Եթէ հովանոցնիդ փոխ տաք ուրիշին (մանաւանդ անձրևոտ օրեր) յիմար էք։

Եթէ ձեր մտերիմ հովանոցը պարզ կտաւէ հովանոցի մը [illegible] գնէք, կը նշանակէ թէ՝ «գողութիւնը մեղք չէ» ըսել կ'ուզէք։

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Դասատու. — Եթէ 30 աշակերտներ ունեն 120 խնձոր 15 [illegible] [illegible] դեղձ, 60 սերկևիլ, իւրաքանչիւրին ի՞նչ կ'իյնայ։

Աշակերտ. — Փորի ցաւ։

Լտ. Սեպտեմբ. | Օր ամսոյ

29 30 ✠ Կիր. աճ. Խաչի բ օր. Ս. Թէոդոս [30 օր]. Լ. Մեծ ... յելք Հրեշտակապետին ի. ճիը

— Գէորգ Դ. կաթողիկոսի ընտրութիւնը կատարուեցաւ 1866

— Բարքերը նորաձեւութեանց կը նմանին. անծանօթ մը կը կերպարանափոխէ զայնս, և ամէն մարդ կը հետեւի անոնց ,

Տն.բ.էակ. 1 ամս | Խոտորելէք

ԽԱՉՎԵՐԱՑ

Գրեթէ երկու հազար տարիներէ ի վեր Խաչին փառքն որ կը տօնուի: Հայոց ժողովուրդն ի սկզբանէ անտի կաթողին փարեցաւ սուրբ Խաչին: Բոլոր հին և նոր գուսանք ամէն դասակարգէ, թէ՛ եկեղեցական և թէ աշխարհական, Խաչը երգեցին, Խաչին ի փառս ցնծացան ու բերկրեցան: Սրտեր ամեն ուրեք սրտ-փեցին մանաւանդ Աստուածափառ տաճարներու մէջ, ուր Խաչի շարականք հոգեզմայլ հնչեցան: Այսօր մեր բարեպաշտ ժողովուրդը Խաչին կը կատարէ մեծահանդէս տօնը: Սրտառուչ է այսօրուան երեկոյին կատարուած Խաչվերացի արարողութիւնը, վասն զի աշխարհիս չորս կողմերը Խաչով կ'օրհնուին, և ժողովուրդն ո՛րքան ըղձակաթ կը նայի խաչին և կ'աղօթէ որ Խաչով յաւիտեան անսասան մնան Սուրբ Եկեղեցին Հայոց, վանքերն ու տաճարներն ու ամենայն հոգեւոր պաշտօնէութիւն:

Ժողովուրդը կ'աղօթէ միանգամայն Խաչին առջեւ որ պահպանուին այն ամէն իշխանութիւնք, որոց բարերար խնամքը կը վայելէ, կաղօթէ նաև որ Խաչով յաջողութիւն տիրեն աշխարհիս մէջ, և ամէն օք վայելէ շնորհ ու առատապարգեւ լիութիւններ:

Լտ. Սեպտեմբ. | Օր ամսոյ

30 30 ✠ Բշ. ակ. Տօն սրբոյ Խաչի. Յիշատակ մեռելոց. Լոյս. Տօն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ է ոտն-մանս Հռովմայ և Նիկողոսի, և Հերմինեայ Հարցադրերին. ԺԱ ՃԻԹ

— Աստուած յաճախ մեզ կ'այցելէ, բայց ընդհանրապէս մենք մեզի հետ չենք.

Տն.բ.էակ. 1 ամս | Խոտորելէք

Ո՜րքան սրտառուչ է այն Շարականն, որ կ'երգուի
այսօր, երբ ժողովուրդը ծնրադիր կ'ունկընդրէ. դը-
պիրք դեղգեւղաձայն կ'եղանակեն. « Ո՛վ Քրիստոս,
Խաչիդ կ'երկրպագենք, Խաչելութիւնդ կը փառա-
ւորենք, եկէ՛ք, ո՛վ հաւատացեալներ. երկրպագենք
մեր Քրիստոսի Աստուծոյն, վասն զի եկաւ և իր Խա-
չին ձեռամբ աշխարհի շնորհեց պարգեւներ. ո՛վ սուրբ
Աստուած, սուրբ և հզօր, սուրբ և անմահ, որ մեզ
համար խաչեցար, ողորմէ՛ մեզի: » Այս շարականին
անմիջապէս կը յաջորդէ Ալէլուքը. « Փա՜ռք սուրբ
Խաչիդ, ալէլուիա, Խաչելութեանդ ալէլուիա: » Որ-
.քան սրտառուչ և հոգեգրաւ է սոյն երգի եղանակը.
ո՞ր քրիստոնեայն ազնուական ու սխրանօք չյափշտակ-
ուիր լսելով Հայոց հին երաժշտութեան այս աննման
դայլայլիքը: Հաւատաւոր աչեր մերթ Խաչին և մերթ
Խաչելոյն նայելով՝ կ'արտասուեն, և բոլոր բերաններէ
անդէն իսկ կ'արտասանուի. « Խաչ քո եղիցի մեզ ա-
պաւէն, Տէ՛ր Յիսուս: »

Խաչի յիշատակով այժմ չցնցիր և չխռովիր, երբ յի-
չէ իւր մանկութեան ժամանակները, և այո՛, յիշէ մեր
պապերուն բարեպաշտութիւնը և յիշէ արդի մեր ի
հաւատս Խաչի ունեցած անհոգութիւնը: Տղեկ մը ա-
ռաջին անգամ երբ սկսի թոթովել ու տալուէր ղըպ-
րոց. քերական մը կը տրուէր, կամ այբ-բեն-գիմը

Լռ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ

1 30 Դշ. բձ. Տօն Եկեղեցւոյ. Լռ. Հոկտեմբեր

— Ազգ. երաժշտապետ Համբարձում Լիմոնճեան ծնաւ ի Պոլիս 1828։

— Կանանց լեզուն իրենց սուրն է, որ երբեք չեն թողուր որ ժանգոտի։

ցոյց տալով սախտակ մը, պնակի մը։ Այդ սյդ քերականին ու սախտակին վրայ խոշոր գիրերով գրոշմուած խօսք մը վարժապետը մանուկին ցոյց տալէ յետոյ նախ աշակերտին թոթովել կուտար. «Սուրբ Խաչ, օգնեա՛ ինձ.» եւ ապա արտասանել կուտար այբ. բեն, գիմ։ Այսքան կանուխէն հիներն իրենց մանուկներուն սրտին մէջ Խաչը կը դրոշմէին. վասն զի լին կարի սիրահար Խաչին։ Ո՞ր Հայ քրիստոնեայն առաւօտուն քունէն արթննալուն պէս չխաչակնքեր իր դէմքը, եւ տնակէն դուրս ելնելուն պէս չխաչակնքէր. որ Խաչով փրկութենէ պահպանուի եւ յաջողութիւն գտնէ նոյն օրը շնորհիւ Խաչին։ Իսկ երեկոյեան որ Հայն ինքզինքը չխաչակնքէր որ խաղաղութեամբ վայելէ գիշերը։

Այսպէս ամէն տանն ու ամէն տեղ Խաչն է պաշտուած եւ այնքան յաճախ յարգուած որ խաչապաշտ մակդիրը մերիններն իրենց ազգին ու անձին փառք համարեցան եւ Խաչի տօնը մեծափառ շուքով կը տօնէին տարուան մէջ քանի մը անգամ, թող կիրակնօրեայ տօնը։

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴ. Տ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Լռ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ

2 30 Դշ. բկ. պահք. Տօն Եկեղեցւոյ. Յ. Եպիփանու մարտիրոսին։ Լռ. Պահպան Հրեշտակոյ։

— Սուրբ Լուսաւորչի աջը Պորտուգալէն Ս. Էջմիածին փոխադրուեցաւ 1633։

— Լռութիւնը անկասկած արդարացում մը աւելի լաւագոյն է։

ԳԵՐԵԶՄԱՆՆՈՑԻ ՄԸ ՄԷՋ

Գերեզմաննոցի՛ն մէջ գիւղին,
Ուր քայլքս յաճախ կը մոլորին,
Տղեկ մի խաղաղ. երանակա՜ն
Տիք ու մ թախիծ չիտար դամբան։

Կ'երթեւեկէր թեթեւ, թռչուն,
Բայլիցն ըղձեր կ'երթամ խոհուն.
Զինք կը կոչեմ. կուգայ շուտով,
Ոտքը բոպի՛կ, մազերն ի հով։

Պատասխան տուր, փոքրիկ աղջիկ,
Քանի՞ ունիս դուն աղբարիկ։»
— Մէ՛կ մօր ծոցը զա ակ ենք մենք։
— Եօ՞թը. ո՞ւր են հապա ամէնք։»

Իր նայուածքովն պզուոր, անխռով,
Եւ իր քաղցրի՛կ, վճիտ ձայնով.
«Քաղաքն երկուքն են գործաւոր,
Երկուքն ի ծով անդ հեռաւոր։

Գերեզմաննո՛ցին մէջ անդին
Խոտին տակ միւս երկուքն հանգչին.
Ու ամենուն մէջէն մինակ
Ե՛ս կը մընամ տունը հիմակ։»

Եր. ցեր. 11,39 | Սեպտեմբ. [ԻԱ] Ուրբ | Եր. գիշ. 12,21

Լտ. Հոկտեմբ. | Օր տարւոյ

3 30 Եշ. գձ. Տօն Եկեղեցւոյ. Հր. Սուքիաս, տօն դաշտա-տարահորդաց. որ է Գոմէլ դաշտաց, տասներս բնն: ԺԴ | ՃԺԴ

— Դանիէլ կաթողիկոս սուրբ Էջմիածին գործաւ 1804։

— Փիլիսոփան իմաստութեան և ճշմարտութեան սիրահարն է։

— Աւա՜ղ, խարտեաշ սիրուն աղջկուկ,
Խումբէն մերժուած են այդ երկուք.
Եւ մեռածներն ա՛լ չեն հաշուիր
Մեր շրջանին մէջ բերկրալիր։ »

— Ինչո՞ւ ... Պետիկն ու Յովհաննան
Են, գիտեմ, հո՛ն կը բնանան.
Եւ հոս աղօթքս ընել կուզամ
Որ խօսակից իրենց ըլլամ։

« Հո՛ս կուգամ՝ երբ աղուոր է օդ.
Գուլպաս բանիմ ցերեկ փունջկոտ,
Երեկոյին, յետոյ, պնակով
Բերեմ ընթրիքս ալ իրենց քով։ »

« Եօթն ենք, կըրկնէր վըստահաբար.
Անշուշտ կըրկին կ'տեսնենք զիրար։ »

Տպ. ԱՄԱՊԼԸ ԴԱՍԴԻԻ | Ռ. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ՏՐՈՒԵԼԻՔ ԽՈՏԵՐԸ ԹԱՂԵԼ

Խոտերը թաղելը շատ լաւ սովորութիւն մ'է ու կրնայ երկրագործին շատ մեծ ծառայութիւններ մատուցանել։ Այդ կերպով խոտին սնուցանելու արժէքը մեծապէս կ'աւելնայ. բաց աստի, գլխաւոր կենդանիները այդ խոտը մեծ ախորժակով կ'ուտեն։

Եր. ցեր. 11.36 | Սեպտեմբ. [ԻԲ] Ուրբ | Եր. գիշ. 12,24

Լտ. Հոկտեմբ. | Օր տարւոյ

4 30 Ուրբ. գկ պահք. Տօն խաչի։ ԺԵ | ՃԺԴ
Լր. լս. ժմ. 7 ր. 14. Մերձ անջրեւ։

— Ընկուզի խոշորութեամբ կարկուտ կը տեղայ ի Պոլիս [1831]։

Կենդանիներու վրայ կատարուած գործնական փորձերու չափ՝ ապացուցած են տարրաբանական փորձերն ևս այդպիսի խոտերու օգտակարութիւնը: Բայց այդ առաւելութիւնը բացարձակապէս կախումն ունի այն ձեւէն՝ որով կատարուած է թաղելու գործողութիւնը։

Թաղելը (խորունկ հորերու մէջ պահել) անուշ է՝ երբ խմորումը ալքօլական է. Կատարուած փորձերը հաստատած են թէ անուշը, սնունդի տեսակէտով, ամենալաւ արդիւնք կ'ունենայ։ Թթուն ևս լաւ կեր մ'է սակայն ոչ առաջինին չափ։ Ամեն պարագայի մէջ թթուութիւնը չափազանց ըլլալու չ'է, ապա թէ ոչ կրնայ կենդանւոյն համար վնասակար ըլլալ։

Թաղուած խոտը միսին ամենեւին գէշ համ չի տար։ Գալով կաթին՝ այս մասին կարծիքները տարբեր են։ Այսու հանդերձ հետագայ զգուշութիւնները գործածելով՝ կրնանք ապահով ըլլալ թէ՝ այդ անգին սնունդի վրայ գէշ ազդեցութիւն մը չը պիտի ունենայ։ Կերը խելացութեամբ բաշխել, այսինքն միայն թաղուած խոտ չը տալ, այդ խոտերու պատրաստութեան մասին ամենամեծ խնամք տանիլ, նայիլ որ շատ թթուութիւն չ'ունենայ, վերջապէս ախոռը կատարեալ մաքուր վիճակի մէջ պահել. կաթը բնաւ հոն չի ձգել ու զգուշանալ որ կաթի ամանները խոտի հոտը չ'իւրացնեն։

Խոտը կրնայ թաղուիլ թէ՝ խորունկ հորերու և թէ փոսերու մէջ. սակայն շաղախով ծեփուած հորերը աւելի յանձնարարելի են։ Այս մասին եղած աշ-

Եր. ցեր. 11.34 Սեպտեմբ. [23] [illegible] Եր. գիշ. 12,26

Լռ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ

5 30 Շր. գժ. Տօն խաչին Յն*. Յիշատակ [illegible] կա-թողիկոսին։ ١٦ ١٠٤

— Աշխարհս արձագանք մըն է, որ ձայնդ կը կրկնէ. ուրիշներուն վրայ լաւ խօսեցէք, եթէ կ'ուզէք որ լաւ ըսեն ձեր վրայ.

Տճ. Թէշրինի ավալ | [illegible]

խառնութիւնք նմանապէս կը վարձատրուի ծախսուած դրամագլխի տոկոսով։

Խոտը թաղելու սովորութիւնն Եւրոպայի մէջ հետզհետէ կը տարածուի ու կենդանարած երկիրներու մէջ գրեթէ ընդհանուր եղած է. Այնպիսի առաւելութիւններ կ'ընծայէ, որ շատ մը երկիրներու մէջ՝ ամբողջ մշակութեան մը առարկան եղած է։

Ահա սոքա են եզրակացութիւնն նշանաւոր տեղեկագրի մը՝ զոր մատուցած է Ֆրանսայի Երկրագործական ընկերութիւնն. և արդէն սոյն եզրակացութիւնն գործնականապէս կը վաւերացնեն վերջին տարիներու մէջ կատարուած բազմաթիւ փորձեր։

ԹԷ ՁԻՆ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԶԱՏԵԼՈՒ Է

Ընտիր ձի մը պէտք է որ թէ՛ հեծնելու, թէ՛ բեռ կրելու և թէ՛ կառքի լծելու յարմար ըլլայ։ Ինչ որ պիտի ըսենք հոս՝ մասնագիտական չէ. այսինքն ձիարշաւի, վազելու, ցատկելու, և այլնի համար զատ զատ չպիտի խօսինք, այլ իբրև տիպար պիտի առնունք կենդանի մը՝ որ ամեն մարդու կրնայ քիչ կամ շատ օգտակար ըլլալ։

Ծախողին Խաղ. — Նախ մի՛ ընդունիք որ թամքուած կենդանի բերեն. այլ պահանջեցէք որ իր բը-

Եր. ցեր. 11,32 Սեպտեմբ. [24] Իլուլ Եր. գիշ. 12,28

Լռ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ

6 30 ✠ Կիր. գկ Բ. զկնի խաչի Բարեկենդան Վարագայ խաչի պահոց. Գիւտ գօտւոյն Սուրբ Աստուածածնի։ ١٧ ١٠٥

— Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան աբբահայր Հ. Արսէն Այտնեան կ'այցելէ ի Պոլիս 1891.

Տճ. Թէշրինի ավալ | [illegible]

նական վիճակին մէջ — մերկ ու գլուխը ազատ, — բերեն։

Շատ մօտէն քննելու մի՛ ելլէք, նախ քիչ մը հեռուէն կենդանին դիտեցէք.

Եթէ ձին իր բնական վիճակին մէջ է, այսինքն ո՛չ շատ գէր, ո՛չ շատ նիհար, ո՛չ շատ յոգնած և ոչ ալ հանգչած, եթէ իր ընդհանուր երևոյթը ուժ ու համաչափութիւն կը ցուցնեն, առաջին տպաւորութիւննիդ աղէկ է.

Եթէ այդ տպաւորութիւնը աննպաստ ըլլայ, ա՛լ այն կենդանին մի փորձէք, որովհետև կրնայ ըլլալ որ աներևոյթ յատկութիւններէ, որոնք վայրկենական են, խաբուիք.

Եթէ ձին ձեր վրայ լաւ տպաւորութիւն ըրաւ, մօտեցէք ու ամեն մէկ կողմը մի առ մի քննեցէք։

Թէ՛ հեծնելու ըլլայ և թէ լծուելու, ձիու մը առաջին յատկութիւնն կը կայանայ՝ դէպ յառաջ դիւրաւ երթալուն վրայ. Ձիու մը գործունէութեան ընդունարանը իր ետևի կողմը կը գտնուի, որոնք ետևի ոտքեր կը կոչուին՝ քննութիւնն ալ պէտք է անկէ ըսկսիլ։

Թափը ետևէն դէպ յառաջ առանց կորսուելու փոխանցուելու համար պէտք է որ առանցքները զուգահեռական ըլլան։ Ձին չորս առանցք ունի, որոնք

Եր. ցեր. 11,29	Սեպտեմբ. [25] Ելուլ	Եր. գիշ. 12,31		
Կտ. Հոկտեմբ. 7	Օր ամսոյ 30	Ուրբ. ած. պահք։ Սրբոցն Մամասայ, Փիլիկտիմոնի և Սիմէոնի սիւնակեցւոյն։ — Նորատի աղջիկը ծաղիկ մըն է, մանկամարդ կինը պտուղ մըն է. եթէ պտուղը գեղեցիկ ըլլայ, ի՞նչ գաղափար կ'ունենանք ծաղկին վրայ։	Տճ. Րեպիւլ ամս. ١٨	Խոտրէկ ١٥٦

են երկու ազդրերը ու երկու ուսերը։ Երբ ձիուն ետևն կենաք, պէտք է որ չորս անդամները իրարու ուղղահայեաց և երկու առ երկու զուգահեռական երևին։

Թափը ուժով ըլլալու համար պէտք է որ կենդանիին ետևի կողմը առաջակողմէ աւելի լայն ըլլայ։

Ձիուն վրայ պէտք է փնտռել՝

Ոտքերը առաւել լայն քան նեղ. պճեղը միջին բարձրութեամբ։

Պսակի վրան միջին, բայց աւելի կարճ քան երկայն։

Կոճերը լայն ու գետնէ բաւական հեռու։

Կարթերը ըստ բաւականի լայն, կարելի եղածին չափ չոր։

Ազդրերը մեծ, դուրս ցցուած ու ոսկրուտ. Զիստը ջլուտ։

Պոչը վեր ցցուած ու քամակի ուղղութեամբ. ըստ կարելւոյն հորիզոնական։

Քամակը կարճ և առաւել կոր քան թէ շեղ։

Կողերը ո՛չ շատ կլոր և ո՛չ ալ շատ տափակ։

Կուշտը բարձր՝ բայց լեցուն։ Կան ձիեր որոնք նուրբ կուշտեր ունենալով հանդերձ կատարեալ կենդանիներ են. բայց ատոնք բացառութիւններ են։ Պարապ կուշտը նեղ աղիքի և հետևաբար տկար ստամոքսի նշան է։

Եր. ցեր. 11,26	Սեպտեմբ. [26] Ելուլ	Եր. գիշ. 12,34		
Կտ. Հոկտեմբ. 8	Օր ամսոյ 31	Գշ. ակ. պահք։ Սրբոց կուսանացն Փեփրոնեայ և Մարիանեայ, և Շուշանայ դստեր մեծին Վարդանայ։ Յն. Ննջումն Յովհաննու աւետարանչին։ — Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Խրիմեան Ս Կաթողիկոսի օծումը կատարուեցաւ. 1893։	Տճ. Րեպիւլ ամս. ١٩	Խոտրէկ ١٥٧

Ուսերը ծռուած, ջլուտ և ըստ կարելւոյն խոր. ուսին գլուխը չոր, արմուկը դուրս ցցուած։

Պարանոցը չոր, կարճ կամ երկայն մի և նոյն բանըն է, մարմին վրայէ երակներն որոշ երևնալու են։

Կուրծքը դուրս ցցուած։

Առջևի թևերը լայն ու ջլուտ։

Ծունկը տափակ, լայն ու ինք իր վրայ ինջած։

Սրունքի ոսկրը կարճ, ջիղը որոշ։

Ապա ուշադրութեամբ զննեցէք կենդանիին անդամներուն այն ամեն մասերն՝ որոնք կրնան թերութիւններ ունենալ։

Գլուխը ոսկրուտ, չոր, փոքր կամ մեծ՝ այս ճաշակի խնդիր մ'է լոկ, ականջները երկայն, ռնգունքը մեծ, քթածակերու մորթը նուրբ, փայլուն ու կակուղ։ Ճակատը լայն, Նայուածքը արթուն ու համարձակ, Կոպերը արփենալի։

Մորթը, չորս անդամներունը չոր ու նուրբ։ Ստեղը նուրբ, Մազերը ոչ շատ առատ։ Պ. Թրէվու կ'ըսէ թէ ձի մը՝ կնոջմէ երեք բան փոխ առած ըլլալու է, այսինքն՝ կուրծք, յետոյք և մազ։ Առջի երկուքին համար իրաւունք ունի։

Մեր պահանջած հանգամանքներով ձի մը. ի՛նչ հաակով գոյնով ու ցեղէ որ ալ ըլլայ, հարիւրին իննըսունը ընտիր կենդանի մըն է, ապահով եղէք։

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ	Եր. ցեր. 11,23 — Սեպտեմբ. [27] Եյլուլ — Եր. գիշ. 13,37		Խաչվերաց
9	30	Դշ. բծ. պահք։	Ի	ՃԾԸ
		— Չիքակոյի [Ամերիկա] սոսկալի հրդեհը, որ փճացուց 30,000,000 անգլիական ոսկւոյ ստացուածք։ 1871։		
		— Երազելը երջանկութիւն է, սպասելը կեանք։		

Բայց քանի որ կենդանիին կարողութիւնները զարգացման աստիճանի համեմատ պէտք է վճարել, քանի լաւ մը փորձեցէք։

ԹԷ ՁԻՆ ԻՆՉՊԷՍ ՓՈՐՁԵԼՈՒ Է

1. Յաջորդաբար չորս ոտքերն ալ վեր առէք. պէտք է որ կենդանին առանց անհամբերութեան ու առանց հակառակելու տայ։

2. Ձին ետ ետ տարէք. երբ գլուխը դէպ ետեւ կ'երթայ, լաւ հաւասարակշռութեան նշան է։

3. Ախոռին մէջ առանձինն ինքն իր վրայ դառնալը դիտեցէք. եթէ գլուխը գլուխ դէպի պոչը կը տանի՝ հաւասարակշռութիւն ունի։

3. Ձեր աչքի առջեւ թամբել ու կառքի լծել տըւէք։

5. Ձին դուք անձամբ վարեցէք, նախ ծանր ծանրը, ու աստիճանաբար ընթացքը արագացուցէք, մինչեւ որ բարձրագոյն աստիճանին հասնի, ապա նոյնպէս աստիճանաբար կամացցուցէք, մինչեւ նուազագոյն աստիճանը։ Սեպ զառիվայրէ մը ելէք ու իջէք։

6. Մի եւ նոյն փորձերը կրկնեցէք հեծնելով. (առջինները կառքով էին)։

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ	Եր. ցեր. 11,20 — [illegible] Սեպտեմբ. [28] Եյլուլ — Եր. գիշ. 12,40		Խաչվերաց
10	30	Եշ. բծ. պահք. Սրբոց հայրապետացն Բարս[illegible], Անթիմոսի և [illegible]։	ԻԱ	ՃԾԹ
		— Շ[illegible] [illegible] կինը կը ներշնչէ մեզ այն վեհամ[illegible] գործերը, [illegible] գործեալ ինքը մեզ կ'արգիլէ գործադրել։		

7. Մեծագոյն [illegible]արագութեամբ վարել յետոյ, կեցուցէք. Դիմա[illegible] ու մտիկ ըրէք շնչառութիւնը, ընթացքը և կուշ[illegible] ձախ ուսի ետեւէն սրտին բաբախումը մտիկ ըրէք։

8. Դիմաց[illegible] ձիուն արգելքներու դիմաց բերէք, տաւակիլ մը [illegible]ցուցէք, այնպէս ըրէք որ մի չատ կառքերու [illegible] ելլէ, ու տեսէք թէ խելացիութեամբ կը կե[illegible] թէ ճամբան կը շարունակէ. կենդանին լաւ մը [illegible]նելէ ու փորձելէ յետոյ ախոռ տարէք և նոյն[illegible] թէ զուարթութեամբ կ'ուտէ՞ թէ չէ։

9. Եթէ բոլո[illegible] ապահով ըլլալ կ'ուզուի — որովհետեւ մարդ[illegible] սխալական է — ձին փորձելու պետ անասնաբու[illegible] մը ցուցուցէք և պայտերը հանել տալով՝ ոտքերուն առողջութիւնը ստուգել տուէք։ Եթէ քիչ մ'ալ [illegible]արձանալ կ'ուզէք. ձին կշռել տըւէք։ Համեմա[illegible] երկու ձիերէ ընտրելագոյնն այն է՝ որ աւելի ծանր կը կշռէ։

10, Ձեր բա[illegible]աններու բնաւ խորհուրդ մի՛ հարցնէք։

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. — Վերոյիշեալ հանգամանքներու տէր ձիու մը համար ինչ որ ալ վճարէք, խաբուած չ'էք ըլլար։

11 30 Ուր. գձ. պահք։ ☾ Վերջ. քառ. ժմ. 19 ր. 36 Հողմային և պարզ։ 22 160.

— Սէրը մեր անձին ֆիզիքական և բարոյական մեխումն է։

Լտ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ | Յճ. Բէպի 1 ամս. | Հոռերէն

Թէ ՁԻՆ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԳՈՐԾԱԾԵԼՈՒ Է

Խնամք. Չ'ըլլայ որ համոզուած գոյացնենք թէ՝ ձի մը միշտ խնամելով, մաքրողականներ, դեղեր տալով, փանելայով ու ծածկոյթներով և քիչ աշխատցնելով միայն կարելի է առողջ պահել.

Սնունդ. — Կերը՝ ձիոյն ընելիք աշխատութեան համեմատ՝ աւելցնել կամ պակսեցնել պէտք է։ Արդէն կերածն՝ և ո՛չ թէ այն որուան կերածն պիտի օգուտ քաշէ։ Հիւանդութիւններու երեք չորրորդի պատճառն է առանց աշխատցնելու չափազանց կերցընել։

Սնունդը փոխելու է կենդանիի խառնուածքի համեմատ. բայց ընդհանուր կերպով՝ պէտք է ըլլայ վարսակի թեփի ու խարի չափաւոր խառնուրդ մը։ Ցորդը օգուտ մը չ'ունի և շատ անգամ ալ վնասակար է։

Երբ մարսողութիւնը բնական է, այսինքն ո՛չ կակուղ և ո՛չ պինդ, ըսել է թէ կենդանիին տրուած կերը իրեն յարմար է։

Պայտ. — Պայտուած ոտքը որչափ բնական վիճակի մօտենայ, այնքան աղէկ է։ Յայտնի է թէ՝ եթէ պայտ չը դամուի, եղունքը քիչ կամ շատ ժամանակի

12 30 Շբ. գկ. Սրբոցն Գէորգայ զօրավարին, Ագուկտոսի Բոմանոսի երգեցողին. Յն. Տծ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մէջոյ. 23 161

— Յովհաննէս քահանայ Մալեան Արմաշցի, բազմարդիւն ուսուցիչ վախճանի։ 1889։

Լտ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ | Յճ. Բէպի 1 ամս. | Հոռերէն

մէջ կը մաշի. ուստի Նախադաս պէտք է համարել կիսալուսնի ձեւով պայտերը, որովհետեւ սմբակը ամբողջ չի գոցելով՝ ազատ աճումը չ'են արգիլեր։

Աշխատութիւն. — Պէտք է ամեն օր աշխատցնել, ի հաշիւ առնելով կենդանիին առողջական վիճակը, օդին բարեխառնութիւնը, կրելիք կամ քաշելիք բեռին ծանրութիւնը, ճամբուն երկայնութիւնը, և ըստ այնմ պէտք է կանոնաւորել գնացքին արագութիւնը։ Ի մի բան, ձին խնայողութեամբ պէտք է գործածել։ Եթէ մեր այս խրատներուն հետեւիք, ձեր ձին իր յատկութիւնը պիտի պահէ, ու ամենէն չփացած ձիերէ աւելի պիտի ապրի։

Թէ Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ՁԻՆ ՄԱՐԶԵԼ

Ցարթ կրթուած ձիու վրայ խօսեցանք։ Մեր սահմանները չ'են ներեր որ մարզելու վրայ խօսինք պէտք եղած ընդարձակութեամբ. ուստի այս մասին մի քանի խրատներ տալով պիտի շատանանք։

Երբ ձին՝ երիտասարդութեան, երկայն ատեն հանգիստի կամ այլ պատճառաւ շատ կորովի է, նախ զանի քիչ մը ուժաթափ պէտք է ընել, ու ասոր համար ալ գոց տեղ մը շատ վազցնելու է, մինչեւ որ լաւ մը քրտնի և ալ զգաստացած երեւի։

Եր. ցեր, 11,12 Հոկտեմբ. [1] Թշրինի էվ. Եր. գիշ. 12,48

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Թուին ամս.	
13	31	※ Կիր. գձ. Գ. զկնի խաչի։ Տօն Վարագայ խաչի։ Ա. կիւրակէ եօթն շաբաթուց։ Հարսանիք։ Ցն. Անանիա առաքելոյն։ — Սանասարեան վարժարանի բացումը։ 1881։	٢٤	١٦٢

Այդ վիճակի մէջ՝ ձեր ընելիքը հասկնալու աւելի տրամադիր ու սորվեցնելիքն ըմբռնելու աւելի տրամադիր պիտի ըլլայ։

Եթէ ձին դեռ բնաւ կառքի լծուած չ՚է, նախ ախոռին մէջ՝ գլուխը դէպի պոչը տանելով՝ ինքն իր վրայ դարձուցէք և կազմածքի բոլոր մասերն ալ վրան դրէք. վրան դնել կ՚ըսենք՝ որովհետեւ պէտք չէ զանոնք սեղմել կամ պինդ կապել։

Բերանը թեթեւ սանձ մը ու շատ թոյլ երասանակ բերանակապ մը անցուցէք։

Այս առաջին մարզանքի տեւողութիւնը ձիուն համբերութեան կամ անհամբերութեան հետ համեմատական ըլլալու է։ — Մի եւ նոյն դասը ամեն օր կրկնեցէք մինչեւ որ կենդանին կատարեալ հանդարտութեամբ սկսի տանիլ։

Այն ատեն սանձին տեղ անցուցէք կաշիէ ուժով բերանակապ մը, ու երասանակը վերցուցէք, որովհետեւ սանձի ու երասանակի նպատակն էր, ձին վարժեցնել 1. Բերնին մէջ երկաթ զգալու. 2. Երասանակի թեթեւ ընդդիմութեան ներքեւ պարանոցը ծռելու։

Պախուցի (կէմ) ներքեւ անցուցէք շրուշակ (քէ-ջէփնէ) և ապավինեալ դուրս հանեցէք — շրուշակի երկու կողմի օղակներէն մէկ մէկ փոկ (քայըշ) անցու-

Եր. ցեր. 11,9 Հոկտեմբ. [2] Թշրինի էվ. Եր. գիշ 12,51

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Թուին ամս.	
14	31	Բշ. դկ. Դաւթի Թլկեցւոյն, և սրբոցն վկայից Ղամբէոսի եւ Ղամբէուհեայն։ — Չի կայ սխալ մը, որ չի կարենայ ուղղուիլ։	٢٥	١٦٣

նելով՝ խուրաքանչիւրը զատ զատ մէկ մէկ անձի բռնել տուէք. այդ անձերէ մին աջ ուսի բարձրութեամբ, միւսը՝ ձախ ուսի բարձրութեամբ պէտք է կենան։ — Իրենց դերը կրաւորական է, այսինքն չի թողուլ որ ձին այս կամ այն կողմը ցատկէ։

Կառքը քաշելու չուաններուն տեղ մատի հաստութեամբ ու 5—6 մէթր երկայնութեամբ երկու լար անցնելով՝ ծայրերէն երկու կողմի մարդոց բռնել տուէք։

Առէք դանդանաւանդներն (եուլար) ու մորակն և երկու լարերուն մէջ կեցէք, ինչպէս կ՚ընեն ձի խաղացող տղայք։

Այս պատրաստութիւնները տեսնելէ յետոյ, ձին ձայնով քաջալերեցէք, առանց զգացնելու երասանակներու ազդեցութիւնը. միանգամայն չորս մարդոց հրաման ըրէք որ ծանր ծանր քալել սկսին, սակայն պէտք չ՚է ո՛չ փոկերը և ո՛չ ալ լարերը քաշել. այս կերպով ձեր ձին դէպի յառաջ իր առաջին քայլն առած պիտի ըլլայ։

Մէկ քանի վայրկեանէն կանգ առէք, ու այս մեկնումներն ու կենալները շարունակեցէք մինչեւ կենդանին սկսի ալ կատարելապէս հնազանդիլ։ — Ձիդանին սկսի ալ կատարելապէս հնազանդիլ։ — Չի մոռնանք ըսելու թէ լարերը քիչ քիչ պրկելու է, մինչև որ ձին համարձակ կերպով ճամբայ ելնէ։

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Բէպիւլ ախր	Խտրէլլէզ
15	31	Գշ. ան Սրբոցն Նեստաքեոսի և կնոջն Թէոփիստեայ, եւ երկուց որդւոցն, եւ որբոց կուսանացն Երմնեայ եւ Նեքտառինեայ։ — Իւսկիւտարի ճեմարանի փակումը՝ 1841։ — Իր որդին գովել, ինքզինք գովել է. պարսաւել իւր հայրն, ինքզինք ստորնացնել է։	٢٦	١٦٤

Ա՛լ ձին քայլելով յառաջանալ գիտէ. իր գնացքը արագելու ու դանդաղեցնելու, ինչպէս նաև ուղղութիւնը փոխելու վարժեցուցէք։

Երբ այս արդիւնք ձեռք ձգէք, սկսեցէք մի և նոյն փորձերը վազցնելով ընել տալ — յիշեցէք որ մարզանքի ատեն երբ ձին կը սկսի քրտնիլ, անկէց վերջը զանի աշխատցնելը օգտակար չի կրնար ըլլալ։

Վերոյիշեալ փորձերէ յետոյ, ձին կրնաք այլ եւս երկանիւ ու թեթև կառքի մը լծել. ապահով եղիք որ վտանգ մը չի ծագիր։

Ապա կենդանին յաջորդաբար հանեցէք այն խոշոր արգելքներու դիմաց, որոնք կրնան զինքը վախցնել. ամեն բան զատ զատ, և ո՛չ թէ մէկ քանի բան մէկտեղ սորվեցուցէք. իր բոլոր ընդդիմութիւններուն յաղթեցէք հրեշտակային համբերութեամբ, ու սա գեղեցիկ առածը միշտ յիշեցէք՝

« Ձի նստողին համար բարկութիւն ու վախ անծանօթ ըլլալու են։

ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆ

Այս Կիրակի Վարագայ Ս. Խաչ է։ Հայոց սեփական տօն է այս տօն, և շատ մը վանքեր, մանաւանդ Վարագայ վանքն, Սուրբ Նշան կը կոչուին։ Հայ ժողո-

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Բէպիւլ ախր	Խտրէլլէզ
16	31	Դշ. ակ. պահք՝ Ամէն ապրանք մէկ մէկ գին, Միայն հոգին է անգին. Ո՛վ մ·րդ, նայէ որ հոգաս Նախ հոգին, յետոյ մարմին։	٢٧	١٦٥

վուրդն ուր որ գաղթեց, և ուր որ բնակութիւն հաստատեց, չմոռցաւ բնաւ իւր Վարագայ Սուրբ Նշանը և չինեց վանք, ինչպէս ի Սեբաստիա և յԵւդոկիա, և անուանեց Սուրբ Նշան։ Գաղթական այս ժողովուրդն՝ որովհետեւ իւր հետ Վարագայ Ս. Նշանէն ունէր կտորիկ մը, ուստի զայն ամփոփեց ոսկետփիկներու մէջ և այդ ոսկետփիկներն ալ դրաւ գեղակերտ խոշոր խաչերու որսին վրայ և ա՛լ այնուհետեւ սկսաւ ուխտի երթալով մխիթարուիլ հոգեւին։

Բայց թէ այս Խաչն ի՛նչպէս բերուած է ի Վարագ. աշա համառօտ պատմութիւնը։ Քրիստոնէական առաջին դարուն մէջ Հռովմայ Կղոդեայ կայսեր կինը՝ Պատրոնիկէ, Քրիստոսի հաւատալով յԵրուսաղէմ կը հասնի, ուր Սուրբ Խաչն ապրիւններուն մէջէն հանելով, կը հրամայէ զայն կանգնել ի Գողգոթայ։ Սոյն մեծահաւատ կինն Յակոբոս Տեառն եղբայր կոչուած առաքեալէն, որ առաջին եպիսկոպոսն էր Պաղեստինի, Սուրբ Խաչէն կտոր մը, մաս մը կը խնդրէ և կ'առնու կը բերէ ի Հռոմ։

Յետ ժամանակաց Հռիփսիմէ սուրբ Կոյսը, որ այդ հին բարձր գերդաստանէն էր, կ'ստանայ և կը կրէ ի պարանոց իւր։ Սա աստանդական փախչելով ուրուրեմն ի Վարագ կ'ապաստանի, և որովհետեւ երկիւղ ունէր թէ գուցէ կը բանուի կապաշտներէ և

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Թվականի ամս.	[illegible]
17	31	Եշ. բժ Սրբոց իշխանացն Սահակայ և Համազասպայ։ Ո՛վ որ ասաց Աստուած Աստուած, Նա մէկ բանէ Զուրկ չը մնաց։	٢٨	١٦٦

պարանոցի այս փոքրիկ Խաչը կ'անարգուի՝, քարի մը տակ կը դնէ հոն, լերան վրայ։

Որովհետեւ մեր ժողովրդեան մէջ աւանդութիւն մը կար թէ Վարագայ լերան վրայ պահուած կայ այդ Հռիփսիմէի Խաչը, ուստի Թոտիկ և Յովէլ ճգնաւորներն բազկատարած կ'աղօթեն որ յայտնուի Խաչը։ Արդարեւ 653ին՝ տասն երկու լուսեղէն սիւներ յանկարծ կ'երեւին և ահա Խաչը լուսաշողշող պայծառութեամբ կը բարձրանայ կ'երթայ կը մտնէ յեկեղեցին։ Երկու ճգնաւորներն ի ներքս կը մտնեն յերկրպագութիւն Սրբոյ Խաչին, որ հանգչած կը կենար Աւագ Սեղանի վրայ։ Եւ որովհետեւ տասն երկու լուսեղէն սիւներու տեսիլը կը շարունակուի տասն երկու օր, ուստի Վան քաղաքի և շրջակայից ժողովուրդը կը դիմէ ի Վարագ։ Ա՛լ ամէն բերնէ սա աղաղակը կը լսուի. «Խաչի քո, Քրիստոս, երկրպագանեմք։»

Այլ սակայն կարելի չէր մեր եկեղեցական քնարին լուռ մնալ և Վարագայ Ս. Նշանի փառքը չտարփողել ի լուր բարեպաշտ ժողովրդեան։ Վերստին խաչապսակ կամարք կը թնդան և այսօր ո՞ր Հայ-Քրիստոնեայն Սուրբ Պատարագի ատեն ճաշու այն Շարականը լսելով՝ կաթոգին չխայտար. «Քեզ Քրիստոսիդ, որ յաղթական և պատուական Աստուածընկալ այս Նշանը կաթուղիկէ եկեղեցւոյ շնորհեց, միշտ օրհնութիւն կը մատուցանեմք։ Սա քո կամաւ, ո՛վ Քրիստոս, և ամենազօր Սուրբ Հոգւոյն թեւօք և հրեշտակաց հետ թռչելով կուգայ ի Վարագ հոն բնակելու համար։ Եկէ՛ք, ո՛վ ժողովուրդներ, երկրպագենք Աստուածային Սուրբ Նշանի. միաբան վեր վերուցէք ձեր ձեռքերը սրբութեամբ և փառաւորեմք ի Սմա-Խաչին վըրայ բնակողը։»

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Թվականի ամս.	[illegible]
18	31	Ուր. բկ պահք։ Յն. Թովմայ առաքելոյն, Ղտ. Ղակաստ առաքելականն։ Նն. լս. ժմ. 15. ր. 8. Հով եւ անձրեւ։ — Վիեննայի Մխիթարեանց պաշտպան սուրբ Աստուածածնի վանքի հիմնարկութիւնը, 1838.	٢٩	١٦٤

Հայ ժողովուրդն այնքան սիրեց իւր այս Ս. Նշանը, որ այն սարին, ուրկէ թռաւ Սուրբ Խաչը, «Գալիլա» անունը դրաւ, Երուսաղէմայ այն անունը, ուրկէ Քրիստոս յերկինս ամբարձաւ։

Այլ միայն Շարականը չէ, որ կը փառաբանէ Վարագայ Ս. Նշանը. Տաղարանն ալ անմասն մնալ չ'է ուզած երգելու և փառաւորելու համար գոնէ Վարագն, այն Սարն, ուր Սուրբ Խաչն այնքան ժամանակ և ցայժմ իսկ հրաշագործութեամբ փայլեցաւ, ահաւասիկ այն մեղեդին. «Վայելչագեղ փառօք զըւարճանայ, Աստուածահրաշ լեառն Վարագայ։ Անուանակից լերինն Սինայ, Աստուածամերձ լեառն Վարագայ....։»

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴ. Տ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Լա. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Թշրին էվ.	
19	31	Շբ. գձ. Սրբոց եօթանասուն եւ երկու աշակերտաց Քրիստոսի։ Տն ձեռնադրել եւլեւ. 30 [օր]։ Հր. խեււան. [30 օր]։ — Պատիւն անեզր և խորտուփորտ կղզի մըն է. երբ մարդ անկէց դուրս ելնէ, ա՛լ կարելի չէ հոն դառնալ։	1	١٢٨

ՋՐԱՆԻՒՔ

Արեգակը կը ծագի ամէն օր և կը բաշխէ մեզ լոյս, ջերմութիւն, զօրութիւն և կեանք։ Բոյսերը լուսով և ջերմութեամբ կը սնանին և կ՚աճին, ջուրը կը գոլորշիանայ, կը բարձրանայ և մթնոլորտին մէջ պաղելով վերստին անձրեւի կամ ձիւնի ձեւին տակ կ՚ոռոգէ դաշտերը և կը ծածկէ լեռները։ Արեգական ջերմութեան արդիւնքն եղող այս ջրոյ շարժումը, աղբիւր է անսպառ զօրութեանց, ուստի մարդիկ շատ քիչ կ՚օգտուին. բնութեան մեր տրամադրութեան տակ դրած զօրութեան այս մեծ աղբիւրին, հազիւ թէ մէկ հազարերորդն կը շահագործեն մարդիկ։

Ի վաղուց մարդս երբ գտած է յարմար պարագայից մէջ ջուր մը՝ որ բարձրէն դէպի վար կը հոսի, ջանացած է օգտուիլ՝ ջրանիւ մը հաստատելով։ Տեղւոյս անձկութիւնը չներեր նկարագրել և բացատրել մինչեւ ցարդ գործածուած ջրանիւներուն զանազան ձեւերն. կը յիշատակենք միայն թէ վերջին դարուս մէջ ինչպէս ամէն մեքենայք՝ նոյնպէս ջրանիւք կատարելագործուեցան և մինչդեռ անցեալ դարուն մէջ հազիւ թէ հարիւրին 30—40 ջրոյ զօրութենէն կ՚օգտուէին, այժմ նոր ձեւ ջրանիւներով մինչեւ 100ին 80 կարելի է օգտուիլ ջրոյ զօրութենէն, նա մանաւանդ որ նախկին

Լա. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Թշրին էվ.	
20	31	Ճ Կիր. գկ. Դ. զկնի խաչի։ Երկրորդ կիւրակէ եօթըն շաբաթուց։ Հարսանիք։ — Եփրեմ կաթողիկոս հրաժարի իր պաշտօնէ։ 1830։ — Անոնք որ կը կարդան շատ բան գիտեն, անոնք որ կը դիտեն՝ աւելի շատ բան գիտեն։	2	١٢٩

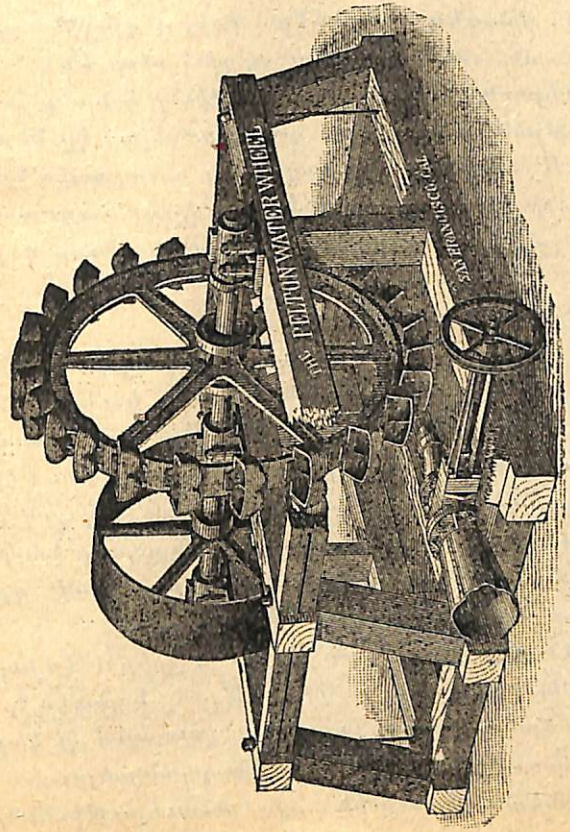

ՋՐԱՆԻՒ

Եր. ցեր. 10,50 Հոկտեմբ. [Թ] Թշրինի էվ. Եր. գիշ. 13,10

Լտ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ | Տն. Ճաշոց էջ.

21 31 Բշ. դձ. Սրբոյն փոխառու հայրապետին եւ Երանոսի հետեւողին առաքելոց։ Տօմ. Ս—հձ։ [30 օր.] ր ١٧٠

— Կան մարդիկ՝ եւ շատեր, որք միայն լաւ գործեր ըրած ըլլալնուն համար կզգան։

Եր. ցեր. 10,48 Հոկտեմբ. [ԺՕ] Թշրինի էվ. Եր. գիշ. 13,12

Լտ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ | Տն. Ճաշոց էջ.

22 31 Գշ. դկ. Սրբոց կուսանացն Թեկղեայ, Վառվառեայ և Պետրիքեայ. Ցայմ. Սահմ. [30 օր] ս ١٧١

— Մարդ երբ կ'սկսի ծերանալ, ամէն բանէ կը տարակուսի, մինչեւ իսկ իր ուղղամտութենէն։

Ջրանիք վիթխարի շինութիւն և մեծ ծախիւք կը հաստատուէին, մինչդեռ այժմեանք, փոքր, դիւրին, քիչ ծախքով և անհամեմատ աւելի արդիւնաւոր են։

Ջրանիներուն վերջին կատարելութիւնը կրնանք համարել Բէլթընեան Ջրանիւը, զոր պատկերս կը ներկայացնէ։ Այս Ջրանիւը կը բաղկանայ պարզապէս երկաթեայ անիւէ մը, որոյ շրջանակին վրայ հաստատուած են պղնձէ կամ արոյրէ կրկին խոռոչաւոր դոյլեր։

Բէլթընեան Ջրանիւը

1. — Ամէն Ջրանիներէ աւելի ջրոյ զօրութիւնը չկորսնցներ և մինչեւ հարիւրին ութսուն կուտայ։

2. — Շատ փոքր է՝ նոյն իսկ երբ հարիւրաւոր ձիու զօրութեան համար ըլլայ, այս պատճառաւ Բէլթընեան Ջրանիւ մը յիսուն անգամ նուազ ծախքով կը հաստատուի՝ քան ուրիշ Ջրանիւ մը նոյն զօրութեամբ։

3. — Շինուածքը պարզ և զօրաւոր ըլլալով գրեթէ բնաւ նորոգութեան ծախք չ'ունի։

4. Ամէն բարձրութեամբ թափող ջրերու կը յարմարի, 6 մէթրոյէն մինչեւ 600 մէթրօ, նոյնպէս ջրոյ քանակութեանը քիչ թէ շատ ըլլայ՝ ըստ այնմ կը կարգադրուի առանց ջրոյ զօրութենէն կորսնցնելու։

Բէլթընեան Ջրանիւին այս առաւելութիւնները մասնաւորապէս կարեւոր են Փոքր Ասիոյ մէջ գործածելու համար, քանի որ փոխադրութիւնք դժուարին և մեծածախ են և մեքենագէտք կը պակսին։ Այն ամէն անձինք որ կ'ուզեն օգտուիլ Բէլթընեան Ջրանիներէն բաւական է որ մեզ տեղեկութիւն տան թէ իրենց տրամադրութեան տակ գտնուած ջուրը ի՞նչ բարձրութենէ կը հոսի և մէկ վայրկեանի միջոցին որչա՞փ քանակութեամբ. կրնանք ամիջապէս որոշել թէ ի՞նչ մեծութեամբ Բէլթընեան Ջրանիւ մը պէտք է, ի՞նչ զօրութիւն կ'արտադրէ և ի՞նչ ծախքով կ'ըլլայ։

Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՍՆՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԵԼԻՈՒԹԻՒՆ

Սնունդները դիւրամարս և դժուարամարս դասելու բաժնելու համար բացարձակ կանոններ դնել դժուար է։ Ստամոքսները մարսելու կարողութեան տեսակէտով զարմանալի անհեթեթութիւններ կը ներկայացնեն։ Երբեմն շատ դժուարամարս կերակուր մը այս ինչ տկար ստամոքսէ դիւրաւ կը մարսուի. և ասոր հակառակն հաւկիթի ու կանանչեղէններու նման թեթեւ համարուած սննդարար կերակուր մը այս ինչ առողջ ստամոքսէ հազիւ կը մարսուի։ Այսու հանդերձ կրնամք իբրեւ ժողովրդային դիտողութիւն և ընդհանուր փորձառութեան արդիւնք ընդունել սա հետեւութիւնները։

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տն. Ճէմազ էլ.	Խտրէլլէզ
23	31	Դշ. աձ. պահք. Ցն. Փիլիպպոսի առաքելոյն. Լր. Բուժոյելէ Հրեշտակապետին։ — Երբեմն կնոջ մը կը յարինք աւելի մեր առ ինքն ըրած անհաւատարմութեանցը համար քան թէ իւր առ մեզ տածած հաւատարմութեանցը համար։	٥	١٧٢

1. — Ջորքոտաններու միսը քիչ մ'աւելի ուշ կը մարսուի քան թռչնոց միսը. շատ աւելի դժուար քան ձուկերունը. կասկարայի վրայ եփուածը աւելի դիւրամարս է քան խորոված կամ խաշածը։

2. — Սպիտակ հաւեղէնք եւ միսով հաւեղէններէ ու որսի կենդանեաց միսերէ աւելի լաւ կը մարսուին։

3. — Թարմ ձուկի միսը աղածէ աւելի դժուարամարսելի է։

4. — Կաթը վերոյիշեալ բոլանդակ սնունդներէ դիւրամարսելի է, իբրաց առեալ թարմ ձուկն, հում կաթը՝ եփածէ, սերը՝ կարագէ ու պանիրէ աւելի դիւրաւ մարսելի են։

5. — Թերխաշ հաւկիթը գրեթէ կաթեղէններու չափ շուտով կը մարսուին. հեղուկ բնապիտակը շատ աւելի շուտ կը մարսուի քան թանձրացած բնապիտակը։

6. — Նեարդերը (սինիր), մաշկերը, կռճիկները ու ոսկորները գրեթէ փոփոխութիւն մը չեն կրեր մարսողութեան մը համար հասարակ եղող ժամանակամիջոցի մէջ (երեք կամ չորս ժամ)։

7. — Ճարպը ձէթը երկար ատեն կը մնան ըստամոքսի մէջ, որ կը խանգարեն մարսողութեան երեւոյթը եւ իրաւամբ կրնան նկատուիլ երբ մեծ քանակութեամբ ուտուի, իբրեւ անմարսելի սնունդներ։

8. — Բուսական սնունդներէ ամենէ դիւրամարսելին ալիւրաւորներու (եփած) տեսակներն են, որոնք կաթի, թերխաշ հաւկիթի եւ թարմ ձուկի չափ շուտ կը մարսուին։ Ալիւրի օթեկ (պայաթ) հացը, միւս հացերէ ու գետնախնձորէ դիւրամարսելի է։

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տն. Ճէմազ էլ.	Խտրէլլէզ
24	31	Եշ. ակ. Սրբոցն Պանդալէոնի բժշկին, Երմողեայ քահանային եւ Եւպրաքսեայ կուսին։ ◉ ի կուրէյն. ժմ. 1. ր. 17. Տ. Պոլսի Աֆրէգ։ — Քոլերա ծագեցաւ ի Պոլիս 1847. — Ջուարթութիւնը կենաց ամենէն մեծ հրապոյրն է։	٦	١٧٣

9. — Եփած պտուղները ու թարմ բանջարեղէնք շատ դիւրամարսելի են։

10. — Սերմերու փոճոկները բացարձակապէս դժուարամարսելի են. եւ երբ առաջուց չը հանուին՝ իրենց պարունակած սննդատու տարրերներու մարսուիլն ալ կ'արգիլեն. այսպէս տեսնուած է որ կեղեւը չ'ելած հնտեղէններն մարսողական ամբողջ խողովակէ անցնելով հանդերձ՝ դեռ իրենք չեն հալած։

ԿՈՒՐԾՔԻ ՀԱՄԱՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ՕՇԱՐԱԿ

Ջուր	800 կրամ
Արմաւ	100 »
Ցունապ [Հուննապ]	50 »
Մատուտակ [միյան քէօքիւ]	25 »
Տուղտի [կիւլ հաթէմ] արմատ	12 »
Դիւաժար [պալտըրը գարա]	12 »
Սպիտակ խաշխաշի ծաղիկ	12 »

Միասին եռացուցէք եւ պարզուած անցուցէք։ Վրան աւելցուցէք 400 կրամ շաքար եւ թողէք որ չոգիանալով պաղի։

Չափ. — Օրը 30է 60 կրամ։

Նոր սկսած կամ հինցած թոքային ապավիժումի (մաղաս պալղամ թքնել) համար սքանչելի դեղ։

Լատ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Ջէմազ էվ	Խամբէկէգ
25	31	Ուր. բձ. պահք։ ☽ Առ. քառ. ժմ 23 ր. 56. Պայծառ եղանակ։ — Երբ մէկը մեր սենեակէն ներս մտնէ, պէտք է որ աւելի մեր անձին վրայ սքանչանայ՝ քան թէ մեր կահ կարասեաց։	٧	١٧٤

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳ ՏԱՐԵԿԱՆ ԼՐԱԳՐԱՊԵՏ ՄԸ

Այսպիսի բաներ միայն Ամերիկայի մէջ կը տեսնըւին։ Լրագրի 15 տարեկան տնօրէն մը, որ ամենայն լրջութեամբ իր գործը կը վարէ։

Այդ թերթը երկու տարին որ կը հրատարակուի, հետեւաբար իր հիմնադիր տնօրէնն ալ, Թէլօ Աբէրի, այն ատեն 13 տարեկան էր։ Թերթը պզտիկ տղոց ու աղջիկներու յատկացեալ է։ Թէլօ Աբէրիի գործը շատ յաջող գացած է, այնպէս որ անկէց տարի մը յառաջ կրցած է գտնել որբանոց մը հիմնելու համար պէտք եղած գումարը։

Սակայն մի՛ կարծէք թէ՝ թերթ մը վարելու կարող ուրիշ տղաքներ չի գտնուիր Ամերիկայի մէջ, ընդհակառակն։ Որովհետեւ դեռատի տնօրէնն վերջերս իր լրագրին մէջ կը յայտարարէր թէ՝ առողջութիւնը դարմանելու համար՝ երեք ամիս Իտալիոյ մէջ անցնել ստիպուած ըլլալով՝ լրագրին տնօրէնութիւնը կը յանձնէր իր ձեյք Պոլօդ բարեկամին, իրեն հասակակից, և օրիորդ Մէրէադիւստ ու օրիորդ Աննի Մէսսէք բարեկամուհիներուն։

ՋՈՒՍԱՐՃԱԼԻՔ

Պարոն մը Բերայի շիտակ ճամբան կառք մը կը կեցնէ, մէջը կը ցատկէ և կառավարին.

— Շիտակ գնա՛յ, վերջին աստիճան տճապարանքի մէջ եմ։

Լատ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Ջէմազ էվ	Խամբէկէգ
26	31	Շբ. բկ. Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետացն մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսէսի քերթողին, Դաւթի անյաղթ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն, Ներսէսի Շնորհալւոյն և Ներսէսի Լամբրոնացւոյն։ — Պոլսոյ Մայր եկեղեցւոյ օծումը, որ շինուեցաւ Պէզճեան Յարութիւն ամիրայի ձեռքով 1828	٨	١٧٥

— Ո՞ւր պիտի երթանք։

— Ատ քու գիտնալու բանդ չ՚է՛։

Զաքանջ մը քիչ մը հիւանդանալով՝ բժիշկ կը կոչէ։ Բժիշկը բազկերակը քննելէն յետոյ.

— Լեզունիդ բացէք... ա՜... լեզունիդ գէշ է, փեսան՝ կամաց մը բժշկին.

— Հիւանդ ըլլալէն չէ՛, տօքթէօռ։

Մարդուն մէկը բաւական առնելիք ունենալով մէկուն վրայ՝ որ մը անոր տունը կ՚երթայ և զինքը հոն չի գտնելով՝ կնոջը կը հարցնէ թէ՝ ե՞րբ կարող պիտի ըլլայ իւր առնելիքը ընդունիլ։

Կինը՝ ուրախ եղիր կըսէ, որովհետեւ էրիկս քիչ օրէն շատ պիտի հարստանայ և դուն քու առնելիքդ պիտի ընդունիս։

— Ի՞նչպէս պիտի հարստանայ, կը հարցնէ հետաքրքրութեամբ պարտատէրը։

— Էրիկս կը պատասխանէ կինը, գնաց այս ինչ ճամբուն վրայ խուփ չայր) ցանելու, ուստի անոնք քիչ ատենէն կը մեծնան ու կ՚աճին բամբակով բեռնաւորուած ուղտերն անկէ անցնելու ատեննին խըռխերներուն քսուելով՝ անոնց վրայ բամբակ կը թողուն. էրիկս զանոնք պիտի ժողվէ առնէ, գզէ. ու եւ ալ զանոնք պիտի մանեմ և նոյն մանածը կտաւ շինելով պիտի տամ էրկանս որ շուկան տանելով պիտի ծախէ և քու ստակդ կանխիկ պիտի տայ։

Եր. ցեր. 10,35 Հոկտեմբ. [15] Թշրինի էվ. Եր. գիշ. 13,25

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազի էվ.	Խըտրէլլէզ
27	31	✠ Կիր. գձ. Ե. զկնի խաչի. Երրորդ կիւրակէ եօթն շաբաթուց։ Հարսանիք։ — Գօշոս արքեպ. Թաքթաքեան Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ 1863 — Մէկ տարւոյ մէջ չը վաստկուելու դրամն, երբեմն մէկ աւուր մէջ կը շահուի։	٩	١٧٦

Գարտատէրը ինքզինքը չ'կրնալով բռնել կնոջ խօսքերուն վրայ, կ'սկսի բարձրաձայն ծիծաղիլ։

— Նայէ՛, նայէ՛ կը յաւելցնէ կինը. կանխիկ սատակին ձայնը առիր նէ՛ ի՛նչպէս կը խնդաս։

ՄԻԵՒՆՈՅՆ ՑՕՂՈՒՆԻ ՎՐԱՅ ՏԱՐԲԵՐ ԾԱՂԻԿՆԵՐ ԱՃԵՑՆԵԼ

Թանթրուենիի (մէրվէր) ճիւղ մը առնելով՝ միջուկը պարպեցէք, երկայնքին ճեղքեցէք ու անոր մէն մի մասը տարբեր տեսակ ծաղիկի հունտերով լեցուցէք. հունտերը հողով շրջապատելէ և ճիւղին երկու ծայրերն իրար կապելէ յետոյ թաղարի մը մէջ տնկեցէք. այս կերպով բուսնելիք ծաղիկներու ցօղունները ա՛յն աստիճան իրարու խառնուած պիտի ըլլան, որ ըստ երեւոյթին կարծես թէ մէկ ցօղունի վրայ ծլած են։ Եթէ առնենք այնպիսի բոյսերու հունտեր, որոնք միեւնոյն ժամանակի ծաղիկ կուտան և որոնց ցօղունները գրեթէ նոյն գոյնն ունին՝ շատ սիրուն ու շահեկան թաղար մը կ'ունենանք։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՄԱԶԻ ԿԱՊ ՄԸ ՔԱԿԵԼ

Առէ՛ք մազ մը, մէջտեղէն կապ մը ըրէք, և ներկայ եղող անձերու ցուցնելէ յետոյ, ձեռքերնուդ մէջ

Եր. ցեր. 10,33 Հոկտեմբ. [16] Թշրինի էվ Եր. գիշ. 13,27

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազի էվ.	Խըտրէլլէզ
28	31	Բշ. գկ Գիւտ նշխարաց Ս. Գրիգորի Աղուանից կաթողիկոսին, եւ որբոց Հարցն Թաւթլոյ, Վարոսի, Թովմասու, Անտոնի, եւ Կրօնիդեայ. և եօթն խոտաճարակացն։ Յն. Ղամփռոնեայ հայրապետին. Լ. Առաքելոյն Սիմոնի և Յուդայի։ — Սուրբ Էջմիածնայ ճեմարանի հրդեհը. 1874։	١٠	١٧٧

առնելով՝ մատերնիդ գոցեցէք, Պէտք է նայիլ որ ամբողջովին ափին մէջ անցնի։ Տաքութիւնը մազին վրայ կ'ազդէ, ու քանի մը վայրկեանէն ձեռքերնիդ բացեք, կապը քակուած և յաճախ աներևութացած իսկ պիտի գտնէք։

ՕՁԱՑԱՒ (Ըլանճըգ)

Սահման. — Տեսակները. — Ախտանիշ. — Դարման։

Օձացաւը մորթի բորբոքումն է, յառաջ եկած հիւանդութիւն մ'է։

Ծանր կամ թեթեւ է հիւանդի անցուցած վտանգներու աստիճանի համեմատ։

Կրնայ ներքին ինչպէս նաև արտաքին պատճառէ մը յառաջ գալ, այսինքն կրնայ ինքնաբերաբար կամ վիրաբուժական գործողութեան մը հետևանքն ըլլալ։

Կայուն կը կոչուի այն օձացաւը որ սկսած տեղւոյն վրայ կը մնայ. եթէ յաջորդաբար մարմնոյ տարբեր մասերուն վրայ երևի, շրջուն կը կոչուի։

Մասնաւոր է այն օձացաւն որ առանց համաճարակի տեղի կ'ունենայ, հակառակ պարագային մէջ համաճարակ է։

Լտ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ | Տճ. Ձեմազ էլ. | Խասըմ

29 31 Գշ. դձ. Սրբոց առաքելոցն Անանիայի, Մատթէի, Բառնաբայ. Փիլիպպոսի, Յովհաննու, Շիղայի եւ Միղուանոսի։ Ա. Գոմոյ։ [30 օր]։ ١١ ١٧٨

— Աղօթելու սովորութիւնը մեր նայուածքի, ձայնի, ժպիտի, արտասուքի, մեր ամեն խօսքի եւ գործի ու գրուածքի կուտայ գրաւիչ քաղցրութիւն մը։

Կան նաեւ այտուցաւոր, արիւնալից, փտախտային, եւայլն օձացաւեր։

Արեւահարութիւն, խայթուածքներ, ամեն տեսակ վէրքեր կրնան օձացաւի փոխուիլ։

ԱԽՏԱՆԻՇՔ. — Գլխաւոր ախտանշանք են՝

1. — Ախորժակի նուաղում. ջերմ. ստամոքսի խառնակութիւն։

2. — Տժգոյն վարդագոյն եւ գինիի մրուրի կարմիրի մէջ փոփոխ կարմրութիւն մը կ՚ունենայ, որ վրան կոխուելով թէեւ կը կորսուի, բայց անմիջապէս վերստին երեւան կ՚ելնէ։

3. — Այտուց, որ երբեմն շատ մեծ կ՚ըլլայ, ու երբ օձացաւը երեսին վրայ է, հիւանդը անճանաչելի կ՚ընէ։

4. — Ուժգին ցաւ մը՝ զոր ճնշմամբ կ՚աւելնայ։

5, — Բուռն ու հեղձուցիչ ջերմութիւն մը։

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ. — Պահեցողութիւն. մեղմացուցիչ ու քրտինք բերող ըմպելիներ. կակղացուցիչ ջրերով լուացում. մանանեխի (լափա)։ Եթէ ստամոքսի խառնակութիւն ալ կայ, պէտք է մաքրողական մ՚առնել։

« Իսկ ես, կ՚ըսէ Տօք. Թրուսօ, երբ օձացաւէ բռնուող հիւանդ մը ինծ դիմէ, ո՛ եւ է դեղ չ՚եմ գործածեր. պնդութիւն ունեցողին գրեխ կը պատուիրեմ, եւ եթէ այս ալ չի բաւէ, 10—15 կրամ հնդկա-

Լտ. Հոկտեմբ. | Օր ամսոյ | Տճ. Ձեմազ էլ. | Խասըմ

30 31 Դշ. դկ. Պահք Ցն*. Գ[illegible] ١٢ ١٧٩

— Օր ծննդեան նշանաւոր դիւանագէտ Լէոն Կամպէթթայի։ 1838։

կան իւղ (հինտ եաղը) կուտամ. բայց այս ալ իրապէս ու ազդու դեղ մը չ՚է, հապա՝ կրնանք ըսել՝ պարզապէս նմանաբուժութիւն մ՚է։ Քսան եւ ութ տարիէ ի վեր այս միջոցին կը դիմեմ եւ անոր շնորհիւ, ինծ դիմող օձացաւ ունեցողներէ միայն երեքին մեռնիլն կը յիշեմ։ Հանդիսատես ըլլալ, ահա իմ դեղս դէմքի օձացաւի համար։ Հիւանդներս անկողին կը պառկեցնեմ. որովհետեւ, ամէն բանէ աւելի նայելու է որ պաղ չ՚առնէ, եւ այս ո՛չ թէ հիւանդութեան ծանր եղած ժամանակ, այլ նաեւ աղէկնալու ատեն, որովհետեւ պաղը կրնայ հիւանդութիւնը վերանորոգել։ Տաք ըմպելիներ կուտամ, եւ եթէ ստամոքսը լեցուն է՝ փսխեցուցիչ կը յանձնարարեմ, եթէ փսխումները ուժով ըլլան, մաքրողականներով անոնց առաջքը կ՚առնեմ։ Բայց, պարոններ, անոնց սնունդ կուտամ, մինչեւ իսկ երբ ջերմ ունին, մինչեւ իսկ երբ կը զառանցեն,

« Այսպէս, փոխանակ հիւանդներս արեան կորուստներով — բազուկէն արիւն առնելով, ականջի ետին տզրուկ դնելով — տկարացնելու, փոխանակ հիւանդներուն իրարու վրայ մաղձադեղեր ու մաքրողականներ տալու, փոխանակ զանոնք բացարձակ ծոմապահութեան մը ենթարկելու, հանդիսատես կը լինիմ այն պայքարին՝ ուրկէ ապահով եմ՝ բնութիւնը

Լտ. Հոկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Ճէմազ էվ.	Խալդեան
31	31	Եշ. տձ Սրբոյն Դիոնեսիոսի Արիսպագացւոյն, եւ աշակերտաց Առաքելոցն Տիմոթէոսի և Տիտոսի։ Յ. Յովելեայ մարգարէին։ — Զուարճութիւնը իրմէ փախչողին ետեւէն կը վազէ։	١٣	١٨٠

յաղթական պիտի ելնէ, եթէ իր ընթացքի չի խառնուիմ։ Բնաւ չ'եմ միջամտեր, և կը կրկնեմ՝ ինծ դիմող և օծացաւ ունեցող բազմաթիւ անձերէ միայն երեքը մեռած են. միւս բոլոր պարագայներուն մէջ, հիւանդութիւնը ինքնիրեն բժշկուած է։ Այս կարգի ճշմարտութիւններէն է՝ զոր պէտք է ըսել և աներկիւղ հաչակել։ Օծացաւն այն հիւանդութիւններէ է որոնք բնական ընթացք մ'ունին, և մենք բժիշկներս, պէտք է զգուշութեամբ անոնց ընթացքը ուղղենք, երբ կը տեսնենք թէ բնախօսական երեւոյթները կանոնաւորապէս կը կատարուին, որովհետեւ մեր դժպհի միջամտութիւնը կրնայ հիւանդութեան բնական ընթացքը խանգարել և զայն աղետաբեր ընել մեր օգնութեան դիմողին համար։ »

Օծացաւը, ինչպէս կը տեսնէք, ծանր հանգամանք մը չ'ունի և լուրջ դարմանում մը հարկաւոր չ'է՝ երբ քաջառողջ անձ մ'է բռնուածը և երբ ուրիշ հիւանդութեան մը ընկերացած չ'է. բայց դժբաղդաբար նոյն բանը չ'է երբ ներքին կամ վիրաբուժական հիւանդութենէ մը յետոյ երեւան կ'ելնէ։ Այս պարագային մէջ շատ լուրջ դարմանում մը հարկաւոր է՝ զոր բժշկի պէտք է յանձնել։ Նոյնպէս են նաև փըտախտային, արիւնալից եայլն օծացաւերը։

Տրջուն օծացաւն՝ այսինքն այն որ յաջորդաբար

Լտ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Ցն. Ճէմազ էվ.	Խալդեան
1	31	Ուր. ակ. պահք։ Յն. Մարգարոյ կուսին. տօն է Սա- ... Լտ. Նոյեմբեր և տօն ամենայն սրբոց։ — Աղքատի մը համար ձուի մը յարգը՝ հաւու մը յարգին չափ է։	١٤	١٨١

մարմնոյն տարբեր մասերու վրայ կ'երեւի, երբ վրան խարան (եազը) դրուի ընդհանրապէս կը ցրուի։

ՕԾԱՑԱՒԻ ԴԷՄ ԼԱՒ ԴԵՂ ՄԸ

Եթեր	60 կրամ
Քեաֆիրի	20 »

Այն խառնուրդի մէջ ծուատէ (թիֆտիf) վրձին մը թաթխելով՝ հիւանդ մասին վրայ քսել. հինգ կամ վեց ժամն կրկնել։

ՏՕՔԹ. ԹՐՈՒՍՕ

ՓՂԻ ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նախ Հնդիկներն այնպէս կը կարծեն թէ՝ մարդկային հոգի մը կը բնակի փղին մարմնոյն մէջ։ Սիամի մէջ մանաւանդ սպիտակ փիղերն Հնդիկ կայսերաց մէջ մանաւանդ ... ամեն տեսակ ծահոգիներուն բնակարաններն են. ամեն տեսակ ծահոգիներու ... պալատանց մէջ կը բըռայութենէ հրաժարած են և պալատանց մէջ կը բընակին. իրենց հանդերձները ոսկեզօծ են և իրենց համար ընտիր կերակուրներ կը պատրաստուին ոսկիէ ամաններու մէջ։ Ծունկերնին կայսերաց առջեւ միայն կը խոնարհեցնեն և հնազանդ կը գտնուին. Թէպէտ կենդանասուններ են, բայց ամենէն խելացիներն են։ Կեն-

Լտ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազ էվ.	Խասըմէյ
2	31	Տր. բժ. Սրբոց աւետարանչացն Մատթէոսի, Մարկոսի, Ղուկասու և Յովհաննու։ Լր. Յիշատակ համօրէն ննջեցելոց։ — Նշանաւոր եւ երեւելի Տօքթէօռ Յ. Քեաթիպեան վախճանի։ 1882։	١٥	١٨٢

դանիներէն եւ ոչ մին փղին կը հաւասարի իւր իմացականութեան, զօրութեան, ճարպիկութեան և հըլնազանդութեան կողմանէ։

Հնդկաստանի մէջ փիղը կ'որսան և զայն օգտակարապէս կը գործածեն պատերազմի, որսորդութեան և խել մը աշխատութեանց մէջ։ Գլխաւորաբար երկու տեսակ փիղ կայ. Հնդկաստանի փիղն, ուռուցիկ ճակատով, պզտիկ ականջներով, սեղմուած ակռայներով՝ որոց թիւը կը հասնի 26ի և 5 մէթր հասակաւ։ Աֆրիկեան փիղն, տափակ ճակատով, խոշոր պաշտպանողական ակռայներով մինչև 8 մէթր երկայնութեամբ, այնքան լայն ականջներով որք ուսերուն մէկ ողջ մասը կը գոցեն։ Երկու տեսակներն ալ մեծ բազմութեամբ կ'ապրին լռակեաց և մենաւոր անտառներուն խորերը։ Ասոնց միջա խումբին առաջնորդն է. երբ վտանգ մը սպառնայ, գլուխը վեր կը բարձրացընէ, որուն կը հնազանդին էգերն և ձագերն, Մարդոց և կենդանեաց վնաս չեն պատճառեր. բայց վըտանգալի պարագայներու մէջ, ինքզինքնին ամենամեծ յանդգնութեամբ կը պաշտպանեն։

Հնդկաստանի մէջ զանազան եղանակներ ի գործ կը դրուին փղեր որսալու համար։ Սէյլանի մէջ, փղի որսորդութիւնն ամենէ կարեւոր բանն է։ Կառավարութիւնը կը ժողուէ մեծ թուով Եւրոպացիներ, որք

Լտ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազ էվ.	Խասըմէյ
3	31	☩ Կիր. բկ. Զ. զկնի խաչի։ Չորրորդ կիւրակէ Եօթն շաբաթուց։ Հարսանիք։ ☽ Լր. լս. ժմ. 00. ր. 31 Առաջին քառորդ — Յուլութիւնը՝ պաշտպանելու կողմնակից չունեցող ամօթալի բարեկամ մ'է։	١٦	١٨٣

կը հաւաքուին ընդհանրապէս փղերու բնակավայրն եղող անտառներուն մէջ։ Ահագին շրջանակ մը կը կազմեն և բոլոր զօրութեամբը կ'աղաղակեն։ Փղերն ահաբեկեալ այդ ճիչերէն, անտառին մէկ կողմը կը փախչին և դժբաղդաբար այդ կողմը կը գտնուի Ուէտտահն, որ ուրիշ բան չէ բայց եթէ ցիցերով շրջապատուած վայր մը, ուր անգամ եթէ անասունը մտնէ՝ կարող չէ այլ եւս անկէց դուրս ելնել։ Ջանոնք ներս մտցնելու համար կը կրկնապատկեն իրենց աղաղակներն և անոնց աչաց կը ներկայացնեն վառած փայտեր. այն ատեն ամենքն ի միասին կը սարսափին եւ թակարդին մէջ կը վազեն։ Ջանոնք բռնելէն յետոյ, կ'սկսին զանոնք ընտանեցնել։ Թակարդին դրան առջեւ կը բերեն մէկ կամ երկու ընտանեցած փղեր, որոց պաշտօնն է հնազանդութեան վարժեցնել իրենց վայրենի ընկերները պատիճներու հարուածներով, եթէ վերջինք արտաքոյ կարգի ընթացքի մը մէջ գըտնուին։ Երբեմն խակ վայրենի փիղը հաստ պարաններու միջոցաւ կը կապեն ցիցերու և այսպէս խեղճ անասունը չուանէ ցանցի մը մէջ գտնուելով՝ կարող չէ ազատաբար շարժիլ. այս բանտարկութիւնն միակ միջոցն է զայն ընտանեցնելու և հանդարտեցնելու անոր վայրագ բնաւորութիւններն։

Ըսինք թէ Հնդկաստանի մէջ ինչպէս կ'որսան փի-

Լտ. Նոյեմբ. 4 | Օր ամսոյ 31 | Բշ. գձ. Սրբոցն Ղունկիանոսի հարիւրապետին, և Յովսէփայ Աստուածահօրն, և Յովսէփայ Արեմաթացւոյն և բարեկամին Քրիստոսի Ղազարու եւ քերցն նորա Մարթայի և Մարիամու ։

— Կ. Պոլսոյ Կարապետ Պատրիարքի ընտրութիւնը։ 1823։

Ցն. Ճէմազ էվ. ١٧ | Խաշվան ١٨٤

ջերն. կը մնայ այժմ օրինակաւ մը ցուցնել թէ՝ ինչպէս կ'ապաննուին այդ յաղթամարմին կաթնասուններն ։

« Սէվալիքի վայրի կիրճերուն մէջ էինք, երկու շնիկներ կ'ընկերանային որսորդի մը այդ վտանգաւոր անցքերուն մէջ ։ Գետնին վրայ տարածեալ կը մնայինք խոնջեալ և վաստակաբեկ եղած սաստիկ ջերմութենէն և ջրոյ նուազութենէն որ սովորական իրողութիւն մ'է Սէվալիքի լեռնաշղթայից հիւսիսակողման մասերուն մէջ ։ Յանկարծ ծառի մը ճիւղին կոտրուելուն ձայնը լսեցինք այդ խորին լռութեան մէջէն. անշշուկ և առանց աղմուկ յարուցանելու յառաջացանք ձայնին եկած կողմն և տեսանք խումբ մը փիղեր որք կը բաղկանային եօթը խոշոր փիղերէ և շատ մը ձագերէ ։

Մեզ վնաս չէին հասցներ. պամպուի մացառներուն մէջ կը ճարակէին ։ Հրամայեցի երկու ընկերացս որ ինձմէ 20 կամ 30 մէթր հեռի կենան հրացաննին պատրաստած ։ Իսկ ես ատրճանակս ձեռքս բռնած, սկսայ խումբին կողմը յառաջանալ. մացառներուն մէջ զբաղած էին եղէգներ քաղելու ։ Հողմոյն ազդեցութեամբը ամենուն պատիճը իմ կողմը դարձաւ ։ Ուշադրութիւն չըրի. ահագին էգ մը իմ առջեւս էր. պամպուի ճիւղերը կը քաղէր. գաղտագողի խոտերուն մէջէն սահեցայ. անկէց չորս քայլ հեռաւորութիւն կար. ճա-

Լտ. Նոյեմբ. 5 | Օր ամսոյ 31 | Գշ. գկ. Սրբոցն Թէոդիտոնի քահանային, Զէնոնի զինուորին, և Մակարայ, Եւդոքսեայ, եւ Իամբլեայ ։

— Մոսկուայի և Բեթերսպուրկի Հայ եկեղեցեաց հիմնադիր Յովհաննէս Լազարեանց վախճանի ։ 1801

Ցն. Ճէմազ էվ. ١٨ | Խաշվան ١٨٥

կատին նշան առի և կրակ ըրի ։ Անմիջապէս խոյս տալ սկսայ. եթէ հարուածս մահացու չէր, կրնար վրաս յարձակիլ և այն ատեն վիճակս վտանգաւոր կը լինէր ։ Ծառերուն մէջ ահաւոր շառաչիւն մը լսուեցաւ. ընկերոջս քով վազեցի ։ Տեսայ փիղը անկենդան տարածուած եղէգներուն մէջ. գնդակը գանկը ծակած էր և ուղեղէն անցած էր ։»

Ափրիկէի մէջ, փիղը կ'որսան ոչ միայն զայն իրենց ծառայութեանց մէջ աշխատցնելու համար, այլ և երկու կողմէն դուրս ցցուած պաշտպանողական ակռայներն առնելու ։ Նուպիոյ մէջ հետեւեալ կերպով այս վտանգաւոր որսորդութիւնը կը կատարուի ։ Ամենէն բանէ առաջ որսորդները պէտք է գիտնան կատարելապէս փիղերու ամենօրեայ սովորութիւններն և քաջածանօթ լինին այն վայրերուն, ուր կը գտնուին այդ անասունք ։ Մեծամեծ ծառերու տերևոց և ճիւղոց ներքեւ պահուըտած երկար ժամեր անշարժ կը մնան. կ'սպասեն փիղին մօտենալուն և երբ փիղը աներկիւղ կը շրջի իրենց վրայ իջող երկայն և բարձր խոտերուն մէջ, և ահա՛ յանդուգն որսորդք անոնց բերնին մէջ կը մխեն իրենց սրածայր նիզակներն ։ Այս եղանակը նախնական և պարզ կ'երևի, բայց շատ վտանգաւոր է ։ Անհրաժեշտ պայմաններ կարևոր են. մերձակայ վայրերու ծառերն՝ որոց վրայ պիտի ելնէ որսորդը,

Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տն. Ճէմազ էլ.	Խտրէլէզ
6	31	Գշ. դձ. պահք։ Եկեղեցին հեռու չէ, Բայց ճանապարհը սառոյց է, Խաչուէխանէն շատ հեռու է, Բայց ինչ անես, գընալու է։	١٩	١٨٦

պէտք է որ ըլլան հնկայական և բաւական անմատչելի. տարակոյս չը կայ որ փիղն եթէ չնպաննուի միայն վիրաւորեալ մնայ, կրնայ զօրաւոր հարուածով մը հիմնայատակ ընել մօտակայ ծառատունկերն և արմատախիլ ընել ծառն։

Հրացանով որսորդութիւնը ամենէն աւելի վտանգաւորն է։ Բասսօլ Բոէյցըր անխոնջ և յանդուգն որսորդ մ'էր։ Մեծ ճարտարութեամբ հրացան կը պարպէր և շատ անգամներ վտանգալի կացութեանց մէջ գտնուելով, յաջողած էր ինքզինքն ազատել։ Անգամ մը իւր ընկերաց հետ վիրաւորեալ փիղ մը կը հալածէր։ Յանկարծ անասունը ետին դարձաւ պատիճովը զինքը բռնեց, օդին մէջ նետեց և ապա ոտներուն տակ կոխոտեց։ Ընկերներն աճապեկ և սարսափահար խոյս տուած էին այդ սրտամորմոք վայրէն և չ'էին իսկ համարձակիլ ակնարկ մը նետել այդ տխուր ողբերգութեան թատեր վրայ։ Յաջորդ օրը ամենքը խմբովին արկածավայրը եկան վերջին յարգանքնին իրենց ընկերոջը մատուցանելու։ Փիղը պատռած էր անգթաբար մարմինն և մի կտորներն փոշւոյ մէջ թաղած էր։ Հազիւ կարող եղան քանի մը կտորներն գտնել եւ թաղել։ Եւ դեռ ինչ զոհեր կը լինին փղի որսորդութեան մէջ. որ դարուս ամենէն վտանգաւոր, յանդուգն ձեռնարկութիւններէն մին նկատուած է. այն-

Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տն. Ճէմազ էլ.	Քասըմ
7	31	Եշ. դկ. Սրբոց Խարիթեանց, և սրբոց վկայիցն Արտեմեայ և Կրի տափորի, և երկուց կանանցն Կալինիկեայ և Ակիւլինեայ։ Ցն. Դեմետրեայ վկային։ Տն. Գասըմ — Գործին պզտիկը, ծախքին փոքրիկը, բնաւ մի՛ արհամարհեր։	٢٠	١

քան արկածալից պատմութիւններ ունի, որոյ վրայ խօսելու համար հատորներու կարօտ ենք։

Մ. Դ. ՄՕՋԵԱՆ

Մեծ. Տօք. Կ. Ց. Փաշայեան էֆ. Տարեցոյցիս մէջ հրատարակուելու համար, առողջապահական և գիտական զանազան գեղեցիկ և օգտաւէտ յօդուածներ յղած է մեզ, բայց դժբաղդաբար տպագրութիւնն բաւական յառաջացած լինելուն, (գրեթէ 18րդ թերթը տպագրուած էր) չը կարողացանք ամբողջովին հրատարակել, ուստի մեր խորին շնորհակալիքն յայտնելով՝ կը խոստանանք մնացածներն հրատարակել 1896ի Տարեցոյցին մէջ՝ եթէ Տէրն յաջողութիւն պարգեւէ։

ՄԱԶԵՐՈՒ ՎՐԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՏԵԼԻՔ

Մազերուն գլխաւոր դերը մորթը ծածկելով անոր ծակերուն մէջ փոշիներուն մուտքը արգիլել և այսպէս ծակերուն պաշտօնը դիւրացնել է։ Պեխերը և քթի ծակերուն մէջ գտնուած նուրբ մազերը մտած օդին փոշին կը մաղեն. միևնոյն դերը կը կատարեն նաև յօնքերը,

Եր. ցեր. 10,6 Հոկտեմբ. [27] Թշրինի էվ. Եր. գիշ. 13,54

Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Ցճ. Ջէմազ էվ.	Ռումի
8	31	Ուր. աձ. պահք։ — Պուքրէշցի ազգային բարերար Գաբրիէլ Աճէմեան վախճանի. 1875 — Ժամերը չի սահելու ու անանց ըլլալու համար ցիցի կապուած չ'են։	٢١	٢

արտևանունքները և ականջի մէջ գտնուած մազերն աչքի ու ականջի համար. վերջապէս մազը՝ մթնոլորտին ազդեցութենէն գլուխը զերծ կը պահէ, հետևաբար քթին ու ականջին մազերը փետտելը վնասակար սովորութիւն մըն է։

Մազերը, սովորաբար չորս գոյն կ'ունենան, սեւ, խարտեաշ, հրագոյն և ճերմակ։ Անոնք որ պչրանքի համար իրենց մազերուն մէջ նոր երևցած ճերմակները կը փետտեն, իրենց փափաքնուն և նպատակնուն հակառակ կը գործեն. որովհետև այդ փետտելէն առաջ եկած գրգռումը ընդհակառակն անոնց թիւը կը շատցնէ։ Փետտելու այս վարպետութեամբ է որ ձիավաճառները ձիերու ճակտին սպիտակ պիսակները կը մեծցնեն, որոնց հաճելի տեսքը ձիուն արժէքը կը բարձրացունեն։

Չափահասներուն մազերը նորածիններէն և ծերերէն աւելի շատ են, մազերը որչափ նուրբ ըլլան՝ իրենց թիւը այնչափ աւելի շատ կ'ըլլայ։ Ուիլսըն, որ այս նիւթին վրայ մասնաւոր հեղինակութիւն մը ստացած է, կը յայտարարէ թէ՝ ամեն մէկ քառակուսի մատնաչափ մորթը 1,066 մազ կը պարունակէ, ուրդ, մարդկային գլխին մակերևոյթը միջին հաշուով 120 քառակուսի մատնաչափ ըլլալով, միջակ գլուխ մը 127,920 մազ կը բովանդակէ։

Եր. ցեր. 10,4 Հոկտեմբ. [28] Թշրինի էվ. Եր. գիշ. 13,56

Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Ցճ. Ջէմազ էվ.	Ռումի
9	31	Շբ. ռկ. Սրբոց երկոտասան վարդապետացն՝ Յերոթէոսի, Դիոնէսիոսի, Սեղբեստրոսի, Աթանասի, Կիւրղի Երուսաղէմացւոյն, Եփրեմի խուրին Ասորւոյ, Բարսղի Կեսարացւոյն, Գրիգորի Նիւսացւոյն, Գրիգորի Աստուածաբանին, Եպիփանու Կիպրացւոյն, Յովհաննու Ոսկեբերանին եւ Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյն։	٢٢	٣

Մազերու երկայնութիւնը 3—6 սանդիմէթրէն մինչ 1½—2 մէթր կը տարբերի. կանանց մազերը էրիկ մարդոցմէ և յղկուածները խոպոպուածներէն աւելի երկայն կ'ըլլան։ Մազերու հաստութիւնը մի և նոյն անձի տարիքին, ածխուելուն կամ կտրել տալուն թըւոյն համեմատ կը տարբերի, ձեւն ալ տարբեր է, կըլոր և աւելի կամ նուազ տափակ կ'ըլլայ։ Կլոր մազերը շիտակ կ'ըլլան և որոշ ուղղութիւն մը չ'ըն առներ, գլխուն չորս կողմը անշարժ կերպով լինալով ծանրութեան օրէնքին դժուարաւ կը հպատակին. վերջապէս աւելի ցցուած կը մնան քան պառկած։ Տափակ մազերը գանգրաւոր կամ խոպոպ կ'ըլլան, երբ տափակումը չափազանց ըլլայ՝ գռուզ կ'ըլլան։

Մազերու գոյնը ամենասեւէն մինչեւ ամենափայլուն խարտեաշ և ճերմակ գոյնը կը տարբերի և կը փոփոխի. այս փոփոխութիւն իր պատճառին մէջ աւելի կամ նուազ շատ պարունակած երկաթին կը պարտի. աւելցնենք նաև որ մազերը քիչ շատ նուրբ և կակուղ կամ բաւական դիմադրող և շատ խոնաւ կրնան ըլլալ.

Մազերուն թափիլը. — Եթէ հիւանդութեան պատճառաւ ըլլայ ճերաքափ (սաչ դըրանն), իսկ եթէ տարիքի յառաջացումէ պատճառի՝ ճաղատութիւն (տազ) կ'ըսուի։

Եր. ցեր. 10,2 Հոկտեմբ. [29] Թշրինի էվ. Եր գիշ 13,58

10 31 ✠ Կիր. ըԶ. Է. գիւտ խաչի. Գիւտ խաչ. Հինգերրորդ կիւրակէ եօթն շաբաթուց. Հարսանիք ։ ԻՐ Չ
☾ Վրջ. քռ, ժմ. 6 ր. 34։ Ամպամած օր ։

— Ջուարճութիւնք անունդի կը նմանին, ամենէն պարզերը միայն չ'են զզուեցներ զմեզ.

Հերաթափ. — Հերաթափը յաճախ մասնակի է քան ամբողջական, գրեթէ միշտ անկանոն և տեղ տեղ ցատկելով կը յառաջանայ ։ Այս հիւանդութիւնը հետեւեալ զանազան պատճառներով կը գոյանայ — մազոտ մորթը անմաքուր պահել, խուղեր գործածել, գրգռիչ հոտեր քսել. Նաև մորթային և ուրիշ հիւանդութիւններ, որպէս օձուկ, Փրէնկի, Թուզլուպալկամ, գոնջ, Թեփախտ և կարճատեւ հիւանդութեանց ապաքինումէ վերջը՝ ինչպէս թիֆօ, ծաղիկ, կարմրախտ, հարսանիթ, դժուար տղաբերք. սիրոյ հաճոյից գործածութիւն, ծայրայեղ նիհարութիւն և տկարութիւն, ստամոքսի ցաւ և շաքարախտ ունեցողներ եւս ժամանակէն առաջ իրենց մազերը կորսնցնելու տրամադիր են ։

Այս թուումներէ հերաթափի պատճառներուն ո՞րչափ զանազան ըլլալը կը հասկցուի, հետեւաբար անոր դարմանումը զայն պատճառող հիւանդութեանց դարմանումէն կախում ունի. եթէ այդ հիւանդութիւնները դարմանուին՝ մազերու թափիլը կը դադրի. ուրեմն երբ մէկու մազերը թափիլ սկսին, պարտի անմիջապէս ճարտար և մասնագէտ բժիշկի մը դիմել ։

Ճաղատութիւն. — Ճաղատութիւնը տարիքի յառաջացման հետեւանքն է, այսու հանդերձ կանուխէն, այսինքն երիտասարդութեան մէջ սկսիլն ալ կարելի է.

Եր. ցեր. 9,59 Հոկտեմբ. [30] Թշրինի էվ. Եր. գիշ. 14,1

11 31 Բշ. ըԿ. Սրբոցն Անաստասայ քահանային, եւ Վասոսի, եւ Թէոդորիտեայ, եւ որդւոց նորա, եւ որք ընդ նմա կատարեցան ։ ԻԴ •

— Մէկը չը յիշուցած երբեք միւսին մի՛ ըսկըսիր ։

այս տեսակ ճաղատութիւնը դեռ շատ քիչ ուսումնասիրուած կազմական տրամադրութիւններէն մին է, Շատ ընտանիքի անդամներ կանուխէն, այսինքն 25 կամ 30 տարիքի մէջ մազերնին կորսնցնելնին տեսնըւած է. հռչակաւոր մորթաբոյժ Տոք. Պազէն այս կանուխ ճաղատութեան շատերը յոդացաւի կը վերագրէ ։

Ջափազանց յուզումները, վշտերը, բարոյական ցաւերը, մտաւորական աշխատութեանց չափազանցութիւնը, յաճախ կրկնուած անքունութիւնը, մեծ քաղքներու խիստ կեանքը, սիրոյ հաճոյից չարաչար գործածումը, բոլոր մասնաւոր հիւանդութիւններէ դուրս մազերու ժամանակէն առաջ թափելու պատճառ կրնան ըլլալ ։ Գաղղիական աչագին և սոսկալի բարձր գլխարկները գլուխը բանտարկելով և օդաւորման արգելք ըլլալով զայն կը ճնշեն, նոյնպէս Փէսը. ասոնք մազերուն շուտ թափուելուն ազդու պատճառներ են, հարկ է թեթև գլխարկներ դնել և փէսին կտուցին չուրջը երեք մանր ծակ բանալ, ինչպէս որ այժմ գըլխարկներու համար սովորութիւն է.

Ճաղատութիւնը սովորաբար գլխուն գագաթնակէտէն կ'սկսի և անմիջապէս ճակատն ու քունքը կը մերկացնէ, միայն թէ շրջանակաձեւ ցանցառ մազեր ձգելով, որ ճաղատը իր կենաց մինչեւ վերջը զայն խընամով կը պահպանէ ։ Ճաղատութիւնը իգական սեռէ

Եր. ցեր. 9,57 Հոկտեմբ. [31] Թշրինի էվ. Եր. գիշ. 14,3

Լտ. Նոյեմբ. | Օր ամսոյ

12 31 Գ.շ. գ.ձ. Սրբոց Հիպիրիքեանց, որք ի Սամուսատ կատարեցան. եւ սրբոյն Ս..երիանոսի Սեբաստա-ցւոյն, եւ Բաբելայ ծերոյն, ութսուն եւ չորից ա-շակերտաց նորին :

— կուշտն անօթիին մանր է փրթեր։

Ցն. Ճնշմաց Էլ. ²⁵ | Թուական ⁶

աւելի էրիկ մարդոց վրայ շուտով կը յառաջանայ, կա-նանց ամբողջական ճաղատութիւնը էրիկ մարդերէ ա-ւելի հազուադէպ է :

Գողմէթիքի վաճառականներուն շաղակրատութիւն-ներուն հակառակ ճաղատութիւնը իրենց դեղերով եւ պատրաստութիւններով չը կրնար բուժիլ, անհրաժեշ-տը փորձառու բժիշկի մը դիմել է, մանաւանդ մաս-նագէտ բժիշկի մը :

Գունաթափութիւնը. — Էրիկ մարդերուն 35 — 40 տարիքին և կանանց քիչ մը շուտ ըլլալով մազերուն մէջ արծաթեայ թելերու փայլը կ'սկսին տեսնուիլ, ալե-ւորութիւնն է որ կ'սկզբնաւորի : Ամենէն առաջ ճերմկցողները քունքերու մազերն են որոց վերջին ծայրէն կ'սկսին : Մազերուն ճերմկնալը թափուելուն տեղի տուող պատճառներէ կը գոյանան, ուրեմն ա-ւելորդ է սա կրկնել այն պատճառները, զորս վերը յիշեցինք.

Սպիտականացման մեքենականութիւնը դիւրին է հասկնալ. մազի պատեաններուն մէջ գտնուած զանա-զան գունաւորիչ երփնանիւթ ծուծին սպառումը եւ անհետանալը մազերը անգոյն կը թողու, որով սպի-տակ թելերը երեւիլ կ'սկսին : Կ'ըսուի թէ խարտեաշ մազերը սեւերէն աւելի ուշ կը ճերմկնան. մազերու ճերմկնալը՝ որ ծերութեան և ընդհանուր կամ մաս-

Եր. ցեր. 9,55 Նոյեմբ. [1] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,5

Լտ. Նոյեմբ. | Օր ամսոյ

13 30 Դ.շ. գ.կ. պահք։ Ցն. կողմայէ ու Դոժ-նօ։

— Կ. Պոլսոյ Եէշէ-լ-լ-րագրի սկզբնաւորութիւն։

1869

— Ունայնամտութեան գինովութիւնն աւ ո-գելից ըմպելեաց գինովութեան պէս մոհարքեր է։

Ցն. Ճնշմաց Էլ. ²⁶ | Թուական

նաւոր հիւանդութեանց հետեւանքն է՝ կեանքի ցա-ւալի միժակներէն մին կը կազմէ. այսու հանդերձ խել մը պարագաներու մէջ մազերու յանկարծ ճեր-մըկնալ կարելի է, ինչպէս կը պատահի ջղային դրու-թեան խանգարման անմիջական ազդեցութեան եւ սաստիկ յուզման մէջ :

Անգլիոյ հռչակաւոր արքունի կնքապահին՝ Թով-մաս Մօրիսի՝ Հենրիկոս ութերորդի կողմէ մահուան դատապարտուելուն օրը մէկ գիշերուան մէջ ամբողջ մազը ճերմկցած է, սոր վրայ զինքը խոստովանցնող կրօնաւորին սքանչելի ոտանաւոր մը գրած է :

Լուի Աֆորձա եւ Լուտովիկոս ԺԹ.ի կողմէ պար-տութեան և գերութեան մատնուած գիշերը իր մա-զերուն ամբողջովին ճերմկնալը տեսած է :

Առանց հեռուներն երթալու, Ռիշա, Սարի, Շար-գօ, Ժէօրժ Բուշէ և ժամանակակից ուրիշ բազմաթիւ բժիշկներ յանկարծական և վայրկենական ալեւորու-թեան դիպուածներ պատմած են, որոնց ստուգու-թիւնը անուրանալի է :

Պէտք է աւելցնել նաև թէ այսպէս յանկարծակի կամ կարճ միջոցի մէջ մազերնին ճերմկցող անձեր շատ քիչ և հազուադէպ են, յետոյ խնդալու առիթ չը տա-լու համար առանց խիստ քննութեան մը զանոնք իբր ճշմարիտ ընդունելու չ'է, ինչպէս որ պարզամիտ պատ-

Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Ճմ. Ձէմազ էվ	Գասըմ
14	30	Եշ. դժ Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանին։ — Յաջողութիւնք՝ մարդոց պակասութիւնները կը ծածկեն, իսկ ընդհակառակն անյաջողութիւնք՝ զանոնք երեւան կը հանեն։	٢٧	٨

մարան մը կը յիշատակէ թէ « Հէ՜ք Մարի Անթուանէթ Թագուհւոյն մազերը դժնդակ փորձութեան քանի մը օրերուն մէջ ճերմակի մօտ աղբէկ գոյն մը ըստացա՜ն...» այսինքն երբ տխուր իրականութիւնը՝ ձերբակալութիւնը տեղի ունեցաւ, Թագուհւոյն մազերը պարզապէս այն պատճառաւ ճերմկցան, որովհետեւ իր տրամադրութեան տակ չ'ունեցաւ այն սեւ գունաւորիչ հեղուկն՝ որ ըստ սովորութեան ամեն օր կը գործածէր...։

Գիտութիւնը կը թուէ նաեւ մասնակի ալեւորութեանց խել մը իրողութիւններ. օրինակի համար՝ գըլխուն միայն մէկ մասին մազերուն ճերմկնալը։ Յիշուած է նաեւ պարբերաբար տեղի ունեցած ալեւորութեան մը պարագաներ, ինչպէս Էօսթէրլէյ՝ իր մազերու վրայ նշանաւոր եւ կատարեալ աշխատասիրութեան մէջ կը գրէ թէ « Տեսած է անձեր, որոնց մազերը կերակուր ուտելէն ալէս կը ճերմկնային, քիչ յետոյ իրենց բնական գոյնը վերստանալու պայմանաւ։» Ալեւորութեան անդարմանելի ըլլալը աւելորդ է յիշել, միայն գունաւորիչ նիւթեր գործածելով կարելի կ'ըլլայ բարեփոխել, իսկ ճաղատները ստիպուած են շինծու մազեր գործածել։

Մորուք. — Մորուքը երեսին մեծագոյն մասը, այտերը, ծնօտը, գունչը եւ վզին մէկ մասը ծածկող մա-

Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Ճմ. Ձէմազ էվ	Գասըմ
15	30	Ուր. դկ պահք։ — Էշն ընկաւ յանկարծ, Գարիի հորը, Էս լաւ է աստ Քանց իմ ախոռը։	٢٨	٩

զերու համախմբում մըն է. մորուքին գոյնը, տեսքը եւ շատութիւնը մարդկային ցեղերու համեմատ կը տարբերի։

Ամեն տեղ՝ մորուքը՝ արբունքին եւ չափահասութեան հասած միջոցին բուսնիլ կ'սկսի, մինչեւ այս վայրկեան երեսը հազիւ նշմարելի աղուամազով մը ծածկուած է, այս աղուամազերը կտրելը եւ կամ երեսը գրգռիչ եւ համեմաւոր նիւթեր քսելը մորուքի աճումը կը փութացնեն։ Նախնիք մորուքին բուսնիլը փութացնել չ'էին փափաքէր, որովհետեւ մորուքին ուշ երեւումը զօրութեանց աճման նպաստաւոր պարագայ մը կը նկատէին։ Մեր դարուն մէջ մորուքի բուսնիլը տկարութեան նշան մը համարուած է. թուլակազմ անձինք, որոնց գունատութիւնը կեդրոնական ոյժի պակասը կը յայտնէ՝ այս վիճակի մէջ կը գտնուին։

Մաղձային կազմ ունեցողներու եւ ջերմ կլիմաներու բնակչաց մորուքին մազերը կարծր ու չոր կ'ըլլան, ինչպէս Արաբացւոց, Հնդկաստանցիներուն, Իտալացիներուն, Սպանիացիներուն եւայլն մազերը։ Աւշային կազմ ունեցողներուն, ցուրտ եւ խոնաւ երկիրներ բնակողներուն ընդհակառակն սովորաբար երկայն, խիտ եւ կակուղ կ'ըլլան, ինչպէս Անգլիացիներուն, Հոլանտացիներուն եւ Շուէտցիներուն մորուքները։

Լտ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Ջմ. Ջէմազ. Էվ.	Քասըմ
16	30	Շբ. տօ. Ամենայն Սրբոց Հնոց եւ Նորոց յայտնից եւ անյայտից։ — Խորէն Արքեպիսկոպոս վախճանի. 1892։ — Երանելի եւ յաջողակ մարդիկ անոնք են՝ որք գիտեն ինքզինքնին փափաքելի ընել։	٢٩	١٠

Եղանակներն ու կլիմաները մօրուքի գոյնին վրայ կրնան ազդել. սնունդը անոր կակղութեան վրայ անվիճելի ազդեցութիւն մը ունի, լաւ և ընտիր սնունդ մը զայն կակուղ և փափուկ կ'ընէ, իսկ դժուարամարս կերակուրները զայն կարծր և խոշոր կը բուսցնեն։ Արիստոտ սնունդի այս ազդեցութիւնը ոչխարներու վրայ եղած և հաստատուած փորձերու հետ կը բաղդատէ. «Որոնց բուրդը այնչափ գեղեցկագոյն եւ թանձրախիտ կ'ըլլայ՝ որչափ արօտավայրը լաւագոյն ըլլայ.»

Հաստատուած է որ հարաւային երկիրներու բնակիչները հիւսիսայիններէն աւելի թխագոյն և թուլակազմ եղողները գրեթէ բոլորովին չէկ մօրուք կ'ունենան։ Հին դարերու մէջ շատ ժողովուրդներ և ի մէջ այլոց Յոյները այս գոյնը կը յարգէին. Եգիպտացիք և Հրէայք ընդ հակառակն անկէց կը զարշէին։ Տարիքը անձի համեմատ աւելի կամ նուազ արագութեամբ մօրուքին գոյնը սեւէն ճերմակի կը փոխէ. նաև սաստիկ վիշտ մը, բարոյական դժնդակ ազդեցութիւն մը, մեծ վախ մը կարող են մի քանի ժամուան մէջ մօրուքին գոյնը փոխել։ Հեղինակ մը կը պատմէ թէ 1793-1794ին Ֆրանսայի մէջ, այն երիտասարդները որ դատապարտուած էին, մէկ օրուան մէջ մօրուքնին ճերմկցաւ։ Տարիքը որչափ յառաջանայ

Լտ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Ջմ. Ջէմազ. Էվ.	Քասըմ
17	30	✠ Կիր. ակ. Ը. զկնի Խաչի։ Վեցերորդ կիրակէ եօթն շաբաթուց Հարսանիք։ ⊕ Ծն. լս. Ժմ. 2 ր. 41։ Հով եւ անձրեւ։ — Պարսկաստանի Քուչան քաղաքը սոսկալի երկրաշարժէ կործանելով՝ 12,000 անձինք եւ 50 հազարէ աւելի անասուն փլատակաց ներքեւ կը թաղուին։ 1893։	٣٠	١١

մօրուքը այնքան աւելի շուտ կը բուսնի. երկարատեւ հիւանդութեան մը, ինչպէս թոքախտի ենթակայ անձերէ շատերուն մօրուքները ամենայն արագութեամբ կ'աճին։

Համեմատաբար մօրուքը շուտ շուտ կտրելը ածիլելէն աւելի նախամեծար է սակայն անոնք որ կը ածիլուին շատ գէշ չեն ըներ։ Խել մը հիւանդութիւններու մէջ մօրուքը, ինչպէս նաև մազերը կտրել օգտակար է. այս գործողութեան լաւ արդիւնքները բժիշկները վայելած են, բայց միւս կողմէ աբեղայի մը մասնաւոր մէկ վիճակը կը յիշուի որ ամեն անգամ ածիլուելուն տեսողութիւնը կը կորսնցունէր։

Ամեն ազգ առհասարակ մօրուքը զօրութեան մը նշան կը նկատեն, արդարեւ դէմքին կորովութեան ամենամեծ արտայայտութիւն մը կուտայ. ժամանակաւ Գերմանիոյ մէջ մէկու մը մօրուքը կտրելը ամենամեծ նախատինք մը կը համարուէր, իսկ Հնդկաստանի մէջ մեծ ոճրագործներու նման կը դատապարտուէին և կը պատժուէին։

Մօրուքը առողջաբանական տեսակէտով օգտակար կը նկատուի, երեւելին Կալիէն կ'ըսէ «Մօրուքը ոչ միայն մարմնոյն ծածկած մասերը կը պահպանէ, այլ և դէմքին զարդարման կը նպաստէ». արդարեւ մօրուքը կոկորդի և ակռայի ցաւերու դէմ պաշտպան

Լտ. Նոյեմբ. | Օր ամսոյ

18 30 Բշ. բձ. Սրբոյն Ստեփաննոսի Հռովմայ հայրապետին, եւ քահանայից եւ սարկաւագաց եւ ժողովրդոց. Տն. Ծնընդեան պահոց. [29 օր] Հռ. Փոխադ.–[30 օր]: ١ ١٢

— Կ. Պոլսոյ Նախկին Պատրիարք Յակոբոս Արքեպիսկոպոս վախճանի ի Ս. Երուսաղէմ. 1862

Ճ. Ջէմազ ըլ ախր | Քասըմ

դեր մը կատարել կարող է: Պարոն Ջօքալըօքի ակռաներու մասին հետաքրքրաշարժ վիճակագրութիւն մը կազմած է. երբեք ածելի չը բռնուած 15 անձանց վրայ միայն 8 ակռայ քաշած է մինչդեռ միշտ ածիլուող ուրիշ 15 անձերու վրայ այս գործողութիւնը 26 անգամ կատարած է, նոյն հեղինակը նաեւ մեզ կը վստահացնէ թէ երեսի ջղացաւ ունեցող հիւանդներու ածիլուիլը արգիլելով բուժած է:

Բազմաթիւ անգլիացի բժիշկներ մօրուք կրելը կը խրատեն. Մէրսէր Ատամս կ'ըսէ թէ ակռաները, բերանը և լորցունքի դեղձերը որք այնչափ մարսողութեան կը նպաստեն, մօրուքով կը պաշտպանուին եւ տաք կը մնան:

Պեխ. — Պեխերը շնչուած օդին օտար մարմինները արգիլելու և ցրտութեան սաստկանը թեթեւցնելու միջոցներ են. քար տաշելու նման փոշալից արհեստներու մէջ՝ որոց փոշիները արհեստաւորին կեանքը կը կարճեցունեն՝ վտանգը թեթեւցնելու համար անոնց պեխեր կրելնին կը յանձնարարուի:

Տօքթ. Պլէխէր կը յայտարարէ թէ պեխերը ոչ միայն ձմրան և ցուրտ կլիմաներու մէջ տաք կը բռնեն, այլ և շատ տաք եղանակի մէջ կը զովացնեն, վասնզի, արտաշնչումը որ պեխերը կը խոնաւցնէ՝ շոգիանալով տաքութեան մէկ մասը կը ջնջեն: Երկաթու-

Լտ. Նոյեմբ. | Օր ամսոյ

19 30 Գշ. բկ. Սրբոյն Ակեբսիմեայ եպիսկոպոսին եւ Յովսեփայ քահանային, Այիթալայ սարկաւագին եւ Պղատոնի վկային: ٢ ١٣

— Մեր սրտին համար ի՞նչ է աշխարհ առանց սիրոյ: — Առանց լուսոյ մոգական լապտեր մը:

Ճ. Ջէմազ ըլ ախր | Քասըմ

ղիներու հնոցպանները և մեքենավարները մթնոլորդի փոփոխութեանց և ջերմութեան յանկարծական յեղաշրջմանց ենթակայ ըլլալու միշտ ստիպեալ են մօխրի եւ ածուխի փոշիներով լի օդ մը շնչել, ասոնք բազում ժամանակէ՛ի վեր իրենց պեխերը աճեցնելու օգտակարութիւնը ճանչցած են:

Եզրակացութիւն. — Բոլոր նկատողութիւնները մէկ կողմ ձգելով պէտք է գիտնալ թէ մօրուքը եւ պեխը բացօդեայ ապրող և կամ ջերմութեան յանկարծական փոփոխութեանց ենթակայ անձերու օգտակար են, ասոնք միշտ չոր եւ մաքուր պահելու են:

Մազերու շատութիւնը և աճումը միշտ զօրութեան մը նշան համարելու չ'է, որովհետեւ թոքախտաւորները յաճախ շատ մազոտ կ'ըլլան, այս սխալ կարծիքը անշուշտ Սամսոնի պատմութեան վրայ կազմած են, որ ինչպէս կը պատմուի, իր բոլոր ոյժը մազերուն մէջ կը գտնուէր:

Մազերը ողորկ, ալեծածան, գանգուր եւ գըռուզ կրնան ըլլալ, այս վերջինը մասնաւորապէս սեւամորթերու մէջ կը տեսնուի. յայտնի չէ թէ Արիստոտ ինչու համար չիտակ մազերու մէջ երկչոտութեան և վատասրտութեան նշան մը կը տեսնէր, այս գաղափարին հակառակ Նափոլէոն Ա. որ իր քաջութեան արժանիքը ցուցուցած է, բոլորովին տարբեր հանգա-

Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազ ախր	Թամուզ
20	30	Դշ. գձ. պահք. Տօմ. Տրէ [30 օր] ։ Յն*. Միքայէլ հրեշտակապետին և ամենայն երկնային զօրաց։ — Մարդ հպարտանալու իրաւունք կ'ունենայ՝ երբ ուրիշներէն առաջ նշմարէ թէ՝ տաղանդի տէր է։	Բ	Ժէ

ժանգ մը կը ներկայացնէր։

Մազերը իրենց կազմութեան մէջ ճարպ և երկաթ կը պարունակեն, ճարպը գեղձերէ եւ երկաթը արիւնէն կը քաշեն. շատ հեղինակներ կը մտածեն թէ խիստ երկայն մազերը նիհարութեան և անարիւնութեան պատճառ կը դառնան, վասն զի իրենց մէջ չափազանց երկաթ կը պարունակեն, զորս արեան մէջ գտնուած գնդակներէն կը քաշեն, հետեւաբար արիւնը իր երկաթին մէկ մասը կորսնցունելով կը տըկարանայ։

Մազերու քիմիական բաղադրութիւնը յայտնելով կը կարծենք թէ մազերու թափուիլը կրնանք արգիլել իրենց ոյժ և կենդանութիւն տուող արմատական միջոց մը ցոյց տալով, որ երկաթի բաղադրութիւններ և ճարպային օծանոյշներ գործածելու մէջ կը կայանայ։ Ճարպային օծանոյշները մազերը կակղցնելնուն պատճառաւ հիւանդանոցներու մէջ օճառի (սապօն) տեղ մոմձէթ (քայմաք մէհլէմի) կը գործածեն: Ճաղատութիւն ունեցողները գլուխնին օճառ դպցնելու չեն, այլ պէտք է երբեմն հետեւեալ օծանոյշը քսել, այս օծանոյշը պեխերուն թափուելուն դէմ ալ կ'ազդեն և շատ կակուղ ալ կը պահեն, իբրեւ պեխի իւղ ամենուն կը յանձնարարենք։

Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազ ախր	Թամուզ
21	30	Եշ. գկ. Սրբոց Հայրապետացն Մետրոփանոսի, Աղեքսանդրոսի եւ Պօղոսի խոստովանողին. եւ սրբոց նոտարացն Մարկիանոսի եւ Մարտիրոսի։ Յայսմ. Տրէ [30 օր] ։ Լ. Ընծայումն սուրբ Աստուածածնի ։ — Եթէ առաքինի եւ բարի ըլլալ կ'ուզես, միջինին խօսքն ալ մի' կորեր։	Գ	Ժը

Cold-cream inalterable 50 grrm.
Essence de rose }
Teinture de benjoin } aa 6 gouttes

Գլխանոց. — Գլխանոցի տեսակներն հագուստի այն մասերն են որ գլուխը տաքին, ցրտին, խոնաւութեան, հովին և արտաքին հարուածներու դէմ կը պաշտպանեն. Ճակատնոցը արեգական ուղղարձակ ճառագայթներու ներգործութենէն զերծ պահելու միջոց մըն է, այս նպատակին յարմարելու են գլխանոցները։

Ֆօնսակրիվի հետ պիտի կրկնենք թէ լաւ գլխանոց մը պարտի իրեն կցել բազմաթիւ յատկութիւններ, եղանակին համեմատ գլուխը պատշաճապէս պատըսպարելու և թեթեւ ըլլալու է. իր եւ գլխուն մէջ տաք և խոնաւ օդի մաս մը չը բանտարկելու համար բաւական թուով ծակտիկներ ունենալու է, այնպիսի հաստութիւն մը պէտք է ունենայ որ ճակտի մկաններուն կծկումներուն դիւրութիւն տայ և ո և է ճընշում չը կատարէ։

Նորածիններու համար գլխանոցը մեծ կարեւորութիւն ունի, լաւագոյնը մինչեւ ճակատը և գաղտունը ծածկող կտաւէ պարզ գտակ մըն է որուն վրայէն անցնելու է ծնօտին տակէն ժապաւէնով կապուած

Եր. ցեր. 9,38 Նոյեմբ. [10] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,22

Լտ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազ. ախր	Քասըմ
22	30	Աւր. դկ. պահք. Լ. Զենոբեայ կուսին. ◉ յԱղեղնաւորն. ժմ. 22 ր. 33. Տճ. Պուրճի քավս. — Անկումներ կան, որ կը բարձրացնեն զմարդ, ինչպէս յաջողութիւններ կան որ կը տապալեն ։	٥	١٦

դերձանէ գլխանոց մը. Մանուկները երբ քալել ըսկըսին իրենց ազանչելի գլխանոցն այն թեթեւ առաձգական և դիւրադեք կիտոսկրեայ մազալից գտակն է որ օդը կը թողու ազատ անցնիլ և արտաքին հարուածներու և անկումներու դէմ կը պաշտպանէ ։ Բիչ յետոյ մինչեւ պատանեկութիւն թեթեւ ու չուխայէ եւ մեծկակ հակատնոցով գլխարկներ (գասքէթ) գործածելու է, այս տարիքին մէջ թաղեայ և յարդեայ գլխարկները յարմար չ'են. ասոնց համար՝ բնակարաններու և անկողիններու մէջ գործածելու լաւագոյն գլխարկը երբէք չ'ունենալն է, բաց գլուխ նստիլ ու պառկիլը լաւ է ։

Զափահասներու միակ գլխանոցները լայն շրջանակով մոխրագոյն կամ կասկագոյն կակուղ թաղեայ և յարթեայ փեղոյրներն են ։ Դժբաղդաբար այսօր մետաքսեայ գլխարկը քաղաքակրթեալ ազգերու մէջ տիրաբար կիշխէ, ասոր չափ անհեթեթ, ծանր, դըժուարակիր և անշնորհ փեղոյր մը չկրնար ըլլալ. ճակատը կը ճնշէ և գլուխը անբաւականապէս կը ծածկէ, աչերը շատ դէշ կերպով, իսկ վիզը և ականջները երբէք չպաշտպաներ. գլխուն վրայ մշտակայ խոնաւութիւն մը և տաքութիւն մը կը պահէ, իր պատճառած կէս գլխացաւերը և ջղացաւերը անթուելի են հակառակ այս վնասներուն նորաձեւութեան հետե-

Եր. ցեր 9,36 Նոյեմբ. [11] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,24

Լտ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազ. ախր	Քասըմ
23	30	Շբ. դկ. Սրբոց հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքայէլի և ամենայն երկնային զօրաց ։ — Տիկին կատարինէ Լազարեանց, որ 70,000 րուպլի նուիրեց Լազարեան ճեմարանի եւ Բեդերպուրկի ու Մոսկուայի Հայ եկեղեցեաց, վախճանի [1880] ։	٦	١٧

ւողութիւնը և պչրասիրական ունայնամտութիւնը այնքան յառաջացած է որ ոչ մի բան անոր գործածութիւնը չը պիտի կրնայ արգիլել ։

Ծերերը եւ առհասարակ բոլոր ճաղատները, հետեւաբար ջերմութեան փոփոխութեանց խիստ դիւրազդեցիկ անձերը եթէ հարբուխներէ, յամառ գըլխացաւերէ և ակռայի ցաւերէ ազատ մնալ կը փափաքին, պարտին ցերեկները շինծու մազ եւ կամ մետաքսեայ կամ թաղեայ գդակ (թաքեայ) մը կրել և երեկոյին ալ բամպակէ թեթեւ գտակ մը դնել ։

Այս բացատրութիւններէ պարզ կը հետեւի թէ մեր գործածած գլխարկները առողջապահիկ օրինաց անյարմար են. եթէ երբէք կը հաւատանք թէ առողջաբանութիւնը և պատշաճի օրէնքը կը պահանջէ գլուխնիս ծածկել, պարտինք գործածել այն տեսակ գլխանոցներ զորս վերը յիշեցի, տարիքի և պարագաներու համեմատ ։

Զը պիտի խօսիմ կանանց փեղոյրներուն վրայ, որք խիստ քմահաճոյ և գրեթէ միշտ առողջապահական սկզբանց հակառակ են, որչափ չարասիրտ ըլլալու եմ որ անոնց փափուկ եւ դիւրազգաց սիրտերը վշտացունեմ խրատելով թէ ձմրան եղանակին իրենց վիզը և ականջը հովին և ցրտին դէմ պաշտպանող գլխացաւերը և ակռայի ցաւերը արգիլող ծնոտի տակէ կա-

Եր. ցեր. 9,34 Նոյեմբ [12] Թշրինի սանի Եր. գիշ 14,26

Լտ. Նոյեմբ. 24 | Օր ամսոյ 30 | Տճ. Ճեմազի ախըր ٧ | Գասըմ ١٨

✠ Կիր. ամ. Թ. զկնի խաչի։ Է. կիւրակէ եօթն չորեքթուց։ Հարսանիք։ Ցն. Յովհաննու ողորմածին։ Տօն է Քրիսոգոնայ։
☽ Ալս. քառ. ժմ 18. ր. 20։ փոփոխական օդ.

— Ձեռքէդ չեկած բանը՝ ուրիշին մի՛ խոստանար։

պով գոց գլխարկներ գործածեն, եւ յանձնարարել որ գիշերուան համար գործածեն կտաւէ կամ տանդելայէ գլխանոց մը, այսինքն պարզ վարսացանց մը որ խիստ յարմար է, և զիրենք յորդորել նաեւ որ աւելի լաւ կրնեն եթէ գլուխնին բոլորովին մերկ ննջեն։

Մազերու առողջապահութիւնը. — Գլխու վրայ անընդհատ կը դիզուի, քրտինք, մորթային և իւղային արտադրութիւնք. այս արտադրեալ նիւթերը ոչ միայն երբ պարզ օտար մարմին մը մազերու մորթին վրայ կ'ազդեն, այլ և խմորուելով կարող են գրգռման բացայայտ պատճառներ դառնալ։ Ասկէ զատ. մազերը բնականէն քիչ շատ խառն չտկելու ընդունակ են, այս պատճառաւ է որ նոր տղայ բերող կանանց և ապաքինող անձանց մազերը սանտրի բիրտ ազդեցութեան չը դիմանալով կը թափին.

Սանտրով և խոզանակով առօրեայ օդաւորելու և օդափոխելու չափ մազերու զօրութեան նպաստող բան մը չ'կայ։ Ակռաները սուր եւ բարակ սանտրեր գործածելու չ'է. ակռաները բաց նօսրա սանտրերը անվնաս են. որովհետեւ սուր եւ բարակ ակռաներով սանտրերը մազերը կը փետտեն և թեփի տրամադիր մազի մորթը կը գրգռեն, որով թեփը կը շատնայ. թեփը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մաշկէն բարակ կտորներ. խոզանակները կարծր ըլլալու չ'են. գլխու արդուզար-

Եր. ցեր. 9,32 Նոյեմբ. [13] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,28

Լտ. Նոյեմբ. 25 | Օր ամսոյ 30 | Տճ. Ճեմազի ախըր ٨ | Գասըմ ١٩

Բշ. բկ. Սրբոյն Մելիտոսի Անտիոքայ հայրապետին, Մինասայ Եգիպտացւոյն, և միւս Մելիտոսի եպիսկոպոսին, Բուրայ քահանային, և Շինու սարկաւագին։ Ցն*. Յովհաննու Ոսկեբերանին. Լտ. Կատարինեայ կուսին.

— Վերանորոգեալ Ղալաթիոյ Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ օծումը. 1888

դի վերաբերեալ նիւթերը միշտ ամենամեծ մաքրութեան մէջ պահելու է։

Գլխու համար շատ դէշ վարժութիւն մըն է նաև ջրով մը մշտակայ լուացումը ըստ Էլինկէրի այս սովորութիւնը վաղահաս ճաղատութեան գլխաւոր սատարներէն մին է. « 100 ճաղատներէ 85 ը կըսէ նոյն հեղինակը երենց երիտասարդութենէն ի վեր մազերնին թրջելու կամ լուալու սովորութիւնը ունէին. եւ ասոնցմէ դուրս անոնք որ մինչեւ իրենց վերջին տարիքնին լաւ զարդարուն մազեր պահած էին, 100 էն 8 միայն այս թրջելու և լուալու սովորութիւնը ունէին։ Ջրին ազդեցութեան տակ մազին կոճղէզը (արմատը) ուռելով կոտրուք, անփայլ և չորցած մազերու իյնալուն տեղի կուտայ »։

Ինչ որ ալ ըլլայ, այն որ ճաղատութենէ կը վախնայ, պարտի ջրավախ ըլլալ, գլուխը ջուրի մէջ թաթխելէ զգուշանալու և ամրան ատք եղանակին գլուխը սպունգով և թաշկինակով չորցնելու է։ Մէկ կամ երկու անգամ մը միայն գլուխը տաք ջրով լուալու է. լեղի ջուրերը լաւ չ'են. այս լուացումէ առաջ հաւկիթի մը դեղնուցին մի քանի կրամ ոսկեբորակի (թէնէքեար) ջուր խառնելով գլուխը քսելը օգտակար է։

Գլխու համար ի՞նչ տեսակ գոզմէթիք գործածելու է, շիտակը ըսելով և ոչ մէկը. — շատ անգամ

Եր. ցեր. 9,30 Նոյեմբ. [14] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,30

Լռ. Նոյեմբ. | Օր ամսոյ | | Տճ. Ճէմազի ըլ ախըր | Գասըմ
26 | 30 | Գշ բժ Սրբոցն Դեմետրեայ վկային, եւ Բասիլիսկոսի քահանային։ Ցն. Փիլիպպոսի առաքելոյն, եւ Բարեկենդան քառասնօրեայ պահոց Ծննդեանն Քրիստոսի։ — Ձե՛ս կարող բարիք ընել, գէշութիւն ալ մի՛ ըներ ։ | Թ | Ի

մազերու յարմար ներդաշնակ ուղղութիւն մը տալով գլխաշարդը դիւրացնելու համար օծանոյշներու (բոմաթա) գործածութիւնը անհրաժեշտ դարձած է։ Օծանոյշները՝... որ դիւրաւ կը ծթին և գլխու վըրայ գգուիչ, ռետինային, աղտոտ եւ թանձրախառայ գօտի մը ձգելով զայն մաքրելու մշտատեւ
ուրն ճնացորդ մը ձգելով զայն մաքրելու մշտատեւ հոգնութիւնը կը հարկադրեն. ասոնք մազերու համար խիստ վտանգաւոր են։ Իւղերը օծանոյշներէն նուազ վնասակար են, մանաւանդ հնդկաւղը որ քիչ կը ծթի. կլիսէրինը որ քիմիապէս տեսակ մը ոգի է և իւղին ֆիզիքական յատկութիւնները ունի առանց անոր վնասակարութիւնը ունենալու, որով երբեւ մազի անվնաս իւղ մը կրնայ յանձնարարուիլ. մազերու համար յետագայ անվնաս բաղադրութիւնը կը յանձնարարենք։

Alcool 90 կամ vieux rhum	100	gram.
Glycerine trés pure	10	»
Essence de rose	10	gouttes

Ժամանակակից բժշկութիւնը հաւանօրէն ժապօրանդիի նման մազերու բուսնիլը դրդող և գունաւորման նպաստող պատուական նիւթ մը, նոր բոյս մը գտած է։

Բազմաթիւ բժշկական նպաստաւոր փորձեր մեզ

Եր. ցեր. 9,29 Նոյեմբ. [15] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,31

Լռ. Նոյեմբ. | Օր ամսոյ | | Տճ. Ճէմազի ըլ ախըր | Գասըմ
27 | 30 | Դշ բկ. պահք։ Ցն. Սկիզբն պահոց Ծննդ. Քրիստոսի։ — Զմիւռնիոյ Մեսրոպեան վարժարանի հաստատութիւնը 1775։ — Վերմակիդ չափ երկնցուր ոտքերդ։ | Ժ | ԻԱ

կ'ստիպեն զայն մեր ընթերցողներուն ջատագովել եւ յանձնարարել որ այս տերեւին թրջոցով գլուխնին սրսկելով լոգանք ընեն։ Այս բոյսը դեղարաններու մէջ աժան գնով կը ծախուի. հետեւեալ կերպով պատրաստելու է. 1 օխայ պաղ ջուրի մէջ 50 տրամ ժապօրանտիի տերեւ, 15 օր մէջը ձգելէ վերջը քամելով ջուրը առնելու է. սոյն քամուած ջուրին մէջ 100 էն 10 մաս զընագնայի ճեղուկ (խիւլասայ) եւ բէնզինի տ'արնիքա աւելցնելու է։ Այս բաղադրութիւնը գունաթափութեան և ճաղատութեան դէմ կրնայ օգտակար ըլլալ։

Մազերը ուզուած դիրքի մէջ կեցնող նիւթերը գըրեթէ միշտ գազի խէժէ (քիթրէ) Ռէտինէ եւ սէրկեւիլի հոյզէ բաղադրեալ են։ Ասիկա վնասակար բաղադրութիւն մ'է որ գլուխը կը գրգռէ ու կ'աղտոտէ եւ մազերուն սննդառութիւնը կը խանգարէ, մանաւանդ մազերը իրար կպցնող գոլմէթիքները խիստ վնասակար են, քաջառողջ ապրելու համար հարկ է մազերը շատ չը տանջել. մեր սիրուն մազերը կը խնդրեն եւ կը պաղատին որ զիրենք շատ չը չարչարենք։

Մփանքը և կարմրած երկաթով գանգրուածքը եւս մազերուն կեանքը կը կարճեցնեն. ասոնք ոչ միայն մազերը քաշկռտելով կը նեղեն, այլ և մանաւանդ երկաթ ունելիներուն տաքութիւնը անոնց ան-

Եր. ցեր. 9,27 Նոյեմբ. [16] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,33

Լռ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազ ախր	Ռումի
28	30	Եշ. գձ. Սրբոցն Գուրիասայ, Սամոնասայ, Աբիբայ սարկաւագին, Բոմանոսի միայնակեցին, մանկանն խոստովանողին եւ Հիւսիքոսի զինուորին. Ա. Հոփէրոյ [30 օր]. ծն. Մոդբետոֆ ոսեփոդոնիչեն. — Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորչի խոր վիրապէն ելած օրը 301.	١١	٢٢

դամակազմական կազմակերպութիւնը խանգարելով խեղճ սիրուն մազերուն փճացման պատճառ կ'ըլլան։ Մեր ազնիւ ընթերցողուհիներուն՝ որք պչրանքի հաճոյքէն բաժնուիլ չեն ուզեր, ներելի է միայն գործածել իրենց թղթագանգրածները և պիկուտին (bigoudis) խրատելով որ ամենայն փափկութեամբ գործածեն։

Երկու ամիսը անգամ մը մազերը կտրելով զայն զօրացնելու է. մազերը խիստ կարճ կտրելու չէ մեր բարեխառն կլիմային մէջ ուր օդային եւ մէտէօրաբանական փոփոխութիւնք այնքան յաճախ են. ընդհակառակն փողտապի, ակռայի ցաւի, ականջի հիւանդութեանց քիթի և կոկորդի հարբուխներուն պատճառ կ'ըլլայ։

Նոյնպէս մանկական կենաց երեք չորս տարիներու միջոցին երախաներուն մազերը կտրելու չէ, շատեր զայն հոգալու ստապատիր պատճառներով մանկական քնքուշ գլխին հոծ մազերը անգթօրէն կը ջարդեն. այն սիրուն և փափուկ մազերը որ մանկան պաշտպանիչ բնական բուրդն է. Գաղճնավ ճշդապէս կը վստահացնէ թէ ամենէն գեղեցիկ և հաճոյալի մազերը անոնք են որոց երբէք մկրատ դպած չ'են. ուրեմն հա՞րկ է կտրելու հօռի սովորութեան հետեւիլ...։

Մազերու թափուելուն դէմ ի՞նչ ընելու է. — Պէտք է

Եր. ցեր 9,26 Նոյեմբ. [17] Թշրինի սանի Եր. գիշ 14,34

Լռ. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ճէմազ ախր	Ռումի
29	30	Ուր. գկ. պահք. — Ռուսահայկան Գէորգ Ախվերտեան վախճանի 1861. — Զուարթութիւնը կենաց ամենէն մեծ հըրապոյրն է.	١٢	٢٣

սկսիլ մազերը յաճախ կտրել և կամ եթէ երբէք ածելին մօրթը չը դրգռէր, ածիլելու է։

Եթէ մազերը չոր են ի՞նչ ընելու է. — Հնդկախւղը ծծումբով կամ քափուրով եւ կամ ցուպանով (գաթրան) խառնելով գլուխը օծելու է։

Երբ մազերը խղոս ըլլան ի՞նչ ընելու է. — Սօտայի կամ ռսկեբորակի ջրով լուալու է։

Երբ գլուխը թեփոտ է ի՞նչ ընելու է. — Պէտքէ ցարասի (bouleau, քուշ աղածը) բալասան և ուիլ տը գար գործածել։

Երբ մորթային կեղեւներ (գապուգ) կան ի՞նչ ընելու է. — Ջանոնք ճգելու համար նախապէս փաթթէսի ալիւրէ ծեփձլիք մը դնելու է. յետոյ քսելու է հետեւեալ բաղադրութիւններէն մին, Glycerolé d'amidou 80 partie, Bismuth 10 partie եւ կամ Vaseline 30 partie, oxide de zinc 3 partie

Աստղկային լերան եւ անութի մազերը վար տալու համար ի՞նչ ընելու է. — Սովորաբար Արեւելքի մէջ գործածուած դեղը զառիկային ձեռսակար բաղադրութիւնն է։ Զմարած կիրի փոշի եւ նշայ 10 ական մաս, Սիւլֆիտրաք տը սուտ 5 մաս։ Այս փոշիի խառնուրդը գործածելիք պահուն պէտք է այնքան ջրով թրջել որ սերի մը թանձրութիւնը առնէ, յետոյ մազերը վար տալիք տեղերը քսելով 5 կամ 8 վայրկեան

30	30	Շբ. գձ. Սրբոց առաքելոցն Անդրէի և Փիլիպպոսի. Լ. Անդրէէ [illegible]։ — Խուլ եղողը գիմացինն ալ խուլ կը կարծէ։	ԺԳ	ԻԴ
Լա. Նոյեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Հիմսք ամս.	Գնաբոլ

սպասելէ վերջը թուղթի կտորներով դանակի պէս մազերը եւ դեղը վար տալու է և վերջը տաք ջրով լուալու է. երբ մորթը կարմրի կամ ցաւի պէտք է քիչ մը Cold-Cream կամ վազելին քսել.

ՏՕՔԹ. Կ. Յ. ՓԱՇԱՅԱՆ

ՍԵՒ ԳՈՒԼՊԱՆԵՐԸ ԼՈՒԱԼ

Սեւ դերձանով հիւսուած գուլպաները, լուացուելով շուտով գոյներնին կը նետեն. ուստի աճառով մի՛ լուաք զանոնք, այլ կաղուղ ցորենի թեփի ջրոյ մէջ. երբ գուլպան ջրէն հանէք, լաթի մը մէջ փաթթելով ուժով քամեցէք. յետոյ շուք մը կրակի վրայ չորցուցէք, ո՛չ թէ բաց օդին և արեւին։ Այս միջոցին շնորհիւ, սեւ գուլպաներն իրենց գոյնը չ՚են փոխեր։

ՔԻՆՔԻՆԱՅԻ ՕՇԱՐԱԿ

Առէք 10 կրամ քինքինայի կեղեւ և քիչ մը ջուրի մէջ ձգեցէք 24 ժամ։ 500 կրամ շաքար կտրեցէք հաւկըթի ճերմկուցով կէս քիլօկրամ ջուրի մէջ և մէջը լեցուցէք քինքինան բարակ կտաւէ մը անցնելէ յետոյ։ Այս միջոցը աժան է և թէ անարատ։

1	30	✠ Կիր. Դ՛. Ժ. զկնի խաչի. Բարեկենդան պահոց Ծննդեան. Լ. Գեւորգեայ. և [illegible] Գո-[illegible], որ է [illegible] Ծննդեան [illegible]։ — Աշխարհի մէջ մարդ իրեն վայլած բանը չըներ, ուրիշներուն ըրածը կ՚ընէ. Ո՞ւսկից յառաջ կուգայ այս օրինակը.	ԺԴ	ԻԵ
Լա. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Հիմսք ամս.	Գնաբոլ

ՓԵՍԱՅՈՒԻՆ ԵՐԱԶԸ

ԱՌ Վ. ՄԱԼԷԶԵԱՆ

Հայու տան մը մէջ հարսանիք մը կար։
Ալ պէտք չէ, կարծեմ, ըսել ընդ երկար
Թէ՛ վերէն մինչեւ վար տունն էր լեցուն.
Վարդապետ, տէրտէր, ժամկոչ, տիրացու,
Եւ հրաւիրեալը խառն, ամէն տեսակ
Ցոյց տային հագուստ, դէմք, տարիք, հասակ.
Հարսնեւոր էին — ի՜նչ հաճելի դեր —,
Ամենուն ալ դէմքն ուրախ, զըւարթ էր,
Փեսացուէն զատ թերեւս, որ, լըռին
Գլխիկոր նստած, խոկմանց մէջ խորին
Կամ երազոց մէջ ընկղմած թըւէր.
Հարսնեւցուն, կուրծքին ծալլած իր թեւեր,
Շիկնոտ, պըսակի ժամուն կ՚սպասէր.
Երբ դպրաց ձեռքը վառեցան լոյսեր.
Կըլերն ըզգեցաւ շուրջառ ու փիլոն,
Եւ ներկայք բոլոր գալով խռնիլ հոն,
Հարսն ու փեսացուն դէմ առ դէմ բերին

Եր. ցեր. 9,22 Նոյեմբ. [20] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14.33

Լռ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ճճ. Ջէմազ ախր.	Գասըմ
2	30	Բշ. ած. Ա. օր պահոց Ցինակաց: ☾ Լր. լս. ժմ. 16. ր. 31. Մեղմ դեղ և մեղմ անձրեւ: — Մեծն Նաբոլէոն կայսր կ'օծուի. 1804. — Մարդս շատ անգամ տկար ու խիստ է այն պարագայներուն մէջ՝ ուր հարկ է որ տոկուն ու մեղմ ըլլայ.	١٥	٢٦

Եւ հարբուխոտ ձայնին հնչեց տէրտէրին
Որ «Առեա՛լ ըղձեռն...» ըսելով, վեց բառ,
Ջանոնք իրարու շղթայէր խապառ...
Բիչ մ'ետքն ըսկըսան շարականք ալու,
Այն ատեն նըշան ըրին մի տըղու
Զոյգ մ'աթոռ բերել տըւին որ յոտին
Զը կանգնին ալ հարսն ու փեսան, նստին:
— Խունկին ծանր ու մեղկ, արբուցիչ հոտէն,
Բիչ մ'ալ հեղցուցիչ տաք մթնոլորտէն,
Մինչդեռ շարականք տեւէին տակաւ,
Փեսային վըրայ թմրութիւն մ'եկաւ,
Եւ յոգնութեան ու յուզման տակ ներկուն
Ըսկըսաւ քաշել քաղցր ու խո՛ր մի քուն...
— Շարականն ալու անընդհատ տեւէր,
Խունկի ծուխն հեզիկ բարձրանար ի վեր,
Եւ ճարճատէին մոմեր լուսարձարձ
Երբ մեր փեսացուն արթնցաւ յանկարծ
Եւ գոչեց. — «Կեցէ՛ք, տէրտէ՛ր, վարդապե՛տ,
«Դուք զիս պըսակել կը փութաք թէպէտ,
«Բայց ամուսնանալ՝ ա՛լ չեմ ուզեր ես...: »
Ապշութիւն պատեց ամենուն երես.
Եւ երբոր անցաւ առաջին ցնցում՝
Ըսկըսաւ տիրել մեծ իրարանցում...:
Վարդապետն հարցուց. — «Սիրելի՛ս, ինչո՞ւ...:»

Եր. ցեր. 9,21 Նոյեմբ. [21] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,39

Լռ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ճճ. Ջէմազ ախր.	Գասըմ
3	30	✠ Գշ. ակ. Բ. օր պահոց Ցինակաց: Ընծայումն Սուրբ Աստուածածնի ի տաճարն: Ես. Յն*:	١٦	٢٧

— «Երազ տեսայ որ ես երկու մանչու
«Հայր պիտի ըլլամ» ըսաւ փեսացուն,
«Որոնց մին՝ բաւեր, ծեւերով փըցուն,
«Դըրամ շորթելու լոկ պիտի զբաղի,
«Իսկ միւսն ալ, անսիրտ, անգութ, կատաղի,
«Մարդասպան՝ ախտերն ու մահն անխընայ,
«Իրեն գործ, շահու դուռ պիտ'ունենայ.
«Ո՛չ, չեմ կարգըւիր, չեմ ուզեր պըսակ
«Որմէ ինծ ծընին որդիք այդ տեսակ
«Որց չար վարքն ու քար սիրտն, ամէն ատեն,
«Հանգիստս, անունս ու պատիւս աղարտեն...: »
Վարդապետն, հեզնոտ, յարեց. — «Ա՛յ տըխմար,
«Հոգ մի՛ ըներ այդ երազիդ համար
«Երկու մանչերուն, դիւրին է ճամբան,
«Մին բըժիշկ կ'ընես, միւսն ալ փաստաբան.
«Ազատ արհեստներ, որով ցայգ եւ տիւ,
«Կը շահին դըրամ, դիրք, անուն, պատիւ.
«Եւ թէ՛ ընտանեաց, թէ իրենց ազգին
«Անդամներ սեպուին ընտիր, թանկագին...
«Եւ յայնժամ վըրադ նախանձին շատե՛ր...: »
— Կիսատ շարականն յառաջ տա՛ր, Տէրտէ՛ր:

24 Փետր. 1894

ԱՂԵՔՍ. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Եր. ցեր. 9,19 Նոյեմբ. [22] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,41

Ն. տ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ճէմազը ախր	Գասըմ
4	30	Դշ. բձ. Գ. օր պահոց Յիսնակաց։ Առողջութիւն մարմնաւոր, Հանգստութիւն հոգեւոր, Հարըստութիւն չափաւոր, Բարեկամք անկեղծաւոր։	١٧	٢٨

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ՎԵՀԱՊԵՏՔ

Աֆղանիստան. — Էմիր Ապտ-իւլ-Րահման խան, ծն. 1845 — գահակալէ 1880։

Անհալդ. — Ֆրէտէրիկ դուքս, ծն. 17 ապրիլ 1831. — գահակալէ 10 մայիս 1871։

Աննամ. — Թանի-Թաի Թագաւոր, ծն. 1819. — գահակալէ 19 յունվար 1889։

Արժանթինի Հանրապետութիւն. — Տօքթէօր Լուի Սաէնզ Բէնա նախագահ. — գահակալէ 30 սեպտ. 1892։

Աւստրիա-Հունգարիա. — Ֆրանսուա Ժօզէֆ կայսր ծն. 6 օգոստոս 1830. — գահակ. 20 նոյեմբե 1848։

Անգղիա եւ Իրլանտա. — Վիքթորիա Թագուհի ծն. 12 մայիս 1819. գահակալէ 8 յունիս 1837։

Բրուսիա եւ Գերմանիա. — Կիյեոմ Բ. կայսր ծն. 14 յունվար 1859. — գահակալէ 3 յունիս 1888։

Բարաղուա. — Ժուան Կ. Կոնզալէզ նախագահ, գահ. 13 նոյեմբ. 1890։

Բերուի հանրապետութիւն. — Ռէմճիօ Մօրալէս Պէրմիտէզ նախագահ ծն. 18 սեպտ 1836. — գահակ. 29 յուլիս 1890։

Գոլոմպիա. — Մ. Ա. Գարօ նախագահ. — գահակալէ 26 յուլիս 1892։

Գոնկօ. — Լէօբօլ Բ. Պէլճիքայի Թագաւոր, վեհապետ ծն. 28 մարտ 1835. — գահակ. 18 ապրիլ 1885։

Գորէա. — Լի-Հուի Թագաւոր ծն. 13 յուլիս 1851 գահ. յունվար 1864։

Եր. ցեր. 9,18 Նոյեմբ. [23] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,42

Ն. տ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ճէմազը ախր	Գասըմ
5	30	Եշ. բկ. Դ. օր պահոց Յիսնակաց. [illegible]։ — Օր ծննդեան կամ Յովհաննէս Լազարեանցի ի Հին Ջուղայ քաղաքը. 1735։ — Խորութիւնը չը գիտցած ջուրին մէջ մի՛ ցատկեր։	١٨	٢٩

Գօսդա-րիքա. — Ժօզէ Ժ. Ռօտրիկէզ Նախագահ. — գահակ. 26 ապրիլ 1890։

Դոմինիքեան՝ հանրապետութիւն. — Բօլ Քրիւկէր. Նախագահ ծն. 1821. — Գահակ. ապրիլ 1888։

Եգիպտոս. — Ապպաս Բ. Հիլմի խտիվ. ծն. 2 յուլիս 1874 գահա. 26 Դեկտ. 1892։

Զանզիպար. — Սէյիտ Ալի Սուլթան ծն. 1855. — գահակալէ 1 փետրվար 1890։

Զուիցերիա՝ հանրապետութիւն. — Տօք. Շարլը-Էմմանուէլ Սէնէք նախագահ. — գահակ 3 ապրիլ 1892։

Թուրքիա. — ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻՒԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. ծն. 10 փետրվար 1842։ Գահակալէ 19 օգոստոս 1876։

Թունուզ. — Սիտի Ալի պէյ՝ պէյ. — ծն. 1817. — գահ. 16 հոկտ. 1882։

Իտալիա. — Ումպերթօ՝ Թագաւոր. ծն. 2 մարտ 1844. — գահա. 28 Դեկտ. 1878։

Լիւքսէմպուրկ՝ դքսութիւն. — Ատոլֆ՝ Մեծ դուքս. ծն. 12 յուլիս 1817. — գահակ 27 նոյեմբ. 1890

Լիպերիա՝ հանրապետութիւն. — Ժ. Ժ. Չիզմէն՝ նախագահ. — գահակ. 23 Դեկտ. 1892.

Խիվա՝ խանութիւն. — Սէյտ Մէհէմմէտ՝ խան ծն. 1845. — գահակալ. 1865։

Կուադէմալա՝ հանրապետութիւն. — Զօրապետ Պարիլաս նախագահ։ — գահակ. 3 մարտ 1892։

Հապէշիստան. — Մէնէլիք՝ Նէկիւս։ — գահակալ 28 փետրուար 1889։

Հէսս՝ դքսութիւն. — Էրնէստ Լուի՝ Մեծ դուքս. — ծն. 13 նոյեմբ. 1868։ Գահակ 28 փետր 1892։

Հայիթի՝ հանրապետութիւն. — Զօրապետ Ֆ. Հիպօլիթ

Լու. Թնկնսմբ. Օր տարւոյ			Տճ. Ջէմազիըլ ախըր	Թուական
6	30	Ուր. գձ. Ե. օր պահոց Յիսնակաց. Լտ. Նէխոլոյոսէ հայրապետին, պոլոպանին Նաւակերտոյ: — Մարդիկ կան որք միրոյ մէջ կը ջանան կարելի եղածին չափ յառաջանալ, որոց համար ամէն միջոցներն ալ ներելի են, բաւ է որ շուտափոյթ նպատակին հասնին:	۱۹	۲۰

նախագահ. — զահակ. 3 մայիս 1890:

Հավայի. — Բամա-Բագա-Լիլիու Օքալանի՝ թագուհի. ծն. 21 օգոստոս 1838: — զահակ. 8 յունվար 1891:

Հօլանտա. — Ուիլէլմինա [անչափահաս]. թագուհի. ծն. 19 օգոստոս 1880.

Ճաբօն. — Միւտսիւ Հիդօ՝ կայսր ծն. 22 հոկտ. 1852. զահակ. 1 փետր. 1867:

Մէքլէնպուրկ-Շուէրին՝ դքսութիւն. — Ֆրէտէրիք-Ֆրանսուա Գ. Մեծ դուքս. ծն. 7 մարտ 1851. — զահակ. 3 ապրիլ 1883:

Մէքլէնպուրկ-Ստրէլից՝ դքսութիւն. — Ֆրէտէրիք-Կիյեօմ Ա. մեծ դուքս ծն. 5. հոկտ. 1819. — զահակ. 25 օգոս. 1860:

Միացեալ Նահանգք՝ հանրապետութիւն. — Կրօվըր Գըլէվըլէնտ՝ նախագահ ծն. 6 մարտ 1837. — զահակ. 20 փե. 1893:

Մադակասքար. — Ռանավալօնա Գ. թագուհի, ծն. 1861 — զահակ. 1 յուլիս 1883:

Մարօք. — Մօլլա-էլ-Հասան՝ սուլթան ծն. 1831. — զահակ. 13 սեպտեմբեր 1873:

Մեքսիքա՝ հանրապետութիւն. — Գօրֆիրիօ-Տիազ՝ նախագահ. — զահակ. 19 նոյ. 1882:

Մօնաքօ՝ իշխանապետութիւն. — Ալպէր-Օնօրէ-Շարլը՝ իշխան ծն. 1 նոյեմբեր 1848. — զահակ 29 օգոստոս 1889:

Մօնթէնէկրօ՝ Գարատաղ. — Նիքօլա Ա. իշխան ծն. 1841. — զահակ. 2 օգոստ. 1860:

Յունաստան Ժօրժ Ա. թագաւոր ծն. 13 դեկտ. 1845. — զահակ. 24 մայիս 1863:

Նէբօլ. — Ատիրաճ, Սիւրանտրա Պիքրամ Շամշէր ճանկ

Լու. Թնկնսմբ. Օր տարւոյ			Տճ. Ջէմազիըլ ախըր	Թուական
7	30	Շբ. գկ. Սրբոցն Գրիգորի և Նիկողայոսի սքանչելագործ հայրապետացն և միւս Նիկողայոսի հայրապետին ու Միւռոնայ եպիսկոպոսին. Յն. Նեկտարէնէոյ խոստ. Լտ. Սէբայն Ամբրոսիոսէ: — Դարակներդ լաւ կզպէ և դրացիդ գող մի՛ բռներ:	۲۰	۲۱

պահատուր՝ Մահարաճա ծն. 1874. — զահակ. 1884:

Նիգարակուա՝ հանրապետութիւն. — Տօք. Ռօպէրթօ Սաքազա՝ նախագահ — զահակ. 17 փետր. 1891:

Շիլի՝ հանրապետութիւն. — Ծովակալ Ժօրժ Մօնդ՝ նախագահ. ծն. 1847. — զահակ. 14 դեկտ. 1891:

Շուէտ-Նորվէկիա. — Օսկար Բ. թագաւոր ծն. 9 յուն. 1829. — զահակ 6 սեպտ 1872:

Ուրուկուա՝ հանրապետութիւն. — Տօք. Ժիլլիօ Հէրէրա Օպէր՝ նախագահ. — զահակ. 17 փետր. 1890:

Ուալտէք-Բիրմօնթ՝ դքսութիւն. — Ժօրժ Վիքթօր՝ իշխան ծն. 2 յուվար 1831 — զահակ. 3 մայիս 1845:

Չինաստան. — Քուանն Սիւ՝ կայսր ծն. 31 յուլիս 1872. զահակ. 10 յունվար 1875:

Պավերիա. — Օթոն՝ թագաւոր ծն. 15 ապրիլ 1848. — զահակ 1 Յունիս 1886:

Պատն՝ դքսութիւն. — Ֆրետերիկ Ա. Մեծ դուքս ծն. 28 օգոստոս 1826. — զահակ. 24 սեպտեմ. 1856:

Պրունզվիք. — Ալպեր իշխան՝ խնամակալ. ծն. 26 ապրիլ 1837. — զահակ. 9. հոկտեմբեր 1885:

Պելճիքա. — Լէօբօլտ Բ. թագաւոր ծն. 28 մարտ 1835. — զահակ. 28 նոյեմ. 1865:

Պէլուճիստան. — Միր Խօտատատ՝ խան. — Գհկ. 1856:

Պուխարա՝ խանութիւն. Սաիտ Ապտ-իւլ-Ահատ խան՝ էմիր ծն. 1859. զահակ 31. հոկտ. 1835:

Պօլիվիա՝ հանրապետութիւն. — Մ. Պաթիսթա՝ նախագահ. զահակ. 1892:

Պօրնէօ. — Հասիմ-Ճալիլա-Ալամ Աքամալտին՝ Սուլթան. — զահակ. մայիս 1835:

Պրազիլիա՝ հանրապետութիւն. — Պրն. Բրուտէնդի տէ

Եր. ցեր. 9.15 Նոյեմբ. [26] Թշրինի սանի Եր գիշ. 14.45

8	30	✠ Կիր. գծ. Ա. Յիմանակ Հարանց, Լ. Յարութեան Ս. Աստուածածնի յԱննայէ. — Սուրբն Մեսրոպ Մաշտոց Հայոց գրերը գըտաւ. 406։ — Ուտելն ու պառկելը երկուորեակ եղբայրներ են։	ԻԱ	ՐՐ
Լտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Հնմոց ամս	Փետրու

Մօրաէս նախագահ. գահակ. 1894։

Պուլկարիա՝ հարկատու իշխանապետութիւն. — Ֆէրտինանտ տը Սաքս-Գօպուրկ իշխան. ծն. 14 փետր. 1861. — գահակ. 25 յունիս 1839։

Պարսկաստան. — Նասր-էտ-տին Շահ ծն. 27 յուլիս 1831 — գահակ. 7 սեպտ. 1843։

Ռուսիա. — Աղեքսանդր Գ. կայսր ծն. 26 փետր. 1845. — գահակ. 1 մարտ 1831։

Ռումանիա. — Շարլ Ա. Թագաւոր ծն. 8 ապրիլ 1839. — գահակա. 10 մարտ 1831։

Սաքսօնիա. — Ալպէր՝ Թագաւոր. ծն. 11 ապրիլ 1828. — գահակ. 17 հոկտեմ. 1873։

Սաքս-Ալթէնպուրկ՝ դքսութիւն. — Էրնէստ դուքս։ ծն. 4 սեպտ. 1826. — գահակ. 22 յուլիս 1853։

Սաքս-Քօպուրկ-կօթա՝ դքսութիւն. — Ալֆրէտ Ա. դուքս ծն. 25 Յուլիս 1844 — գահակ. 11 օգոստոս 1893։

Սաքս-Մայնինկէն՝ դքսութիւն. — Ժօրժ Բ. դուքս ծն. 21 մարտ 1826. գահակ. 8 սեպտ. 1866։

Սաքս-Ուայմար՝ դքսութիւն. Շարլը Աղեքսանդր Մեծ դուքս ծն. 12 յունիս 1818. գահակ. 27 մայիս 1853։

Սպանիա. — Ալֆոնս ԺԳ [անչափահաս] Թագաւոր. — ծն. 5 մայիս 1836. — գահակ. 5 մայիս 1886։

Սալվատոր՝ հանրապետութիւն. — Զօրապետ Գարլօս Էզէդա՝ նախագահ. գահակ. 20 սեպտ. 1890։

Սամօա. — Մալիէտօա Լաուբէթա՝ Թագաւոր. — գահա. 23 Նոյ. 1839։

Սան-Մարինօ — Տօք. Ժ. Կօզի եւ Ժ. Մարօնիչի խնամակալք. — գահակ. 1 հոկ. 1392։

Սերպիա. — Աղէքսանդր Ա. Օպրէնովիչ՝ Թագաւոր ծն. 2

Եր. ցեր 9,14 Նոյեմբ. [27] Թշրինի սանի Եր. գիշ. 14,46

9	30	Բշ. գկ. Սրբոց կուսանացն Յուլիանեայ և Վասիլիոսեայ. ☾ Վր. +ռ. ժմ. 16. ր. 44. փոփոխական օդ։ — Խրիմեան Մկրտիչ կաթողիկոսի օծումը կատարուեցաւ. 1871. — Ի՞նչ օգուտ ունի աշխարհիս ընդարձակութիւնն՝ երբ կօշիկները նեղ են	ԻԲ	ՐՐ
Լտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Հնմոց ամս	Փետրու

օգոստոս 1876 — գահակ. 22 փետր. 1839։

Սիամ. — Շուլալօնկ Քօմ՝ Թագաւոր ծն. 9 սեպտ 1853 — գահ 19 սեպտ 1863։

Վիւրթէմպէրկ. — Կիյեօմ Բ. Թագաւոր ծն. 13 փետր. 1843. գահակ. 24 սեպտ 1891։

Վէնէզուէլլա՝ հանրապետութիւն. — Զօրապետ Ժօագին Գրէսբօ՝ նախագահ. — գահակ. 28 Սեպտ 1892։

Տանիմարքա — Քրիսթիան Թ. Թագ. — ծն. 27 մարտ 1818. գահակ. 3 նոյեմ. 1863։

Տոմինիքեան հանրապետութիւն. — Զօրապետ Իւլիս Էօռօ նախագահ — գահակ. 8 յուլիս 1886։

Փորթուկալ. — Տօն Գարլօ Ա. Թագաւոր ծն. 16 սեպտ. 1863. գահակ. 7 հոկ. 1889։

Օլտէնպուրկ. — Բիէր Ա. Մեծ դուքս ծն. 27 մայիս 1827 գահ 15 փետր. 1853։

Օնտուրաս՝ հանրապետութիւն. — Զօրապետ Բօնչիանօ Լէվա՝ նախագահ. գահակ. 20 հոկտ. 1891։

Օրանժի հանրապետութիւն — Տօքթ Ֆ. Ռէյց՝ նախագահ — գահակ. 7 դեկտ 1833։

Ֆրանսա՝ հանրապետութիւն. — Պ. Գազմիր Բէրիէ նախագահ ծն. 8 Նոյեմ. 1347. — գահակ. 15 յունիս 1894։

ՄՐՋԻՒՆՆԵՐԸ ՀԵՌԱՑՆԵԼ

Ամեն տան մէջ կը գանգատին տիկնայք մրջիւններու ներկայութենէն ամառ եղանակին մէջ։ Հետեւ-

Ղտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ճ. Չէմազը ախր	Թշրինի
10	30	Գշ. աձ. Սրբոյն Ղունկիանոսի քահանային, և սրբոց Տարագրոսի, Պրոբոսի, Անդրոնիկոսի, Ոնեսիմայ և այլոց աշակերտացն Սրբոյն Պօղոսի։ — Բնական օրէնքով մը մարդկային միտքը միշտ կը գեղեցկացնէ և կը բարձրացնէ իւր զմայլման առարկան։	۲۳	۲٤

եալ պարզ միջոցով կրնաք հեռացնել զանոնք։ Այրեալ փայտի փոշի (բէստէրէ թալաշը) ցանեցէք մրջիւններուն դուրս ելած ծակերուն մէջ։ Նոյնպէս եթէ պարտէզներուն մէջ մրջիւն եղած և անոնց քալած ճամբուն վրայ փայտի սպցուկով խառն ջուր սրսկէք, ամենքն ալ կը հեռանան քիչ ժամանակի մէջ։

ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒ ԽԽՈՒՆՋՆԵՐԸ ՀԵՌԱՑՆԵԼ

Բաւան հարիւրորդամէթր քառակուսի տախտակներու վրայ քաէ հին կամ թթուած կարագ և կամ ճարպ, կրնաս տախտակի տեղ կաղամբի տերեւներու վրայ քսել։ Երեկոյեան դէմ այսպէս պատրաստուած տախտակները պարտէզին մէջ իրարմէ 8—10 մէթր հեռաւորութեամբ կը տեղաւորես ուր որ յարմար դատես։ Առաւօտուն զանոնք խխունջներով ծածկուած կը գտնես, որոց մեծ մասը շատ պզտիկ է։ Սպաննելու համար զանոնք բէթրօլ կապի մէջ ձգելու է։

ՈՏՆԱՄԱՆՆԵՐԸ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ ԵՒ ՈՏՔԻ ԿՈՇՏԵՐ

Ոտնամանը՝ ոտքերը ծածկելով անհարթութեան, ցրտին և խոնաւութեան դէմ կը պաշտպանեն։ Ոտ-

Ղտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Ճ. Չէմազը ախր	Թշրինի
11	30	Դշ. ակ. պահք։ — Կարոլոս ԺԲ. աշխարհակալ վախճանի. 1718։ — Կարելի չէ բաւական առեն միատեղ ապրիլ, առանց մեկզմէկու նմանելու։ Ամեն հաղորդակցութիւն փոխանակութիւն մ՚է։	۲٤	۲٥

նամաններու տեսակները և ձեւերը զանազան են, ինչպէս կլլակօշիկ, մուճակ, կօշիկ եւայլն։

Սրածայր, կամ շատ կարճ, կամ շատ նեղ, և կամ խիստ բարձր կրունկներով ոտնամանները շատ վնասակար են և աւելի կամ նուազ խել մը վտանգաւոր արկածներու պատճառ կ՚ըլլան։

Սրածայր ոտնամանները անհեթեթ բաներ են. մարդ վայրկեան մը իր ոտքերուն վրայ նայիլ կը բաւէ, տեսնելու համար թէ բթամատը երկրորդ մատէն աւելի խոշոր է, և թէ միւս երեք մատերը՝ մինչեւ հինգերորդը՝ երթալով կը կարճնան. այս վերջինն ամենէն կարճն է. Սրածայր ոտնամաններու ներգործութեամբ ոտքերը կը ձեւափոխուին. մատերը իրարու կը մօտենան և իրենց ուղղութիւնը փոխելով եւրու կը մօտենան և իրենց ուղղութիւնը փոխելով ասրածայրութեան քիչ կամ շատ ըլլալուն համեմատ աւելի կամ նուազ իրարու վրայ կը հեծնեն։

Խիստ կարճ ոտնամաններն ալ մատերուն ձեւափոխութեան տեղի կուտան՝ մատերը դէպ ի ներքակային երեսը կը ծռին և կոր ձեւ մը կ՚առնուն։

Խիստ նեղ ոտնամանները ոտքերու բրտութեանց, կօշտերու, մանաւանդ եղունգներու պատճառ կ՚ըլլան, սրածայր կամ շատ կարճ ոտնամաններն ալ այս չարիքներու պատճառ կրնան ըլլալ։

Բայց ամենէն վտանգաւոր չարիքը երկայն կրունկ-

Եր. ցեր. 9,12 Նոյեմբ. [30] Թշրինի սանի Եր գիշ 14,48

Լտ. Դեկտեմբ. 12 | Օր ամսոյ 30 | Եշ. բձ. Սրբոցն Կղեմայ Հայրապետին, և Բոգորատայ, Տոռոմենայ եպիսկոպոսին։ Յ. Անդրէէ առաքելոյն։ Հր. Խոսրովայ, որ է գտնել պայծառ։

— Բացումն Զմիւռնիոյ Ս. Մեսրոպեան վարժարանին, ծախիւք Յովհաննէս Սպորթալեանի, 1886. | Տճ. Ճէմազ. ամս ٢٥ | Գասըմ ٣٦

ներ ունեցող ոտնամանները կը պատճառեն, որոնցմէ մեր վայելչասէրները խապառ հրաժարելու են։ Երկայն կրունկները մարմնոյն ծանրութեան կեդրոնը դէպ ի առաջ կը տեղափոխեն։ Այս տեսակ ոտնամաններ հագնող տիկինները ոստոստելով, թիկունքնին պրկած, գլուխնին առաջ ծռած և մեծ դժուարութեամբ կը քալեն, որովհետեւ մարմնոյ ծանրութիւնը ոտքի մատներուն վրայ կ՚իյնայ. փոքրիկ խոչնդոտ մը բաւական է սխալ քայլ մը առնել տալով առաջնորդել ոտքի գելումներու, ոսկրի խախտումներու և բեկումներու։ Քիչ մը երկար քալելէ վերջը ոտքերնին կ՚ուռին և կը ցաւին։ Իրենց թումբերը (պալտըր) կը բարակնան. այս պարագայն երկար կրունկներով ոտնամաններ գործածող մեր պչրուհիները քննելով կը հաստատուի, որք փափուկ ոտք, նուրբ սրունք և առհասարակ բարակ թումբ ունին։

Վերջապէս, խիստ բարձր կրունկները կանանց արգանդին ծռելուն պատճառ կ՚ըլլան. ասիկայ աւելի վտանգաւոր է, որուն հետեւանքները միշտ գէշ են։ Աւելորդ է ըսել թէ յղութեան մէջ բարձր կրունկներով ոտնաման կրող կիները վիժման ենթակայ կ՚ըլլան և կամ տկար ու յոռեկազմ զաւակներ կ՚ունենան, մանաւանդ եթէ բարձր կրունկներու հետ մարմիննին ալ լանջանոցի (քօրսէ) մը մէջ սեղմեն։

Եր. ցեր. 9,11 Դեկտեմբ. [1] Քեանւ. Էվվէլ Եր. գիշ. 14,49

Լտ. Դեկտեմբ. 13 | Օր ամսոյ 31 | Ուր. բկ. պահք։ Լր. Լուսնի լոյսն։

— Վիրապեցի Կիրակոս կաթողիկոսի ընտրութիւնը. 1441։

— Մարդս իր սիրած բանը գեղեցիկ կը կարծէ և պաշտած դաւանանքը սուրբ. | Տճ. Ճէմազ. ամս ٢٦ | Գասըմ ٣٧

Գէշ շինուած ոտնամաններէ գոյացած բոլոր անպատեհութիւնները բառնալու համար միակ միջոցն է ոտքին բնական ձեւին ճշդապէս պատշաճող ոտնամաններ գործածել։

Բրօֆէսօր Ֆօնսաքրիմի հետ կօշկակարներու յանձնապաստանութեանը վրայ ընթերցողներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք. այս պարոնները ոտքին չափը շատ գէշ կերպով կ՚առնեն. գրեթէ ամենքնին ալ ոտնաչափ (podomètres) կամ թղթաչափ (lanieres de papier) կը գործածեն և առէպ յաճախորդին ոտքը նստած կը չափեն, ինչ որ գերազանցօրէն յոռի է։ Այս դիրքի մէջ ոտքը չափելու չ՚է, մարմնոյն ծանրութենէն զերծ մնալով կը կծկուի և կը կարճնայ. մինչդեռ կանգուն դիրքի մէջ կ՚երկննայ և կը տափակի, ասիկա՝ ալիւր սփռուած տախտակի մը վրայ ոտքին կաղապարը առնելով և երկու դիրքի մէջ առնըւած չափերը իրար բաղդատելով կը հասկցուի։ Առաջին դիրքի մէջ առնուած չափ մը անշուշտ խիստ կարճ այսինքն ձեւափոխութեան և յոռիութեան բոլոր հանգամանքները միացնող ոտնամաններ պիտի տայ. իսկ երկրորդ դիրքին մէջ (կանգուն) ամենէն բնականը ու յարմարը։

Տօքթ. Նիստրոմ կը փափաքի որ (du pied et de la form hygiénique des chaussures) չափը մերկ ոտ-

Եր. ցեր. 9,11 Դեկտեմբ. [Զ] Ռեամ. Էվվէլ Եր. գիշ. 14,49

Լտ. Դեկտեմբ. | Օր ամսոյ | Տճ. Ճէմազ ախր | Քասըմ

14 31 ✠ Շբ գձ. Սրբոց Առաքելոց և առաջին լուսաւորչայն մերոց Թադէոսի և Բարդուղիմէոսի: Յ. Ա. Բոլոռնոյ մարգարէին: ٢٧ ٢٨

— Դէմք մը որքան երիտասարդ ըլլայ, այնքան պայծառափայլ կը շողայ հոգւոյ ճառագայթներով:

քի վրայ առնուի: Արդարեւ գուլպան ոտքը ինքնաբերաբար յուռի ուղղութեան մը մէջ բռնելու և բթամատը երկնցնելու բաւական է: Ոտքին չափը առնելու ամենէն լաւագոյն եղանակը հետեւեալն է. թղթի թերթի մը վրայ ուղղահայեաց գիծ մը քաշելով երկու ոտքերը մերկ մին միւսին քով դնելու է. այնպէս որ երկու բթամատներուն և կրունկներուն դուրս ցցուած մասերը շփշփտակ գան. յետոյ մատիտով մը մատերուն և ամբողջ ոտքին չուրջը գծելու է: Այս կերպով պիտի ունենանք կօշիկի ներբանին (տապան) ճիշդ ձեւը և տարածութիւնը, որուն ներքին ծայրը բթամատին դիրութեամբ տեղաւորուելուն յատուկ կլորաձեւ բութ անկիւն մը կ'ունենայ:

Ուրեմն, կանոնաւոր լաւ ոտնաման մը՝ ոտքին ձեւը ունենալու և լայն ըլլալու է: Ներբանը հաստ, խիտ չոր կաշիէ, շատ հաստատուն, աղէկ կաղապարուած, շատ դիմացկուն, անջրանցիկ, և ոտքէն մէկ տասներկուերրորդ երկայն ըլլալու է: Քալելու ժամանակ պատահած սկրթուքները ցաւալի շփշփումները արգիլելու համար ոտնամանին երեսը՝ թանձրութիւնը ինչ որ ալ ըլլայ՝ միշտ կակուղ ըլլալու է. և վերջապէս կրունկը լայն և հարթ և քիչ մը առաջ ծռած ըլլալու է և բարձրութիւնը երիկ մարդու համար 22՝ կանանց համար 3 սանդիմէթրը անցնելու չէ:

Եր. ցեր. 9,10 Դեկտեմբ. [Յ] Ռեամ. Էվ. Եր. գիշ. 14,50

Լտ. Դեկտեմբ. | Օր ամսոյ | Տճ. Ճէմազ ախր | Քասըմ

15 31 ✠ Կիր գկ. Բ Ցիանակաց Հարսանիք. Ցն. Սոփոնիա մարգարէին. ٢٨ ٢٩

— Ազգ. Հիւանդանոցի բժշկապետ Վիչէն Օրմանեան վախճանի 1883:

— Լաւ չը քննած՝ ամէն լսած խօսքիդ մի՛ հաւատար:

Գաւառացիներուն և մասնաւորապէս երկրագործներուն ճշմարիտ և նահապետական կօշիկը եղող տրեխներուն վրայ ալ երկու խօսք ըսելն աւելորդ չըլլար: Մեր գեղջուկները անոր երեք գլխաւոր առաւելութիւններ կը վերագրեն. — աժան է, ոտքին տաքութիւնը կը պահէ և խոնաւութիւնը ներս չ'անցնէր:

Մեր գիւղացիներն իրենց հետիոտն երկար ճամբորդութիւնները, հողագործական աշխատութիւնները, լեռը փայտի երթալը և վերջապէս որսորդութիւնը տրեխներով կը կատարեն: Շատեր այս աշխատութենէ դուրս ճէմէնի կամ կիսակօշիկ կը հագնին:

Տրեխն իր առաւելութիւններուն հետ անպատեհութիւններ ալ ունի. կարծր և դժուարաթեք ըլլալով իր մշտակայ շփմամբ ոտքին երեսը կը վիրաւորէ և ջրալից բշտիկներու տեղի կուտայ: Սակայն մեր գիւղացիք այս անպատեհութիւններուն առաջքն առնել գիտեն զայն ճասըլ ընելով, որ միշտ կակուղ կը մնայ. ձմեռը ոտքերնին չը մսելու համար տրեխին և ոտքին մէջտեղը մազ, յարդ, խոտ և այլն կը դնեն և արդէն միշտ բրդէ գուլպայ կը հագնին:

Ուրի կօշեր. — Ոտքերուն կօշտը պարզապէս վերնամաշկին կարծրանալն է. Նախապէս երեսանց փոքր ուռեցք մը կը կազմէ, քիչ յետոյ կ'սկսի խորերը թափանցել և կազմել կօշտին արմատը: Շատ ան-

Լտ. Դեկտեմբ. | Օր ամսոյ | | Տճ. Ճէմազի ախր | Գտամ
16 31 Բշ. դծ. Սրբոցն Գենարիոսի եպիսկոպոսին, և Մերկերիոսի զինուորին, և սրբոցն Յակովկայ եւ Իբաւափառայ։ Յն. Վարդանեայ կամքն։ | 29 | Ի.
⊕ Ծն. ը. ժմ. 15. ր. 57։ Ձեռնոբեր հովմանց։

— Կ'ուզես երջանիկ ապրիլ, ուրիշները երջանկացնել ջանա։

գամ կոշտ մը որոշ երկու երեք արմատ կ'ունենայ։ Կոշտերը ոտքի մատերուն վրայ յօդուածներուն մօտ արտաքին երեսը և գլխաւորաբար փոքր մատին վրայ կը կազմուին։ Ոտքին տակը և մատներուն միջեւ ալ կը պատահին, վերջապէս կրունկին վրայ ալ տեսնուած են։

Մորթին նրբութիւնը, փափկութիւնը և իւր չափազանց դիւրագրգռութիւնը կոշտերու կազմութիւնը կը դիւրացնեն։ Գէշ շինուած, շատ կարճ և շատ բարձր կրունկներ ունեցող կօշիկները ոտքին դուրս ցցուած մասերուն վրայ անկանոն և շարունակական ճնշումներ կատարելով ճնշուած կէտերուն վրայ գրգռում մը կը պատճառեն և այսպէս կոշտերուն բուսնիլը կը դիւրացնեն։

Կոշտերու կազմուիլը Տօք Պէժէն շատ լաւ կը բացատրէ. «Կոշտը կ'ըսէ նա, միշտ ճնշուած կամ քըսուըռտած մասերուն վերնամաշկին թանձրութեան շատնալովն ու կարծրանալովը կ'սկսի։ Նոյն պատճառին յարատեւ ազդեցութեամբ դրդուելով, մորթին վերնամաշկային Ջրարտադրութիւնը կը շատնայ և կամաց կամաց բրտութիւնը կը բարձրանայ։ Այս շարժումը որչափ շարունակէ սխտային գրգռմամբ խաւ մը կազմուելով բրտութիւնը այնչափ կը մեծնայ. մինչդեռ առաջին խաւերը միշտ աւելցող բուռն գօ-

Լտ. Դեկտեմբ. | Օր ամսոյ | | Տճ. Րէճէպ | Գտամ
17 31 Գշ. դկ. Նախավկայ եւ ի Քրիստոս հաւատացեալ որդոյն Աբգարու։ Յն. Հօրն Սեբայէ. Տճ. Րէճէպ 30 օր] և խաչ այլար։ | 1 | ԻԱ

— Մարդ գովեստը շատ սիրելու տկարութիւնը ունենալու է, անոր արժանանալու համար։

րութեամբ մորթին դէմ ճնշուելով, նորակազմ խաւը կը գոգեն և զայն շատ խորերը կը մղեն»։

Այս հանճարեղ բացատրութենէն կը հետեւի թէ՝ կոշտը այնպիսի բեւեռի մը կը նմանի որուն գլուխը դուրսը մնացած և ծայրը հիւսուածքին մէջ մխուած է, թէ՝ այս երկու մասերն ալ հաւասարապէս անգործարանաւոր են, և թէ՝ նախնական կարծրութիւնը երեսանց ըլլալով տակաւ առ տակաւ օտար մարմնոյ մը նման հիւսուածներուն մէջ կը մխուի։

Կոշտերը սաստիկ ցաւեր կը պատճառեն. այս ցաւը քիչ մը երկար քալելէ կամ երկարատեւ ոտքի վրայ կենալէ վերջը և կամ արտաքին հարուածի մը ենթարկուած ատեն, վերջապէս երբոր եղանակը խոնաւ ու անձրեւոտ ըլլայ դաժան եւ անտանելի կը դառնայ։ Այս վերջին պարագաներուն մէջ խիստ խոնաւզգաց վերամաշկային ըջիջներուն ուռելովն ցաւերը աւելի կը սաստկանան, ուռեցք մը որ մորթին վրայ իրենց ճընշումը կը բազմապատկեն։

Կոշտը չրջապատող մորթին բորբոքումը, ինչպէս նաեւ թարախիլը որ ծանր հետեւանքներու կրնան առաջնորդել, հազուադէպ չեն։

Կոշտերուն դարմանումը ամոքիչ կամ բուժիչ կըրնայ ըլլալ։

Ամոքիչ դարմանումը ճնշմամբ սաստկացած ցաւերը

Եր. ցեր. 9,10 Դեկտեմբ. [Ց] Թեան. էվ. Եր. գիշ. 14 50

Լտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէճէպ	Գասըմ
18	31	Դշ. ա՛ծ պահք։ Յ*. Նիկողայոսի հայրապետին, պաղտղոնին նաւավարայ։ Հր. Թեբեթ [29 օր]։ — Ամուսնութեան մէջ սէրը շատ անգամ նամակի պահարանի վրայ փակցուած նամականիշ մըն է, որ քիչ ատենէն կ'աւրուի։	Ր	ԺԲ

մեզմացնելու կը ծառայէ. ասոր համար նախ և առաջ կը յանձնարարենք դիւրատար, լայն և յարմար կօշիկներ հագնիլ. յետոյ կոշտին կօշիկին հետ ունեցած շփումը արգիլել կոշտին վրայ Taffetas Marinier դնելով կամ Baudruch gomméով ծածկելով. և կամ կոշտին ծաւալին չափ մէջ տեղը ծակ փոքր կլոր թաղիքի կտոր մը դնելով։

Կոշտերը կակղցնելու համար Papier Fayard et Blayով ծածկելու է.

Բուժիչ դարմանումը զանազան միջոցներով կ'ըլլայ. այս միջոցներէն շատերը ծանր վտանգներու տեղի կ'ուտան։ Կոշտերը արմատովին հանելու համար գործածուած եղանակները յաճախ մահեր պատճառած են և մատներու ու ոտքերու կտրուիլը հարկադրած են։

Այս պատճառաւ մեզ համար արմատական բուժման ամենէն լաւագոյն միջոցնէ Anti-cors Guyot գործածել, որ ոչ կիզիչ, ոչ ցաւալի և բոլորովին անվնաս է, և բացարձակ ու հաստատ ազդեցութիւն մը ունի։

«Անոր համար այս դեղը իմ սիրելի ընթերցողներուս կը յանձնարարեմ, կը գրէ Տօքթ. Բօլ Լապարթ, որովհետեւ զայն նոյն իսկ իմ վրայ փորձած եմ։ Երեք կոշտերուս վրայ գործածելով, երկուքը եօթը՝ իսկ երրորդը ինը օրուան մէջ ամբողջովին փճացան. բո-

Եր. ցեր. 9,10 Դեկտեմբ. [Է] Թեան. էվ. Եր. գիշ. 14,50

Լտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէճէպ	Գասըմ
19	31	Եշ. ակ. Սրբոց հարցն Եգիպտացւոց Պօղոսի, Պօղոսի, Մակարայ, Եւագրի, Յովհաննու Գրնեցւոյն, Յովհաննու կարճահասակին, Նեղոսի, Արսենի, Սիսիանու, Դանիէլի, Սրապիոնի, Մակարիոսի, Պիմէնի, եւ այլոց Սրբոց Նախահարց։ — Սիրելը սիրուելէ աւելի քաղցր է։	Ր	ԺԳ

լոր այս ժամանակամիջոցի մէջ վայրկեան մը նեղութիւն չի կրեցի, մանաւանդ երբեք սովորութիւններս չը փոխեցի. շատ քալեցի եւ մինչեւ իսկ որսի գացի։ Բազմաթիւ անձեր որոնց Anti-cors Guyot գործածել խրատած եմ, ինծ նման անհաճոյ տկարութենէն խիստ շուտով ազատած են»։

Այս դեղը գործածելու համար բաւական է պզտիկ վրձին մը դեղին մէջ թաթխել և անկէ կաթիլ մը առնելով թեթեւապէս կոշտին վրայ դնել, զգուշանալու է որ դեղը կոշտին շրջանակէն անցնելով չը տարածուի. երկու վայրկենի մէջ դեղը չորնալով կոշտին վրայ խաւ մը կը կազմէ։

Այսպէս օրը անգամ մը միեւնոյն գործողութիւնը 6 կամ 10 օր շարունակելու է, առանց դեղին հին խաւը հանելու և կոշտին ձեռք դպցնելու. այս միջոցէն վերջը կոշտը մատերով կամ ոտքը տաք ջուրի մէջ դնելով կարելի կ'ըլլայ դիւրութեամբ արմատովին հանել։

ՏՕՔԹ. Կ. Յ. ՓԱՇԱՅԵԱՆ

Եր. ցեր 9,9 Դեկտեմբ. [Ց] Բեան. էվ. Եր. գիշ. 14,51

Լո. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ընէկ	Գնալով
20	31	Ուր. բձ. պահք։ Տօն. Քաղց [30 օր]։ Տձ Լեւոնի թագաւ. Գանտիլ Կեճեան։ — Բարոյականը սեղմիրան [թօրոե] մըն է, ամեն մարդ զայն կը կրէ, բայց առեն առեն ալ ամեն մարդ կը թողու զայն.	է	էէ

ՕՐՕՐՈՑԸ

Ի՜նչ խորան ինն ամիս որդւոյն երազեց նա.
Ի՜նչ ցնծութեամբ պիտ՚ողջունուի զա՛լը մանկան,
Թէ Տէր կամի. օրրոց ա՛յնպէս պիտի նըմա
Որոյ նըմանն արքայորդիք ալ չունեցան։

Գրո՜ղը տանի պարզուկ փայտը, ճապուկ ուռին.
Ճարտարն անոր գըծեց ձեւը ըստ իր խըրատուն
Կ՚ուզէ սատափն ընդելուզուի վարդափայտին.
Իրեն թէ մնար՝ ձոյլ ոսկիէ կ՚ըլլար համբուն։

Ոչինչ կարի թանգ կը թուի, շղարշ թէ ժանեակ,
Ամբիծ գլխուն կազմ՚ւլ ճերմակ մի շրջանակ՝
Անկողնոյն մէջ զոր պատրաստեն բունին խաղաղ։

Եկաւ, որդին որով ա՛յնքան հըպարտ էր այն.
Կազմ է օրրանն անզարթչելին այն օրօրան
Կաղնեայ է, ո՜հ, եւ չէ այլ ինչ բայց մի դագաղ։

Ռ. Ց. ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

ԷՕԺԷՆ ՄԱՆՈՒԷԼ

Եր. ցեր. 9,9 Դեկտեմբ. [Թ] Բեան էվ Եր. գիշ. 14,51

Լո. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ընէկ	Գնալով
21	31	✠ Շբ. բկ Ցղութիւն Ս Աստուածածնի յԱննայէ։ Նոր Ցն*։ Ցայտ. Քաղց [30 օր]։ Լ. Թովմայի առաքելոյն։ — Հայագէտ փրանսացի Եդուարտ Տիւլօրիէ վախճանի. 1881։	օ	էօ

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Երկաթուղւոյ հանրակառքի մը մէջ կը գտնուէին ի միջի այլոց. քահանայ մը ու ձկնորս մը։

Ձկնորսն, սոսկալի կերպով արբած, հայհոյանքի հեղեղ մը կը ժայթքէր։

— Տղա՛ս, խելքդ գլուխդ ժողուէ՛, կ՚ըսէ քահանան, եթէ ատանք հայհոյես, ուղղակի դժոխք պիտի երթաս։

— Որո՛ւն հոգն է, կը պատասխանէ ձկնորսը, տոմսակս երթ ու դարձի է։

Օրիորդ մը կ՚ըսէր Աղէքսանդր Տիւմայ որդւոյ.

— Գիտցէ՛ք, պարոն, թէ բարոյականին ի՛նչ ըլլալը գիտեմ։

— Հարկաւ, օրիորդ, կը պատասխանէ Կնոջ բարեկամ գրքին հեղինակը ինչպէս որ գողերն ալ արդարութեան ինչ ըլլալը գիտեն։

Տաք վիճաբանութենէ մը վերջը։

— Ձը գիտցածներդ եթէ ժողուենք, շատ մեծ գիրք մը կ՚ըլլայ։

— Գիտցածներդ եթէ ժողուենք շատ պզտիկ գիրք մը կ՚ըլլայ։

— Տօքթէօր, կեանքս ազատեցիք, բնաւ չպիտի մոռնամ թէ՝ ձեզի կը պարտիմ։

— Մեծ բան մը չէ, չորս այցելագին, չորս մէճիտ։

Լս. Դեկտեմբ. | Օր ամսոյ | | Տն. Բէնէկ | Փսոսք
22 | 31 | ✱ Կիր. գձ Գ. Յիսնակաց. Բարեկենդան սուրբ Յակոբայ պահոց: [illegible] Տն [illegible] ◉ [illegible] ժմ. 11. ր. 8 Տն. [illegible] | Զ | ՃԶ

ՍՈՒՐՃ ԵՒ ԹԷՅ

Խահուէն նախապէս Վերին-Եգիպտոսի բերք մը ըլլալով 18րդ դարու վերջերը Արաբիա փոխադրուեցաւ, ուր այժմ Կարմիր Ծովու եզերքը, Եէմէնի գաւառին մէջ և մասնաւորապէս Մէքքէի շրջակայները խիստ տարածուած է: Խահուէի մշակութիւնը անկից տակաւ առ. տակաւ մուտ գտան Ասիոյ և Ամերիկայի հասարակածի նահանգներուն մէջ: Գաղղիոյ Մարթինիք և Պուրպոն գաղթականութիւնն առաջին անգամ ըլլալով մշակեցին սուրճը, քիչ յետոյ Անթիլեանք, Սուրբ Տոմինիկեանք և ուրիշ բազմաթիւ Ֆրանսական գաղթականութիւնք ևս զայն մշակեցին:

Խահուէի բուն հայրենիքը Հապէշիստանի Քաֆա քաղաքը ըլլալ կը թուի: Այս երկրին ժողովուրդին առաջին անգամ խահուէ գործածելը, սակայն մեր գիտցածէն տարբեր կերպով մը գործածելը՝ Անգղիացի հեղինակ մը նշանակած է. այս տեղեր, խահուէին հատիկները փոշիի վերածելէ վերջը իւղի հետ խմորելով դեղահատեր կը պատրաստեն և զանոնք մերթ ընդ մերթ կուլ կուտան. երկարատեւ ճամբորդութեանց և տեղական պատերազմներու ժամանակ այդ դեղահատերէն իբրեւ սնունդ 4-5 հատ կ'ուտեն, կ'ըսէ յիշեալ հեղինակը: Այս կերպով խահուէն ըմպելի մը ըլլալէ առաջ ուտելիք եղած ըլլալը կը հասկցուի:

Լս. Դեկտեմբ. | Օր ամսոյ | | Տն. Բէնէկ | Փսոսք
23 | 31 | Բշ. գկ. պահք: Սրբոց Մինասայ, Երմոգինեայ, եւ Գրափոսի, եւ կամաւոր աղքատացն Յովհաննու եւ Աղեքսիանոսի: — Կարողութեանդ չափ ամենալաւն խորհէ, սակայն յանձնէ զայն Արարչիդ կամացն եւ իմաստուն արքադրութեանն: | Է | ՃԷ

Կը պատմուի թէ աշխարհիս վրայ խահուէն առաջին անգամ գործածողը Մահմէտական կարդացող մը եղած է. այս անձը մինչեւ կէս գիշեր աղօթելով ժամանակ անցնելու համար կ'ստիպուի տիրող քունին յաղթել. խիստ շատ ապարդիւն միջոցներու դիմելէ յետոյ, մի օր դաշտը պտըտած միջոցին այծի հօտերուն խահուէի ծառերէն ուտելէ վերջը գիշերները չը քնանալնին տեսնելով խահուէի հատիկներէն կը ժողվէ և ջուրի մէջ խաշելէ յետոյ կը խմէ. այս միջոցաւ քունին տակաւ առ տակաւ անհետանալը տեսնելով՝ խահուէին քունը փախցնելու յատկութիւն մը ունենալն կը գուշակէ:

Խահուէին ախորժելի համն ու հոտը և վերոյիշեալ յատկութեան լուրը Արաբիոյ մէջ տարածուելով սովորական քաղցրահամ ըմպելիներու կարգն անցած է:

Քսան տարուան կարճ միջոցի մէջ միայն ի Գահիրէ 20000 սրճարան բացուած է. սուրճ խմելու սովորութիւնը Եգիպտոսէն Կ. Պոլիս փոխադրուելով, 1560ին բոլոր ժողովուրդը սկսած է սուրճ խմել:

Ֆրանսայի մէջ Լուի ԺԴի օրով առաջին անգամն ըլլալով մանր գաւաթով սուրճ խմել սկսուած է. այն ատեն մէկ օխայ խահուէն 635 ղրշ. կ'արժէր:

Լռ. Դեկտեմբ. | Օր տարւոյ

24 31 Դշ. դծ. պահք։ Սրբոցն Կոռնելիոսի Հարիւրապետին, եւ Շմաւոնի ազգականին Քրիստոսի, եւ Պոլիկարպոսի հայրապետին Զմիւռնիոյ, եւ Սրբոց վկայիցն որք յարեւելս կատարեցան. Յն*. Սոփէէ-Բանէ եղեւխոզութն ։ ը ըը

☽ Ար. քռ. ժմ. 13 ր 25. Խառնակ եղանակ։

— Օր ծննդեան Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանի 1840։

Նոյն միջոցներուն Էտուար Ճէտ անուամբ Անգլիացի մը խել մը պարկերով Արեւելքէն խահուէ բերելով Լոնտրայի մէջ սքանչելի սրճարան մը բացաւ։ Էտուար Ճէտի ծառայներէն շատեր քիչ յետոյ առանձին սրճարաններ բանալով հարստացած են։ Այս սրճարաններէն մին դեռ կը մնայ Վիրճինիա Քօֆի Հաուզ անուամբ։

1 20ին Ամսթէրտամ քաղաքը, անկից Ֆրանսայի բուսաբանական պարտէզը և անկէց ալ Մարթինիքի կղզերը խահուէի տունկեր փոխադրուած եւ այս տունկերը Անթիլեան կղզիներուն և Ամերիկայի մէջ յառաջ բերելը ձեռնարկուած են։

Մարթինիք փոխադրուած տունկին պատմութիւնը խիստ հետաքրքրական է։ Բարիզի բուսաբանական պարտէզին խահուէի տունկերէն երեք հատը բուսաբանութեան ուսուցիչ Անթուան տը Ժուսիէօի կողմէն Տէքլիէօ նաւապետին յանձնուելով՝ անոնց լաւ կերպով պահպանման համար աղաչանքներ եղած են։ Սակայն այն ատեն նաւերը արագրնթաց չըլլալնուն համար տունկերէն երկուքը ճամբան չը դիմանալով չորցած են և երրորդին ալ չորնալուն բան մը չը մնացած ատեն, Տէքլիէօ նաւապետը իր սովորած անուշ ըմպելիէն չը գրկուելու համար, ամեն ջանք ի գործ դընելով՝ չորնալն արգիլեց. իր այս ջանքերուն շնորհիւ՝

Լռ. Դեկտեմբ. | Օր տարւոյ

25 31 Դշ. դկ. պահք։ Լը. Ծննդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ ը ըը

— Փրոֆէսոր Մկրտիչ Էմին վախճանի։ 1890։

— Սամախօսին տունն այրի՝ հաւատացող մը չը գտնուիր։

տունկը վերակենդանալով՝ Մարթինիքի, Կուատէլուփի, Սէն Տօմինիքի, Կիւյանայի և Ճամայիքի մէջ գտնուած խահուէի միլիոնաւոր ծառերն՝ այս մէկ հատիկ տունկէն յառաջ եկած են։

Երկար ժամանակէ՝ ի վեր սուրճի գործածութիւնն Արեւելքի մէջ կար. 1553էն սկսեալ Կ. Պոլիս ունէր իր հասարակաց սրճարաններն, ուր սուրճ խմելու համար այս օրուան նման կը հաւաքուէին։ Խահուէի գործածութիւնը 100 տարի վերջը մտաւ Ֆրանսա, Սիւլէյման աղայ անունով Թուրք դեսպանի մը միջոցաւ, որ 1669ին Բարիզ ճամբորդութիւն մը կ՚ընէր. իր մեկնելէն քանի մը օր առաջ, սուրճ խմելու համար բազմաթիւ անձինք հրաւիրեց։ Այս հրաշալի ըմպելիին շչուկը անմիջապէս մայրաքաղաքին մէջ տարածուեցաւ։ Քիչ քիչ բարձրագոյն դասի պատկանող անձինք անոր սովորեցան. նոյնպէս սուրճն ամբողջ Եւրոպիոյ մէջ ընդհանրացաւ։

Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ առաջին անգամ Պոլսոյ նման սրճարան բացողն Ցարութիւն (Բասգալ) անունով հայ մը եղաւ. յետոյ 1 73ին զանազան թաղեր հասարակաց սրճարաններ բացուեցան. այս օրինակներու հետեւելէ ետ չը մնացին գաւառներն և ամբողջ Եւրոպա։ Այսօր իր սպառումը այնչափ զարմանալի է որ տարին 300 միլիոն քիլօ ահագին համեմատութիւնը կ՚անցնի։

Լռ. Դեկտեմբեր	Օր ամսոյ		Տն. Ընթեր	Դատամ
26	31	Եշ. ած. պահք, Սրբոցն Եւստրատիոսի, Օգսենտիոսի, Եւգինէոսի, Որեստեսի եւ Մարդարիոսի Լ. Ստեփաննոսի Նախավկային — Ուսումնական Աբել եպիսկոպոս Մխիթարեան վախճանի։ 1876	ԺԹ	Ծ.

Մինչեւ այս ատեն անծանօթ մնացած այս սունկին յատկութիւններն ստուգելու համար բժշկութիւնն իր հետազօտութիւններն սկսաւ ։ 17րդ դարուն մէջ Բրօսբէր Ալբէն, Տիւֆուր և այլ բժիշկներ խահուէն փորձելով՝ զայն վէրէմի, գլխու ցաւի և ջերմի նպաստաւոր գտան ։ Խահուէի քիմիական, բնախօսական և դարմանական յատկութիւններն այս վերջին տարիներս աւելի խնամով ուսումնասիրուեցաւ. այնպէս որ խահուէն բժշկութեան մէջ կատարելապէս ուսումնասիրուած դեղերուն կարգն անցաւ ։

Սուրճին յատկութիւնն իր մէջ պարունակած քաֆէին ըսուած նիւթին կը պարտի. երբ սուրճը խարկուի torréfier գաղղիերէն նշանակութեամբ հաւասարապէս կը գործածեն խարկել եւ աղանձել բուն հայերէն բառերն, զորս յիշել զանց ըրած է Նուպարեան բառարանն՝ բոհրել նուազ գործածական բառը միայն նշանակելով). քաֆէին կը քիչնայ և քաֆէօն կոչուած ազդեցիկ նոր նիւթ մը կը գոյանայ, այս նոր նիւթը խարկուած սուրճին կուտայ հեշտաբոյր հոտ մը. քաֆէօնն՝ քաֆէինէն աւելի ազդեցիկ ըլլալով՝ քունը կ'արգիլէ ։ Երեւելին Ռապինթօ փորձերով ըստուգած է որ քաֆէինը՝ և կամ չը խարկուած կանանչ սուրճին եփուած ջուրը քունը չի կրնար արգիլել, այս յատկութիւնը գաֆէօնին կը պատկանի որով

Լռ. Դեկտեմբեր	Օր ամսոյ		Տն. Ընթեր	Դատամ
27	31	Ուր. ակ. պահք։ Լռ. Յովհաննու առաքելոյն։ Հր. ծած վան պաշտման Երուսաղէմ է Նախաքնութեան. — Նշանաւոր գիտնական Պ. Բասթէօռ ծնանի ի Տօլ [Ֆրանսա] 1822 ։	ԺԱ	ԾԱ

սուրճը խարկուած միջոցին կ'աղդէ. խահուէին մէջ առանցմէ զատ կը գտնուին ասիտ քաֆէիք եւ ասիտ քաֆէթանիք կոչուած նիւթերն, ինչպէս նաև բոյսերու յատուկ նիւթեր ։

Հրապարակի վրայ՝ կը վաճառուին խահուէի զանազան տեսակներ, որք իրենց եկած երկրին անուամբ կը կոչուին, ինչպէս Մեքքէի սուրճը, որուն հատիկներն պզտիկ, կանանչ դեղնկէկ և գրեթէ կլոր են, ունին խիստ անուշ հոտ մը ։ Պուրպոնի սուրճը, որուն հատիկներն աւելի խոշոր, նուազ կլոր և հաւասարապէս դեղնորակ են, այս սուրճն Մէքքէինին աւելի կը նմանի. իսկ Մարթինիքայի սուրճը, երկայն, խոշոր, մշտաստեւ կանաչկէկ և երկու ծայրերը կլորցած հատիկներ են. ունին մէջտեղէն երկայնութեան լայն ու գոգաւոր ճեղքուած շատ տափակ երես մը. Հայիթիի սուրճը, համի ու հոտի տեսակէտով ստորին տեսակ մըն է, հատիկներն Մարթինիքէն աւելի խոշոր, աւելի կանանչ և երկու ծայրերն սուր են ։

Թէեւ Մէքքէի խահուէն ազնիւ տեսակ մըն է, սակայն աւելի համով ու հոտով սուրճ մը խմելու համար հաւասար չափով իրար խառնելու է Եէմէնի, Մարթինիքի և Պուրպոնի խահուէներն. ասոնք զատ զատ խարկելէ վերջը իրար խառնելու է. վասն զի եթէ միասին խարկուին, մին միւսէն առաջ հասնելով նախ

Եր. ցեր. 9,10 Դեկտեմբ. [16] Քեան. էվ. Եր գիշ 14,50

Լտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տն. Ընթեր	Գիշեր
28	31	Շբ. բձ. Սրբոցն Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին, Մարուգէի ճգնաւորին եւ Մելիտոսի եպիսկոպոսին։ Ա. Ար. [30 օր]։ Լ. Մանկանց ԲԵԲՂԵՀԵՄ։ — Բարկացած պահուդ՝ մէկէն մինչեւ տասը համրէ։	١٢	٥٢

Եէմէնի սուրճը կ'այրի, յետոյ Պուրպոնը, որով պահանջուած լաւ սուրճը ձեռք չը բերուիր. Մէքիքի սուրճը դեղին գոյն մը առնելու չափ խարկելու է, Պուրպոնի սուրճը քիչ մը աւելի դեղնեցնելու է, իսկ Մարթինիքինը եւս առաւել խարկել հարկ է, որովհետեւ հատիկները աւելի խոշոր են։ Այս զատ զատ խարկուած երեք տեսակն իրար խառնելով պատրաստուած սուրճը խիստ սքանչելի համ ու հոտ կ'ունենայ, եւ իրմէ ակնկալուած օգուտները կ'ստացուին, մասնաւորապէս խահուէի թիրեաքիներուն կը յանձնարարենք այս պատրաստութեան եղանակը։

Շատ խարկուելով սեւցած խահուէն կը կորսնցունէ իր համը, հոտը եւ համեմը, ուրեմն մաղմաղ կըրակի վրայ աղանձելով այրելու չէ, սպասելու է որ քրտնելով իրեն յատուկ քաֆէօնի հոտը բուրէ, որ տեսակ մը ցնդիչ իւղ է. ծեծած խահուէն աղայուածէն աւելի լաւ է։ Շաքարով սուրճը մարսողութեան աւելի նպաստաւոր է, թէեւ ամեն ոք ազատ է ըստ իւր հաճոյս շաքարով կամ անշաքար խմել սուրճը, ինչպէս նաեւ պաղ կամ տաք. խահուէն մարդ իր ձեռքով պատրաստելու է, պատրաստ ծեծուածները յաճախ խարդախեալ են։

Խահուէին բնախօսական յատկութիւնը. — Կերակուրներէ վերջը եթէ գաւաթ մը սուրճ խմուի մար-

Եր. ցեր. 9,11 Դեկտեմբ. [17] Քեան. էվվէլ Եր. գիշ. 14,49

Լտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տն. Ընթեր	Գիշեր
29	31	✠ Կիր. բկ. Դ. Յինանկաց Հարաւնիք։ — Սաստիկ եւ հեղեղանման անձրեւ, Ալճուպ, Օրթագիւղ, Գասըմ փաշա եւ Պէշիքթաշ 13 անձ նք եւ բազմաթիւ անասունք խեղդուեցան 1803։	١٣	٥٣

սողութիւնը կը դիւրացնէ, ստամոքսը կը տաքցնէ, մտային կարողութիւնները հրաշալի կերպով կը սրէ և ըէկ ըլլալու գոհունակութիւն մը կուտայ։ Խահուէին ազդեցութեամբը գաղափարները կը փայլին, թմրած զգայնութիւնները նոր կենդանութիւն մը կ'ստանան. քունը եւ գլխի ծանրութիւնները անհետացնելով սըրտաղէղ զուարթութիւն մը կուտայ, որով կը նուիրագործէ հետեւեալ Ֆրանսական առածը թէ մէկը ուրիշ անձէ մը ընդունելութիւն խնդրելու չէ անոր սուրճը խմելէն առաջ (u'nne personne ne doit solliciter les faveurs, d'une autre personne qu'après son café)։ Խիստ դիւրագրգիռ, զգայուն և ջղակազմ անձանց համար խահուէն վնասակար է, սոնք երբեմն միջանկեալ գործածելու չեն. բազկերակը եւ բնամիզը (urée) կը նուազեցնէ և մկանանց զօրութիւնը ու կենդանութիւնը միջոց մը կը պահպանէ։

Խահուէին գործածութիւնը. — Առողջարանութիւնը խահուէէն մեծ օգուտներ քաղած է. արդարեւ խահուէն օգտակար սնունդ մընէ յոգնած և անբաւական սնունդ առնող անձանց։ Գասպարէն 1850ին նկատած է որ Շարլէրոյի Պելճիգայի հանքագործները ամենածանր աշխատութիւնները կը կատարէին առանց յոգնութիւն մը զգալու, շնորհիւ իրենց առօրեայ տրուած 10 դրամ զուտ սուրճի. մինչդեռ Ան-

Լտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ռեճէպ	Ժամանակ
30	31	Բշ. գձ. Սրբոց հայրապետացն Իգնատիոսի, եւ Աղ-դէի, եւ Մարութայի եպիսկոպոսին. — Մաքուր խիղճ, հանդարտ հոգի, հանգիստ քուն կը բերեն։	١٤	٠٤

գէնի Ֆրանսացի գործաւորները թէեւ աւելի սննդարար կերակուրներ ունէին սակայն այս կենսատու ըմպելիին չգոյութեան պատճառաւ ծանր աշխատութիւններէ վերջը յոգնելով կ'ափսոսէին դադրեցնել իրենց աշխատութիւնները։

Կան աղքատ գործաւորներ որք բերաննին պատառ մը հաց դնելով առաւօտուն կանուխ կը թողուն տունը եւ կ'երթան սրճարան գաւաթ մը սուրճ խըմելու և միայն ճաշելու համար երեկոյին տուն կը մտնեն, օրուան երկար տեւողութեան միջոցին այդ գաւաթ մը սուրճը իրենց իբր սնունդ կը բաւէ։

Վերջին տարիներուս մէջ սուրճի գործածութիւնը այնքան ընդհանրացած է որ մեր սննդեան կարեւորագոյն մէկ անբաժան մասը կը կազմէ. ամենէն աղքատը հարուստին չափ իր սուրճը կը խմէ. որովհետեւ այս ախորժելի ըմպելին կը նպաստէ դժուարամարսութեան, մարմնաւոր և մտաւոր աշխատութիւնները կը դիւրացնէ, յօրինուածքը՝ բազմամարդ վայրերու օդին վնասակար ազդեցութենէն կը պահպանէ. համաճարակներու միջոցին խահուէն առաւօտուն մեծ չափով խմուելով զօրաւոր պահպանիչ մը կ'ըլլայ, այնքան ապահովիչ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը զայն ընդունած է իր պատերազմի բանակներուն համար։

Լտ. Դեկտեմբ.	Օր ամսոյ		Տճ. Ռեճէպ	Ժամանակ
31	31	Գշ. գկ. Սրբոցն Թէոպոմպայ եպիսկոպոսին եւ Թէոնասայ վկային. եւ չորից զինուորացն Բասոսի, Եւսեբի, Եւտիքի եւ Բասիլիդեայ։ Լտ. Սեղբեստրոսէ Հռոմայ հայրապետին։ — Փարիզու Արեւելեան լեզուաց վարժարանի հայ ուսուցիչ Յակոբ Շահանջրպետեան ծնաւ Ուրֆայի մէջ. 1772։	١٠	٠٠

Խահուէի դարմանական յատկութիւնը. — Խահուէն ջերմի դէմ բաւական օգտակար դեղ մըն է։ Բուքէվիլ կը պատմէ թէ Մօրայի բնակիչք եփած սուրճին մէջ լիմոն քամելով ջերմէ բռնուողները կը բուժեն։ Ամերիկայի մէջ ալ այս եղանակով կը դարմանեն հարբուխներն և գլխու ցաւերը. խահուէն օգտակար դեղ մըն է մէզի մէջ աւա՞զ կամ քար և յօդատապ ունեցողներու։ Մեր պատմած կերպով լաւ տեսակ սուրճ գործածողները այս երկու հիւանդութիւններէ զերծ կը մնան, Բժշկութեան մէջ խահուէն գործածուած է նախ ընդդէմ ծանրաշնչութեան, կապոյտ հազի, թիֆօի, քօլէրայի, քնափութեան, ուշաբարձութեան եւ խոր քունի։

Անքնութեան, մելամաղձութեան, ջղային տկարութեանց մէջ խահուէն վնասակար է։ Կաթով խահուէն օգտակար է նիհարութեան, արեան տկարութեան, երկարատեւ ապաքինման մէջ. ասոնց չափազանց գործածութիւնը կանանց սպիտակահոսում կը պատճառէ, ասոնք պէտք է չը խմեն։

Խահուէն ամենամեծ և գլխաւոր միակ դերը կը կատարէ ափիոնով և ասոր նման թմրեցուցիչ նիւթերով թունաւորողներու համար, մի քանի գաւաթ սուրճը կը բաւէ ափիոնով թունաւորման առաջքը առնուլ։

Խահուէի խարդախութիւնը. — Ամենալաւ խահ-

Լտ. Յունուար	Օր ամսոյ		Տն. Ընթեր	Փառաւ
1	31	Դշ. գձ. պահք. Լ. Յունվար և տարեմուտ 1896 նոր հանդերձեալին, և տօն ծնօրէնութեան Տեառն: — Իւր գործոց մէջ յառաջ չը գացողն՝ միշտ ետ կը մնայ:	ժզ	ծզ

ուէն Եէմէնի, Մարթինիքի և Պուրպոնի ըլլալով՝ ասոնք երբեմն իրարու տեղ և կամ ստորին տեսակները ասոնց տեղ կը քշեն, զանազանելու և ճանչնալու համար վերև նշանակուած բացատրութիւններուն հետեւիլ բաւական է:

Սուրճը երկու կերպով կը խարդախեն, մին վար տեսակներն իբր ազնիւ տեսակ կլլեցնելու համար զայն արհեստական կերպով կը ներկեն: Այս արհեստական կերպով գունաւորուած խահուէները ճանչնալու համար պարզ ջուրով լուալ բաւական է որ սուրճն իր բնական գոյնն առնելով՝ զայն գունաւորող նիւթը ջրին յատակը մնայ:

Երկրորդ խարդախութիւնն է ճշմարիտ սուրճին խառնել արհեստական շինծու խահուէ: Եւրոպիոյ մէջ այժմ սկսած են բնականին ճիշդ նման արհեստական շինծու խահուէներ շինել, Իտալիոյ մէջ արհեստական խահուէ շինելու համար բազմաթիւ գործարաններ կան և հիմայ մեր հրապարակը սկսած է տեղալ շինծու խահուէն՝ լաւին հետ կէս առ կէս խառնուած. տեսքով դժուարին և անկարելի է շինծուն ճշմարիտէն զանազանել. նոյնպէս խարկելով ալ յայտնի չ'ըլլար: Շինծու ու կեղծը բուն և ճշմարիտ խահուէէն որոշելու համար կը բաւէ հատիկները սանդի (հաւան) մէջ ծեծել, յանժամ շինծուները շուտով կը ճզմուին,

Լտ. Յունուար	Օր ամսոյ		Տն. Ընթեր	Փառաւ
2	31	Եշ. դկ. Սրբոց կուսանացն Ինդոսի, Դոմնայի, եւ Գլիւերիկոսի քահանային, եւ երկուց բիւրոցն՝ որք այրեցան յեկեղեցին Նիկոմիդացւոց: — Ազնիւ հոգւոյ և քաջ դատողութեան տէր անձինք սիրայօժար կ'անսան ճշմարտութեան:	ժէ	ծէ

մինչդեռ ճշմարիտ խահուէի հատիկներն անփոփոխ կը մնան:

Թէյին յատկութիւնները. — Թէյն ալ խահուէի նըման միևնոյն յատկութիւններն ունի, միայն թէյին ազդեցութիւնն հետեւեալ պարագաներու մէջ խահուէէն աւելի ապահով է, ինչպէս անմարսողութեան, անախորժակութեան, սրտի ցաւի, ստամոքսի տկարութեան, փորի ցաւի, թեթեւ որովայնի պնդութեան, գլխու ծանրութեան, ցրտառութեան և տկարութեան. ճաշէ վերջը մէկ քանի գաւաթ տաք թէյ խըմելով ստամոքսը կը հանդարտի, ձմրան մէջ տաքութիւն և ամրան մէջ թեթեւ զովութիւն մը կուտայ, խահուէի տեղ եթէ թէյ գործածուի՝ աւելի օգտակար կ'ըլլայ. սուրճին նման զգուշութիւններ ընել հարկ է:

Եւրոպիոյ մէջ տարին 60 միլիոն թէյ կ'սպառի: Թէյերը գլխաւորաբար երկու տեսակ են, կանանչ (ագ գույրուգ) և սեւ (ալթուն բեր):

Կանանչ լաւ թէյերու տեսակներն են. 1. Հիւսօն, երկայնութեան ուղղութեամբ ոլորուած խոշոր տերևներ են, այս ամենէն լաւագոյնն է՝ որ ընդհանրապէս Ֆրանսացիք կը գործածեն. 2. — Շիւլան՝ առաջինէն իր հոտին ու համին առաւելութեամբը միայն կը զանազանուի: 3. — Բէրլէ՝ տերևները աւելի փոքր են: 4 — Բուտրը տը Քանօն՝ որուն տերեւները բազ-

Եր. ցեր. 9,14 Դեկտեմբ. [22] Քեան. Էվ. Եր. գիշ. 14.46

Լտ. Յունուար	Օր ամսոյ		Տճ. Քեանուն	Ռէճէպ
3	31	Ուր. աձ. պահք։ — Ազգային բարերար և նշանաւոր վաճառական Յովհաննէս Սպարթալեան վախճանի։ 1887։	١٨	٥٨

մաթիւ կտորներու կտրուած ըլլալով՝ մանր մանր ոլորուած են։ Սեւ թէյերու լաւ տեսակներն են, 1.— Բէհօ, նոր տերեւներ են անուշահոտ և աղուամազով ծածկուած։ 2. — Սուշօն, հին տերեւներ են, տկար հոտով և առանց աղուամազի։

Թէյերն ալ արհեստական գոյներով կը խարդախեն. այս շինծու գունաւորումը ճանչնալու համար կը բաւէ սպիտակ պնակի մը մէջ 5—6 թէյի տերեւներ պաղ ջրով թրջել և 5—6 վայրկեան վերջը երկու մատով զայն ճզմել, որ արհեստական գոյնը անմիջապէս ջուրին կուտայ, մինչդեռ անխարդախ թէյը ջուրը չը գունաւորեր։

ՏՕՔ. Կ. Յ. ՓԱՇԱՑԵԱՆ

ԹԷՅԸ ԼԱՒ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ

Նախ մետաղէ թէյամանը, որ մի միայն ասոր յատկացեալ ըլլալու է, տաքցնելու է մէջը եռացեալ ջուր լեցնելով. նոյն կերպով տաքցնելու է նաեւ գաւաթները։ Ապա թէյամանն լաւ մը չորցնելով՝ մէջը ձըգելու է պէտք եղած քանակութեամբ թէյ, այսինքն սովորական մէկ գաւաթի համար երկու կրամ կամ սուրճի դգալ։ Վրան լեցուր եռացեալ ջուր, բայց ո՛չ

Եր. ցեր. 9,15 Դեկտեմբ. [23] Քեան. Էվ. Եր. գիշ. 14,45

Լտ. Յունուար	Օր ամսոյ		Տճ. Քեանուն	Ռէճէպ
4	31	Շբ. ակ. Սրբոյն Դաւթի մարգարէին եւ Յակոբայ առաքելոյն։ — Սուրբ Թադէոս առաքեալի և Սանդուխտ կուսի նահատակութիւնը. 48։	١٩	٥٩

ամենքը մէկէն. նախ քիչ մը, հինգ վայրկեան յետոյ նոյնչափ մ՚ալ, իսկ մնացեալ ջուրն, մի քիչ յետոյ մէկ անգամէն լեցուր՝ որ եռացեալ վիճակի մէջ պէտք է ըլլայ։ Թէյը երբէք մի՛ եռացնէք և ո՛չ ալ նոյն տերեւներով երկու անգամ թէյ պատրաստեցէք։

ԲԵՐՆԻ ԳԱՐՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ ՋՆՋԵԼ

Ջոքոլայի կամ սուրճի փոշի		100	կրամ
Փայտ ածուխի	»	30	»
Շաքարի	»	30	»
Համեմունքի (վանիլեա)	»	4	»

Ամենքն ալ փոշիացնելով իրար խառնէ։ — Վրան աւելցուր բաւական քանակութեամբ հալած խէժ (զամք)։ Աղէկ մը իրար խառնէ եւ մէկ կրամնոց շաքարահատեր շինէ։

ԿԼԹԻԿԻ (ֆլընչգըրագ) ԴԷՄ ՊԱՐԶ ԴԵՂ ՄԸ

Լեզուիդ վրայ, մէջտեղը, դիր պտղուց մը հասարակ աղ, թող որ հալի և հալածը հետզհետէ կուլ տուր։ Արդիւնքը անմիջական է։

Լտ. Յունուար	Օր ամսոյ		Տճ. Րէճէպ	Քանուն
5	31	※ Կիր. ըձ. Ե. Յիսնակաց: Յ. Ճրագալոյց Ծննդեան: — Սուրբ Երուսաղէմի Յովհաննէս Պատրիարք վախճանի. 1861. — Անձրեւոտ օրը՝ հաւերուն ջուր տուող շատ կը գտնուի:	٢٠	٦٠

CALEDONIAN INSURANCE COMPANYE

(COMPAGNIE D'ASSURANCE ECOSSAISE CONTRE L'INCENDIE)

FONDÉE PAR CHRTE ROYALE A EDINBURGH EN 1805

ԳԱԼԷՏՕՆԻԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹ.

Հաստատեալ

յէտինպուրկ 1808 ին

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԱՒ

Բարդեալ դրամագլուխ 1,800.000 անգղիական ոսկի
Հրդէհի դրամ 450.000 » »

Կ'ապահովագրէ զեղջեալ գներով, Մթերանոց, Վաճառատուն, Քարաշէն եւ Փայտաշէն տուներ, Ապրանք, Կահկարասիք ; եւայլն:

Վնասք փութով կը վճարուին առանց կեդրոնէն հրահանգի սպասելու:

ՃՕՆ Ռ. ԹՈՄՍԸՆ գործակալ

Թօմսըն խան, Համիտիյէ ճատտէսի, Կ. ՊՈԼԻՍ

Դիմել առ Պ. Ց. ՑՃՎԱԿԻՄԵԱՆ

Գոճամանի Օղլու խանի թիւ 10, Համիտիյէ ճատտէսի, Կ. ՊՈԼԻՍ

Կամ Մեծ Նոր խանի, գետնայարկ թիւ 39.

Լտ. Յունուար	Օր ամսոյ		Տճ. Րէճէպ	Քանուն
6	31	Բշ. ըկ. Սրբոյն Ստեփաննոսի նախասարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսին: Յ*. Ծնունդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. տօնէ է նոյն մինչև ց4 Յունուարի: Լ. Յայտնութիւն Տեառն: — Զմիւռնիացի բազմարդիւն տպարանապետ Յարութիւն Տէտէեան վախճանի 1866.	٢١	٦١

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

Լսա՞ծ էք արդեօք թէ՝ ամեն օր ո՛րքան գիրք կը յանձնուի Փարիզի Ազգային մատենադարանին, տըպագրիչներու կողմէն: Եւ կամ թէ՝ օրը ո՞րքան ստակ վճարելու է՝ գնելու համար Փարիզի մէջ ի լոյս ընծայուած ամեն տեսակ հրատարակութիւն, գիրք, լրագիր, հանդէս, ծանուցում, եւայլն:

Տասն երկու հազար ֆրա՞նք ... օրը:

Ըսել է թէ՝ այս ամենքը կը հաւաքուին Մատենադարանին մէջ. և կարելի է շատ չանցած քաղաք մը պէտք պիտի ըլլայ՝ անոր տեղն անցնելու համար, եթէ Մատենադարանին յանձնուած ամեն բան խնամով պահուին:

ԱՐԾԱԹԵՂԷՆՆԵՐԸ ՄԱՔՐԵԼ

30 կրամ գինեմրուր, 30 կրամ հասարակ աղ, 30 կրամ պաղլեղ և $1\frac{1}{2}$ լիթրա ջուր: Եթէ արծաթեղէնները այս բաղադրութեան մէջ եփենք, ամենափայլուն գոյն մը կ՚առնան:

Արծաթեղէններու իրենց առաջին փայլը տալու համար, ուրիշ աւելի պարզ միջոց մը կայ, որ է հե-

7	31	Գշ. գծ. Սրբոց Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի։ Յ*. Երկրորդ օր Ծննդեան։ — Կառքը կոտրելէն յետոյ՝ ճամբայ ցուցնող շատ կը գտնուի։	ԻԲ	ԿԲ

տեւեալն։ Նախ չփել զուտ հեղուկ ամոնիաքի (Նըշա-տըր) մէջ թաթխուած լաթով մը և ապա բարակ ու մաքուր լաթով մը չորցնել։

ԳԵՂԵՑԻԿ ԽՕՍՔ

Կենաց մէջ մեր առած իւրաքանչիւր քայլին համեմատ՝ ամեն երջանկութիւն. ամեն հաճոյք տարբեր կերպով կ'երեւան մեզ. կարելի չ'է երկու անգամ մի և նոյն երջանկութիւնը վայելել, երկրորդ անգամուն անհամ և անգոյն է։

—

Երջանկութիւնք՝ հացի փշրանքներ են, զորս թըռչունները իսկոյն կ'առնեն կը տանին. իսկ վշտերը քարի կտորուանք՝ որք միշտ հաստատ կը մնան, որովհետեւ շատ անգամ երջանկութիւնք մի միայն յոյս եւ երազ են, իսկ վիշտերը իրական եւ շօշափելի։

—

Ծառի տերեւ մը արեգակը մեր տեսութենէն կը ծածկէ. աշխարհային փոքր վիշտ մը մենէ կը ծածկէ անհունն ու փառաշուքն զԱստուած։

8	31	Դշ. գկ. պահք։ Յ*. Երրորդ օր Ծննդեան և Ստեփաննոսի Նախավկային։ ☾ Վերջ. քառ. ա. ժմ. 2. ր. 37։ Ջերմաբեր օդ։ — Սամաթիոյ Նոր Թաղի վերաշինեալ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ օծումը կատարուեցաւ, 1892։	ԻԳ	ԿԳ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Ամբակում տան մը մէջ սպասաւոր է։ Տան տիրուհին իրմէ կը գանգատի։

— Մէկ հրամանս տասն անգամ կը կրկնեմ և նորէն բնաւ չ'ես հասկնար և գործադրեր։ Ասանկ յամա՛ռ,

— Կամ ապուշ, կը յարէ ամուսինը։

— Ես յամառ չ'եմ, կը գոչէ աներկեւանն Ամբակում։

—

— Քեզի դեղահատեր տուի, ամէն առտու երբ ժամը մէկ զարնէ, հատ մը պիտի առնես։

— Ըսել է, տօքթէօռ, ամեն առտու երկու հատ։

— Ո՛չ։ ինչո՞ւ։

— Բայց իմ ժամացոյցս երկու անգամ կը զարնէ նէ․․․։

ԿԱԹԸ ՓՈՐՁԵԼՈՒ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

Գուլպայի կատարելապէս փայլուն ու ողորկ ասեղ մը ամբողջովին կը խոթէք կաթի ամանին մէջ, և ապա նոյն ուղղահայեաց դիրքով վեր կը քաշէք։

Եր. ցեր. 9,21 **Դեկտեմբ. [28] Բեան. էվ.** Եր. գիշ. 14,39

Լռ. Ծնունդ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէճէպ	Քասըմ
9	31	Եշ. գձ. Սրբոց Որդւոց Որոտման Յակոբայ առաքելոյն եւ Յովհաննու աւետարանչին: Բարեկենդան պահոց ծննդեան: — Մարդիկ, պակասութիւն կ'անուանեն այն ամեն յատկութիւնները, զորս կանանց վրայ կը տեսնեն եւ զոր իրենք ալ չ'ունին:	٢٤	٦٤

Եթէ փորձուած կաթը անարատ է, ասեղին վրայ քանի մը կաթիլ կաթ կը մնայ. իսկ եթէ ջրով խառնուած է, մինչեւ իսկ ամենափոքր քանակութեամբ ասեղին վրայ կաթ չը մնար:

ՈՏՔԵՐԸ ԽՈՆԱՒՈՒԹԵՆԷ ՊԱՀՊԱՆԵԼ

Աճառը ջրով լաւ մը փրփրացուցէք՝ այնպէս որ շատ թանձր ըլլայ, յետոյ ոտնամանները մէկ քանի ժամ մէջը ձգեցէք և չորցուցէք:

Այս պարզ միջոցը կը յանձնարարուի որսորդներու և այն անձերու, որոնք իրենց պաշտօնի կամ արհեստի պատճառաւ՝ ստիպուած են ջրոտ կամ խոնաւ տեղեր աշխատիլ:

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ՀԱՆԵԼՈՒՆԵՐՈՒ

1894 տարւոյ Տարեցոյցի մէջ գրուած վեց հատ հանելուկներն առաջին անգամ ճշդութեամբ լուծեց Կ. Պոլսէն Պարոն Յ. Ն. Ալեքսանեան. իսկ Կեսարիոյ Ս. Կարապետի վանուց աշակերտներէն Պարոն Հմայ-

Եր. ցեր. 9,23 **Դեկտեմբ. [29] Բեան. էվ.** Եր. գիշ. 14,37

Լռ. Ծնունդ	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէճէպ	Քասըմ
10	31	Ուր. դկ. պահք: Թէ որ մարդս բաղդ ունի, Բաղդը Պաղտատէն կուգայ. Թէ որ մարդս բաղդ չ'ունի, Հացը քըլթէն բերնէն գայ:	٢٥	٦٥

եակ Ուզուրլեան ևս լուծած լինելուն, կը հրաւիրենք զիրենք, որք կամ անձամբ և կամ փոխանորդաբար տպարաննիս ներկայանան և խոստացեալ նուէրներն ստանան:

1. Այր, Մայր, Մայր:
2. Հ, Հող, Հողմ, Հողմավար:
3. Ան, Ընդ, Հաս, Անընդհաս:
4. Երկու անգամ Տ, ու, Տ, ու, այն է Տուտու, Տուտու:
5. Որպէս զի Բարին Բարիզ ընեն, որ մեր մէջ տիկին է:
6. Եօթ-անասուն, Եօթանասուն:

ՁԵՌԱՑ ՄԱՏՆԵՐՈՎ ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր ձեռքերն ալ բազմապատկութեան աղիւսակի դերը կրնան կատարել՝

Տեսէ՛ք ինչպէս.

Ո՛ր կողմէն որ կ'ուզենք, մեր ձեռաց առաջին մատը պէտք է ներկայացնէ 6, երկրորդը 7, երրորդը 8, չորրորդն 9, հինգերորդը 10. և ահաւասիկ ինչպէս կը կատարենք գործողութիւնը:

Եր. ցեր. 9,24 Դեկտեմբ [30] Թեաճ. էվ. Եր. գիշ 14,36

Լռ. Ցանկար	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէճէպ	Թամուզ
11	31	Շբ. աձ. Ա. օր պահոց Ծննդեան: Սրբոցն Բարսղի Հայրապետին եւ եղբօր նորա Գրիգորի Նիւսացւոյն, Սեղբեստրոսի Հռովմայ Հայրապետին եւ Աբրայ Եփրեմի Խուրին ասորւոյ. — Նշանաւոր ուսուցիչ Գրիգոր Փէշտիմալճեան վախճանի 1837:	٢٦	٦٦

Օրինակ. — *Կ'ուզենք գիտնալ թէ՝* 8 *անգամ* 6՝ *ի՞նչ կ'ընէ: Երկու ձեռքերն գոցուած բռնելով, բանանք մէկ ձեռքին մատներն մինչեւ որ հասնինք* 8

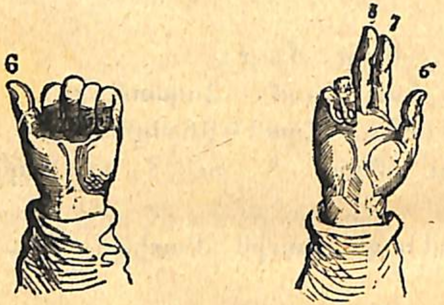

թուոյն, և միւս ձեռքին վրայ պիտի բանանք ի հարկէ առաջին մատն, որ կը ներկայացնէ 6: *Ո՞րչափ մատ բացինք. — երեք՝ մէկ ձեռքին վրայ և մէկ՝ միւս ձեռքին վրայ, գումար* 4, *որոյ տասն անգամը կ'առնունք և կ'ունենանք* 40: *Ո՞րչափ մատ գոց պահեցինք — երկու մէկ ձեռքին և չորս միւս ձեռքին վրայ, իրարու հետ կը բազմապատկենք և կ'ունենանք* 8, *զոր պէտք է աւելցնել* 40*ին վրայ և կունենանք* 48, *որ է ճշմարիտ պատասխանը:*

Եր. ցեր. 9,25 Դեկտմբ. [31] Թեաճ. էվ. Եր. գիշ. 14,35

Լռ. Ցանկար	Օր ամսոյ		Տճ. Ռէճէպ	Թամուզ
12	31	✠ Կիր. ակ. Զ. Ցինակաց. Բ. օր պահոց Ծննդեան Տն. Մէրոն կէնէ: — Ազգ. բարերար եւ նշանաւոր վաճառական Յակոբ Սպարթալեան վախճանի. 1883: — Փառք տուր Աստուծոյ, որ զքեզ այս օրուան հասոյց:	٢٧	٦٧

1895 *ՏԱՐՒՈՅ ՄԷՋ ՊԱՏԱՀԵԼԻՔ ԱՐԵԳԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՍՆՈՅ ԽԱՒԱՐՄՈՒՆՔ*

Ի փետրվարի 27 *բոլորական խաւարումն լուսնի, սկիզբն տեսանելի ի Կ. Պոլիս:*

Սկիզբն խաւարման ի ժամ 9 *ր.* 35:
Սկիզբն բոլորական խաւարման ի ժամ 10. *ր.* 33:
Մէջ բոլորական խաւարման ի ժամ 11. *ր.* 19:
Վերջ բոլորական խաւարման ի ժամ 12. *ր.* 5:
Վերջ խաւարման ի ժամ 13. *ր.* 3:
Չափ խաւարման 18 *մատնաչափ եւ* 39 *վայրկեան:*

Ի Մարտի 14 *մասնական խաւարումն արեւու տեսանելի ի Պոլիս:*
Սկիզբն խաւարման ի ժամ 17. *ր.* 10,
Մէջ խաւարման ի ժամ 18. *ր.* 40:
Վերջ խաւարման ի ժամ 20. *ր.* 22:
Չափ խաւարման իբր 10 *մատնաչափ:*

Օգոստոսի 23 *բոլորական խաւարումն լուսնի անտեսանելի ի Կ. Պոլիս:*
Սկիզբն խաւարման ի ժամ 11. *ր.* 24.
Սկիզբն բոլորական խաւարման ի ժամ 12. *ր.* 31:
Մէջ բոլորական խաւարման ի ժամ 13. *ր.* 23:
Վերջ բոլորական խաւարման ի ժամ 14. *ր.* 15:
Վերջ խաւարման ի ժամ 15. *ր.* 22:
Չափ խաւարման 19 *մատնաչափ և* 56 *վայրկեան:*

Խաւարի նաև արեգակն յիօթն Սեպտեմբերի անտեսանելի ի Կ. Պոլիս:

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԹԷՅԻ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ ԱՄԻՆ 1880

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ | Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

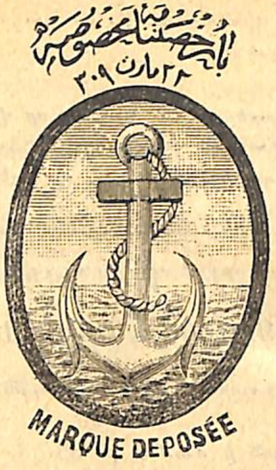

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՊԱՀՃԷ ԳԱՊՈՒ ՃԷԼԱԼՊԷՅ ԽԱՆ
Թիւ 10

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՊԱՀՃԷ ԳԱՊՈՒ ՃԷԼԱԼՊԷՅ ԽԱՆ
Թիւ 10

Մասնաճիւղ կը գտնուին Օսմանեան ամէն գլխաւոր քաղաքաց մէջ

Թէյի գործածութեան ընդհանրանալովն, թէյի ճաշակն եւս նրբացած է, որով թէյի առեւտուրն վաճառականութենէ աւելի արուեստ մըն է, որ միայն երկարատեւ եւ ճոխ փորձառութեամբ կ'ստացուի:

Մեր տունն, որ արդէն հանրածանօթ էր բազմամեայ ընդարձակ գործառնութեամբք, այս տարի եւս իր մասնաւոր գործակալաց ձեռամբ գնած է բազմազան եւ խիստ մեծաքանակ ընտիր թէյեր Չինաստանի, Ճավայի, Սէյլանի եւ Հնդկաստանի գլխաւոր արտադրիչներէ, եւ արդէն հասած են մեզ, եւ հետզհետէ պիտի ստանանք թէյեր, որք գերընտիր հոտաւէտութեամբ ամէն ճաշակի յարմար ըլլալով հանդերձ, գներու անհամեմատ աժանութեամբ մեզ մատուցած առաւելութիւնք, մեր տան դէմ մրցումն անկարելի կ'ընեն:

Մեր բազմաթիւ յաճախորդաց պահանջմանց լաւ եւս գոհացում տալու համար ընդարձակած ենք մեր մթերանոցն, ու ամէն տեսակ ընտիր թէյեր, թէ' սնտուկներու եւ թէ' այլ եւ այլ մեծութեամբ տուփերու մէջ մեծաքանակ միշտ պատրաստ կը գտնուին:

Թէ' Կ. Պոլսոյ եւ թէ' գաւառաց եւ թէ օտար երկրաց մէջ մեր տան ցուցուցած վստահութիւնն կը բաջալերէ մեզ առաւել եւս յարել մեր սկզբունքին, որ է [illegible]:

Մեր թէյերու առաւելութեանց ապացոյցներէն մին եւս, անոնց բազում կեղծերն հրապարակին վրայ գտնուիլն է, որոց դէմ զգուշանալու համար կը խնդրենք որ միշտ փնտռէք ՄԵՐ ՅԱՏՈՒԿ ՆՇԱՆՆ ու մեր տան հասցէն,

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ, Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ Ճէլալ Պէյ խան թիւ 10, Պահճէ Գաբու

Սակարկութիւն չը կայ:

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹՈՑ

1
Տան մաքրութիւն 2
Հարբուխ 3
Տարմահաւ 5
Փողատապ [գուտ պօդան] 11
Ողորմութիւն 11
Զօրաւոր կամք 12
Զինուցող կերակուրը 13
Սուրճին անուշ հոտն ու համը պահել 13
Լըբինօշ կոչուած ձկան բոյնը 16
Օ'դ, օ'դ 18
Ճավացի հնդիկ որսորդ մը 21
Անգղիացիի մը անհեթեթութիւնը 22
Առանց ծախքի խոշորացոյց 22
Գինի եւ ջուր լեցնել առանց իրար խառնուելու 23
Ննկանս հարբուխը [Աղէքսանդր Գ. Փանոսեան] 25
Կաթը անարատ պահել 26
Թութքիոյ կալուածական վիճակագիրը
Արեգական լոյսի մարդկային առողջութեան վրայ ունեցած ազ- 27
դեցութիւնը 29
Զուարճալիք 30
Գիխու ցաւի դէմ դեղ 30
Լօլիկ [տօմաթէս պահել] 30
Ոտքերը ցուրտէն պաշտպանել 31
Կնոջ դերն իբրեւ բարենորոգիչ առողջարանութեան 35
Կազէօզ ջուր շինել 35
Մարդկային եասախրութիւնը 36
Զուարճալիք 37
Մեծն Նաբոլէոնի 8 փրանքի ըրած նախաճաշիկը 39
Ճարտնական շաղախ 39
Տակելու նոր մեքենայ 41
Օձերուն թոյնը
Երկրագնտոյս վրայ գտնուած ամենէն թանկագին 50 պատկեր- 44
ները 47
Գետնախնձորի մշակութիւն 49
Մանուկը կաթէն կտրել 50
Գարեջուր շինել 51
Ձեռքի քրտինքի դէմ դարման 51
Գիտական զբօսանք 52
Զօրս տարրերը 53
Տաքարախտ ունեցողներուն համար առողջապահիկ խրատներ 55
Բրդեղէն հագուստները լաւ պահել 56
Զուարճալիք 57
Գանատուհին [Ո. Յ. Պէրպէրեան] 59
Տաղկեմշակութիւն

Զուարճալիք 95
Գիտուն եւ նաւավար 95
Գինիի տակառները մաքրելու նոր եղանակ 96
Հետաքրքրական խաղ մը 98
Ակռաներու փայլը պահել 99
Եւրոպիոյ վեհապետներուն ստացած տարեկան գումարը 100
Պիւքէ [Մ. Նուպարեան] 101
Խնայողութիւն ձէթի եւ կարագի 111
Աքանչելի անուշեղէն մը 112
Վիքթօռ Հիւկօ և կառապան 112
Զուարճալիք 113
Կաթի միքրոպները 114
Շիմբազէ 117
Ինֆլուէնցա 120
Ճերմակեղէնները դրոշմել 122
Զուարճալիք 123
Առողջապահիկ խորհուրդներ սրտի հիւանդութիւն ունեցողնե-
րու համար 123
Խնձորի եւ ուրիշ պտղոց վրայ գրել 126
Հաւկթին թարմութիւնը ճանչնալ 126
Անգոյն հեղուկով մը կարմիր ներկել 127
Դիւթական դգալը 127
Գիտական զբօսանք 128
Չինացւոց բժշկութիւնը 129
Բարի սատանայ մը 130
Ալեկոծեալ ծովու վրայ ձէթին ունեցած ազդեցութիւնը 132
Չինացւոց դանդաղութիւնը 140
Ջուրին մաքրութիւնը ստուգել 141
Կովը օրը քանի՞ անգամ կթելու է 141
Զուարճալիք 142
Լաւ առողջաբանութիւն 143
Կատղած կենդանիներու խածուածքէ յառաջ եկած վէրքեր 143
Ականջի մէջ մտած միջատը հանել 144
Քօլէրա 145
Եզական դեղ մը 160
Խնայողական քացախ 161
Համեմունքի [վանելիա] անուշ հոտը ստանալ 162
Ակամայ գող 163
Խելացի հիւանդապահ մը 163
Օգսէնին նամակը [Աւետ. Գ. Փանոսեան] 165
Զուարճալիք 169
Ախորժահամ խմորեղէն մը 169
Լեմոն պահել 170
Զուիցերիական պարզութիւն 171
Քօսը [ույուզ] ինչպէս պէտք է դարմանել գիւղերու մէջ 173
Կենդանեաց ինչպէս պէտք է ըմպելի տալ 174
Շուարեցնող հարցում մը 175

Ջուրը մէկ ամանէն միւսը կը ցատկէ 176
Անկարելին կարելի ընել 176
Խմած գինիիդ գոյնը բնական է՞ թէ ոչ 176
Հաւկիթը ձմեռը թարմ պահել 177
Հաւի տեսակը ազնուացնել 177
Կարեւոր հաշիւ մը 178
Մաքրութիւն 179
Օդապարիկի փորձն առաջին անգամ 182
Հետաքրքրական պտուղ մը 187
Զուարճալիք 188
Երկրագնդիս արտադրած գինին 189
Վարդավառ [Վահան Վրդ. Տ. Մինասեան] 190
Գինովութեան համար դեղ 193
Հարսանիթի [գըզամուք] դէմ ձեռք առնուելիք միջոցներ 193
Դառն դեղերու համը մեղմացնել 195
Եզական կանթեղ մը 195
Ընտանեկան կենդանաբանութիւն 197
Շագանակ պահել 198
Բժշկութիւն եւ խոհարարութիւն 198
Գարնան եղեամը [գըրաղը] 198
Թէ ո՞վ է պատասխանատուն որ ես ճաշակիս յարմար ամու-
սին մը չեմ գտած [Քալէմ] 199
Խրատ բարոյական [Սահակ Ա. Խանճեան] 211
Ցուրտխածի դէմ դեղ 214
Մէտիւզ Ֆրէկաթին նաւաբեկութիւնը 214
Շանթահարները խնամել 221
Պողպատէ և թափուած երկաթէ գործիներուն ջուր տալ 222
Չիմէնթօ 223
Ոչխարներու սուլու իլլէթ կոչուած հիւանդութեան դեղ 224
Որսորդներու համար 224
Տիրամայրը [Վահան Վ. Տ. Մինասեան] 225
Անկրօնի մը բերնին չափը լաւ տրուած 230
Ծաղիկ պահել 231
Զուարճալիք 232
Ստամոքսի ոյժ տուող փոշի 232
Մժեղի [սիվրիսինէք] խայթուածքի դեղ 233
Ռուսաց հնազանդութիւնը 233
Ապակեայ դագաղ 234
Պնակի մը հաւասարակշռութիւնը 235
Գինեշինութեան համար կարեւոր խրատներ 236
Զուարճալիք 256
Գլխացաւի դէմ դեղ 257
Եւրոպայի երկաթուղիներ 257
Հովանոցը 258
Զուարճալիք 259
Խաչվերաց [Վահան Վ. Տ. Մինասեան] 260
Գերեզմաննոցի մը մէջ [Ռ. Յ. Պէրպէրեան] 263

264
Կենդանիներու տրուելիք խոտերը թաղել
Թէ ձին ինչպէս զատելու, փորձելու, ծախու առնելու եւ 267
կրթելու է 276
Սուրբ Նշան [Վահան Վ. Տ. Մինասեան] 280
Ջրանիւք 283
Մնունդներու մարսելիութիւն 285
Կուրծքի համար անգղիական օշարակ 286
Տասն եւ հինգ տարեկան լրագրապետ մը 286
Զուարճալիք 288
Միեւնոյն ցօղունի վրայ տարբեր ծաղիկներ աճեցնել 288
Մազի կապ մը քակել 289
Օձացու [eplanérf] 293
Փղի որսորդութիւնը 299
Մազերու վրայ կարեւոր գիտելիք [Տօք. Կ. Յ. Փօլայեան] 322
Սեւ գուլպաները լուալ 322
Քինքինայի օշարակ 323
Փեսացուին երազը [Աբէ․ Գ. Փօնօսեան] 326
Հին եւ Նոր աշխարհի վեհապետք 331
Մրջիւնները հեռացնել 332
Խխունջները »
Ոտնամանները առողջապահական տեսակէտով եւ ոտքի կօշ- 332
տեր [Տօք. Կ. Յ. Փօլայեան] 342
Օրօրոցը 343
Զուարճալիք 344
Սուրճ եւ թէյ [Տօք. Կ. Յ. Փօլայեան] 356
Թէյը լաւ պատրաստել 357
Բերնի գարշահոտութիւնը ջնջել 357
Կլթիկի դէմ պարզ դեղ մը 358
Գալէտոնեան ապահովագրական ընկերութիւն 359
Փարիզի մատենադարանը 359
Արծաթեղէնները մաքրել 360
Գեղեցիկ խօսք 361
Զուարճալիք 361
Կաթը փորձելու նոր միջոց 362
Ոտքերը խոնաւութենէ պահպանել 362
Լուծումն հանելուկներու 363
Ձեռաց մատներով բազմապատկութիւն
1895 տարւոյ մէջ պատահելիք արեգական և լուսնոյ խաւար- 365
մունք

ՍՈՒՐԲ ԵՐԿԻՐ

ԿԱՄ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒՐԲ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԵՒ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՏԵՂԵԱՑ

ՀԱՏՈՐ Ա.

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ

ՏՐԴԱՏ ՎՐԴՊՏ. ՓԱԼԵԱՆ

364 երեսէ բաղկացեալ և 65 մեծ և փոքր պատկերներով զարդարուած հատոր մ'է, որ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Եաֆայէն մինչև ցԵրուսաղէմ գտնուած բոլոր քաղաքներն ու գիւղերն, և յետոյ Ս. Երուսաղէմն նկարագրելէ և անդ գտնուած Հայոց, Յունաց և Լատինաց Տնօրինական ու Սրբազան Տեղիքն եւ անդ կատարուած կրօնական արարողութիւններն ու սովորութիւններն պատմելէ յետոյ, Բեթլեհէմ քաղաքն, Սուրբ Ծննդեան տաճարն եւ միւս Ս. Տեղաց նկարագրութիւններն ու արարողութիւններն ևս կ'ընէ մանրամասնօրէն:

Սոյն գիրք, լաւ առաջնորդ մը կրնայ ըլլալ Սուրբ Երուսաղէմ ուխտի գացող մեր ազգայնոց, և գեղեցիկ յիշատակ մը անտի վերադարձողաց:

Գինն 12 ղրուշ:

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՀԱՆԴԷՍ

Սոյն պատկերազարդ հանդէսին զանազան տարւոյ ամբողջ կազմեալ, սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին մեր քով: Լաւ առիթ մ'է սա ուսումնասէր տղոց համար:

Գինն է մէկ տարեկան ամբողջ 10 ղրուշ:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ

1894 ՏԱՐՒՈՅ

Սակաւաթիւ օրինակ մնացած ըլլալով, որոշեցինք զեղչել գինն՝ **4** ղրուշի վաճառելով:

Սոյն գրքերէն գնել ուզողները պէտք է դիմեն՝

ԱՌ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՆ

ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ ԷՍԿԻ ԶԱՊԹԻԷ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 61

14-76

0021820
0022173
2013
5166-5167
ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0021820
ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0022173